

ปัญหาการตีความทางกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่ม

: ศึกษากรณีการฟ้องร้องคดีและการขออนุญาต

นางสาวอรุณทัย รักไทยนิยม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)

เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)

are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานิติศาสตร์

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2558

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

The Problems of the Legal Interpretation on Class Action
: Cases Study on Submission of a Motion for the Court to Certify a Class

Miss Arunothai Rakthainiyom

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws Program in Laws

Faculty of Law

Chulalongkorn University

Academic Year 2015

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ปัญหาการตีความทางกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่ม:
	ศึกษากรณีการฟ้องร้องคดีและการขออนุญาต
โดย	นางสาวอรุณทัย รักไถยนิยม
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชยันติ ไกรกาญจน์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม	อาจารย์ธานีศ เกศวิทักษ์

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

..... คณบดีคณะนิติศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร.นันทวัฒน์ บรมานันท์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ไพฑูริย์ คงสมบูรณ์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชยันติ ไกรกาญจน์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม
(อาจารย์ธานีศ เกศวิทักษ์)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(อาจารย์วราธร วงศ์สว่างศิริ)

อรุณทัย รักไทยนิยม : ปัญหาการตีความทางกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่ม: ศึกษากรณีการฟ้องร้องคดีและการขออนุญาต (The Problems of the Legal Interpretation on Class Action: Cases Study on Submission of a Motion for the Court to Certify a Class) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
 หลัก: ผศ.ชยันติ ไกรกาญจน์, อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม: อ.ธานีศ เกศวพิทักษ์, 267 หน้า.

กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ฉบับที่ 26 (พ.ศ.2558) ยังมีปัญหาเรื่องการตีความกฎหมายเกี่ยวกับการฟ้องคดีและการขออนุญาตศาลเพื่อเริ่มต้นการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ดังนี้ ประเด็นระบบการขออนุญาตศาล จำนวนมากเพียงพอของสมาชิกกลุ่ม บทนิยามข้อเท็จจริงแห่งคดีเดียวกัน และการแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อวินิจฉัยประเด็นแห่งคดี

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้ทำวิจัยมุ่งศึกษาความเป็นมาในการร่างกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มจากรายงานการประชุมของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เพื่อค้นคว้าประเด็นการร่างกฎหมายของผู้ร่างซึ่งอาจเป็นปัญหาเมื่อปรับใช้ในทางปฏิบัติ รวมทั้งได้ทำการศึกษากฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย และประเทศแคนาดา โดยนำข้อกฎหมายรวมทั้งรูปแบบการใช้กฎหมายมาปรับใช้กับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในประเด็นเรื่องการตีความกฎหมาย ประเทศไทยใช้ระบบการขออนุญาตศาลเพื่อเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีแบบกลุ่มเช่นเดียวกับประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศแคนาดา แต่ประเทศออสเตรเลียใช้ระบบกองทุนในการช่วยเหลือศาลเพื่อคัดกรองคดีเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ส่วนประเด็นเรื่องจำนวนมากเพียงพอของสมาชิกกลุ่มและการแบ่งกลุ่มย่อย ประเทศสหรัฐอเมริกาใช้บรรทัดฐานเรื่องภูมิสำเนาและความสะดวกในการติดต่อกันระหว่างสมาชิกกลุ่มเพื่อพิจารณาในขณะที่ประเทศออสเตรเลียและประเทศแคนาดาใช้หลักจำนวนขั้นต่ำ แต่ประเทศไทยไม่มีบทบัญญัติในเรื่องทั้งสอง สำหรับประเด็นเรื่องบทนิยามสมาชิกกลุ่มซึ่งประเทศไทยแปลความมาจากกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งบัญญัติว่า “ข้อเรียกร้องของกลุ่มที่เหมือนกัน” (Typical of Claims) มาเป็นกฎหมายไทยว่า “ลักษณะเฉพาะของกลุ่มเหมือนกัน” จึงเกิดประเด็นปัญหาในการตีความว่า “ลักษณะเฉพาะของกลุ่มเหมือนกัน” นี้มีความหมายเพียงใด ซึ่งเป็นไปตามบทนิยาม “ข้อเรียกร้องของกลุ่มที่เหมือนกัน” ตามกฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกาหรือไม่

ผู้ทำวิจัยได้เสนอแนวทางแก้ไขปัญหาดังนี้ ประเด็นปัญหาเรื่องระบบอนุญาต กฎหมายของประเทศไทยใช้ระบบการขออนุญาตศาลเพื่อเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีแบบกลุ่มซึ่งอาจทำให้เกิดความล่าช้าในอนาคต จึงเสนอให้จัดตั้งหน่วยงานเพื่อช่วยเหลือศาลในการคัดกรองคดีแบบกลุ่มขึ้นโดยตรง ส่วนประเด็นเรื่องบทนิยามสมาชิกกลุ่มควรเปลี่ยนจากบทบัญญัติว่า “ลักษณะเฉพาะของกลุ่มเหมือนกัน” เป็น “ข้อเรียกร้องของกลุ่มที่เหมือนกัน” นอกจากนี้ ประเด็นเรื่องจำนวนมากเพียงพอของสมาชิกกลุ่มในการฟ้องร้องคดีเสนอให้ออกเป็นข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาเรื่องบรรทัดฐานการวินิจฉัยจำนวนมากของสมาชิกกลุ่ม และประเด็นการแบ่งกลุ่มย่อยควรมีการศึกษาเพิ่มเติมต่อไปในอนาคตหากเป็นประโยชน์ก็ควรมีการแก้ไขและบัญญัติใหม่ให้เปิดช่องเพื่อการวินิจฉัยประเด็นย่อยแห่งคดี

สาขาวิชา นิติศาสตร์

ปีการศึกษา 2558

ลายมือชื่อนิติ
 CHULALONGKORN UNIVERSITY

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาร่วม

5786037534 : MAJOR LAWS

KEYWORDS: CLASS ACTION / GROUP MEMBERS / CERTIFY A MOTION / การดำเนินคดีแบบกลุ่ม

ARUNOTHAI RAKTHAINIYOM: The Problems of the Legal Interpretation on Class Action: Cases Study on Submission of a Motion for the Court to Certify a Class. ADVISOR: ASST. PROF. CHAYANTI GREIGARN, CO-ADVISOR: THANIT KETSAWAPHITHAK, 267 pp.

Class Action Act to amend the Code of Civil Procedure No. 26 (2558). There are problems with the interpretation of the law and the filing of a lawsuit to certify a motion to initiate class action, especially on the issue of the certification of a motion, the definition of common issues, the number of members in the lawsuit and the sub-class in the proceedings.

In this thesis, the researcher aims to study the interpretation of the Class Action Act from the minutes of the meeting of the “Office of the Council of State”; the view on the bill of the act, which can be a problem when applied in practice; In order to see the differences in legal interpretation issues in both the United States and Canada, country by country using the system to obtain permission of the Court, as well as in Thailand. However, Australia, the Fund has a role in helping the Court by Attorney General screening. In regard to the number and sub-class, Thailand don't have any norms to consider cases also not allowed sub-class to consider minor issues, in the other hand the other countries have norms of the Court as a guide to the diagnosis of the number of group members by class member native habitat and connection, including support of the sub-class matter to diagnose the issues in litigation. In respect of the issue of definition. Thailand legislate “Class member” form United States as “Typical of claims” but transforms to “Definitions of Class Members” so, there is a problems that does Thailand aims to legislate in the field of "Typical of claims" ?

Researchers have proposed a solution as follows: in the issue of the certification of a motion to the Courts, the laws of Thailand use a system that permits the Court to enter into a process of Class Action, which may cause delays in the future. It has, therefore, been proposed to set up an agency to assist in the screening of trials groups directly. In the section under the heading “Definitions of Class Members” the provisions should be changed to "Type of Claims” Furthermore, in respect of the issue of numerosity, the study should be regarded as the norm in terms of the Supreme Court's decision, and the sub-class issue should be studied further in the future as the new laws should be amended to include the diagnosis of cases of minor issues.

Field of Study: Laws

Academic Year: 2015

Student's Signature

Advisor's Signature

Co-Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

ผู้เขียนขอกราบขอพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชยันติ ไกรกาญจน์ ที่กรุณาต่อผู้เขียนเป็นอย่างสูงในการรับเป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ตลอดจนให้คำแนะนำในการคิดวิเคราะห์ รวมทั้งอาจารย์ธานิศ เกศพิทักษ์ ที่กรุณาเป็นที่ปรึกษาร่วม กระทั่งผู้ทำวิจัยสามารถทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้สำเร็จสมดังความประสงค์

ในการนี้ผู้เขียนขอกราบขอพระคุณ รองศาสตราจารย์ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์ ที่กรุณาเป็นประธานสอบวิทยานิพนธ์ และอาจารย์วราธร วงศ์สว่างศิริ ที่กรุณาเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ซึ่งได้กรุณาต่อผู้ทำวิจัยในการให้ความรู้ คำแนะนำและแนวทางในการศึกษาเพื่อทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

นอกจากความกรุณาของอาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ประธานกรรมการและกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้เขียนขอกราบขอพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร.ศนันท์ภรณ์ โสทธิพันธ์ ที่เป็นทั้งแรงบันดาลใจ และกำลังใจให้ผู้เขียนสามารถทำวิทยานิพนธ์จนสำเร็จ

ผู้เขียนขอขอบคุณพี่ๆเจ้าหน้าที่ประจำห้องหลักสูตรนิติศาสตร์มหาบัณฑิต รวมทั้งพี่เจ้าหน้าที่ประจำห้องหลักสูตรนิติศาสตร์ ภาคบัณฑิต ที่ให้การช่วยเหลือ ดูแล และเอื้อเฟื้ออย่างยิ่งในการสอบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ผู้เขียนขอขอบคุณสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่เอื้อเฟื้อข้อมูลสำคัญในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

เหนือสิ่งอื่นใด ผู้เขียนขอกราบขอพระคุณ นายอุทัย รักไทยนิยม และ นางพรณี รักไทยนิยม บิดาและมารดาของผู้เขียน ที่สนับสนุนการเรียน การทำวิทยานิพนธ์ รวมทั้งเป็นกำลังใจให้ผู้เขียนตลอดมากระทั่งวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฑ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 สมมติฐาน.....	11
1.3 วัตถุประสงค์.....	11
1.4 ขอบเขตและวิธีการดำเนินวิจัย.....	12
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	12
บทที่ 2 แนวคิดพื้นฐานการดำเนินคดีแบบกลุ่ม และสิทธิของสมาชิกกลุ่มในการฟ้องร้องดำเนินคดีแบบกลุ่ม	13
2.1 แนวคิดพื้นฐานการดำเนินคดีแบบกลุ่ม	13
2.1.1 ความหมายของการดำเนินคดีแบบกลุ่ม	14
2.1.2 ประวัติศาสตร์ของการดำเนินคดีแบบกลุ่ม.....	16
2.1.3 การนำคดีเข้าสู่การดำเนินคดีแบบกลุ่ม	18
2.1.3.1 ผู้เสียหายจำนวนมากอันมีข้อเรียกร้องที่เหมือนกันแห่งคดี	18
2.1.3.2 การตั้งผู้แทนในการดำเนินคดี	20
2.1.3.3 การแต่งตั้งทนายความของกลุ่ม.....	21
2.1.3.4 การยื่นข้อเรียกร้องของสมาชิกกลุ่ม.....	22
2.1.4 กระบวนการดำเนินคดีแบบกลุ่มหลังการฟ้อง.....	23
2.1.4.1 การพิจารณาคดีแบบกลุ่ม.....	24

2.1.4.2 คำพิพากษาและการบังคับคดี	25
2.1.4.3 อุทธรณ์และฎีกา	27
2.1.4.4 รางวัลนายความ	28
2.2 แนวความคิดพื้นฐานและหลักกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิของสมาชิกกลุ่มในการฟ้องร้อง ดำเนินคดีแบบกลุ่ม	29
2.2.1 ความจำเป็นในการตั้งต้นดำเนินคดีแบบกลุ่ม	29
2.2.2 ประเด็นแห่งคดีที่สามารถยื่นฟ้องร้องดำเนินคดีแบบกลุ่มได้	31
2.2.2.1 การบัญญัติคำที่ทำให้ยื่นฟ้องคดีแบบกลุ่มได้อย่างแคบ	32
2.2.2.2 การบัญญัติคำที่ทำให้ยื่นฟ้องคดีแบบกลุ่มได้อย่างกว้าง	32
2.2.3 ระบบการอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม	33
2.2.4 การมีกองทุนเพื่อการฟ้องร้องคดี	33
2.2.4.1 แนวคิดหลักในเรื่องการจัดตั้งกองทุน	33
2.2.4.2 รูปแบบของการจัดตั้งกองทุน	34
2.2.4.3 ประโยชน์ของการจัดตั้งกองทุน	35
2.2.5 แนวคิดเรื่องระบบ opt-in และ opt-out	35
2.2.5.1 แนวคิดระบบ opt-in	35
2.2.5.2 แนวคิดระบบ opt-out	36
2.2.6 การดำเนินคดีโดยการแบ่งกลุ่มย่อย	38
บทที่ 3 สิทธิของสมาชิกกลุ่มในการดำเนินคดีแบบกลุ่มในต่างประเทศ	40
3.1 หลักกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มในประเทศสหรัฐอเมริกา	40
3.1.1 หลักทั่วไป	40
3.1.2 หลักเกณฑ์ในการฟ้องร้องคดีแบบกลุ่ม	42
3.1.2.1 เงื่อนไขเบื้องต้นในการดำเนินคดีแบบกลุ่มตาม Rule 23 (a)	43

3.1.2.2	เงื่อนไขเบื้องต้นในการดำเนินคดีแบบกลุ่มตาม Rule 23 (b).....	49
3.1.3	การนำคดีเข้าสู่การดำเนินคดีแบบกลุ่ม	52
3.1.4	การอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มและการพิจารณาคดีแบบกลุ่ม.....	53
3.1.4.1	การอนุญาตให้ฟ้องคดีแบบกลุ่ม	53
3.1.4.2	การกำหนดลักษณะกลุ่ม	55
3.1.4.3	การบอกกล่าว	55
3.1.4.4	ผลของคำพิพากษา	57
3.1.4.5	การถอนฟ้องและการประนีประนอมยอมความ.....	58
3.1.5	สิทธิของสมาชิกกลุ่มในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม.....	58
3.1.6	การอนุญาตให้มีกลุ่มย่อยเพื่อแยกการพิจารณาคดี	60
3.2	หลักกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มในประเทศออสเตรเลีย	61
3.2.1	หลักทั่วไป	61
3.2.2	บทนิยามเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่ม	62
3.2.3	หลักเกณฑ์ในการเริ่มต้นการดำเนินคดีแบบกลุ่ม.....	63
3.2.3.1	เงื่อนไขในการนำคดีเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีแบบกลุ่ม	63
3.2.3.2	หลักเกณฑ์ในการเริ่มต้นการดำเนินคดีแบบกลุ่ม	66
3.2.4	หลักเกณฑ์ในการเข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม	67
3.2.5	สิทธิของสมาชิกกลุ่มในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม.....	68
3.2.6	กองทุนในการช่วยเหลือการดำเนินคดีแบบกลุ่ม	69
3.2.6.1	ประโยชน์ของการมีกองทุน IMF Bentham.....	70
3.2.6.2	กองทุนสำหรับการดำเนินคดีแบบกลุ่มโดยเฉพาะ.....	70
3.2.6.3	สถิติการดำเนินคดีของกองทุน IMF Bentham.....	71
3.3	หลักกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มในประเทศแคนาดา	72

3.3.1	หลักทั่วไป	72
3.3.2	บทนิยามเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่ม	72
3.3.3	การอนุญาตและการแก้ไขคำสั่งอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม	73
3.3.3.1	การอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม	73
3.3.3.2	การแก้ไขคำสั่งอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม	74
3.3.4	การพิจารณาคดีแบบกลุ่ม	74
3.3.5	การมีกองทุนในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม	75
<p>บทที่ 4 บทวิเคราะห์การตีความสิทธิของสมาชิกกลุ่มในการยื่นฟ้องคดีแบบกลุ่มตามกฎหมายไทย เปรียบเทียบกับประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย และประเทศแคนาดา</p>		
4.1	การตีความในประเด็นกระบวนการขออนุญาตเริ่มต้นดำเนินคดี	80
4.1.1	บทวิเคราะห์ตีความกฎหมาย	80
4.1.1.1	ระบบอนุญาตของประเทศไทย	80
4.1.1.2	วิเคราะห์ระบบอนุญาตของประเทศไทย และประเทศสหรัฐอเมริกา	83
4.1.1.3	วิเคราะห์ระบบอนุญาตของประเทศไทย และประเทศออสเตรเลีย	85
4.1.1.4	วิเคราะห์ระบบอนุญาตของประเทศไทย และประเทศแคนาดา	85
4.1.1.5	บทสรุปวิเคราะห์ระบบอนุญาตของประเทศไทย ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย และประเทศแคนาดา	86
4.1.2	บทวิเคราะห์ตีความกฎหมายเมื่อนำไปปรับใช้กับข้อเท็จจริง	93
4.1.2.1	กรณีคดีเกี่ยวกับละเมิดซึ่งมีผู้เสียหายจำนวนมาก	93
4.1.2.2	กรณีคดีเกี่ยวกับสัญญาซึ่งมีผู้เสียหายจำนวนมาก	98
4.1.2.3	กรณีคดีเกี่ยวเนื่องกับกฎหมายหลายบทซึ่งมีผู้เสียหายจำนวนมาก	104
4.1.3	การมีกองทุนเพื่อแก้ไขปัญหาาระบบอนุญาต	111
4.2	การตีความในประเด็นการให้นิยาม “สมาชิกกลุ่ม”	113
4.2.1	บทวิเคราะห์ตีความกฎหมาย	113

4.2.1.1	บทนิยามเกี่ยวกับสมาชิกกลุ่มตามกฎหมายไทย เป็นไปตามมาตรา 222/1.114	
4.2.1.2	วิเคราะห์บทนิยามเกี่ยวกับสมาชิกกลุ่มของประเทศไทย และประเทศ สหรัฐอเมริกา.....	117
4.2.1.3	วิเคราะห์บทนิยามเกี่ยวกับสมาชิกกลุ่มของประเทศไทย และประเทศ ออสเตรเลีย.....	119
4.2.1.4	วิเคราะห์บทนิยามเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทย และ ประเทศแคนาดา.....	120
4.2.1.5	บทสรุปวิเคราะห์บทนิยามเกี่ยวกับสมาชิกกลุ่มของประเทศไทย ประเทศ สหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย และประเทศแคนาดา.....	120
4.2.2	บทวิเคราะห์ตีความกฎหมายเมื่อปรับใช้กับข้อเท็จจริง	124
4.2.2.1	กรณีคดีเกี่ยวกับละเมิดซึ่งมีผู้เสียหายจำนวนมาก	124
4.2.2.2	กรณีคดีเกี่ยวกับสัญญาซึ่งมีผู้เสียหายจำนวนมาก	130
4.2.2.3	กรณีคดีเกี่ยวเนื่องกับกฎหมายหลายบทซึ่งมีผู้เสียหายจำนวนมาก	134
4.3	การตีความในประเด็นจำนวนเพียงพอของสมาชิกกลุ่มในการเริ่มต้นการดำเนินคดีแบบกลุ่ม..	139
4.3.1	บทวิเคราะห์ตีความกฎหมาย.....	139
4.3.1.1	การตีความเรื่อง “จำนวนมาก” ของกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของ ประเทศไทย.....	140
4.3.1.2	วิเคราะห์เปรียบเทียบการตีความเรื่อง “จำนวนมาก” ของประเทศไทย และประเทศสหรัฐอเมริกา	143
4.3.1.3	วิเคราะห์เปรียบเทียบการตีความเรื่อง “จำนวนมาก” ของประเทศไทย และประเทศออสเตรเลีย.....	145
4.3.1.4	วิเคราะห์เปรียบเทียบการตีความเรื่อง “จำนวนมาก” ของประเทศไทย และประเทศแคนาดา.....	147

4.3.1.5 บทสรุปวิเคราะห์ประเด็นเรื่อง “จำนวนมาก” ในกฎหมายการดำเนินคดี แบบกลุ่มของประเทศไทย ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย และประเทศแคนาดา.....	148
4.3.2 บทวิเคราะห์ตีความกฎหมายเมื่อปรับให้กับข้อเท็จจริง	153
4.3.2.1 กรณีคดีเกี่ยวกับละเมิดซึ่งมีผู้เสียหายจำนวนมาก	153
4.3.2.2 กรณีคดีเกี่ยวกับสัญญาซึ่งมีผู้เสียหายจำนวนมาก	157
4.3.2.3 กรณีคดีเกี่ยวเนื่องกับกฎหมายหลายบทซึ่งมีผู้เสียหายจำนวนมาก	160
4.4 การตีความในประเด็นการอนุญาตให้มีกลุ่มย่อย.....	165
4.4.1 บทวิเคราะห์ตีความกฎหมาย.....	165
4.4.1.1 การตีความบทบัญญัติในเรื่องกลุ่มย่อยของประเทศไทย	165
4.4.1.2 วิเคราะห์ประเด็นเรื่องกลุ่มย่อยของประเทศไทย และประเทศ สหรัฐอเมริกา.....	169
4.4.1.3 วิเคราะห์ประเด็นเรื่องกลุ่มย่อยของประเทศไทย และประเทศออสเตรเลีย.	170
4.4.1.4 วิเคราะห์ประเด็นเรื่องกลุ่มย่อยของประเทศไทย และประเทศแคนาดา.....	170
4.4.1.5 บทสรุปวิเคราะห์ประเด็นเรื่องกลุ่มย่อยของประเทศไทยและประเทศ สหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย และประเทศแคนาดา.....	171
4.4.2 บทวิเคราะห์ตีความกฎหมายเมื่อปรับใช้กับข้อเท็จจริง	175
4.4.2.1 กรณีคดีเกี่ยวกับละเมิดซึ่งมีผู้เสียหายจำนวนมาก	175
4.4.2.2 กรณีคดีเกี่ยวกับสัญญาซึ่งมีผู้เสียหายจำนวนมาก	178
4.4.2.3 กรณีคดีเกี่ยวเนื่องกับกฎหมายหลายบทซึ่งมีผู้เสียหายจำนวนมาก	181
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	186
5.1 บทสรุป.....	186
5.2 ข้อเสนอแนะ	191
5.2.1 ประเด็นเกี่ยวกับระบบอนุญาต	191

5.2.2 ประเด็นเกี่ยวกับบทนิยามขอบเขตของสมาชิกกลุ่ม.....	192
5.2.3 ประเด็นเกี่ยวกับการตีความจำนวนมากของสมาชิกกลุ่ม.....	193
5.2.4 ประเด็นเกี่ยวกับกลุ่มย่อย.....	194
5.2.5 ประเด็นเกี่ยวกับการมีกองทุนสนับสนุนเพื่อดำเนินคดีแบบกลุ่ม	195
รายการอ้างอิง	197
ภาคผนวก ก พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลวิธีพิจารณาความแพ่ง ฉบับที่ 26 (พ.ศ.2558)	201
ภาคผนวก ข. Federal Rule of Civil Procedure: Rule 23.....	219
ภาคผนวก ค. Federal Court of Australia Act 1979 Part IVA – Representative proceedings.....	224
ภาคผนวก ง. Class Proceeding Act 1992	242
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	267

สารบัญตาราง

ตาราง 1 ตารางสรุปการวิเคราะห์ระบบอนุญาตของประเทศไทย ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย และประเทศแคนาดา.....	89
ตาราง 2 ตารางสรุปนิยามเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทย ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย และประเทศแคนาดา	122
ตาราง 3 ตารางสรุปการวิเคราะห์ประเด็นเรื่อง “จำนวนมาก” ในกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทย ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย และประเทศแคนาดา.....	150
ตาราง 4 ตารางสรุปการวิเคราะห์ประเด็นเรื่อง “กลุ่มย่อย” ในกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทย ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย และประเทศแคนาดา.....	173

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบัน มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของไทย โดยเพิ่มเติมกฎหมายในส่วนของการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ตั้งแต่มาตรา 222/1 จนถึงมาตรา 222/49 รวมทั้งสิ้น 49 มาตรา โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 8 เมษายน พ.ศ. 2558 และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 8 ธันวาคม ในพุทธศักราชเดียวกัน ซึ่งใจความสำคัญเป็นการแก้ปัญหาการดำเนินคดีทางแพ่งที่มีผู้เสียหายจำนวนมาก กระทั่งการดำเนินคดีตามวิธีพิจารณาคดีแพ่งสามัญ ไม่สามารถเป็นไปได้อย่างสะดวก เช่น การดำเนินคดีละเมิดที่มีผู้เสียหายจำนวนมาก¹ คดีเกี่ยวกับหลักทรัพย์² คดีสิ่งแวดล้อม³ เป็นต้น นอกจากนี้ ตามกระบวนการพิจารณาคดีแพ่งแบบเดิมยังปรากฏปัญหาอีกหลายประการ เช่น ปัญหาความล่าช้า ซึ่งตามหลักการพื้นฐานของศาลแล้ว “ความล่าช้าคือความยุติธรรม” ปัญหาการดำเนินคดีที่ช้าซ้อน เนื่องจากผู้เสียหายมีหลายคน และแยกฟ้องเป็นคนละคดี แต่มีข้อเท็จจริงแห่งคดีร่วมกัน แม้อาจมีความเสียหายที่แตกต่างกัน แต่ศาลตัดสินไปเป็นคนละคดีความ ทำให้เกิดความไม่มีเอกภาพของคำพิพากษา ด้วยปัญหาเหล่านี้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 26 (พ.ศ. 2558) ในส่วนของการดำเนินคดีแบบกลุ่ม จึงถือกำเนิดขึ้น และส่งผลอย่างมากในแง่ของการเพิ่มประสิทธิภาพเพื่อความยุติธรรมสูงสุดแก่ประชาชน

จากพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ฉบับที่ 26 (พ.ศ. 2558) มีการแบ่งหัวข้อที่น่าสนใจออกเป็นหลายส่วน แต่หนึ่งในกระบวนการที่สำคัญที่สุดในการดำเนินคดีแบบกลุ่มคือ กระบวนการในการเข้าถึงการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ซึ่งถูกกำหนดให้ต้องมีการยื่นคำร้องขอเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีแบบกลุ่มโดยศาลจะพิจารณาตามหลักเกณฑ์ที่ได้

¹ นิดา ว่องเจริญ, "การดำเนินคดีแพ่งของผู้เสียหายจำนวนมาก" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, คณะนิติศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537), หน้า 49-81.

² วราภรณ์ มณีชื่น, "ปัญหาในทางกฎหมายเกี่ยวกับการเรียกร้องค่าเสียหายโดยผู้ลงทุนจำนวนมากในคดีหลักทรัพย์" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2542), หน้า 80-108.

³ บุญชนะ ยี่สารพัฒน์, "ข้อขัดข้องในทางวิธีพิจารณาความของผู้เสียหายในคดีสิ่งแวดล้อม" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, คณะนิติศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537), หน้า 120-127.

บัญญัติขึ้นและจะมีคำสั่งรับหรือไม่รับคำร้องให้เข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีแบบกลุ่ม⁴ ไม่ใช่ทุกคดีที่มีจำนวนผู้เสียหายมากเท่านั้นที่สามารถเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ ด้วยเหตุนี้ผู้ทำวิจัยจึงมุ่งศึกษากฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่ม โดยเน้นไปในประเด็นเรื่องการตีความสิทธิของสมาชิกกลุ่มในการนำคดีเข้าสู่ศาลเพื่อขออนุญาตให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้นำคดีเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่ม เนื่องจากเป็นส่วนตั้งต้นของกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มที่เปรียบเสมือนเป็นประตูสู่ความยุติธรรม หากประชาชนได้รับสิทธิในกระบวนการยุติธรรมที่ไม่เพียงพอ จะทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการใช้กฎหมายขึ้น

หลังจากการสืบค้นข้อมูลเบื้องต้น ผู้ทำวิจัยพบว่ากระบวนการในการอนุญาตให้นำคดีเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีแบบกลุ่มของกลุ่มบุคคลในกฎหมายของแต่ละประเทศมีความแตกต่างกัน โดยผู้ทำวิจัยได้เลือกศึกษากฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มใน 3 ประเทศ ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย และ ประเทศแคนาดา เนื่องจาก ประเทศสหรัฐอเมริกามีกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มที่เป็นต้นร่างของกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มในประเทศไทย⁵ ส่วนประเทศออสเตรเลียและประเทศแคนาดา แม้ว่าจะได้รับต้นแบบในการร่างกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มมาจากประเทศสหรัฐอเมริกาเช่นเดียวกับประเทศไทย แต่กลับมีการพัฒนากฎหมายไปในทิศทางที่แตกต่างจากของประเทศไทยต้นร่างทำให้มีความน่าสนใจในการศึกษาว่าเพราะเหตุใดประเทศทั้งสองจึงเลือกรูปแบบกฎหมายที่แตกต่างออกไป และเมื่อนำกฎหมายของทั้ง 3 ประเทศมาเปรียบเทียบกับกรณีตีความกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทย ในประเด็นเกี่ยวกับการตีความสิทธิของสมาชิกกลุ่มในการยื่นฟ้องคดีแบบกลุ่มแล้วพบว่ามีความแตกต่างกันในสาระสำคัญหลายประการ ซึ่งส่งผลให้วัตถุประสงค์ในการดำเนินคดีแบบกลุ่มที่มุ่งเจาะจงแก้ไขปัญหาทางสังคมเนื่องจากเป็นคดีอันมีผลกระทบต่อประชาชนจำนวนมากอาจไม่บรรลุผลสมถึงเจตนารมณ์แห่งกฎหมาย ปัญหากฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มซึ่งผู้ทำวิจัยมุ่งจะศึกษานี้กล่าวคือ

1. การตีความบทบาทของศาลในการพิจารณาอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม

⁴ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ฉบับที่ 26 (พ.ศ.2558) มาตรา 222/9 – มาตรา 222/12

⁵ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เรื่อง พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่...) พ.ศ. ... (เรื่อง การดำเนินคดีแบบกลุ่ม) ครั้งที่ 1417-4/2547 (2547), หน้า 18 กุมภาพันธ์ 2547. (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

แนวคิดที่ให้ศาลมีบทบาทในการมีคำสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้สมาชิกกลุ่มนำคดีเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีแบบกลุ่มนี้เกิดขึ้นเพื่อให้มีการคัดกรองคดีแบบกลุ่มที่จะขึ้นสู่ศาล เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการแก่งแย่งเป็นความกันระหว่างคู่ความ แนวคิดนี้จึงมีขึ้นเพื่อให้คู่ความฝ่ายโจทก์จำเป็นต้องยื่นเรื่องต่อศาล และรอให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตเสียก่อน จึงจะเริ่มดำเนินการดำเนินคดีแบบกลุ่มได้⁶ เรียกได้ว่าเป็นกระบวนการก่อนการดำเนินคดีแบบกลุ่มก็ว่าได้ แต่มีประเด็นที่น่าพิจารณาว่าอาจทำให้เกิดความล่าช้าในการดำเนินคดี เนื่องจากศาลจะต้องพิจารณาทุกคดีความที่ฟ้องร้องขออนุญาตดำเนินคดีแบบกลุ่มเข้ามาว่าในคดีนั้นจะมีมูลเหตุที่สำคัญเพียงพอในการอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มหรือไม่ ซึ่งในขณะเดียวกัน ยังมีอีกแนวคิดหนึ่งซึ่งไม่จำเป็นต้องให้ศาลอนุญาตในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ประชาชนก็สามารถเข้าถึงกระบวนการในการดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ โดยมีองค์กรภายนอกในการทำหน้าที่ในการช่วยเหลือศาลคัดกรองคดีความที่จะเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่ม

กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มที่แก้ไขเพิ่มเติมในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของไทยใช้ระบบตามแนวคิดแบบแรกคือระบบ “อนุญาต” ตามมาตรา 222/9 ถึงมาตรา 222/12 มีการบัญญัติกระบวนการขั้นตอนในการให้ฝ่ายโจทก์หรือตัวแทนของกลุ่มบุคคลยื่นคำร้องต่อศาล พร้อมทั้งคำฟ้องเริ่มคดีเพื่อขอให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม ซึ่งในคำร้องนั้นโจทก์จะต้องแสดงเหตุตามสมควรที่ศาลจะอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม ดังปรากฏในมาตรา 222/8 นอกจากนี้ ในส่วนของบทบาทศาล ศาลจะอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้เข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีแบบกลุ่มเป็นไปตามมาตรา 222/12 ซึ่งเป็นลักษณะของการบัญญัติระบบการนำคดีเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่มที่เหมือนกับประเทศต้นร่างคือกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศสหรัฐอเมริกา⁷ ตาม Federal Rule of Civil Procedure ในส่วนของ Rule 23 : Class Action ในขณะเดียวกันกลับมีความแตกต่างในประเด็นของระบบการอนุญาตของประเทศออสเตรเลียใน Federal Court of Australia Act 1976 อย่างเห็นได้ชัด กล่าวคือ ตาม Federal Court of Australia Act 1976 จะใช้ระบบแบบ “ไม่ต้องขออนุญาต” คือเมื่อข้อเท็จจริงครบ

⁶ มาตรา 222/12 ในการพิจารณาคำร้องขออนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม ให้ศาลจัดส่งสำเนา คำฟ้องและคำร้องเข้านั้นไปให้จำเลย เมื่อศาลได้ฟังคู่ความทุกฝ่ายและทำการไต่สวนตามที่เห็นสมควรแล้ว ศาลจะอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ต่อเมื่อเป็นที่พอใจแก่ศาลว่า...

⁷ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เรื่อง พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่...) พ.ศ. ... (เรื่อง การดำเนินคดีแบบกลุ่ม) ครั้งที่ 1421-8/2547 (2547), หน้า 17 มีนาคม 2547. (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

เงื่อนไขตามที่กฎหมายกำหนด⁸ ดังนี้ (a) เมื่อมีจำนวนโจทก์อย่างน้อย 7 คนฟ้องร้องต่อจำเลยคนเดียวกัน (b) ข้อกล่าวหาของโจทก์ทั้งหมดเกิดขึ้นจากพฤติการณ์ที่เหมือนหรือคล้ายคลึงกัน และ (c) ข้อกล่าวหาของโจทก์ทั้งหมดมีประเด็นแห่งคดีเดียวกันโดยจะเหมือนกันด้วยกฎหมายหรือข้อเท็จจริงก็ตาม โจทก์สามารถเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ทันที ซึ่งสาเหตุที่ทำให้กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศออสเตรเลียสามารถบัญญัติออกมาในลักษณะดังกล่าวได้ เนื่องจากประเทศออสเตรเลียมีกองทุนของเอกชนคอยทำหน้าที่ช่วยสนับสนุนเรื่องภาระค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม รวมทั้งยังทำหน้าที่ในการช่วยคัดกรองคดีที่เข้ามายื่นขออนุมัติงบประมาณในการดำเนินคดีว่ามีมูลเหตุมากน้อยเพียงใด อย่างไร และมีประเด็นแห่งคดีอันสำคัญเพียงพออันเป็นการสมควรให้อนุมัติงบประมาณในการใช้จ่ายสำหรับฟ้องร้องคดีหรือไม่ ทำให้เป็นการแบ่งเบาภาระของศาลในการพิจารณาในส่วนนี้ไป

จากประเด็นดังกล่าวทำให้ผู้ทำวิจัยตั้งคำถามว่า เช่นนี้แล้วการที่กฎหมายของไทยบัญญัติให้ต้องขออนุญาตศาลรวมทั้งมีขั้นตอนที่จำเป็นต้องใช้เวลาในการพิจารณาของศาลเช่นนี้ ศาลมีวิธีการตีความเงื่อนไขตามมาตรา 222/12 อย่างไร หากตีความอย่างแคบจะทำให้มีปัญหาเรื่องการไม่สามารถเข้าถึงกระบวนการดำเนินคดีแบบกลุ่มหรือไม่ หรือในทางกลับกัน หากตีความอย่างกว้างจะเกิดปัญหาจำนวนคดีที่มากเกินไปจนกว่าความจำเป็นในการเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีแบบกลุ่มหรือไม่

2. การตีความข้อเท็จจริงร่วมกันแห่งคดี

2.1 การตีความบทนิยาม

ในบทนิยามตามมาตรา 222/1 แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งฉบับที่ 26 ได้ให้คำนิยามคำว่ากลุ่มบุคคลเอาไว้ว่า หมายถึง “บุคคลหลายคนที่

⁸ Federal Court of Australia 1976 ,Division 2 – Commencement of representative proceeding ,33C Commencement of proceeding

(1) Subject to this part, where:

- (a) 7 or more persons have claims against the same person; and
- (b) The claims of all those persons are in respect of, or arise out of, the same similar of related circumstances; and
- (c) The claims of all those persons give rise to a substantial common issue of law or fact.

มีสิทธิอย่างเดียวกันอันเนื่องมาจากข้อเท็จจริงและหลักกฎหมายเดียวกัน และมีลักษณะเฉพาะของกลุ่มเหมือนกัน แม้ว่าจะมีลักษณะของความเสียหายที่แตกต่างกันก็ตาม” โดยเมื่อวิเคราะห์พร้อมกัน มาตรา 222/8 แสดงให้เห็นว่าสิทธิในการที่กลุ่มบุคคลจะร่วมกันฟ้องร้องในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ได้ประกอบด้วย

(1) คดีละเมิด

(2) คดีผิดสัญญา และ

(3) คดีเรียกร้องสิทธิตามกฎหมายต่างๆ เช่น กฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม การคุ้มครองผู้บริโภค แรงงาน หลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ การแข่งขันทางการค้า

โดยที่บทบัญญัติในมาตรานี้ ได้บัญญัติแต่ละกรณีแยกกันเป็นอนุมาตราอย่างชัดเจน ผู้ทวิวิจัยจึงตั้งคำถามขึ้นว่า ในกลุ่มบุคคลกลุ่มเดียวกันจะสามารถฟ้องร้องโดยใช้พื้นฐานในการฟ้องมาจากหลักกฎหมายที่ต่างอนุมาตรากันได้หรือไม่

ยกตัวอย่างเช่น กรณีเหตุเครื่องบินตก สามารถมองได้ 2 แง่มุมว่า

1. เป็นสัญญาระหว่างผู้โดยสารกับสายการบินในการจ้างบริการ ให้สายการบินส่งตัวผู้โดยสารให้ถึงที่หมายอย่างปลอดภัยใช่หรือไม่

2. ถ้าหากตีความว่าไม่ใช่สัญญาในลักษณะดังกล่าว ผู้โดยสารที่ได้รับความเสียหายจะต้องฟ้องร้องในฐานะละเมิดแทน เช่นนี้ หากคู่ความไม่สามารถยื่นฟ้องโดยระบุกฎหมายที่จะใช้บังคับแก่คดีได้อย่างชัดเจน ศาลจะมีดุลพินิจในการอนุญาตให้เข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีแบบกลุ่มอย่างไร

ตามบทนิยามของคำว่า “กลุ่มบุคคล” ในมาตรา 222/1

ก. กรณีที่ศาลตีความอย่างกว้าง เนื่องจากยังไม่สามารถระบุได้แน่ชัดว่ากรณีตามตัวอย่างนั้นจะเข้าหลักกฎหมายใด แต่ข้ออ้างในการใช้ฟ้องร้องของกลุ่มเกิดจากข้อเท็จจริงเดียวกันแล้ว จะเพียงพอให้ศาลมีดุลพินิจออกคำสั่งอนุญาตให้เข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่มได้หรือไม่

ข. ในขณะเดียวกัน หากตีความอย่างแคบโดยยึดหลักการตามมาตรา 222/8 ที่มีการแยกข้อกฎหมายที่ใช้เป็นข้ออ้างในการฟ้องร้องดำเนินคดีเป็น (1) คดีละเมิด และ (2) คดีผิดสัญญา สมาชิกกลุ่มที่ได้รับความเสียหายจากเหตุเครื่องบินตกโดยไม่สามารถระบุได้แน่ชัดถึงข้อกฎหมายที่ใช้ฟ้องร้องดำเนินคดีศาลจะอนุญาตให้ฟ้องร้องดำเนินคดีแบบกลุ่มเป็นคดีเดียวกันได้หรือไม่

ความแตกต่างเกิดขึ้น เมื่อนำตัวอย่างเดียวกันนี้มาพิจารณาจากมุมมองของกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มในประเทศสหรัฐอเมริกาตาม Federal Rule of Civil Procedure : Rule 23 พบว่า ในการฟ้องร้องดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้น สมาชิกกลุ่มเพียงแต่มีข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายร่วมกันข้อใดข้อหนึ่งก็เพียงพอ⁹ ให้ศาลอนุญาตให้นำคดีความเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่มแล้ว¹⁰ ซึ่งเป็นรูปแบบของการตีความอย่างกว้างที่ค่อนข้างมีความชัดเจนในการใช้กฎหมาย

ในอีกแง่มุมหนึ่ง เมื่อลองเปรียบเทียบกับกฎหมายของประเทศออสเตรเลียใน Federal Court of Australia Act 1976 ได้ให้ความหมายของคำว่า “Group member” ไว้ที่น่าสนใจว่า หมายถึง “สมาชิกของกลุ่มบุคคล ผู้ซึ่งมีตัวตนในนามของกลุ่มบุคคลอื่นได้รับการแต่งตั้งขึ้น”¹¹ โดยประเด็นในเรื่องของ กลุ่มบุคคลจะต้องมีข้อเท็จจริงแห่งคดีเดียวกันนั้นกฎหมายใช้เพียงคำว่า “Common issue of law or fact” ซึ่งไม่ได้มุ่งหมายถึงเพียงแต่ข้อกฎหมายเดียวกันเพียงแต่มีสิ่งที่เกิดขึ้นจริงร่วมกันก็เพียงพอแล้ว¹² ดังนั้นจากกรณีตัวอย่าง ศาลของประเทศออสเตรเลียสามารถเริ่มต้นการพิจารณาคดีแบบกลุ่มได้ทันที เพราะประเทศออสเตรเลียไม่ได้ใช้ระบบอนุญาต ทำให้เมื่อข้อเท็จจริงเข้าเงื่อนไขตามที่กฎหมายกำหนดศาลจึงสามารถดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ โดยเป็นการตีความอย่างกว้าง สมาชิกกลุ่มมีข้อเท็จจริงที่เป็นฐานในการฟ้องเดียวกันก็เพียงพอในการเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่มแล้ว

นอกจากนี้ กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศแคนาดาใน Class Proceedings Act, 1992 ก็ได้ให้คำนิยามคำว่า “Common issues” ไว้ว่าคือ เป็นประเด็นที่เหมือนกันแห่งคดีแต่ไม่จำเป็นจะต้องเหมือนกันเสียทั้งหมดในข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญของคดี หรือ ใน

⁹ Federal Rule of Civil Procedure: Rule 23 (a) Prerequisites to a Class Action.

One or more members of a class may sue or be sued as representative parties on behalf of all only if (2) there are questions of law or fact common to the class,

¹⁰ Federal Rule of Civil Procedure: Rule 23 (b) Class Actions Maintainable.

An action may be maintained as a class action if the prerequisites of subdivision (a) are satisfied

¹¹ Federal Court of Australia Act 1979: Part IVA—Representative proceedings

group member means a member of a group of persons on whose behalf a representative proceeding has been commenced.

¹² Federal Court of Australia Act 1979: Part IVA—Representative proceedings

Division 2—Commencement of representative proceeding

33C Commencement of proceeding

(1) Subject to this Part, where:

(b) the claims of all those persons are in respect of, or arise out of, the same, similar or related circumstances; and

บทบัญญัติอันเป็นสาระสำคัญแห่งคดี¹³ ทำให้ประเทศแคนาดาที่มีมุมมองต่อข้อเท็จจริงตามกรณีตัวอย่างเป็นการตีความอย่างกว้างเช่นเดียวกับประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศออสเตรเลีย ทำให้ศาลอนุญาตให้กรณีดังกล่าวเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่มได้

จากกรณีตัวอย่าง จึงเกิดคำถามเป็นประเด็นสำคัญขึ้นมาว่า ศาลไทยควรมีมุมมองการตีความกฎหมายในแง่ใด และตีความอย่างไร หากตีความอย่างแคบจะทำให้เกิดการจำกัดสิทธิของสมาชิกกลุ่มในการยื่นฟ้องคดีแบบกลุ่มขึ้นหรือไม่ เนื่องจากกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของไทยใช้ระบบที่โจทก์ต้องแสดงให้ศาลเห็นถึงประเด็นข้อพิพาท คุณสมบัติของผู้แทนโจทก์ ขอบเขตของสมาชิกกลุ่ม จำนวนสมาชิกกลุ่ม ให้เป็นที่พอใจแก่ศาล ศาลจึงมีคำสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้คดีดังกล่าวเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่มได้ โดยในประเด็นที่ใช้พิจารณาเหล่านี้ ศาลมีการตีความอย่างไร และหากนำคดีเดียวกันไปฟ้องที่ศาลของประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย หรือ ประเทศแคนาดา คดีความจะมีโอกาสเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่มได้มากกว่าหรือน้อยกว่าอย่างไร เพื่อใช้เป็นแนวทางประกอบการวิเคราะห์ถึงประโยชน์ในการตีความกฎหมายของศาลไทย

2.2 กลุ่มย่อย

สืบเนื่องจาก ข้อ 2.1 การดำเนินคดีแบบกลุ่มเป็นคดีที่มีผู้เสียหายจำนวนมาก จนบางครั้งมีจำนวนมากกระทั่งการตั้งประเด็นข้อพิพาทเพียงหนึ่งหรือสองประเด็นไม่สามารถปกป้องผลประโยชน์ของสมาชิกกลุ่มได้ครบทุกคน ดังนั้นแนวคิดเรื่องการแบ่งกลุ่มย่อยหรือ “Sub-class” เพื่อการพิจารณาคดีจึงถูกบัญญัติเพิ่มเติมขึ้น

สำหรับกฎหมายไทย การดำเนินคดีแบบกลุ่มย่อยมีลักษณะและรูปแบบถูกบัญญัติไว้ในมาตรา 222/24¹⁴ โดยมีวัตถุประสงค์ในการแบ่งกลุ่มตามความเสียหายที่แตกต่างกันระหว่างสมาชิกกลุ่ม กล่าวคือ แม้ว่าสมาชิกกลุ่มแต่ละรายจะฟ้องร้องคดีอันมีที่มาจากข้อเท็จจริงและหลัก

¹³ Class Proceeding Act 1992: Definitions

1. In this Act, “common issues” means,

(a) common but not necessarily identical issues of fact, or

(b) common but not necessarily identical issues of law that arise from common but not necessarily identical facts; (“questions communes”)

¹⁴ มาตรา 222/24 ไม่ว่าจะการพิจารณาคดีจะได้ดำเนินไปแล้วเพียงใด ศาลอาจมีคำสั่งให้มีการแบ่งกลุ่มย่อยเนื่องจากมีลักษณะของความเสียหายที่แตกต่างกันระหว่างบุคคลในกลุ่ม และในกรณีเช่นนี้ ศาลอาจสั่งให้มีการนำสืบถึงความเสียหายของกลุ่มย่อยให้ชัดเจนด้วยก็ได้ คำสั่งของศาลให้เป็นที่สุด

กฎหมายเดียวกันก็ตาม แต่ความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อสมาชิกกลุ่มแต่ละรายย่อมมีความแตกต่างกัน โครงสร้างกลุ่มย่อยของประเทศไทยจึงเปิดช่องให้แบ่งกลุ่มย่อยในประเด็นเรื่องความเสียหายที่ต่างกัน ยกตัวอย่างเช่น โรงงานอุตสาหกรรม ปล่อยน้ำเสียลงสู่แหล่งน้ำธรรมชาติ ทำให้ชาวบ้านในละแวกนั้นได้รับความเสียหาย บางส่วนได้รับความเสียหายจากการอุปโภค บริโภคน้ำเสีย บางส่วนได้รับความเสียหายแก่ไร่นาที่ใช้ทำการเกษตร บางส่วนได้รับความเสียหายแก่บ่อเลี้ยงปลา บ่อเลี้ยงกุ้ง หรือการปศุสัตว์ ทำให้สมาชิกกลุ่มเหล่านี้มีความเสียหายไม่เท่ากัน การแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อการวินิจฉัยความเสียหายเป็นรายกลุ่มย่อยจึงเข้ามาช่วยสร้างความเป็นธรรมในการดำเนินคดีได้

ในขณะเดียวกัน จากการศึกษากฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย และประเทศแคนาดา กลับมีแนวความคิดในการแบ่งกลุ่มย่อยที่แตกต่างจากของประเทศไทย กล่าวคือ มองว่าในการดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้น แม้ว่าสมาชิกกลุ่มจะมีประเด็นแห่งคดีร่วมกัน แต่ว่าประเด็นแห่งคดีนั้นไม่จำเป็นต้องเป็นประเด็นร่วมกันในทุกประเด็น เพียงแต่มีประเด็นที่สำคัญร่วมกันข้อใดข้อหนึ่งก็เพียงพอต่อการเริ่มต้นกระบวนการดำเนินคดีแบบกลุ่มแล้ว¹⁵ ซึ่งในประเด็นย่อยต่างๆที่ยังเหลืออยู่นั้น บางประเด็นอาจไม่สำคัญเพียงพอในการหยิบยกขึ้นพิจารณา หรือเป็นประเด็นที่สามารถคลี่คลายได้เมื่อการพิจารณาในประเด็นหลักเสร็จสิ้น ศาลก็จะไม่ตั้งประเด็นเพิ่มเติม แต่หากมีบางประเด็นที่อาจทำให้เกิดผลกระทบต่อผลประโยชน์ของสมาชิกกลุ่มส่วนหนึ่ง หรือเพียงแต่การพิจารณาประเด็นหลักไม่สามารถปกป้องผลประโยชน์ของสมาชิกกลุ่มส่วนหนึ่งได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ศาลมีอำนาจในการออกคำสั่งในการแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อพิจารณาประเด็นอันส่งผลกระทบต่อผลกระทบนั้นได้ โดยในการพิจารณาคดีของกลุ่มย่อยจะมีศาลของกลุ่มย่อยเพื่อพิจารณาประเด็นในกลุ่มย่อยนั้น รวมทั้งมีการแต่งตั้งทนายความ และผู้แทนโจทก์ในการดำเนินคดีในกลุ่มย่อยด้วย¹⁶ และในการเพิ่มกระบวนการพิจารณาคดีกลุ่มย่อยขึ้น จะไม่ทำให้การพิจารณาคดีในประเด็นหลักเสียไป คือเป็นการพิจารณาคดีในกลุ่มย่อยไปพร้อมกับการพิจารณาคดีในประเด็นหลัก

¹⁵ Thomas v. Louisiana-Pacific Corp., 246 F.R.D. 505 (“The commonality test is qualitative, not quantitative. There need to be only a single question of law or fact common to all members of the class.”)

¹⁶ Federal Rule of Civil Procedure: Rule 23 (c) Determination by Order Whether Class Action to be Maintained; Notice; Judgment; Actions Conducted Partially as Class Actions.

(4) When appropriate (A) an action may be brought or maintained as a class action with respect to particular issues, or (B) a class may be divided into subclasses and each subclass treated as a class, and the provisions of this rule shall then be construed and applied accordingly.

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการแบ่งกลุ่มย่อยในรูปแบบตามมาตรา 222/24 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 26 ของไทย มีความแตกต่างจากการจัดแบ่งกลุ่มย่อยของประเทศอื่น โดยมีจุดประสงค์เพื่อเป็นการแจกแจงค่าเสียหายเป็นกลุ่มๆ และสืบความเสียหายตามกลุ่มย่อยนั้น ซึ่งหมายความว่ากฎหมายของประเทศไทยไม่ได้เปิดช่องให้มีการแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อสืบประเด็นที่อาจส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์บางประการของสมาชิกกลุ่มบางส่วน ทำให้ผู้ท้าวินิจฉัยตั้งคำถามเกี่ยวกับแนวความคิดในการร่างบทบัญญัติในเรื่องกลุ่มย่อยนี้ว่ามีที่มาอย่างไร ผู้ร่างมีมุมมองในการตีความเกี่ยวกับกลุ่มย่อยนี้อย่างไร และเมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายของต่างประเทศที่เลือกศึกษาแล้ว ทำให้เกิดข้อสังเกตในประเด็นนี้อย่างไร

มีกรณีตัวอย่างจากคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1335/2531 ซึ่งเป็นกรณีที่มีโจทก์ทั้งสิ้น 93 คน แต่โจทก์แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มย่อยเพื่อเรียกร้องค่าเสียหายจากสิทธิที่แตกต่างกัน โดยทั้ง 2 กลุ่มย่อยได้มีการแต่งตั้งตัวแทนโจทก์ซึ่งเป็นหนึ่งในโจทก์ทั้งหมดขึ้นมาเองแยกต่างหากจากกันรวมทั้งมีข้อเรียกร้องที่แตกต่างกัน ด้วยเพราะโจทก์แต่ละคนในกลุ่มย่อยก็ย่อมมีความไว้นื้อเชื่อใจโจทก์ที่มีความเสียหายและข้อเรียกร้องอย่างเดียวกับตนเท่านั้นให้มาเป็นตัวแทนในการปกป้องสิทธิประโยชน์ของตน และเมื่อมีข้อเรียกร้องที่แบ่งออกเป็น 2 เสียง จึงต้องมีตัวแทนโจทก์ที่แตกต่างกัน 2 กลุ่ม แต่เนื่องจากบทบัญญัติของกฎหมายไทยไม่มีเรื่องกลุ่มย่อยทำให้ต้องพิจารณาคดีในไปนคราวเดียวกันโดยไม่ได้แบ่งการพิจารณา ทำได้เพียงแบ่งค่าเสียหายเท่านั้น ดังนั้นหากมีการนำกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มในเรื่องกลุ่มย่อยในประเด็นความแตกต่างเรื่องข้อเท็จจริงเข้ามาปรับใช้ อาจทำให้บทบัญญัตินั้นชัดเจนขึ้นและสามารถบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นได้หรือไม่ หรือในการแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อพิจารณาความเสียหายนั้นอาจมีส่วนอื่นที่ต้องหยิบยกในการพิจารณาเพิ่มเติมจากเฉพาะในบทบัญญัติของกฎหมายอย่างไร

3. การตีความเรื่องสมาชิกกลุ่ม

กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของไทย ได้บัญญัติเกี่ยวกับเรื่องมาตรฐานที่ศาลจะรับให้สมาชิกกลุ่มเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีแบบกลุ่มไว้ในมาตรา 222/12 (3) ว่า ในกลุ่มบุคคลจะต้องมีสมาชิกกลุ่มจำนวนมาก ซึ่งการดำเนินคดีอย่างคดีสามัญจะทำให้เกิดความยุ่งยากและไม่สะดวกจากบทบัญญัตินี้ทำให้ผู้ท้าวินิจฉัยตั้งข้อสังเกตคำว่า “จำนวนมาก” ว่ามีความหมายอย่างไร เท่าใดจึงเรียกว่ามีจำนวนมากเพียงพอ หรือหากเป็นกรณีที่ไม้อาจระบุจำนวนได้อย่างแน่นอนชัดเจนศาลจะอนุญาตให้เข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีแบบกลุ่มหรือไม่ หรือหากในภายหลังมีสมาชิกขอใช้สิทธิ

ออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่ม¹⁷ เป็นจำนวนมากจนกระทั่งจำนวนของสมาชิกเหลือน้อยมาก จะสามารถดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอย่างคดีแบบกลุ่มได้อีกต่อไปหรือไม่

ในประเด็นนี้ กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของไทยนอกจากไม่มีการบัญญัติจำนวนที่แน่นอนชัดเจนหรือจำนวนขั้นต่ำ ก็ยังไม่มีบรรทัดฐานของศาลที่จะเป็นเครื่องนำทางได้ว่าจำนวนที่มากเพียงพอสมควรจะมากเท่าใด ในขณะที่เดียวกันกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศสหรัฐอเมริกาเองก็ไม่ได้มีการกำหนดจำนวนขั้นต่ำไว้ จึงจำเป็นต้องศึกษาจากบรรทัดฐานของศาลในประเทศสหรัฐอเมริกา เนื่องจากมีกรณีที่ศาลของประเทศสหรัฐอเมริกาตัดสินว่าแม้จะไม่ได้ระบุจำนวนสมาชิกกลุ่มไว้อย่างแน่นอนชัดเจน ก็อาจถือว่ามีจำนวนสมาชิกกลุ่มจำนวนมากได้ เช่น ในคดี *Swanson V. American Consumer Indus., Inc* ซึ่งมีสมาชิกกลุ่มอยู่ประมาณ 40 คนแต่ศาลก็ถือว่ามากเพียงพอแล้วที่จะให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ แต่ในคดี *Utah V. American Pipe & Constr. Co.* ซึ่งมีสมาชิกกลุ่มถึง 350 คนแต่ศาลก็ไม่อนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม ซึ่งในเบื้องต้นพบว่า ศาลของประเทศสหรัฐอเมริกา ไม่ได้มองว่าจำนวนเป็นส่วนสำคัญแต่อย่างใด แต่กลับให้ความสำคัญกับเรื่องมูลำเนาของสมาชิกกลุ่ม ความสะดวกในการเดินทางมาศาล ความสะดวกในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางศาลต่างๆอีกด้วย โดยพิจารณาเป็นคดีไป

ในทางกลับกัน กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศออสเตรเลีย มีการกำหนดจำนวนสมาชิกกลุ่มขั้นต่ำที่สามารถเริ่มต้นกระบวนการดำเนินคดีแบบกลุ่มได้อยู่ที่ 7 ราย ส่วนกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศแคนาดามีการกำหนดจำนวนสมาชิกกลุ่มขั้นต่ำไว้เช่นกันที่ 2 ราย ดังนั้นแล้วเป็นที่น่าสนใจว่าเหตุที่กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของไทยไม่ได้มีการกำหนดจำนวนขั้นต่ำหรือบรรทัดฐานในการวิเคราะห์ความเหมาะสมของจำนวนเพียงพอในการดำเนินคดีแบบกลุ่มไว้นั้นเป็นเพราะสาเหตุใด และผู้ร่างมีการตีความอย่างไรเกี่ยวกับประเด็นนี้

จากประเด็นหลักที่ผู้ทำวิจัยได้ตั้งข้อสังเกตไว้ทั้งสิ้น 3 ประเด็น พบว่าบทบัญญัติในเรื่องการดำเนินคดีแบบกลุ่มของไทยซึ่งมีต้นแบบการร่างมาจากประเทศสหรัฐอเมริกา อันมีความ

¹⁷ มาตรา 222/16 สมาชิกกลุ่มมีสิทธิออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มได้โดยแจ้งความประสงค์เป็นหนังสือยื่นต่อศาลภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนดตามมาตรา 222/15 (6) และให้ถือว่าสมาชิกกลุ่มดังกล่าวไม่เป็นสมาชิกกลุ่มนับแต่วันที่ได้แจ้งความประสงค์นั้นต่อศาล

เมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาตามวรรคหนึ่ง สมาชิกกลุ่มจะออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มไม่ได้ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากศาล และคำสั่งของศาลให้เป็นที่สุด

บุคคลที่ออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มแล้ว จะร้องขอกลับเข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่มอีกไม่ได้

สมาชิกกลุ่มและบุคคลที่ออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มจะร้องสอดเข้ามาเป็นโจทก์ร่วมในการดำเนินคดีแบบกลุ่มโดยอาศัยสิทธิตามมาตรา 57 ไม่ได้

แตกต่างจากประเทศออสเตรเลียและประเทศแคนาดาอย่างมีนัยยะสำคัญนี้จะเป็นประโยชน์ในด้านการศึกษาไม่ว่าจะเป็นการศึกษาเพื่อให้เข้าใจถึงมุมมองในการตีความกฎหมายของนักกฎหมายไทย เพื่อการใช้กฎหมายให้ตรงตามเจตนารมณ์ของผู้ร่าง หรือเป็นการศึกษาเพื่ออนาคต โดยศึกษาถึงปัญหาซึ่งประเทศอื่นได้เจอมาก่อนว่าหากประเทศไทยเจอปัญหาในลักษณะเดียวกัน หรือคล้ายกัน จะมีการตีความเพื่อแก้ไขปัญหายังไง โดยมีกรณีศึกษาจากต่างประเทศใช้ในการอ้างอิง เพื่อเลือกสรรทางแก้ไขปัญหาที่เหมาะสมกับรูปแบบกฎหมายของไทย เพื่อให้กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของไทย สามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดสมถึงเจตนารมณ์แห่งกฎหมาย

1.2 สมมติฐาน

กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มที่ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 26) พ.ศ. 2558 ยังมีปัญหาเรื่องการตีความระบบการขออนุญาตศาล บทนิยาม “ข้อเท็จจริงร่วมกันแห่งคดี” ขอบเขตของสมาชิกกลุ่มในส่วนของจำนวนมากเพียงพอในการฟ้องร้องคดี และเรื่องการมีกลุ่มย่อยเพื่อความสะดวกในการดำเนินคดี จึงสมควรศึกษาการตีความบทบัญญัติดังกล่าว เพื่อบรรลุผลตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

1.3 วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษากฎหมายในส่วนของสิทธิของสมาชิกกลุ่มในการยื่นฟ้องเพื่อเข้าสู่กระบวนการพิจารณาแบบกลุ่มทั้งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของไทยและกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย และประเทศแคนาดา
2. เพื่อศึกษาถึงการตีความกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทย
3. เพื่อศึกษารูปแบบการดำเนินคดีแบบกลุ่มที่เหมาะสมกับประเทศไทย
4. เพื่อศึกษาการแก้ไขปัญหอันเป็นกรณีที่เกิดขึ้นจริงในต่างประเทศ เพื่อเป็นกรณีตัวอย่างในการนำมาปรับใช้กับการแก้ปัญหากเกิดกรณีที่มีลักษณะเดียวกันหรือคล้ายกันเกิดขึ้นในประเทศไทย

5. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทยและประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย และประเทศแคนาดา

1.4 ขอบเขตและวิธีการดำเนินวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้มุ่งศึกษาแนวความคิดและการตีความหลักกฎหมายในการดำเนินคดีแบบกลุ่มตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 26 (พ.ศ. 2558) ในส่วนของสิทธิของสมาชิกกลุ่มในการยื่นฟ้องคดีแบบกลุ่มของประเทศไทย โดยเปรียบเทียบกับประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย และประเทศแคนาดา ในการกำหนดรูปแบบของกระบวนการซึ่งมีความแตกต่างกันในประเด็นดังต่อไปนี้ บทบาทของศาลในการให้อนุญาต ข้อเท็จจริงแห่งคดี คุณสมบัติของกลุ่มบุคคล และ การแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อความสะดวกในการดำเนินคดี

งานวิจัยฉบับนี้ใช้วิธีการค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลแบบวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยค้นคว้าข้อมูลจากบทบัญญัติของกฎหมาย หนังสือคำบรรยาย คำพิพากษาของศาลวารสารกฎหมาย บทความกฎหมาย ของทั้งประเทศไทย ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย และประเทศแคนาดา

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ศึกษาวิเคราะห์หลักกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 26 (พ.ศ. 2558) โดยศึกษาถึงแนวคิด หลักการ การตีความ รวมถึงรูปแบบของการวางโครงสร้างของกระบวนการ

2. ได้ศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของต่างประเทศได้แก่ประเทศสหรัฐอเมริกา อันเป็นประเทศซึ่งเป็นต้นแบบของกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของไทยในปัจจุบัน ประเทศออสเตรเลีย และประเทศแคนาดา

3. ได้วางแผนการแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

4. ได้ทราบถึงช่องว่างของกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของไทย ทำให้สามารถแก้ไขช่องว่างนั้นและช่วยให้การใช้กฎหมายมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

บทที่ 2

แนวคิดพื้นฐานการดำเนินคดีแบบกลุ่ม

และสิทธิของสมาชิกกลุ่มในการฟ้องร้องดำเนินคดีแบบกลุ่ม

2.1 แนวคิดพื้นฐานการดำเนินคดีแบบกลุ่ม

ในโลกปัจจุบันที่มีความวิวัฒนาการไปอย่างรวดเร็วและไม่หยุดนิ่ง จากเดิมในอดีตเฉพาะกฎหมายในเรื่องการกระทำผิดต่อเนื้อตัวร่างกาย หรือทรัพย์สิน ก็เพียงพอสำหรับการวางกฎเกณฑ์เพื่อให้เกิดความสงบสุขขึ้นในสังคม แต่เมื่อกาลเวลาหมุนเวียนเปลี่ยนไป สังคมเริ่มมีพื้นที่ขยายมากขึ้น สมาชิกในสังคมจึงมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นตาม ปัญหาที่ตามมาก็ย่อมมีมากขึ้นและซับซ้อนยิ่งขึ้น รวมทั้งมีปัญหาใหม่ๆเกิดขึ้นมากมาย หากกฎหมายยังคงเป็นเช่นเดิม ไม่มีการพัฒนาให้มากขึ้น และซับซ้อนขึ้นตามสังคม ก็จะไม่สามารถตอบโจทย์ในการแสวงหาความสงบสุขให้กับสังคมได้อีกต่อไป กฎหมายทางแพ่งและพาณิชย์จึงถูกพัฒนาขึ้น เช่นเดียวกับการพัฒนากฎหมายในส่วน of วิธีพิจารณาความ ซึ่งใช้สำหรับการวินิจฉัยคดีความต่างๆ ในอดีตคดีทางแพ่งอาจไม่ซับซ้อนมากนัก มีคู่ความสองฝ่าย แต่ละฝ่ายมีคู่กรณีเพียงคนเดียว หรือ 2 คน วิธีพิจารณาความแบบสามัญก็สามารถใช้ในการพิจารณาคดีได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ปัจจุบันเมื่อเทคโนโลยีต่างๆถูกพัฒนาขึ้นตามสังคม ความเสียหายจึงแผ่ขยายเป็นวงกว้าง มากกว่าคู่กรณีเพียงหนึ่งหรือสองคนแต่เป็นคู่กรณีจำนวนหลายสิบ หรือหลายร้อยคน โดยส่วนมากมักมาจากการทำธุรกิจขนาดกลางขึ้นไป หรือการทำอุตสาหกรรมที่มีโรงงานขนาดใหญ่ เป็นต้น

ดังนั้นจากพัฒนาการของสังคมเช่นนี้ การใช้กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งแบบสามัญก็อาจไม่เป็นการสะดวกต่อศาลที่พิจารณาคดี รวมทั้งคู่ความในการดำเนินคดี เมื่อเกิดความไม่สะดวก การดำเนินคดีก็จะเกิดความล่าช้า รวมทั้ง ยังมีภาระในเรื่องค่าใช้จ่าย ซึ่งผู้เสียหายบางรายมีความเสียหายเพียงเล็กน้อยแต่จำเป็นต้องมีค่าใช้จ่ายมากในการดำเนินคดี หรือในกรณีที่มีผู้เสียหายจำนวนมาก การพิจารณาคดีตามหลัก “ใครฟ้องก่อนได้ก่อน” หรือหลัก “First come, first serve” ก็จะทำให้เกิดปัญหาความซ้ำซ้อนในประเด็นแห่งคดีเดียวกัน และยังอาจทำให้ผู้เสียหายที่ฟ้องร้องภายหลังได้รับการชดเชยค่าเสียหายไม่เพียงพอ เนื่องจากกองทรัพย์สินของจำเลยส่วนมากถูกนำไปใช้ชำระหนี้ของเจ้าหนี้รายที่ฟ้องร้องก่อนหน้าแล้ว ดังนั้น กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มจึงถูกสร้างขึ้น ในเบื้องต้นนั้นมีจุดประสงค์เพื่อเข้ามาเยียวยาปัญหาในการ

ดำเนินคดีในกรณีที่มีคู่ความจำนวนมาก โดยมีทั้งรูปแบบการฟ้องร้องโดยโจทก์จำนวนมาก และจำเลยจำนวนมากถูกฟ้องร้อง แต่ส่วนมากคดีที่เกิดขึ้นจะเป็นการฟ้องร้องขอดำเนินคดีแบบกลุ่มโดยโจทก์จำนวนมาก เมื่อเริ่มวางระบบรายละเอียดของการดำเนินคดีจึงมีมากขึ้น ทำให้กฎหมายเกิดเป็นรูปเป็นร่างต่อมาจนถึงปัจจุบันที่ประเทศไทยก็ได้มีการร่างกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มและนำมาใช้ด้วยเช่นกัน ซึ่งผู้ร่างนำต้นแบบร่างกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มนี้มาจาก Federal Rule of Civil Procedure ในส่วนของ Rule 23 : Class Action ของประเทศสหรัฐอเมริกา¹⁸

กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มนี้มีสาระสำคัญอยู่หลายส่วน ได้แก่ ความหมายของการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ประวัติศาสตร์ของการดำเนินคดีแบบกลุ่ม การนำคดีเข้าสู่การดำเนินคดีแบบกลุ่ม การพิจารณาคดีแบบกลุ่ม คำพิพากษาและการบังคับคดี อุทธรณ์และฎีกา และเรื่องค่าทนายความ โดยมีรายละเอียดในแต่ละหัวข้อดังนี้

2.1.1 ความหมายของการดำเนินคดีแบบกลุ่ม

การดำเนินคดีแบบกลุ่มหรือที่เรียกกันในระบบกฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกาว่า “Class Action” นั้น คือ การดำเนินคดีหนึ่งที่บุคคลหนึ่งหรือหลายคนได้ดำเนินคดีแพ่งเพื่อตนเองและเพื่อกลุ่มบุคคลที่อยู่ในสถานการณ์เดียวกัน โดยสมาชิกกลุ่มไม่ได้เข้าร่วมในการพิจารณาคดีในฐานะคู่ความ แต่คำพิพากษาจะผูกพันคู่ความและสมาชิกกลุ่มทุกคน¹⁹

ซึ่งหลังจากการสืบค้นความหมายของคำก็พบว่าผู้ใช้ที่ได้ให้ความหมายของคำนี้ไว้น้อย ส่วนใหญ่จะเป็นการอธิบายรูปแบบการดำเนินคดี กระบวนการยื่นฟ้อง กระบวนการดำเนินคดี อธิบายระบบของการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ปัญหาที่พบ รวมทั้งบทความซึ่งวิพากษ์วิจารณ์การดำเนินคดีแบบกลุ่มในแต่ละประเทศ ส่วนความหมายของคำที่ผู้ทำวิจัยพบนั้นยังไม่มีความเป็นเอกภาพ แต่ละประเทศ แต่ละสำนักได้ให้ความหมายของคำตามประเพณีนิยม หรืออิงตามรูปแบบของการดำเนินคดีแบบกลุ่มในทัศนคติของตน เช่น

ตาม Legal Dictionary ได้ให้ความหมายของ Class Action ไว้ว่า “A lawsuit that allows a large number of people with a common interest in a matter to sue or be

¹⁸ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เรื่อง พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่...) พ.ศ. ... (เรื่อง การดำเนินคดีแบบกลุ่ม) ครั้งที่ 1417-4/2547, หน้า วันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2547 (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

¹⁹ วิชัย อริยะนันทกะ และคณะ, ร่างรายงานศึกษาวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่องการดำเนินคดีแบบกลุ่ม (Class Action) (2549), หน้า 6

sued as a group.”²⁰ หรือแปลความได้ว่า “การฟ้องคดีที่อนุญาตให้ผู้ร้องจำนวนมากซึ่งมีส่วนร่วมได้เสียร่วมกัน²¹ ฟ้องหรืออาจถูกฟ้องได้เป็นกลุ่ม”

ตาม Merriam dictionary (British) ระบุว่า Class Action หมายถึง “Law : a lawsuit in which many people join together to sue because they all say they were harmed by the same person or group.”²² ซึ่งแปลความได้ว่า หมายถึง คดีความซึ่งมีบุคคลหลายคนร่วมกันฟ้องร้องเพราะพวกเขาได้รับความเสียหายจากบุคคลคนเดียวหรือกลุ่มคนกลุ่มเดียวกัน

นอกจากนี้ Merriam dictionary (British) ยังได้มีการให้วัตถุประสงค์ของ Class Action ไว้อีกด้วยว่า “A legal action undertaken by one or more plaintiffs on behalf of themselves and all other persons having an identical interest in the alleged wrong.”²³ ซึ่งแปลความได้ว่า การกระทำทางกฎหมายโดยผู้ฟ้องร้องหนึ่งคนหรือมากกว่าโดยการแต่งตั้งจากเขาเหล่านั้นเองและบุคคลทั้งหลายนั้นมีส่วนร่วมได้เสียร่วมกันแห่งคดี

ส่วนในหนังสือ Newburg on Class Actions ก็ได้มีการเขียนถึง Class Action ไว้ว่า “Class actions are representative suits on behalf of groups of persons similarly situated.”²⁴ ซึ่งแปลความได้ว่า การดำเนินคดีแบบกลุ่มคือคดีที่มีผู้แทนกลุ่มซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากกลุ่มบุคคลภายใต้สถานการณ์เดียวกัน

ส่วนในกฎหมายไทย มีการให้นิยามไว้เช่นกันในมาตรา 222/1 วรรค 3 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 26 ว่า “การดำเนินคดีแบบกลุ่ม หมายความว่า การดำเนินคดีที่ศาลอนุญาตให้เสนอคำฟ้องต่อศาลเพื่อให้ศาลมีคำพิพากษาแสดงสิทธิของโจทก์และสมาชิกกลุ่ม”

²⁰ Class Action Lawsuit, “<http://legal-dictionary.thefreedictionary.com/Class+action+lawsuit>.” , ค้นหามือ 29 กันยายน 2558

²¹ ปราณี สารโว, "การดำเนินคดีแบบกลุ่ม : การเข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม ข้อจำกัด และประโยชน์ที่พึงได้รับ" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2547), หน้า 13-14

²² Class Action, “<http://www.merriam-webster.com/dictionary/class%20action>.”, ค้นหามือ 29 กันยายน 2558

²³ Class Action อ่างแล้ว

²⁴ Alba Conte and Herbert B. Newberg, Newberg on Class Actions : Volume 1, Fourth ed. (WEST GROUP, 2002). P.30-31

ดังนั้นแม้ว่าจะมีการให้ความหมายซึ่งแตกต่างกันออกไป แต่โดยรวมแล้ว แนวคิดในการให้ความหมายของการดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้นเป็นไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ เป็นวิธีพิจารณาคดีที่มีจุดประสงค์เพื่อใช้กับกรณีคดีที่มีผู้เสียหายจำนวนมาก กระทั่งการดำเนินคดีในรูปแบบคดีสามัญปกติไม่สามารถปกป้องผลประโยชน์ของผู้เสียหายทั้งหมดได้อย่างเหมาะสม โดยในการดำเนินคดีลักษณะนี้จะมีการแต่งตั้งผู้แทนในการดำเนินคดีแทนผู้เสียหายทั้งหมด ทำให้เกิดความสะดวก คือไม่จำเป็นต้องให้ผู้เสียหายทั้งหมดเข้าดำเนินคดีเอง ทั้งนี้กลุ่มบุคคลทั้งหมดนั้นเป็นผู้มีส่วนได้เสียร่วมกันในคดี ไม่ว่าจะมามีที่มาจากกฎหมายหรือข้อเท็จจริงเดียวกัน รวมทั้งอาจมีที่มาจากสถานการณ์เดียวกันก็ได้

จะเห็นได้ว่า การดำเนินคดีแบบกลุ่มแม้จะมีรายละเอียดของกระบวนการพิจารณาที่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาจากความหมายที่หลายสำนักได้ให้ไว้แล้ว พบว่าล้วนแล้วแต่มีหลักการเบื้องต้นที่คล้ายกัน และจากเบื้องหลังของการร่างกฎหมายที่คล้ายกันนี้ ทำให้สามารถศึกษาแนวความคิดและรูปแบบในการดำเนินคดีแบบกลุ่มของแต่ละประเทศและหยิบยกประเด็นที่เหมือนและแตกต่างกันมาศึกษาเปรียบเทียบ สร้างความกระจ่างชัดถึงลักษณะและที่มาของการดำเนินคดีแบบกลุ่มได้

2.1.2 ประวัติศาสตร์ของการดำเนินคดีแบบกลุ่ม

ระบบวิธีพิจารณาคดีแบบกลุ่มเกิดขึ้นครั้งแรกเมื่อประมาณ 100 ปีที่แล้ว ณ ประเทศอังกฤษ โดยศาลฎีกาของประเทศอังกฤษ มีจุดประสงค์เริ่มแรกเพื่อให้ความสะดวกในการอำนวยความสะดวกให้กลุ่มผู้เสียหายซึ่งมีจำนวนมาก เนื่องจากเป็นการพันวิสัยที่จะให้กลุ่มผู้เสียหายทั้งหมดเข้าร่วมในการดำเนินคดี²⁵ และศาลมีความเห็นว่าควรให้พิจารณาคดีไปในคราวเดียวกันโดยมีการให้เหตุผลที่หนักแน่นว่า เนื่องจาก หากมีการตัดสินคดีหนึ่งๆ คำพิพากษานั้นจะมีผลกระทบต่อผู้เสียหายคนอื่นด้วย หมายความว่า ผู้เสียหายรายอื่นมีส่วนได้เสียต่อผลแห่งคดี จึงเป็นการจำเป็นที่ต้องให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มเกิดขึ้น โดยที่ผู้เสียหายเหล่านั้นต้องมีผลประโยชน์ร่วมกันแห่งคดี ไม่ว่าจะผลประโยชน์นั้นจะมีที่มาจากกฎหมายหรือมีส่วนได้เสียร่วมกัน นอกจากนี้กลุ่มผู้เสียหายจะต้องมีการรวมกลุ่มกันเพื่อให้คดีที่ฟ้องร้องนั้นสามารถรวบรวมเป็นหนึ่งเดียว และดำเนินคดีไปในคราวเดียวกันได้

²⁵ Ibid.

ในช่วงศตวรรษที่ 18 ศาลฎีกาของประเทศอังกฤษตระหนักถึงปัญหาของกฎหมายในการเข้าร่วมดำเนินคดีของคุณค่าซึ่งเป็นบุคคลภายนอกแต่มีส่วนได้เสียในคดีว่า

- (1) กฎเกณฑ์ในเรื่องการขอเข้าร่วมดำเนินคดีของคุณค่ามีความเคร่งครัดมากเกินไป จนทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมในการดำเนินคดี ในขณะที่เดียวกันคณะผู้เสียหายก็จำเป็นต้องรวมกลุ่มเพื่อฟ้องร้อง และไม่สามารถผ่อนปรนหรือถอนฟ้องได้
- (2) เมื่อการเข้าร่วมในคดีจำเป็นต้องเกิดขึ้น ก็อาจเป็นไปได้ว่าผู้ที่ร้องขอเข้าร่วมในคดีอาจมีจำนวนมากหรืออาจเป็นร้อยคน จนทำให้เกิดปัญหาในการดำเนินคดีได้

ดังนั้นหลังจากการถกเถียงเรื่องดังกล่าวกันในสภา ก็ได้ผลสรุป เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ทั้ง 2 ปัญหา ว่าศาลฎีกาสามารถใช้การดำเนินคดีแบบกลุ่มและบทบัญญัติในเรื่องผู้แทนกลุ่มในการแก้ไขปัญหาคือ ซึ่งผู้แทนกลุ่มนี้จะต้องได้รับการแต่งตั้งจากกลุ่มผู้เสียหายซึ่งเผชิญสถานการณ์เดียวกันเพื่อที่จะสามารถรวบรวมกลุ่มให้เป็นหนึ่งเดียว และพร้อมจะดำเนินคดีไปในคราวเดียวกันได้ คดีเหล่านี้ถูกเรียกว่า Bills of Peace เพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงความไม่พอใจของคุณค่าแต่ละฝ่ายและเพื่อเพิ่มความสามารถในการตั้งต้นคดี รวมทั้งกำจัดความหลากหลายและความซ้ำซ้อนของคดี หลักการดำเนินคดีแบบกลุ่มจึงเกิดขึ้นจากกรณีที่เป็นปัญหาในทางปฏิบัติดังกล่าว

หลักการที่เกิดจากเหล่าคดีที่ถูกเรียกว่า Bills of Peace นี้ภายหลังได้รับการอนุญาตให้ตั้งเป็นกฎที่ได้รับการเผยแพร่ทั่วไป กระทั่งในปี ค.ศ. 1873 ซึ่งหลักกฎหมายและหลักการตัดสินคดีตามความยุติธรรมได้นำมารวมเข้าไว้ด้วยกัน การดำเนินคดีแบบกลุ่มก็ได้รับอนุญาตให้สามารถใช้เพื่อการตัดสินคดีตามความยุติธรรมได้เฉพาะในกรณีของคดีทางหนี้ การอุทธรณ์ และ คำสั่งห้ามส่วนการดำเนินคดีแบบกลุ่มสำหรับคดีที่มีความเสียหายนั้นได้รับอนุญาตให้ใช้การดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ในภายหลัง²⁶

เช่นเดียวกับประเทศอังกฤษ การดำเนินคดีแบบกลุ่มในประเทศสหรัฐอเมริกา ได้รับการพัฒนามาจากกฎเกณฑ์ในการปฏิเสธคำขอเข้าร่วมดำเนินคดีของคุณค่านั้นเป็นไปโดยเคร่งครัดอย่างมากทำให้ขัดแย้งกับหลักความยุติธรรม ทำให้การดำเนินคดีแบบกลุ่มพัฒนามาจนกลายเป็น Rule 23 ในปัจจุบัน

²⁶ Ibid.

ต่อมาประเทศไทยก็ได้นำแนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นต้นแบบในการร่างกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ซึ่งได้แก้ไขเพิ่มเติมในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ฉบับที่ 26 เช่นกัน

2.1.3 การนำคดีเข้าสู่การดำเนินคดีแบบกลุ่ม

ในการนำคดีเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่มนั้นจำเป็นต้องมีเงื่อนไขก่อนเข้าดำเนินคดี โดยสมาชิกกลุ่มจำเป็นต้องมีข้อเรียกร้องที่เหมือนกันแห่งคดี และมีจำนวนมากกระทั่งวิธีพิจารณาคดีอย่างสามัญอาจไม่สามารถทำได้โดยสะดวก ต่อมาจึงแต่งตั้งผู้แทนกลุ่ม แต่งตั้งทนายความ และยื่นข้อเรียกร้องของสมาชิกกลุ่มเพื่อให้ศาลพิจารณาให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มต่อไป

2.1.3.1 ผู้เสียหายจำนวนมากอันมีข้อเรียกร้องที่เหมือนกันแห่งคดี

ในเรื่องของการตีความข้อเรียกร้องของสมาชิกกลุ่มแต่ละคนว่ามีจุดร่วมหรือประเด็นที่เหมือนกันแห่งคดี หรือที่เรียกว่า “Common issue” นั้นเป็นเรื่องที่มีความแตกต่างกันออกไปในแต่ละประเทศ ซึ่งในการให้นิยามตรงนี้เป็นส่วนสำคัญอันเป็นตัวบ่งชี้ว่าการดำเนินคดีแบบกลุ่มต่อข้อเรียกร้องนั้นๆสามารถเป็นไปได้หรือไม่ ซึ่งโดยหลักการแล้วประเทศส่วนใหญ่จะพยายามบัญญัติให้กว้างไว้ก่อน เพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์ในการมีกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่ม คือเพื่อประสิทธิภาพประสิทธิผลความยุติธรรมให้เกิดขึ้นต่อสมาชิกกลุ่มที่ได้รับความเสียหาย หากมีการบัญญัติในส่วนนี้แคบเกินไป สมาชิกกลุ่มก็จะไม่สามารถฟ้องร้องคดีแบบกลุ่มได้เลย ดังนั้นส่วนใหญ่จึงมักบัญญัติว่าเป็น “กลุ่มบุคคลที่มีข้อเรียกร้องอย่างเดียวกัน” โดยข้อเรียกร้องอย่างเดียวกันนี้อาจเป็นข้อเรียกร้องจากข้อกฎหมายเดียวกัน หรือข้อเรียกร้องจากข้อเท็จจริงเดียวกันก็ได้ ประเทศที่ใช้การ

บัญญัติในรูปแบบนี้เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา²⁷ ประเทศออสเตรเลีย²⁸ และประเทศแคนาดา²⁹ โดยเมื่อมีการบัญญัติอย่างกว้างแล้ว สิ่งที่จะมาเป็นเงื่อนไขบังคับซึ่งถึงสมาชิกกลุ่มและข้อเรียกร้องของสมาชิกกลุ่มว่ามีมูลเหตุเพียงพอในการเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีแบบกลุ่มหรือไม่ จึงเป็นหน้าที่ของศาลในการวางบรรทัดฐานที่จะมีดุลพินิจเป็นกรณีไป ซึ่งบรรทัดฐานนี้เองที่ทำให้เกิดความแตกต่างระหว่างการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศต่างๆ

ส่วนในประเด็นเรื่องของจำนวนสมาชิกกลุ่มนั้น เป็นพื้นฐานอยู่ตั้งแต่การตั้งต้นมีกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มเกิดขึ้นบนโลกแต่เดิมแล้วว่า การดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้นคือการดำเนินคดีที่ประกอบด้วยผู้เสียหายจำนวนมาก แต่จากการศึกษาประเด็นในเรื่อง “จำนวนมาก” พบว่าแต่ละประเทศมีทัศนคติต่อจำนวนผู้เสียหายที่แตกต่างกัน โดยแบ่งได้เป็น

(1) กลุ่มประเทศที่ไม่กำหนดจำนวนสมาชิกกลุ่มขั้นต่ำในการยื่นฟ้องคดีแบบกลุ่ม

สำหรับประเทศที่ไม่ได้กำหนดจำนวนขั้นต่ำในการยื่นฟ้องคดีแบบกลุ่มก็ต้องอาศัยบรรทัดฐานของศาลเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาว่า ต้องมากเท่าใด จึงจะเป็นการเพียงพอต่อการยื่นฟ้องคดีแบบกลุ่ม หรือในบางกรณีอาจมีปัญหาความไม่ชัดเจนของขอบเขตสมาชิกกลุ่มเกิดขึ้น

²⁷ Federal Rule of Civil Procedure: Rule 23

(a) Prerequisites to a Class Action.

One or more members of a class may sue or be sued as representative parties on behalf of all only if

(2) there are questions of law or fact common to the class,

²⁸ Federal Court of Australia Act 1979: Part IVA – Representative proceedings

Division 2—Commencement of representative proceeding

33C Commencement of proceeding

(1) Subject to this Part, where:

(b) the claims of all those persons are in respect of, or arise out of, the same, similar or related circumstances; and

²⁹ Class Proceeding Act 1992: Definitions

1. In this Act,

“common issues” means,

(a) common but not necessarily identical issues of fact, or

(b) common but not necessarily identical issues of law that arise from common but not necessarily identical facts; (“questions communes”)

ยกตัวอย่างเช่น กรณีการฟ้องร้องของผู้ถือหุ้นที่ได้รับความเสียหายจากการบริหารงานของ กรรมการบริษัท ในศาลชั้นต้นปรากฏจำนวนผู้เสียหายเพียง 40 ราย แต่สมาชิกกลุ่มยื่นอุทธรณ์ต่อ ศาลอุทธรณ์ และศาลอุทธรณ์กลับคำวินิจฉัยของศาลชั้นต้น เนื่องจากมองว่า จำนวนผู้เสียหายที่ ปรากฏในศาลชั้นต้นนั้นไม่ใช่จำนวนผู้เสียหายที่แท้จริง ศาลอุทธรณ์จึงตีความขยายขอบเขตของ สมาชิกกลุ่มทำให้จำนวนของผู้เสียหายสมเหตุสมผลมากเพียงพอในการยื่นฟ้องร้องดำเนินคดีแบบ กลุ่มได้³⁰

(2) กลุ่มประเทศที่กำหนดจำนวนสมาชิกกลุ่มขั้นต่ำในการยื่นฟ้องคดีแบบกลุ่ม

ประเทศที่กำหนดจำนวนสมาชิกกลุ่มขั้นต่ำในการยื่นฟ้องคดีแบบกลุ่มไว้อย่างตายตัว มักมี กลไกเพิ่มเติมในการพิจารณาคดีที่แตกต่างจากกลุ่มประเทศในข้อ (1) เช่น ประเทศออสเตรเลีย และ ประเทศแคนาดา ประเทศออสเตรเลียสามารถกำหนดจำนวนขั้นต่ำของสมาชิกกลุ่มที่ยื่นฟ้อง คดีแบบกลุ่มได้อย่างชัดเจน และให้สมาชิกกลุ่มเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ โดยไม่ จำเป็นต้องผ่านการอนุญาตจากศาลเนื่องจากระบบของประเทศออสเตรเลียมีกองทุนในการ ช่วยเหลือศาลคัดกรองคดีความที่จะขึ้นสู่ศาลอยู่แล้วชั้นหนึ่ง ทำให้ศาลมีบทบาทน้อยในการ พิจารณาอนุญาต จะมีก็แต่เพียงเป็นบทยกเว้นเท่านั้น³¹ ส่วนประเทศแคนาดา มีการกำหนด จำนวนขั้นต่ำไว้ และมีกองทุนในการช่วยเหลือเรื่องคดีความเช่นเดียวกับประเทศออสเตรเลีย แต่ ยังใช้ระบบอนุญาตเช่นเดียวกับประเทศสหรัฐอเมริกา

2.1.3.2 การตั้งผู้แทนในการดำเนินคดี

ผู้แทนในการดำเนินคดีนี้อาจเป็นผู้แทนโดยการแต่งตั้งตนเองขึ้นเป็นผู้แทน หรือจากการ แต่งตั้งของสมาชิกกลุ่มก็ได้ แต่ทั้งนี้ในการขึ้นมาเป็นผู้แทนของกลุ่มนั้นจำเป็นต้องได้รับความสมัคร ใจของสมาชิกกลุ่มทั้งหมด หรือส่วนมากถ้าหากว่าการขอความเห็นชอบจากสมาชิกกลุ่มทุกคนนั้น

³⁰ Knute SWANSON v. AMERICAN CONSUMER INDUSTRIES, INC., 415 F.2d 1326 (1969)

³¹ Federal Court of Australia Act 1979: Part IVA – Representative proceedings

Division 2—Commencement of representative proceeding

33L Situation where fewer than 7 group members

If, at any stage of a representative proceeding, it appears likely to the Court that there are fewer than 7 group members, the Court may, on such conditions (if any) as it thinks fit:

- (a) order that the proceeding continue under this Part; or
- (b) order that the proceeding no longer continue under this Part.

เป็นไปได้โดยยาก โดยผู้แทนกลุ่มอาจมีคนเดียวหรือหลายคนก็ได้ เนื่องจากสมาชิกกลุ่มมีจำนวนมาก อาจมีส่วนหนึ่งพอใจและไว้วางใจผู้แทนคนหนึ่ง แต่อีกส่วนหนึ่งพอใจหรือไว้วางใจอีกคนหนึ่งมากกว่า จึงเปิดช่องให้สามารถตั้งผู้แทนกลุ่มหลายคนได้

คุณสมบัติของผู้แทนกลุ่มจะต้องสามารถรักษาผลประโยชน์ของสมาชิกกลุ่มได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ดังนั้นผู้แทนกลุ่มจึงต้องไม่มีผลประโยชน์ขัดกันกับสมาชิกกลุ่มเป็นหลัก โดยส่วนมากมักจะเลือกสรรกันจากผู้ที่มีส่วนได้เสียในคดีมากที่สุด หรือกล่าวได้อีกอย่างหนึ่งว่า ผลแห่งคดีไม่ว่าศาลจะตัดสินอย่างไรก็จะกระทบต่อตัวผู้แทนแห่งคดีมากที่สุดนั่นเอง เพื่อให้ผู้แทนกลุ่มมีความรับผิดชอบต่อกัน ปกป้องประโยชน์อันพึงได้รับของสมาชิกกลุ่มได้ประหนึ่งปกป้องผลประโยชน์ของตนเอง

สำหรับในบางประเทศนอกจากการแต่งตั้งตัวแทนกลุ่มจากสมาชิกกลุ่มแล้ว ยังมีการตั้งผู้แทนกลุ่มจากการตั้งกลุ่มย่อย (Sub-class) ขึ้นเพื่อพิจารณาคดีอีกด้วย โดยหลักเกณฑ์ในการตั้งกลุ่มย่อย เป็นไปตามกฎหมายแต่ละประเทศ เช่น อนุญาตให้ตั้งกลุ่มย่อยในกรณีที่มีความเสียหายแตกต่างกัน ตั้งขึ้นเพื่อสืบความเสียหายในเรื่องนั้นๆ โดยเฉพาะเจาะจง เพื่อให้สมาชิกในกลุ่มย่อยนั้นได้รับค่าเสียหายที่เป็นธรรมและเหมาะสมกับตนมากที่สุด เพราะหากเป็นการพิจารณาตามกลุ่มปกติ ค่าเสียหายที่ได้รับอาจไม่ตรงกับค่าเสียหายอันเกิดขึ้นจริงของสมาชิกกลุ่มย่อยที่มีความเสียหายที่แตกต่างกัน เมื่อมีการตั้งกลุ่มย่อยขึ้น จึงมีการแต่งตั้งผู้แทนกลุ่มย่อยขึ้นมาด้วย โดยมีวัตถุประสงค์เดียวกับผู้แทนกลุ่มใหญ่คือเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของสมาชิกกลุ่มของตนให้ได้มากที่สุดนั่นเอง หรืออีกกรณีหนึ่ง เป็นกรณีที่เพียงแต่การวินิจฉัยประเด็นหลักแห่งคดี ไม่สามารถให้ความเป็นธรรมกับสมาชิกกลุ่มบางส่วนได้ ทำให้จำเป็นต้องมีการแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อวินิจฉัยประเด็นอื่นที่ทำให้การคุ้มครองประโยชน์ของสมาชิกกลุ่มทุกคนเป็นไปได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

2.1.3.3 การแต่งตั้งทนายความของกลุ่ม

การดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้นเป็นการดำเนินคดีที่มีผลกระทบต่อประชาชนจำนวนมาก ดังนั้นทนายความของกลุ่มจึงเป็นส่วนสำคัญอีกส่วนหนึ่งในการกำหนดทิศทางของการดำเนินคดี ในการดำเนินคดีแบบกลุ่มจึงต้องแต่งตั้งทนายความที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญการดำเนินคดีแบบกลุ่มเป็นพิเศษ และยังต้องมีความเชี่ยวชาญในเรื่องที่สมาชิกกลุ่มเรียกร้องอีกด้วย โดยส่วนมากเมื่อมีสมาชิกกลุ่มจำนวนมาก ทนายความจึงไม่อาจมีเพียงคนเดียวได้ แต่อาจแต่งตั้งเป็นกลุ่มทนายความ ให้ดูแลสมาชิกกลุ่ม การที่ไม่มีทนายความซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญ เมื่อศาลเห็นศาล

อาจจะไม่รับคดี และให้สมาชิกกลุ่มไปสรรหาทนายความมาใหม่ ให้มีคุณสมบัติพร้อมสำหรับการดำเนินคดีแบบกลุ่ม โดยเดิมทีนั้นแนวคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างทนายความและลูกความคือ ทนายความเป็นผู้แนะนำแก่ลูกความและลูกความเป็นผู้ตัดสินใจเกี่ยวกับผลทางกฎหมายที่ ทนายความได้คัดเลือกไว้ และทนายความจะกระทำการใดๆด้วยมุ่งหวังในการรักษาผลประโยชน์ ของลูกความอย่างเต็มที่³²

บทบาทของทนายความในกระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่มมีหลายประการ ไม่ใช่แต่เพียงการตั้งต้นคดีที่จำเป็นต้องมีทนายความที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเท่านั้น ทนายความต้องเป็นผู้รวบรวมเอกสาร พยานหลักฐาน และข้อมูลต่างๆให้ครบถ้วนเกี่ยวกับคดีที่ต้องการฟ้องร้อง รวมทั้งจำเป็นต้องสามารถติดต่อกับสมาชิกกลุ่มทั้งหมดได้ เพื่อส่งข่าวสารความคืบหน้าอันเกี่ยวกับ คดีความ ในขณะเดียวกัน สมาชิกกลุ่มก็ต้องรักษาผลประโยชน์ของตนเอง โดยการแจ้งรายละเอียด ของความเสียหายให้ทนายความทราบ เพื่อให้ทนายความพิจารณาขอบเขตของสมาชิกกลุ่ม ขอบเขตในการตั้งเรื่องฟ้องคดี รวมทั้งกรณีนี้อาจจำเป็นต้องมีการแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อการดำเนินคดี ด้วย

2.1.3.4 การยื่นข้อเรียกร้องของสมาชิกกลุ่ม

หลังจากการเตรียมการในการฟ้องร้องคดีแบบกลุ่มแล้ว สมาชิกกลุ่ม ผู้แทนกลุ่ม และ ทนายความของกลุ่มสามารถยื่นฟ้องเพื่อขอดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ โดยแนวคิดในเรื่องการยื่นฟ้อง คดีแบบกลุ่มนั้น แต่ละประเทศมีความแตกต่างกันในสาระสำคัญของระบบ แบ่งได้ดังนี้

(1) แนวคิดที่จำเป็นต้องขออนุญาตต่อศาล

เป็นแนวคิดที่มาจากกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งสามัญ กล่าวคือ ในการฟ้องร้องคดี หนึ่ง คู่ความจะต้องยื่นคำฟ้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจ และศาลจะเป็นผู้พิจารณาวินิจฉัยเองว่า คดีที่ คู่ความยื่นฟ้องมานั้นมีมูลคดีสมควรเพียงพอในการรับฟ้องไว้หรือไม่ หากศาลเห็นว่าคดีมีมูลจึงจะ รับฟ้อง และเริ่มต้นกระบวนการดำเนินคดี แต่หากเห็นว่าคดีไม่มีมูล เป็นการฟ้องร้องเพื่อกลับ แก้งเป็นความกัน หรือเพื่อจุดประสงค์อื่นอันไม่สุจริต ศาลจะมีคำสั่งไม่รับฟ้อง เช่นเดียวกัน ใน การดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้นมองว่า เนื่องจากเป็นคดีที่มีความสำคัญและอาจส่งผลกระทบต่อจำเลย

³² John J. Cound and Jack H. Friedenthal and others, *Civil Procedure Cases and Materials*, Fifth ed. (St. Paul, Minn.: West Publishing Co., 1989). P.674

เป็นอย่างมาก กฎหมายจึงจำเป็นต้องเปิดช่องให้ศาลได้ใช้ดุลพินิจในข้อนี้ พิจารณาว่า การฟ้องร้องคดีแบบกลุ่มนั้นๆ มีมูลแห่งคดีอันสำคัญเพียงพอจะรับไว้พิจารณาหรือไม่ ซึ่งในการใช้ดุลพินิจของศาลนี้ จะประกอบไปด้วยเงื่อนไขของกฎหมายเป็นตัวกำหนด ซึ่งรายละเอียดของเงื่อนไขจะแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ แต่โดยหลักแล้วจะประกอบด้วยเงื่อนไขเบื้องต้น ดังนี้ 1. คดีมีผู้เสียหายจำนวนมากกระทำการดำเนินคดีอย่างคดีสามัญจะทำให้เกิดความไม่สะดวก 2. ผู้เสียหายเป็นผู้มีส่วนได้เสียร่วมกันแห่งคดี 3. ผู้แทนกลุ่มสามารถปกป้องผลประโยชน์ของสมาชิกกลุ่มได้อย่างเต็มที่ เมื่อเข้าเงื่อนไขตามที่กฎหมายกำหนด โดยคู่ความได้แสดงให้เห็นที่พอใจแก่ศาล ศาลจึงมีคำสั่งอนุญาตให้คดีดังกล่าวเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ ถ้าหากคู่ความไม่สามารถแสดงให้เห็นที่พอใจแก่ศาลได้ ศาลจะมีคำสั่งไม่อนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม

(2) แนวคิดที่ไม่จำเป็นต้องขออนุญาตต่อศาล

แนวคิดนี้มีหลักการที่ตรงข้ามกับแนวความคิดแรก กล่าวคือ เป็นแนวคิดที่ไม่ได้ให้บทบาทศาลในการมีดุลพินิจในการออกคำสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้คู่ความนำคดีเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีแบบกลุ่ม แต่เมื่อข้อเท็จจริงตามที่คู่ความนั้นฟ้องร้องต่อศาล ตรงกับเงื่อนไขตามที่กฎหมายกำหนด ศาลจะต้องเริ่มต้นการพิจารณาคดีทันที ประเทศที่ยึดหลักการตามแนวความคิดนี้มีปัจจัย 2 ประการ คือ 1. กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศนั้นถูกบัญญัติให้มีความชัดเจน ในส่วนของเงื่อนไขในการยื่นฟ้องคดีแบบกลุ่ม ทำให้เกิดความไม่เอกภาพ ไม่ใช่ดุลพินิจของศาลในการพิจารณา แต่ใช้กฎหมายเป็นตัวตัดสิน และ 2. มักเป็นประเทศที่มีกองทุนในการสนับสนุนการดำเนินคดีแบบกลุ่ม เนื่องจากกองทุนจะทำหน้าที่เป็นตัวคัดกรองคดีความก่อนที่จะนำขึ้นสู่ศาล ทำให้ช่วยลดภาระของศาลได้

2.1.4 กระบวนการดำเนินคดีแบบกลุ่มหลังการฟ้อง

หลังจากผ่านขั้นตอนการพิจารณาให้สามารถดำเนินคดีแบบกลุ่มได้แล้ว ในกรณีแนวคิดให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ดำเนินคดี จะต้องหมายถึง คำสั่งอนุญาตของศาลถึงที่สุดแล้ว จึงสามารถเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่มได้ ส่วนแนวคิดไม่ต้องอนุญาตแต่ต้องผ่านการอนุมัติงบประมาณค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีจากกองทุน ก็ต้องได้ผ่านกระบวนการให้การสนับสนุนของกองทุนเพื่อเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่มด้วยเช่นกัน โดยกระบวนการดำเนินคดีแบบกลุ่มภายหลังการฟ้องมีแนวคิดในประเด็นที่น่าสนใจ 4 ประเด็น คือ การพิจารณาคดีแบบกลุ่ม คำพิพากษาและการบังคับคดี อุทธรณ์และฎีกา และประเด็นในเรื่องค่าทนายความ

2.1.4.1 การพิจารณาคดีแบบกลุ่ม

ในส่วนนี้มีแนวคิดอันแตกต่างจากการพิจารณาคดีในระบบสามัญหลายประการซึ่งแนวคิดที่น่าสนใจในประเด็นนี้คือเรื่องบทบาทของศาล วิธีการบอกกล่าว และสิทธิของสมาชิกกลุ่มเกี่ยวกับการพิจารณาคดี

(1) บทบาทของศาลในการพิจารณาคดีแบบกลุ่ม

ในการพิจารณาคดีแบบกลุ่มนั้น ศาลจะค่อนข้างมีบทบาทมากในการดำเนินคดี ศาลจำเป็นต้องมีความรู้ความเชี่ยวชาญพิเศษในเรื่องการดำเนินคดีแบบกลุ่มรวมทั้งประเด็นข้อพิพาทแห่งคดีด้วย โดยระบบค่อนข้างไปทางไต่สวนมากกว่ากล่าวหา เพื่อให้ศาลสามารถมีบทบาทในการแสวงหาข้อเท็จจริงได้อย่างเต็มที่

(2) วิธีการบอกกล่าว

ในการดำเนินคดีระบบสามัญ วิธีการในการบอกกล่าวอาจเป็นการติดต่อประภาศที่ศาลก็เพียงพอต่อการแจ้งข่าวสารต่าง ๆ อันเกี่ยวแก่ความเป็นไปแห่งคดีแล้ว แต่ในระบบการดำเนินคดีแบบกลุ่ม เนื่องจากเป็นระบบที่มีผู้เสียหายจำนวนมากการใช้วิธีการบอกกล่าวอย่างวิธีการที่ใช้ในระบบพิจารณาคดีแบบสามัญอาจไม่ครอบคลุมหรือมีความเหมาะสมมากนัก

การบอกกล่าวแจ้งข่าวสารให้กับสมาชิกกลุ่มรับทราบถือเป็นเรื่องที่สำคัญมากในกระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่ม เพราะสมาชิกกลุ่มทุกคนเองก็เป็นโจทก์ในคดีเช่นกัน ไม่ใช่เพียงแต่ผู้แทนโจทก์เท่านั้น และสมาชิกของกลุ่มอาจมีที่พักอาศัยซึ่งอยู่ต่างเขต หรือมีความห่างไกลกันก็เป็นได้ หากไม่ใช้วิธีการบอกกล่าวที่เหมาะสมเพียงพอ ข่าวสารก็ไม่สามารถถึงสมาชิกกลุ่มได้ ซึ่งสมาชิกกลุ่มนี้ล้วนแล้วแต่เป็นผู้มีส่วนได้เสียแห่งคดีทั้งสิ้น หากไม่ทราบข่าวว่ากระบวนการพิจารณาคดีอยู่ในขั้นตอนใด ศาลมีความเห็นไปในทิศทางใด จำเลยให้การอย่างไร หรือจำเลยต้องการเจรจาหรือไม่ ก็จะไม่อาจรักษาสิทธิของตนในการพิจารณาคดีได้ ดังนั้นการบอกกล่าวข่าวสารต่างๆในกระบวนการพิจารณาคดีจึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง

เมื่อการบอกกล่าวข่าวสารมีความสำคัญ แนวคิดในเรื่องวิธีการบอกกล่าวของวิธีพิจารณาคดีแบบกลุ่มจึงแตกต่างจากการบอกกล่าวในระบบพิจารณาคดีแบบสามัญ คือจะวิธีการบอกกล่าวนั้นจะมีความยืดหยุ่นกว่า สามารถปรับใช้ได้กับกลุ่มบุคคลที่เข้าเป็นสมาชิกกลุ่มได้ เช่น สมาชิกกลุ่มล้วนแล้วแต่เป็นผู้ถือหุ้นของบริษัทแห่งหนึ่ง เช่นนี้ก็สามารถปรับการบอกกล่าวให้เป็นการส่งจดหมายไปยังผู้ถือหุ้นได้ หรือสมาชิกกลุ่มล้วนแล้วแต่เป็นผู้เสียหายจากสื่อทางอินเทอร์เน็ต ศาลก็

สามารถมีวิจาณญาณในการเลือกวิธีการบอกกล่าวได้โดยการส่งจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) ได้ หรือในกรณีที่ไม่ทราบชื่อและที่อยู่ของสมาชิกก็ต้องแจ้งให้ทราบโดยวิธีการประกาศโฆษณาทางหนังสือพิมพ์³³ เป็นต้น

(3) สิทธิของสมาชิกกลุ่มเกี่ยวกับการพิจารณาคดี

ในขั้นตอนของการพิจารณาคดี สมาชิกกลุ่มมีสิทธิโดยพื้นฐานเช่นเดียวกับประชาชนนอกคดีในระบบการพิจารณาคดีแบบสามัญ กล่าวคือ มีสิทธิในการเข้ารับฟังการพิจารณาคดีตามปกติ

นอกจากนี้ยังมีสิทธิพิเศษอื่นๆในฐานะเป็นสมาชิกกลุ่มซึ่งเป็นโจทก์คนหนึ่งในกระบวนการพิจารณา คือ มีสิทธิในการคัดค้านกระบวนการดำเนินคดีของผู้แทนโจทก์หากเป็นไปได้โดยไม่สุจริตหรือไม่เป็นที่พอใจแก่สมาชิกกลุ่มคนใดคนหนึ่ง สมาชิกกลุ่มนั้นก็สามารคัดค้านและขอเจรจากับผู้แทนโจทก์เพื่อให้ดำเนินคดีไปในทิศทางที่ถูกต้องเพื่อปกป้องสิทธิของสมาชิกกลุ่มได้

ในอีกแง่หนึ่งหากสมาชิกเห็นว่าผู้แทนโจทก์ไม่มีคุณสมบัติเพียงพอในการดำเนินคดีอีกต่อไป สมาชิกกลุ่มนั้นก็สามารแสดงให้ศาลเห็นได้ว่าโจทก์ไม่ได้มีคุณสมบัติ หรือส่วนได้เสีย รวมตลอดทั้งการได้มาซึ่งสิทธิของการเป็นสมาชิกกลุ่มอีกต่อไปแล้ว เพื่อให้ศาลมีคำสั่งถอนตัวผู้แทนโจทก์และแต่งตั้งผู้แทนโจทก์คนใหม่เพื่อให้การดำเนินคดีสามารถเป็นไปได้อย่างราบรื่นต่อไป หรือสมาชิกกลุ่มนั้นอาจร้องขอเข้าเป็นผู้แทนโจทก์เองได้ หรือหากสมาชิกกลุ่มคนอื่นไม่พอใจในการร้องขอเข้าเป็นผู้แทนโจทก์ก็สามารถโต้แย้งได้ด้วยเช่นกัน

สมาชิกกลุ่มยังมีสิทธิในการขอตรวจเอกสารทั้งหมดในสำนวนความหรือขอคัดสำเนาเอกสารเหล่านั้นได้ รวมทั้งมีสิทธิในการจัดหาทนายความในการดำเนินคดี และยังมีสิทธิในการโต้แย้งคำขอรับชำระหนี้ของสมาชิกกลุ่มคนอื่นได้ หากมองว่าเป็นการรับชำระหนี้อันไม่ถูกต้องตามสิทธิ

2.1.4.2 คำพิพากษาและการบังคับคดี

การดำเนินคดีแบบกลุ่ม มีความแตกต่างอย่างชัดเจนจากระบบการพิจารณาคดีแบบสามัญในเรื่องจำนวนผู้เสียหาย ที่มีจำนวนมากกว่าปกติ อันระบบการพิจารณาคดีแบบสามัญไม่อาจให้

³³ Richard H. Field Benjamin Kaplan and Kevin M. Clermont, *Civil Procedure* (USA: Little, Brown&Company, 1979). P.1262

ความเป็นธรรมต่อผู้เสียหายทั้งหมดได้ ดังนั้นหากจะนำคำพิพากษาและการบังคับคดีแบบสามัญมาใช้กับการดำเนินคดีแบบกลุ่มจึงเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ และทำให้การดำเนินคดีแบบกลุ่มนี้ไม่สอดคล้องกัน

(1) คำพิพากษา

หลังจากการพิจารณาเสร็จสิ้นและศาลมีคำตัดสินแล้ว คำตัดสินนั้นจะไม่ออกมาในรูปแบบเหมือนอย่างระบบการพิจารณาคดีสามัญ ที่มีการแจ้งรายละเอียดค่าเสียหายที่จำเลยต้องชำระเป็นจำนวนเงินอย่างชัดเจน เนื่องจากคดีแบบกลุ่มเป็นคดีที่มีผู้เสียหายจำนวนมาก เป็นการพันวิสัยที่ศาลจะสามารถแจกแจงรายการความเสียหายของผู้เสียหายแต่ละคน และคำนวณออกมาเป็นค่าเสียหายที่จำเลยต้องชำระได้ ดังนั้นจึงมีแนวคิดในการคำนวณค่าเสียหายในคดีแบบกลุ่มออกมาเป็นพิเศษแทน

ในการคำนวณค่าเสียหายในการดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้น ตั้งแต่เริ่มต้นคดีจะให้เป็นการระของผู้แทนโจทก์โดยความเห็นด้วยของศาลในการจัดกลุ่มของผู้เสียหายว่าในข้อแตกต่างของลักษณะแห่งความเสียหายนั้น แต่ละกลุ่มมีความเสียหายกันเท่าไร อย่างไร แล้วจึงให้ศาลมีดุลพินิจตามความเสียหายที่เกิดขึ้นจริงว่าความเสียหายลักษณะเช่นนี้ ควรได้รับการชดเชยเท่าใดจึงจะเหมาะสมเพียงพอ เช่น กรณีโรงงานปล่อยน้ำเสียที่ไม่ได้รับการบำบัดลงสู่แม่น้ำสาธารณะซึ่งชาวบ้านใช้ในการอุปโภค บริโภค ใช้ในการเลี้ยงสัตว์ ทั้งสัตว์ในฟาร์มปศุสัตว์ และสัตว์ในบ่อเลี้ยงต่างๆ รวมทั้งใช้ในไร่การเกษตรอีกด้วย ซึ่งน้ำนั้นพบว่ามีค่าสารเคมีทางวิทยาศาสตร์สูงเกินไปสำหรับการใช้อุปโภค บริโภค จึงเกิดความเสียหายแก่ชาวบ้านจำนวนมาก เช่นนี้ผู้แทนโจทก์สามารถแบ่งกลุ่มผู้เสียหายได้เป็น กลุ่มผู้เสียหายทางร่างกายได้แก่ผู้เสียหายที่เป็นโรคจากการใช้หรือดื่มน้ำที่ไม่สะอาด กลุ่มผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายแก่ปศุสัตว์ หมู ไก่ กลุ่มผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายต่อสัตว์ในบ่อเลี้ยง ปลา กุ้ง และ กลุ่มผู้เสียหายที่ได้รับ ความเสียหายต่อไร่การเกษตร เป็นต้น เมื่อทำการแบ่งเช่นนี้แล้ว ค่าความเสียหายของแต่ละกลุ่มจะถูกประเมินออกมาเป็นจำนวนเงินที่ไม่เท่ากันเพราะความเสียหายที่แตกต่างกัน ทำให้ผู้เสียหายแต่ละคนได้รับความเป็นธรรมมากที่สุด

รูปแบบของคำพิพากษาจึงจะออกมาเป็นชุดคำตัดสินว่า กลุ่มผู้เสียหายที่ 1 ได้แก่ผู้เสียหายแบบไหนบ้าง รวมทั้งค่าเสียหายอันพึงได้รับ และกลุ่มผู้เสียหายที่ 2 , 3 , 4 ตามลำดับ

นอกจากนี้โดยปกติแล้วในกระบวนการวิธีพิจารณาคดีแบบสามัญคำพิพากษาจะยึดหลักการที่ว่า “คำพิพากษาไม่ผูกพันคู่ความ” แต่ไว้ในเรื่องการดำเนินคดีแบบกลุ่มจะเป็นข้อยกเว้นของ

หลักการนี้คือ คำพิพากษาจะผูกพันคู่ความด้วยแม้ว่าจะไม่ใช่คู่ความที่เข้ามาเป็นผู้ดำเนินคดีก็ตาม แต่เมื่อเป็นหนึ่งในสมาชิกกลุ่มตามที่ถูกแทนใจที่กำหนดขอบเขตและศาลเห็นชอบ คำพิพากษาก็จะผูกพันคู่ความตามขอบเขตนั้นด้วย

(2) การบังคับคดี

เมื่อมีรูปแบบคำพิพากษาที่แตกต่างกันออกไป การบังคับคดีจึงมีความแตกต่างกันด้วย ในชั้นการบังคับคดีนั้น เจ้าพนักงานบังคับคดีไม่เฉพาะมีหน้าที่ในการเรียกค่าเสียหาย หรือยึดทรัพย์ จำเลยเพื่อให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยา และทำให้คำพิพากษาของศาลมีอำนาจบังคับได้อย่างแท้จริงเท่านั้น แต่เจ้าพนักงานบังคับคดี ยังมีอีกหน้าที่หนึ่งในการ “ตรวจสอบ” ผู้เสียหายอีกด้วย

ในขั้นตอนของการบังคับคดี ผู้เสียหายจะเข้ามาแจ้งว่าตนอยู่ในผู้เสียหายกลุ่มใด หน้าที่ของเจ้าพนักงานบังคับคดีที่เป็นผู้รับเรื่อง จะต้องตรวจสอบ 3 ประการด้วยกัน คือ 1. ตรวจสอบว่าผู้ที่อ้างตนเป็นผู้เสียหายตามคำพิพากษานั้น เป็นผู้เสียหายจริงหรือไม่ และอยู่ในคำนิยามของคำว่า “สมาชิกกลุ่ม” ในกลุ่มบุคคลนั้น จริงหรือไม่ เมื่อเป็นจริงดังกล่าวอ้างจึงจะตรวจสอบในประการถัดไป 2. ตรวจสอบว่า การที่กล่าวอ้างเข้ามาอยู่ในกลุ่มผู้เสียหายที่แบ่งตามความเสียหายที่เกิดขึ้นจริงนั้น ถูกต้องแล้วหรือไม่ เช่น อ้างว่าเป็นผู้เสียหายที่อยู่ในกลุ่มผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายต่อปศุสัตว์ หมู ไก่ เจ้าพนักงานบังคับคดีก็มีหน้าที่ตรวจสอบ ว่ามีปศุสัตว์ หมู ไก่ ที่ต้องใช้น้ำจากแหล่งน้ำเสียนั้นจริง และ 3. ค่าเสียหายที่ได้รับตามคำพิพากษา เมื่อเจ้าหน้าที่ตรวจสอบแล้วว่าอยู่ในกลุ่มผู้เสียหายนั้นจริง ก็ต้องดูต่อว่าศาลให้ค่าเสียหายเท่าไร อย่างไรบ้าง เมื่อตรวจสอบครบถ้วนทั้ง 3 ประการแล้วจึงจะสามารถบังคับคดีให้ได้

2.1.4.3 อุทธรณ์และฎีกา

โดยปกติแล้วในการอุทธรณ์หรือฎีกาในกรณีพิพาทที่เกิดขึ้นเมื่อศาลล่างมีคำพิพากษาแล้วนั้นจะต้องเป็นไปตามเงื่อนไขแห่งการอุทธรณ์และฎีกาในเรื่องทุนทรัพย์หรือสามารถอุทธรณ์ได้เฉพาะปัญหาข้อกฎหมายตามแต่เงื่อนไขในแต่ละกรณี แต่ในส่วนของการอุทธรณ์และฎีกาของการดำเนินคดีแบบกลุ่มจะมีแนวคิดที่สามารถให้อุทธรณ์และฎีกาคำสั่งหรือคำพิพากษาของศาลได้เป็นกรณีพิเศษโดยไม่จำกัดค่านึงถึงหลักในเรื่องสิทธิหรือทุนทรัพย์ของคดี ทั้งนี้ศาลสูงสามารถมีดุลพินิจในเรื่องการรับหรือไม่รับอุทธรณ์หรือฎีกาได้ หากเห็นว่ามีความจำเป็นในการแก้ไขข้อผิดพลาดก็สามารถรับไว้ได้เอง

2.1.4.4 รางวัลนายความ

ทนายความค่อนข้างมีส่วนสำคัญในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม เนื่องจากเป็นผู้แสวงหาพยานหลักฐานต่างๆขึ้นสืบต่อศาล รวมทั้งเป็นผู้คอยติดต่อกับสมาชิกกลุ่มเป็นประจำ จึงเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการดำเนินคดี ดังนั้นเมื่อเป็นงานที่สำคัญ โดยแนวความคิดในเรื่องนี้แบ่งออกเป็นแนวทางของประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย Civil law และประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย Common law

ประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย Civil law มีหลักการของการคุ้มครองประโยชน์ของเอกชน ภายใต้ภาระหน้าที่ของรัฐ โดยเฉพาะหากจำเป็นต้องคุ้มครองประโยชน์ของเอกชนที่มีจำนวนมาก จากผลกระทบที่เกิดขึ้นจากปัญหาที่รัฐต้องมีหน้าที่รับผิดชอบหรือเป็นประโยชน์ของสาธารณะ ประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย Civil law จะไม่มีส่วนของหลักการคำนวณความเสียหายในลักษณะเชิงลงโทษ ซึ่งส่วนหนึ่งถือว่าเป็นรางวัลของเอกชนผู้เสียหายที่ได้รับเพิ่มเติมจากความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง แต่ระบบกฎหมาย Civil law จะไม่มี ซึ่งทำให้ไม่เป็นที่แรงจูงใจในการดำเนินคดีโดยเอกชนเป็นหลัก

อีกหลักการหนึ่งที่แตกต่างกันคือ หลักการตอบแทนค่าทนายความ ซึ่งในระบบกฎหมาย Common law ทนายความสามารถมีรายได้จากการว่าความที่เกิดจากผลแพ้ชนะของคดีได้ (Contingency fees) ซึ่งการเรียกค่าว่าความในลักษณะนี้เป็นแรงจูงใจส่วนหนึ่งที่ทำให้ทนายความดูแลรักษา และปกป้องผลประโยชน์ของลูกค้า และพร้อมที่จะรับเรื่องเพื่อดำเนินคดีต่อไป อันเป็นจุดสำคัญที่ผลักดันในการดำเนินการแทนกันในคดีแบบกลุ่มสามารถดำเนินไปได้ เพราะมีผลประโยชน์ที่เกิดจากการตอบแทนการลงทุนลงแรงไปดังกล่าว

ส่วนระบบกฎหมาย Civil law มีหลักการที่แตกต่างออกไป การเรียกค่าตอบแทนในลักษณะที่ขึ้นอยู่กับผลแพ้ชนะของคดีนั้น ไม่เป็นที่ยอมรับเนื่องจากมีลักษณะเป็นเรื่องผลประโยชน์ในเชิงธุรกิจมาก และขัดต่อหลักจรรยาบรรณของทนายความของระบบกฎหมาย³⁴

สำหรับประเทศไทยค่าแรงทนายความค่อนข้างสูง หากให้โจทก์เป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายในเรื่องค่าทนายความเองก็จะเป็นภาระในการรวบรวมเงินค่าใช้จ่ายทั้งหมด รวมทั้งด้วยแนวคิดพื้นฐานของการดำเนินคดีแบบกลุ่มที่ต้องการให้สมาชิกกลุ่มได้รับการเยียวยาอย่างเป็นธรรมมากที่สุด ด้วย

³⁴ Christopher Hodges, "Multi-Party Action: A European Approach," *Duke Journal of Comparative & International Law* April(2002).

เหตุนี้จึงมีแนวคิดในเรื่องการตัดสินใจให้จำเลยชำระค่าทนายความแทนโจทก์โดยไม่เป็นการหักจาก ส่วนของค่าเสียหายซึ่งสมาชิกกลุ่มพึงได้รับ หมายความว่า ศาลจะตัดสินใจให้ค่าแรงทนายความเป็น ร้อยละของส่วนที่จำเลยจะต้องชำระแก่โจทก์ โดยร้อยละนี้ไม่ใช่การตัดส่วนจากค่าเสียหายที่โจทก์ จะได้รับชดเชย แต่เป็นการเพิ่มเติมนอกเหนือจากส่วนที่จำเลยพึงต้องชำระค่าเสียหายแก่โจทก์ ยกตัวอย่างเช่น จำเลยจะต้องชำระค่าเสียหายแก่โจทก์ทั้งหมด 100 ล้านบาท ค่าแรงทนายความ คือร้อยละ 5 ไม่ใช่ว่าสมาชิกกลุ่มจะได้รับร้อยละ 95 แล้วอีก 5 จึงเป็นค่าแรงทนายความ แต่เป็น สมาชิกกลุ่มทั้งหมดได้รับ ร้อยละ 100 ส่วนจำเลยต้องชำระเพิ่มอีกร้อยละ 5 สำหรับค่าแรง ทนายความ โดยสรุปคือจำเลยจะต้องชำระค่าเสียหายรวมค่าแรงทนายทั้งสิ้น 105 ล้านบาท เป็น ต้น

2.2 แนวความคิดพื้นฐานและหลักกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิของสมาชิกกลุ่มในการฟ้องร้อง ดำเนินคดีแบบกลุ่ม

2.2.1 ความจำเป็นในการตั้งต้นดำเนินคดีแบบกลุ่ม

เนื่องจากสภาพปัญหาปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปตามสังคมที่วิวัฒน์ด้วยเทคโนโลยี ไม่ ว่าจะเป็นเทคโนโลยีการสื่อสาร หรือเทคโนโลยีอุตสาหกรรมต่างๆที่มีความก้าวหน้าและมี ประสิทธิภาพที่ทำให้เกิดโครงข่ายการเชื่อมต่อกันทั่วโลก เมื่อหลายคนต่างหลักการ ต่างความคิด ปัญหาจึงตามมา การกระทำเพียงครั้งเดียว ไม่เพียงแต่ส่งผลกระทบต่อบุคคลคนเดียวอีกต่อไป แต่ กลับสามารถส่งผลกระทบต่อคนจำนวนมากได้ ไม่เว้นแม้แต่การกระทำผิดทางอาญา เช่น ความผิด ฐานฉ้อโกงประชาชน ก็ทำให้มีความเสียหายต่อคนจำนวนมาก การกระทำทางแพ่งก็มีหลากหลาย เช่นกัน ยกตัวอย่างเช่น กรณีการกระทำละเมิดวางระเบิดในห้างสรรพสินค้า กรณีเสนอขายสัญญา กรรมธรรม์ประกันชีวิตของบริษัทประกันภัยต่อผู้เอาประกันหลายพัน ราย กรณีทำสัญญาให้ใช้ เครือข่ายการสื่อสารของบริษัทโทรคมนาคมแล้วเก็บค่าบริการเกินอัตราจริง ก็ล้วนแล้วแต่เป็นการ กระทำที่ทำให้เกิดความเสียหายเป็นวงกว้างและกระทบต่อประชาชนจำนวนมาก เช่นนี้ จึงมีความ จำเป็นในการยื่นฟ้องร้องคดีแบบกลุ่ม เนื่องจากหากฟ้องร้องแบบคดีสามัญจะเป็นการไม่สะดวกใน การดำเนินคดี รวมทั้งอาจทำให้เกิดความล่าช้าในการดำเนินคดีอีกด้วย ซึ่งความจำเป็นในการตั้ง ต้นดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้นมีหลายสาเหตุด้วยกัน ดังนี้

- (1) เนื่องจากมีผู้เสียหายจำนวนมาก ไม่สะดวกแก่การฟ้องร้องคดีแยกกันเป็นคดีสามัญ และผู้เสียหายจำนวนมากนั้นล้วนแล้วแต่มีข้อเรียกร้องที่เหมือนกันในคดี ทำให้

สามารถพิจารณาคดีไปในคราวเดียวกันได้อย่างสอดคล้อง โดยข้อเรียกร้องที่มีเหมือนกันนี้หมายความว่า หากเป็นการฟ้องร้องแยกกันเป็นคนละคดี และศาลมีคำพิพากษาในคดีใดหนึ่งแล้ว จะสามารถใช้กับอีกคดีหนึ่งได้อย่างราบรื่น รวมทั้งมีผลกระทบต่อบุคคลอื่นที่ฟ้องร้องในข้อเรียกร้องนั้น ด้วยข้อเรียกร้องเดียวกันนี้จึงเพียงพอในการฟ้องร้องเป็นคดีแบบกลุ่มแล้ว

- (2) เนื่องจากหากฟ้องร้องเป็นคดีสามัญแยกกันระหว่างผู้เสียหาย จะทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนมาก เมื่อเทียบกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มที่ร่วมกันออกค่าธรรมเนียมศาลรวมทั้งค่าทนายความตามส่วน เพราะผู้เสียหายบางคนไม่ได้รับความเสียหายมากนัก กระทั่งหากฟ้องร้องเป็นคดีความจะมีภาระค่าใช้จ่ายมากกว่า การได้รับชดเชยค่าเสียหาย หรือก็คือได้ไม่คุ้มเสีย ผู้เสียหายจึงจะไม่เลือกฟ้องร้องแยกหากคดีไม่ได้เข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่ม แต่ในทางระบับนโยบาย เมื่อรวบรวมความเสียหายของผู้เสียหายทั้งหมดแล้ว คิดเป็นค่าเสียหายจำนวนมาก ที่หากปล่อยไป ผู้กระทำผิดก็จะได้รับประโยชน์จากการไม่เอาความในส่วนนี้มาก ความเป็นธรรมก็จะไม่เกิดขึ้นในสังคม
- (3) เนื่องจากผู้เสียหายจำนวนมากนั้นมีภูมิลำเนาอยู่คนละพื้นที่ บ้างอยู่คนละภาคส่วน และหากต้องการรวมกลุ่มกันเพื่อฟ้องร้องอย่างคดีสามัญ เพื่อลดต้นทุนค่าทนายความและค่าขึ้นศาล ในการมาศาล การนัดพบ หรือการติดต่อส่งข่าวสารข้อมูลที่สำคัญต่างๆ ย่อมเป็นไปได้ยาก หากไม่มีกระบวนการดำเนินคดีแบบกลุ่มเข้ามาช่วยในเรื่องระบบการบอกกล่าวสมาชิกกลุ่ม รวมทั้งระบบการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม ก็จะทำให้การฟ้องร้องคดีในรูปแบบของการรวมตัวกันฟ้องร้องของกลุ่มบุคคลจำนวนมากนั้นแทบจะเป็นไปไม่ได้เลย

ดังนั้นการดำเนินคดีแบบกลุ่มจึงมีความจำเป็นมากในการเปิดช่องให้ผู้เสียหายจำนวนมากเรียกร้องสิทธิของตนได้มากขึ้น แม้ว่าในช่วงแรกที่ยังไม่มีแนวคิดเรื่องการดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้น ศาลก็ได้ใช้กฎหมายอื่นๆในการช่วยเหลือเยียวยา เช่น กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค กฎหมายแรงงาน แม้ว่าจะสามารถให้ความยุติธรรมได้ แต่ก็ได้แค่ระดับหนึ่งเท่านั้น เนื่องจากเป็นกระบวนการพิจารณานาน ใช้ระยะเวลาค่อนข้างนาน พยานหลักฐานต่างๆก็เสื่อมถอยลงตามกาลเวลา ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการพิจารณาคดี ดังนั้นหากมีการดำเนินคดีแบบกลุ่มเข้ามาช่วยก็จะทำให้สามารถมอบความยุติธรรมให้กับประชาชนได้มากยิ่งขึ้น ทั้งนี้การบัญญัติกฎหมายในส่วนสิทธิของสมาชิกกลุ่มในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม จึงมีความสำคัญอย่างมาก เนื่องจากจะเป็นตัวบ่งชี้ว่า คดีต่างๆที่

ประชาชนได้รับความเดือดร้อนเป็นวงกว้างนั้นจะสามารถเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีแบบกลุ่มได้หรือไม่ เพราะมีความจำเป็นในการเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีดังที่ได้กล่าวไป การบัญญัติเรื่องสิทธิของสมาชิกกลุ่มจึงจำเป็นต้องศึกษาเพื่อค้นหาแนวคิดหรือหลักการทางกฎหมายในเรื่องนี้ที่ลงตัว เหมาะสม สามารถปกป้องสิทธิของสมาชิกกลุ่มได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

นอกจากนั้นแนวคิดเริ่มแรกที่ทำให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ก็เป็นเรื่องในระดับนโยบายสาธารณะที่กฎหมายนี้จะสามารถทำให้บริษัทเอกชนต่างๆเกิดความตื่นตัวในการเพิ่มควมระมัดระวังในการดำเนินธุรกิจเพื่อไม่ให้เกิดความเสียหายต่อผู้บริโภค เพราะแม้ว่าจะเกิดความเสียหายเพียงเล็กน้อยผู้บริโภคก็สามารถรวมตัวกันเพื่อดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ ไม่จำเป็นต้องคิดว่าความเสียหายเล็กน้อย พ้องไปก็ไม่คุ้มอีกต่อไป จึงเป็นตัวจุดประกายความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้นของนักธุรกิจ ทำให้เศรษฐกิจของประเทศสามารถเดินไปได้อย่างตรงไปตรงมา ไม่เป็นการเอา รัดเอาเปรียบประชาชน

จากความจำเป็นทั้งหมดนี้ คดีความที่มีผู้เสียหายจำนวนมากจึงต้องพึงพาการดำเนินคดีแบบกลุ่มเพื่อเรียกร้องสิทธิอันชอบธรรมของตน

2.2.2 ประเด็นแห่งคดีที่สามารถยื่นฟ้องร้องดำเนินคดีแบบกลุ่มได้

แนวคิดในเรื่องประเด็นแห่งคดี โดยพื้นฐานของการดำเนินคดีแบบกลุ่มที่มีผู้เสียหายจำนวนมาก ก็ต้องมีการจำกัดวงของผู้เสียหายให้กระชับแน่นอนและเป็นผู้เสียหายที่แท้จริง จึงจำเป็นต้องมีหลักเกณฑ์ในการคัดกรองผู้เสียหาย หรือสมาชิกกลุ่มขึ้น หลายประเทศได้กำหนดขอบเขตของผู้เสียหายโดยการให้คำจำกัดความที่แตกต่างกันไป โดยส่วนมากจะมีจุดประสงค์เดียวกัน คือเพื่อแยกบุคคลผู้เป็นสมาชิกกลุ่มออกจากบุคคลที่ไม่ใช่สมาชิกกลุ่ม โดยใช้เกณฑ์ “ความเสียหายอย่างเดียวกัน” หรือ “มีส่วนได้เสียในคดีเช่นเดียวกัน” เป็นต้น ซึ่งเพียงแค่การบัญญัติคำที่แตกต่างกัน ก็ทำให้ความกว้างของคดีแตกต่างกันออกไป กล่าวคือ ในคดีที่มีผู้เสียหายจำนวนมากคดีหนึ่ง อาจสามารถฟ้องร้องเป็นการดำเนินคดีแบบกลุ่มได้โดยใช้กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศหนึ่ง ในขณะที่หากไปฟ้องร้องเป็นคดีแบบกลุ่มต่ออีกประเทศหนึ่งที่ใช้คำไม่เหมือนกัน ก็อาจได้ผลลัพธ์ที่แตกต่างกัน ศาลของประเทศที่มีการใช้คำที่กว้างกว่าจะสามารถรองรับคดีที่มีผู้เสียหายจำนวนมากเป็นคดีแบบกลุ่มได้ดีกว่าศาลของประเทศที่ใช้คำที่แคบกว่า ดังนั้นผู้ทนายจึงแบ่งเรื่องประเด็นแห่งคดีที่สามารถยื่นฟ้องคดีแบบกลุ่มได้เป็น 2 ประเด็น

ย่อย คือ การบัญญัติคำที่ทำให้ยื่นฟ้องคดีแบบกลุ่มได้อย่างแคบ และ การบัญญัติคำที่ทำให้ยื่นฟ้องคดีแบบกลุ่มได้อย่างกว้าง

2.2.2.1 การบัญญัติคำที่ทำให้ยื่นฟ้องคดีแบบกลุ่มได้อย่างแคบ

การบัญญัติให้กระชับเช่นนี้อยู่ภายใต้แนวคิดที่ว่า เพื่อให้กฎหมายมีความชัดเจน สามารถแบ่งแยกได้อย่างสะดวก และทำให้ศาลหรือผู้ใช้กฎหมายสามารถแยกแยะได้ว่ากรณีพิพาทที่เกิดขึ้นเป็นการดำเนินคดีแบบกลุ่มหรือไม่ โดยการบัญญัติกฎหมายตีกรอบไว้ตั้งแต่แรก เพื่อไม่ให้เกิดข้อถกเถียง หรือมีข้อถกเถียงน้อยที่สุด การดำเนินคดีจะได้เป็นไปได้อย่างรวดเร็วและตอบโจทยวัตถุประสงค์ในการดำเนินคดีแบบกลุ่มที่ต้องการความสะดวก รวดเร็วและชัดเจนในการดำเนินคดี การบัญญัติคำอย่างแคบ เช่น “ข้อเท็จจริงแห่งคดีเดียวกัน” หรือ “ลักษณะแห่งคดีเหมือนกัน” หรืออาจเป็นการกำหนดเงื่อนไขในการยื่นฟ้องดำเนินคดีแบบกลุ่มเอาไว้หลายประเด็น เช่น 1. กำหนดทั้งบทบัญญัติของกฎหมายที่จะนำมาฟ้องคดี จะต้องเป็นการฟ้องในบทบัญญัติเดียวกันทั้งหมด 2. สถานการณ์ที่เกิดขึ้นจะต้องอยู่ภายใต้สถานการณ์ คือสถานที่และเวลาเดียวกันซึ่งทำให้เกิดสิทธิในการฟ้องร้อง 3. ลักษณะพิเศษเฉพาะแห่งคดีจะต้องมีเหมือนกัน โดยทั้งหมดนี้จำเป็นต้องมีเงื่อนไขครบทั้ง 3 ข้อจึงจะสามารถฟ้องร้องคดีแบบกลุ่มได้

2.2.2.2 การบัญญัติคำที่ทำให้ยื่นฟ้องคดีแบบกลุ่มได้อย่างกว้าง

มีแนวคิดในการให้คำจำกัดความการดำเนินคดีแบบกลุ่มให้มีความกว้างเพื่อที่จะได้ครอบคลุมคดีที่มีผู้เสียหายจำนวนมากได้ จากสถิติคดีละเมิดของประเทศสหรัฐอเมริกาเมื่อ 2 ทศวรรษที่ผ่านมาพบว่าการขยายตัวอย่างมากของจำนวนคดีที่ฟ้องร้องในฐานละเมิด โดยมีคดีความที่ยังค้างอยู่ถึง 200,000 คดีในศาล รวมทั้งมีการคาดการณ์ว่ามีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นอีกกว่า 50,000 คดีต่อปี ในคดี *Amchem Products, Inc. v. Windsor* และคดี *Ortiz v. Fibreboard Corp.* ศาลสูงของประเทศสหรัฐอเมริกาได้ตั้งคำถามถึงอำนาจในการใช้การดำเนินคดีแบบกลุ่มเพื่อจัดการกับปัญหาการละเมิดของผู้เสียหายจำนวนมากนี้³⁵ (Mass-Tort)

เนื่องจากคดีที่ล้นศาลเช่นนี้จึงมีแนวคิดในการแบ่งเบาภาระโดยการรวมคดีอันมีประเด็นแห่งคดีเดียวกันเพื่อพิพากษาไปในคราวเดียวกัน เช่นนี้จึงเกิดแนวคิดในการบัญญัติกฎหมายที่สามารถครอบคลุมผู้เสียหายที่แท้จริงได้ทั้งหมด ทั้งนี้โดยจำเป็นต้องมีประเด็นแห่งคดี

³⁵ Alba Conte and Herbert B. Newberg, *Newberg on Class Actions* : Volume 1. P.6-7

เดียวกันไปเสียทั้งหมด ในบางประเทศจึงเลือกที่จะใช้คำว่า “Common issue of law or fact” ซึ่งแปลได้ว่า “ประเด็นข้อกฎหมายหรือข้อเท็จจริงเดียวกัน” ทำให้ไม่จำเป็นจะต้องมีเงื่อนไขหรือข้อบังคับที่จำกัดเกินไปในการฟ้องร้อง แต่หากมีข้อแตกต่างกันในบางประเด็นจึงค่อยใช้การแบ่งกลุ่มย่อยในการดำเนินคดีเข้ามาช่วยแก้ปัญหาหากกลุ่มที่ใหญ่เกินไปได้

2.2.3 ระบบการอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม

หลังจากมีการยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ดำเนินคดีตามวิธีพิจารณาคดีแบบกลุ่มแล้ว ก็จะต้องมีขั้นตอนของการตรวจสอบกรณีพิพาทนั้นว่ามีความเหมาะสมแล้วในการเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีแบบกลุ่ม หรือยังไม่มี ความเหมาะสมเพียงพอ ควรต้องกลับไปฟ้องเป็นคดีสามัญ ซึ่งองค์กรที่จะทำหน้าที่ในการตรวจสอบนั้นในขั้นเริ่มแรกคือตัวศาลเอง โดยมีหลักการในการตรวจสอบคือ กรณีพิพาทนั้นเป็นกรณีที่มีผู้เสียหายจำนวนมากจริงหรือไม่ ผู้เสียหายทั้งหมดนั้นมีข้อเท็จจริงแห่งคดีร่วมกันจริงหรือไม่ คุณสมบัติของผู้แทนโจทก์ครบถ้วนแล้วหรือไม่ คุณสมบัติของทนายความเหมาะสมแล้วหรือไม่ คำร้องนั้นมีมูลแห่งคดีในการฟ้องจริงหรือไม่ และ หากอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มแล้วจะเป็นการสมควรมากกว่าการดำเนินคดีอย่างคดีสามัญทั่วไปหรือไม่ เมื่อศาลพิจารณาคืบถ้วนทุกประเด็นแล้ว จึงจะมีคำสั่งอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ ซึ่งหลายประเทศใช้ระบบการอนุญาต แต่บางประเทศก็ไม่ได้ใช้ ตามแต่รูปแบบโครงสร้างของแต่ละประเทศ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

2.2.4 การมีกองทุนเพื่อการฟ้องร้องคดี

แนวคิดในเรื่องการมีกองทุนในการฟ้องร้องคดีนั้นเกิดขึ้นจากการที่ผู้เสียหายในการดำเนินคดีแบบกลุ่มมีภาระเรื่องค่าใช้จ่ายมาก จึงมีแนวคิดในการจัดตั้งกองทุนขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้เสียหายในการดำเนินคดีแบบกลุ่มมากยิ่งขึ้น และมีประสิทธิภาพในการบรรลุเป้าหมายของการดำเนินคดีมากขึ้น

2.2.4.1 แนวคิดหลักในเรื่องการจัดตั้งกองทุน

- (1) เพื่อวัตถุประสงค์ในการให้ความช่วยเหลือเรื่องภาระค่าใช้จ่ายของผู้เสียหายที่ต้องการฟ้องร้องคดีแบบกลุ่ม โดยการให้ผู้เสียหายยื่นเรื่องที่ต้องการฟ้องร้องมายังกองทุน เพื่อให้กองทุนจัดสรรและประเมินงบประมาณที่จำเป็นต้องใช้ในการฟ้องร้อง เมื่อกอง

ทุนอนุมัติงบประมาณ ผู้เสียหายก็ไม่มีภาระค่าใช้จ่ายในการฟ้องคดี ทำให้สามารถฟ้องคดีได้สะดวกขึ้น

- (2) เพื่อการคัดกรองคดีที่ต้องการฟ้องร้องเป็นคดีแบบกลุ่มว่ามีมูลในการฟ้องร้องหรือไม่ สำหรับการจัดตั้งกองทุนจะเป็นระบบที่ส่งผลให้กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มไม่จำกัดบัญญัติในเรื่องระบบการอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม เนื่องจากระบบการอนุญาตนั้นมีจุดประสงค์เพื่อให้ศาลเป็นผู้มีหน้าที่คัดกรองคดีความที่จะฟ้องร้องในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม แต่เมื่อมีกองทุนซึ่งทำหน้าที่แทนแล้ว ระบบการอนุญาตจึงไม่จำเป็นต้องใช้
- (3) ผลประโยชน์ซึ่งกองทุนจะได้รับคือส่วนแบ่งจากการชนะคดี ซึ่งกองทุนจะคัดกรองคดีตั้งแต่แรกว่ามีมูลหรือไม่ เมื่อคดีมีมูลและกองทุนอนุมัติงบประมาณในการดำเนินคดีก็เสมือนหนึ่งว่ากองทุนได้ออกค่าใช้จ่ายในส่วนการดำเนินคดีให้กับผู้เสียหายก่อน และหากชนะคดี ศาลจะตัดสินให้ผู้กระทำความผิดชดใช้ให้กับผู้เสียหายรวมทั้งค่าทนายความ และค่าธรรมเนียมของกองทุน ซึ่งทำให้กองทุนนั้นมีรายรับที่จะใช้ในการให้งบประมาณของคดีต่อไปได้

2.2.4.2 รูปแบบของการจัดตั้งกองทุน

- (1) จัดตั้งโดยรัฐบาล มีสถานะเป็นองค์กรของรัฐบาล กรณีที่เป็นองค์กรของรัฐบาลจะมีประโยชน์ในแง่ของหลักการไม่ใช้คดีความเพื่อผลกำไร เพราะหากใช้คดีความให้เป็นผลกำไรอาจจะมีการเอาความกลั่นแกล้งกันได้ แต่เนื่องจากเป็นองค์กรของรัฐบาล ซึ่งได้รับเงินทุนสนับสนุนจากภาษีประชาชนอยู่แล้ว มีงบประมาณให้ทุกปี ทำให้ไม่มีส่วนได้เสียกับผลกำไร ส่งผลให้ไม่มีการฟ้องร้องเอาความเพื่อกลั่นแกล้ง แต่จะพิจารณาคดีที่ฟ้องร้องเข้ามาว่ามีมูลหรือไม่ตามความเป็นจริง นอกจากนี้ยังสามารถตรวจสอบได้ เพราะมีสถานะเป็นองค์กรของรัฐ ประชาชนสามารถยื่นเรื่องร้องเรียนหากมีข้อสงสัยใดๆได้ กองทุนซึ่งเป็นองค์กรของรัฐบาลจึงมีความเป็นกลางสูง และยังสามารถสืบสวนเรื่องของคดีความได้สะดวกมากกว่า เนื่องจากมีสถานะเป็นองค์กรของรัฐการขอข้อมูลอันเกี่ยวกับคดีความจึงได้รับความร่วมมือมากกว่ากรณีที่เป็นองค์กรของเอกชน

- (2) จัดตั้งโดยเอกชน มีสถานะเป็นองค์กรทางธุรกิจของเอกชน หากเป็นองค์กรของเอกชน จะเป็นประโยชน์ในแง่ของความกระตือรือร้นในการค้นหาข้อมูลและช่วยเหลือในเรื่อง คดีความ เพราะมีส่วนได้เสียจากการชนะคดี กล่าวคือหากชนะคดีกองทุนจะได้รับ ส่วนแบ่งจากค่าเสียหายนั้น จึงมีความเอาใจใส่เป็นพิเศษต่อดี

2.2.4.3 ประโยชน์ของการจัดตั้งกองทุน

- (1) ค่าใช้จ่ายอันเกี่ยวกับศาลและทนายความไม่เป็นภาระแก่สมาชิกกลุ่ม
- (2) ศาลไม่จำเป็นต้องพิจารณาเรื่องความสามารถในการชำระค่าธรรมเนียมศาลของ สมาชิกกลุ่ม มาเป็นเงื่อนไขในการดำเนินคดีต่อ ทำให้สมาชิกกลุ่มมีโอกาสมากขึ้นใน ฟ้องร้องคดีแบบกลุ่ม
- (3) กองทุนมีส่วนช่วยในการคัดกรองคดีความให้ก่อนส่งเรื่องขึ้นศาล ทำให้เป็นประโยชน์ ต่อสมาชิกกลุ่ม เพราะคำร้องหรือคำฟ้องของกลุ่มจะมีน้ำหนักมากขึ้นเมื่อผ่านระบบ คัดกรองของกองทุนแล้ว
- (4) ไม่เป็นภาระแก่ศาลในการพิจารณาคำฟ้องคดีแบบกลุ่มว่าจะมีคำสั่งอนุญาตหรือไม่ อนุญาต แต่สามารถเริ่มการพิจารณาคดีได้เลย ทำให้ไม่เสียเวลา และไม่เป็นการรก โรงรศาลมากเกินไป

2.2.5 แนวคิดเรื่องระบบ opt-in และ opt-out

ในการฟ้องร้องคดีแบบกลุ่ม หลังจากที่ผู้แทนโจทก์ได้ยื่นฟ้องร้องต่อศาลและศาลได้รับ เรื่องแล้ว เพราะเห็นว่ามีความเป็นไปได้ในการดำเนินคดีแบบกลุ่มมากกว่าการดำเนินคดีแบบ สามัญทั่วไป และศาลได้ตกลงขอบเขตของการฟ้องร้องกับผู้แทนโจทก์และทนายความ ว่าฟ้องร้อง เรื่องอะไรอย่างไรแล้ว ต่อไปก็จะเป็นกระบวนการในการรวบรวมสมาชิกกลุ่ม ซึ่งมีแนวคิดในเรื่องนี้ อยู่ 2 แนวคิดคือ แนวคิดระบบ opt-in หรือการให้สมาชิกแสดงตนเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม และ แนวคิดระบบ opt-out หรือการให้สมาชิกกลุ่มเป็นผู้ถอนตัวออกจากการดำเนินคดีแบบกลุ่มเอง

2.2.5.1 แนวคิดระบบ opt-in

ระบบ opt-in มาจากคำว่า “option in” คือ เป็นการให้บุคคลที่อยู่ในขอบเขตซึ่งผู้แทน โจทก์ได้เสนอต่อศาลและศาลเห็นชอบแล้ว มาแสดงตัวต่อศาลหรือผู้แทนโจทก์เพื่อเข้าร่วมเป็น

สมาชิกกลุ่มด้วยตนเองเป็นรายบุคคล เป็นการเฉพาะตัว เพื่อได้รับสิทธิในการเป็นสมาชิกกลุ่มตามกฎหมาย ซึ่งจะผูกพันต่อคำพิพากษาของศาล มีสิทธิในการเข้าร่วมพิจารณาคดี และสิทธิในการบังคับคดีต่อจำเลย รวมทั้งสิทธิอื่นๆอันพึงได้รับอย่างเท่าเทียมกันระหว่างสมาชิกกลุ่มด้วย โดยข้อดีของระบบ opt-in คือสามารถตรวจสอบสมาชิกกลุ่มที่เข้าร่วมได้ตั้งแต่ต้นว่าสิทธิในการเข้าร่วมในกลุ่มจริงหรือไม่ อยู่ในขอบเขตของสมาชิกกลุ่มตามที่ผู้แทนโจทก์ได้เสนอต่อศาลและศาลเห็นด้วยหรือไม่ ซึ่งหากไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มตามขอบเขตดังกล่าวศาลก็มีอำนาจในการไม่รับสมาชิกกรณักรายนั้นเข้ามาในคดีได้ตั้งแต่แรก หรือในกรณีที่สมาชิกกลุ่มคนอื่นเห็นเองก็สามารถยื่นคำร้องคัดค้านการเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มของบุคคลดังกล่าวได้ด้วยเช่นกัน เป็นการคัดกรองระหว่างบุคคลภายนอกคดีอันไม่มีสิทธิและสมาชิกกลุ่มผู้มีสิทธิเรียกร้องในคดีได้ระดับหนึ่ง แทนที่จะไปคัดกรองในกระบวนการบังคับคดีเพียงอย่างเดียว

ในกรณีที่บุคคลผู้อยู่ในขอบเขตของสมาชิกกลุ่มที่ผู้แทนโจทก์ได้เสนอต่อศาลและศาลเห็นชอบแล้ว ไม่ได้มาแสดงตัวต่อศาลเพื่อเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มภายในเวลาที่กำหนดนั้น บุคคลนั้นก็จะได้ไม่ได้รับสิทธิจากการเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มอีกต่อไป

ในส่วนของแนวคิดของระบบ opt-in นั้น ไม่ค่อยเป็นที่นิยมใช้นักในกลุ่มประเทศที่มีการบัญญัติกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่ม เนื่องจากมีข้อเสียในเรื่องของการไม่เป็นธรรมหากการบอกกล่าวข้อมูลข่าวสารนั้นไม่ไปถึงบุคคลผู้อยู่ในขอบเขตการเป็นสมาชิกกลุ่มได้ โดยบุคคลนั้นไม่ทราบถึงการดำเนินคดีแบบกลุ่มซึ่งตนมีส่วนได้เสีย ทำให้ไม่ได้ไปแสดงตัวต่อศาล สิทธิจึงขาดไป แม้ว่าแท้ที่จริงแล้วเขาอาจต้องการเข้าร่วมในการดำเนินคดีแบบกลุ่มก็ต้องไปดำเนินคดีตามระบบการพิจารณาคดีแบบสามัญแทน ซึ่งทำให้เสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีมาก และติดปัญหาความซ้ำซ้อนในการดำเนินคดีอีกด้วย ดังนั้นประเทศส่วนใหญ่ไม่ค่อยเห็นด้วยกับแนวคิดระบบนี้มากนัก

2.2.5.2 แนวคิดระบบ opt-out

ระบบ opt-out มาจาก “option out” หรือการออกจากกลุ่ม คือเป็นการอนุমানโดยรวมเลยว่า ขอบเขตของสมาชิกกลุ่มที่โจทก์ได้เสนอต่อศาลและศาลเห็นด้วยนั้นคือส่วนหนึ่งของ “กลุ่มบุคคล” ทั้งหมดไม่มีการคัดออกแต่อย่างใด สมาชิกกลุ่มที่อยู่ในขอบเขตไม่ว่าจะทราบหรือไม่ว่าตนเป็นหนึ่งในสมาชิกของกลุ่มก็มีสิทธิจากการเป็นสมาชิกกลุ่มทั้งหมด โดยที่เมื่อกระบวนการพิจารณาผ่านมาจนศาลอนุญาตให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มในคดีนั้นๆได้แล้ว ศาลจะ

กำหนดวันในการ “ขอออกจากกลุ่ม” ของสมาชิกกลุ่มตามที่โจทก์ได้เสนอขอบเขตของสมาชิกให้ศาลและศาลเห็นชอบแล้ว และสมาชิกกลุ่มนั้นประสงค์ต้องการออกจากกลุ่มเป็นรายบุคคลไป

ซึ่งหลังจากที่สมาชิกกลุ่มมาแสดงเจตนาออกจากกลุ่มแล้ว จะไม่มีสิทธิใดๆเกี่ยวกับคดีอีก จะมีเพียงสิทธิของประชาชนนั้นพื้นฐานอันเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาคดีซึ่งตนมิได้เป็นผู้มีส่วนได้เสียเท่านั้น และหากบุคคลซึ่งเป็นสมาชิกกลุ่มได้แสดงเจตนาในการออกจากกลุ่มแล้ว จะไม่สามารถกลับเข้ามาในกลุ่มได้อีก ดังนั้นศาลจึงกำหนดระยะเวลาในการให้ยื่นแสดงเจตนาในการออกจากกลุ่มให้ศาลทราบ เพื่อให้เวลาสมาชิกกลุ่มในการพิจารณาว่าตนต้องการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มบุคคลหรือไม่

กรณีที่สมาชิกกลุ่มแสดงเจตนาออกจากกลุ่ม คำพิพากษาจากกระบวนการดำเนินคดีแบบกลุ่มในคดีนั้นจะไม่มีผลผูกพันสมาชิกกลุ่มรายนั้น ไม่ว่าศาลจะมีคำตัดสินว่าอย่างไร บุคคลที่แสดงเจตนาออกจากกลุ่มนั้นสามารถฟ้องร้องคดีของตนเป็นคดีแพ่งสามัญได้เสมอ โดยไม่สามารถอ้างคำพิพากษาของศาลในการขอบังคับคดีได้อีก หากได้รับค่าเสียหายจริงตามฟ้อง บุคคลซึ่งแสดงเจตนาออกนั้นก็มิถือเป็นสมาชิกกลุ่มอันมีสิทธิในการยื่นบังคับคดีได้อีกต่อไป

ในอีกกรณีหนึ่ง หากสมาชิกกลุ่มมีการแสดงเจตนาออกจากกลุ่มเป็นจำนวนมาก ศาลก็มีอำนาจในการพิจารณาอีกครั้งว่า จะยังคงอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มต่อไปอีกหรือไม่ เพราะวัตถุประสงค์ดั้งเดิมของการดำเนินคดีแบบกลุ่มคือต้องการให้ความสะดวกต่อการดำเนินคดีที่มีผู้เสียหายจำนวนมาก ซึ่งการดำเนินคดีแบบสามัญจะไม่เป็นการสะดวก อันเป็นเป้าหมายหลักของการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ดังนั้นเมื่อจำนวนสมาชิกกลุ่มลดลงกระทั่งการดำเนินคดีอย่างคดีสามัญไม่เป็นอุปสรรคต่อความสะดวกอีกต่อไป ก็เห็นว่าศาลอาจมีดุลพินิจยกเลิกการพิจารณาแบบกลุ่มและให้สมาชิกที่เหลือนั้นไปดำเนินคดีอย่างคดีสามัญได้

ในทางตรงกันข้าม หากสมาชิกกลุ่มไม่ได้แสดงเจตนาออกจากกลุ่ม ภายหลังระยะเวลาที่ศาลกำหนดให้สามารถแสดงเจตนาออกจากกลุ่มได้ก็ถือว่าสมาชิกกลุ่มนั้นได้ให้ความยินยอมในการเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มแล้ว และมีสิทธิต่างๆตามที่สมาชิกกลุ่มพึงมีครบถ้วนทุกประการ นอกจากนี้ยังถือเป็นการตัดสิทธิของสมาชิกในการฟ้องร้องคดีสามัญในประเด็นเดียวกันแห่งคดีกล่าวคือ สมาชิกกลุ่มนั้นไม่สามารถนำคดีที่อยู่ในระหว่างหรือสิ้นสุดกระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่มไปฟ้องร้องเป็นอย่างคดีสามัญได้อีก

ข้อดีของการใช้ระบบ opt-out คือ สมาชิกกลุ่มผู้ไม่ทราบข่าวสารในการดำเนินคดีแบบกลุ่มจะได้รับความคุ้มครองอย่างเต็มที่ที่จะได้รับสิทธิในการเข้าร่วมคดี โดยจะไม่ถูกตัดสิทธิหาก

ไม่ได้แสดงเจตนา ตรงข้ามกับระบบ opt-in ที่หากไม่แสดงเจตนาจะถูกตัดสิทธิซึ่งมีความยุ่งยากมากกว่า แต่ในขณะที่เดียวกันระบบ opt-out นี้ก็มีข้อเสียในประเด็นที่ว่าหากศาลตัดสินให้กลุ่มแพ็คเกจ สมาชิกกลุ่มที่ไม่ได้แสดงเจตนาออกจากกลุ่มเนื่องจากไม่ทราบว่าตนเป็นหนึ่งในสมาชิกกลุ่มจะไม่ได้รับการเยียวยาใดๆ และไม่สามารถนำคดีนั้นไปฟ้องร้องดำเนินคดีอย่างคดีสามัญได้อีก

ทั้งนี้แม้ว่าทั้งระบบ opt-in และ opt-out จะมีทั้งข้อดีและข้อเสียที่แตกต่างกันออกไป แต่เมื่อคำนึงถึงประโยชน์โดยรวม รวมถึงความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นแล้ว ประเทศส่วนใหญ่ก็ยังยอมรับระบบ opt-out มากกว่าเนื่องจาก เป็นระบบที่สามารถคุ้มครองสิทธิของสมาชิกกลุ่มได้มากกว่า รวมทั้งมีข้อยุ่งยากในการใช้น้อยกว่านั่นเอง

2.2.6 การดำเนินคดีโดยการแบ่งกลุ่มย่อย

ในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม แม้ว่าจะเป็นการสะดวกมากกว่าการดำเนินคดีแบบสามัญในกรณีที่ผู้เสียหายจำนวนมาก แต่ในบางครั้งเนื่องจากการบัญญัติกฎหมายที่มีความกว้างทำให้สมาชิกกลุ่มที่เข้าร่วมอยู่ในกลุ่มและไม่ได้แสดงเจตนาออกจากกลุ่ม (opt-out) หรือที่ได้แสดงเจตนาเข้าร่วมกลุ่มแล้ว (opt-in) มีจำนวนมาก และมีความเสียหายที่แตกต่างกัน มีข้อเท็จจริงที่ต้องการนำสืบแตกต่างกัน หรือมีประเด็นย่อยในคดีที่แตกต่างกัน เช่นนี้ แนวคิดในการดำเนินคดีแบบกลุ่มจึงยอมรับให้สามารถมีการแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อสืบพยานแยกต่างหากจากการพิจารณาคดีในกลุ่มใหญ่ได้ เพื่อให้คดีมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยลักษณะของการตั้งกลุ่มย่อย มีดังต่อไปนี้

- (1) มีผู้แทนเฉพาะของกลุ่มย่อยในการนำสืบพยาน การกระทำของทางคดีต่างๆ รวมทั้งเป็นตัวแทนกลุ่มในการส่งข่าวสารที่สำคัญอันเกี่ยวกับคดีให้สมาชิกกลุ่มย่อยได้ทราบความคืบหน้าของคดี
- (2) มีผู้พิพากษาประจำกลุ่มย่อยสำหรับการพิจารณาคดี และทำหน้าที่สืบพยานเพื่อแสวงหาข้อเท็จจริงตามประเด็นในคดีของกลุ่มย่อยนั้น
- (3) มีจุดประสงค์เพื่อให้เกิดความยุติธรรมมากที่สุดในการดำเนินคดี เนื่องจากในกลุ่มย่อยนั้นอาจมีผู้เสียหายที่มีความเสียหายในอีกรูปแบบหนึ่งซึ่งมากกว่าผู้เสียหายในกลุ่มอื่นๆ ก็จะได้รับความเป็นธรรมสูงสุดในการปกป้องสิทธิประโยชน์อันพึงมีของตน

- (4) มีประเด็นแห่งคดีที่ต้องพิจารณาแตกต่างจากประเด็นย่อยเดียวกันระหว่างผู้เสียหายในกลุ่มใหญ่ ทำให้ไม่เป็นการสะดวกหากจะต้องสืบพยานรวมกัน เนื่องจากเป็นประเด็นจากข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่มีความแตกต่างกัน
- (5) ประเด็นที่แตกต่างกันที่ศาลอาจอนุญาตให้ตั้งกลุ่มย่อยในการพิจารณาคดีได้ เช่น ประเด็นความแตกต่างในส่วนของความเสียหายที่สมาชิกกลุ่มย่อยพึงได้รับแตกต่างจากกลุ่มใหญ่ ทั้งนี้ผู้แทนกลุ่มย่อยจะต้องสืบให้เป็นที่น่าพอใจแก่ศาลว่าประเด็นเหล่านั้นสำคัญเพียงพอในการแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อพิจารณาคดี โดยความสำคัญเพียงพอนั้นหมายถึง สำคัญเพียงพอที่จะทำให้กลุ่มย่อยนั้นไม่ได้รับความยุติธรรมหากยังคงดำเนินคดีต่อไปในกลุ่มใหญ่

ยกตัวอย่างการตั้งกลุ่มย่อย เช่น กรณีโรงงานปล่อยน้ำเสียออกสู่แหล่งน้ำที่ประชาชนใช้ในการอุปโภค บริโภค ทำให้ประชาชนได้รับความเสียหาย ดังนี้ ประชาชนจึงรวมตัวกันเพื่อฟ้องร้องให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ และเมื่อศาลมีคำสั่งอนุญาต สมาชิกกลุ่มจำนวนหนึ่งที่มีความเสียหายเนื่องจากน้ำเสียนั้นไหลลงสู่บ่อกึ่ง ก็สามารถร้องขอให้ศาลตั้งกลุ่มย่อยในการพิจารณาคดีแยกต่างหากจาก สมาชิกกลุ่มอื่น ๆ ที่มีความเสียหายจากการที่น้ำเสียนั้นไหลลงสู่บ่อปลาได้ เพราะกึ่งย่อมมีราคาสูงกว่าปลา จึงมีความเสียหายมากกว่า หรือสมาชิกกลุ่มที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากน้ำเสียนั้นต่อสุขภาพร่างกายของตนเอง ก็สามารถร้องขอให้ศาลตั้งกลุ่มย่อยในการพิจารณาคดีได้เช่นกันว่า การเสียสุขภาพนั้นมีความเสียหายยิ่งยวดกว่าการเสียชีวิต เป็นต้น

บทที่ 3

สิทธิของสมาชิกกลุ่มในการดำเนินคดีแบบกลุ่มในต่างประเทศ

3.1 หลักกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มในประเทศสหรัฐอเมริกา

3.1.1 หลักทั่วไป

สำหรับแนวคิดเกี่ยวกับหลักการคุ้มครองประโยชน์ร่วมกันของประชาชนในประเทศที่ใช้ระบบ Common Law นั้น มองว่าประโยชน์ของประชาชนเป็นเรื่องที่ประชาชนเท่านั้นที่จะสามารถปกป้องคุ้มครองผลประโยชน์ของตนเองได้ และประโยชน์ของประชาชนเหล่านั้นเป็นการขัดต่อนโยบายสาธารณะ หรือผลประโยชน์โดยรวมของประเทศ ดังนั้นสถานะหรือลักษณะของตัวแทนของรัฐในการคุ้มครองประโยชน์ประชาชน จึงเป็นไปในลักษณะแบบต่อสู้ บนสมมติฐานในความไม่สมบูรณ์ของสิทธิของประชาชนที่ถูกละเลยจากรัฐ หรือความไม่สมบูรณ์ของการเป็นตัวแทนของประชาชนโดยรัฐ ซึ่งรัฐอาจมีแนวคิดที่เป็นปฏิปักษ์ต่อผลประโยชน์ที่แท้จริงของประชาชน ดังนั้น ประชาชนจึงต้องทำการปกป้องผลประโยชน์ทางแพ่งของตนเอง³⁶

ดังนั้นเมื่อมีข้อพิพาทเกิดขึ้น ผู้เสียหายจะต้องดำเนินคดีด้วยความสามารถของตนเอง รัฐจะไม่เข้ามาแทรกแซง แม้จะเป็นกรณีที่มีความเสียหายร่วมกันของประชาชนเป็นจำนวนมากก็ตาม ดังนั้นเมื่อผู้เสียหายหลายคนต้องการฟ้องร้องดำเนินคดีกับผู้กระทำให้เกิดความเสียหาย แม้ความเสียหายจะเกิดจากเหตุการณ์เดียวกันหรือสถานการณ์เดียวกันในเบื้องต้น ก็จะต้องแยกกันฟ้องต่างหากจากกัน หรือต้องร่วมกันฟ้องในลักษณะของโจทก์ร่วม ซึ่งจะทำให้เกิดค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีแต่ละคดีสูงและทำให้เกิดความยุ่งยากในการนำพยานหลักฐานเข้าสู่ศาล ตลอดจนเกิดความล่าช้าในการนำคดีที่มีข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายอย่างเดียวกันเข้าสู่การพิจารณาคดี จึงได้มีการพัฒนากฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งขึ้นแทนในการกำหนดให้เอกชนหรือบุคคลที่มีส่วนได้เสียในคดีสามารถดำเนินคดีแทนบุคคลอื่น ที่มีสิทธิอย่างเดียวกันในคดีที่มีประเด็นข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายเดียวกันกับตนได้

³⁶ Mauro Cappelletti, "Governmental and Private Advocates for the Public Interest in Civil Litigation: A Comparative Study," *Michigan Law Review* 73(1975).

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งซึ่งเพิ่มเติมบทบัญญัติในเรื่องการดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้น เริ่มต้นมาจากปัญหากฎหมายของประเทศอังกฤษเมื่อประมาณ 100 ปีก่อนในเรื่องของการเข้าเป็นโจทก์ร่วมในการฟ้องร้องคดีซึ่งมีผู้เสียหายจำนวนมาก ศาลสูงของประเทศอังกฤษจึงแก้ไขปัญหานี้โดยการร่างบทบัญญัติการดำเนินคดีแบบกลุ่มขึ้น³⁷

เช่นเดียวกันกับประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกายอมรับให้เอกชนสามารถดำเนินคดีแบบกลุ่มในคดีแพ่งเพื่อเป็นการแก้ไขวิธีการฟ้องคดีร่วมกันในมูลคดีที่มีกลุ่มบุคคลจำนวนมากที่มีสิทธิอย่างเดียวกันภายใต้ข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายอย่างเดียวกัน และเพื่อลดความซ้ำซ้อนในการนำคดีที่มีข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายอย่างเดียวกันเข้าสู่การพิจารณาคดีของศาล โดยมีมาตรการทางกฎหมายที่กำกับดูแลการดำเนินคดีแทนของผู้แทนกลุ่ม เพื่อคุ้มครองสิทธิของกลุ่มบุคคลที่มีได้เข้ามารักษาสิทธิของตนในคดี โดยทำให้มีความแตกต่างจากการดำเนินคดีในระบบสามัญดังนี้

- (1) กำหนดบทบาทของศาลจากเดิมที่มีบทบาทในเชิงรับ ให้มีบทบาทในเชิงรุกในการไต่สวนการดำเนินคดีเพื่อคุ้มครองสิทธิของสมาชิกกลุ่มที่ได้รับการดำเนินคดีแทน³⁸
- (2) เปลี่ยนแปลงบทบาทของทนายความจากเดิมที่มีบทบาทในการมุ่งคุ้มครองผลประโยชน์ของลูกค้าของตนเพียงอย่างเดียว เป็นการคุ้มครองประโยชน์ของทั้งคู่ความของตนซึ่งเป็นผู้แทนของกลุ่มและสมาชิกกลุ่มซึ่งลูกค้าของตนเป็นตัวแทนด้วย
- (3) กำหนดคุณสมบัติของผู้แทนกลุ่มในการรักษาผลประโยชน์ของสมาชิกกลุ่มได้อย่างเพียงพอ เหมาะสมและเป็นธรรม
- (4) กำหนดการแจ้งการบอกกล่าวแก่สมาชิกกลุ่มทุกคนให้ทราบโดยทั่วถึงกัน เพื่อไม่ให้เกิดความผิดพลาดในการดำเนินคดี หรือให้เกิดความผิดพลาดน้อยที่สุด เนื่องจากหากว่าสมาชิกกลุ่มได้รับการแจ้งการบอกกล่าวอย่างครบถ้วน ก็มีโอกาที่จะสามารถช่วยกันตรวจสอบทั้งกระบวนการดำเนินคดี และทักท้วง หรือคัดค้านได้ หากพบว่ามีขั้นตอนใดในการดำเนินคดีที่ไม่ชอบธรรม เพื่อเป็นการรักษาสิทธิของตนตามกฎหมายได้

³⁷ Alba Conte and Herbert B. Newberg, *Newberg on Class Actions : Volume 1*.

³⁸ สุประวัติ สมดี, "บทบาทเชิงรุกของศาลในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, คณะนิติศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549), หน้า 83

กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของประเทศสหรัฐอเมริกา ได้อนุญาตให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ทั้งศาลในระดับสหพันธรัฐ (Federal Court) และศาลมลรัฐ (State Court) โดยที่ผู้เสียหายจำนวนมากนั้น สามารถเลือกที่จะดำเนินคดีในศาลใดก็ได้ โดยศาลในระดับสหพันธรัฐและศาลในระดับมลรัฐมีบทบัญญัติเรื่องการดำเนินคดีแบบกลุ่มแยกต่างหากจากกันเป็นการเฉพาะ แต่ยังคงมีหลักการที่มีการยอมรับว่าเป็นแนวทางปฏิบัติและนำมาใช้อย่างแพร่หลาย คือหลักกฎหมาย Class Action ซึ่งบัญญัติไว้ใน Federal Rule of Civil Procedure³⁹ ในส่วนของ Rule 23 ซึ่งต่อไปในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเรียกสั้นๆว่า Rule 23

หลักการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ตาม Rule 23 เป็นกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งที่กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการดำเนินคดีแบบกลุ่มที่อาจนำไปใช้กับการดำเนินคดีตามกฎหมายสารบัญญัติได้ทุกประเภท เช่น กฎหมายสิ่งแวดล้อม กฎหมายป้องกันการผูกขาดทางการค้า กฎหมายล้มละลาย กฎหมายละเมิด กฎหมายหลักทรัพย์ เป็นต้น⁴⁰

การดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศสหรัฐอเมริกาบุคคลฝ่ายที่มีจำนวนมากนั้นอาจเป็นไปได้ทั้งโจทก์และจำเลย แต่ส่วนใหญ่จะถูกนำไปใช้กับกรณีที่มีโจทก์จำนวนมาก เรียกว่า Plaintiff class action โดยใช้ในกรณีที่มีบุคคลจำนวนมากซึ่งอยู่ในสถานการณ์เดียวกัน และมีข้อเรียกร้องหรือข้อต่อสู้ข้อเดียวกัน ซึ่งการวินิจฉัยหรือตัดสินคดีตามข้อเรียกร้องหรือข้อต่อสู้ดังกล่าวมีผลกระทบต่อสมาชิกของกลุ่มทุกคน โดยการดำเนินคดีแบบกลุ่มที่มีโจทก์จำนวนมากนี้ช่วยทำให้ปริมาณคดีจากที่โจทก์แต่ละรายจะต้องฟ้องแยกต่างหากจากกันลดลงรวมทั้งช่วยประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีได้เป็นจำนวนมาก

3.1.2 หลักเกณฑ์ในการฟ้องร้องคดีแบบกลุ่ม

ในการฟ้องร้องคดีแบบกลุ่มตาม Rule 23 นั้น ผู้ดำเนินคดีหรือผู้แทนโจทก์ไม่จำเป็นต้องขอความยินยอมจากสมาชิกกลุ่มก่อนการยื่นฟ้องดำเนินคดี แต่สามารถยื่นฟ้องดำเนินคดีแบบกลุ่มได้เลย โดยที่จะเข้าสู่กระบวนการพิจารณาแบบกลุ่มได้ต่อเมื่อศาลอนุญาต ซึ่งศาลจะอนุญาตก็ต่อเมื่อข้อเท็จจริงในคำขอฟ้องคดีแบบกลุ่มเข้าเงื่อนไขเบื้องต้น (Prerequisites) ในการดำเนินคดีแบบกลุ่มตาม Rule 23(a) และจะต้องเป็นที่พอใจแก่ศาลว่าคดีมีความเหมาะสมที่ศาลจะอนุญาตให้

³⁹ ภาคผนวก ข.

⁴⁰ รชฎ บุญสินสุข, "การดำเนินคดีแบบกลุ่มในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์และซีวิลลอว์" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, คณะนิติศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545), หน้า 4

ดำเนินคดีแบบกลุ่มตามหลักเกณฑ์ใน Rule 23(b)⁴¹ โดยหลักเกณฑ์ที่ศาลจะต้องพิจารณาในการฟ้องร้องคดีแบบกลุ่มมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1.2.1 เงื่อนไขเบื้องต้นในการดำเนินคดีแบบกลุ่มตาม Rule 23 (a)⁴²

ในการฟ้องร้องดำเนินคดีแบบกลุ่มในเบื้องต้น ต้องมีผู้แทนของสมาชิกกลุ่มหนึ่งคนหรือมากกว่า ซึ่งในการยื่นขอดำเนินคดีแบบกลุ่มทุกคดีนั้น ผู้ยื่นคำขอเพื่อฟ้องร้องคดีแบบกลุ่มจะต้องแสดงให้เห็นได้ว่ามีข้อเท็จจริงครบองค์ประกอบของเงื่อนไขเบื้องต้น (Prerequisites) ทั้ง 4 ประการในการดำเนินคดีแบบกลุ่มตาม Rule 23(a)⁴³ และแสดงให้เห็นที่พอใจแก่ศาล ศาลจึงจะอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม⁴⁴ โดยเงื่อนไขเบื้องต้นในการดำเนินคดีแบบกลุ่มตาม Rule 23(a) มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- (1) สมาชิกกลุ่มนั้นมีจำนวนมาก (Numerous) กระทั่งการให้สมาชิกกลุ่มแต่ละคนเข้าร่วมในการดำเนินคดีจะไม่เป็นการสะดวกในทางปฏิบัติ (Impracticable) แต่ไม่ถึงขนาดเป็นไปได้ ในประเด็นนี้กฎหมายมิได้บัญญัติไว้ชัดเจน แต่ได้ให้อำนาจศาลใช้ดุลพินิจอย่างกว้าง

โดยศาลได้วินิจฉัยเป็นแนวทางในการพิจารณาไว้ว่า การที่ในกลุ่มจะมีสมาชิกจำนวนมากหรือไม่ ขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงในแต่ละกรณี ไม่สามารถที่จะกำหนดจำนวนบุคคลที่ถือว่ามีจำนวนมากไว้เป็นการแน่นอนได้ คำฟ้องที่กำหนดเพียงลักษณะของสมาชิกกลุ่มได้อย่างชัดเจน ก็เป็นการเพียงพอแล้ว ไม่จำเป็นที่จะต้องระบุจำนวนสมาชิกไว้อย่างแน่นอนก็ได้

ยกตัวอย่างเช่น กรณีข้อพิพาทที่เกิดขึ้นเป็นการฟ้องร้องของผู้ถือหุ้นที่ได้รับ ความเสียหายจากการโอนขายหุ้นและล้มกิจการเดิมของบริษัทลง เพื่อขายสินทรัพย์ให้กับตัวบริษัทแม่ในแผนฟื้นฟูกิจการของบริษัท ทำให้ผู้ถือหุ้นที่ไม่เห็นด้วยกับแผนฟื้นฟูดังกล่าวได้รับความเสียหาย ซึ่งในการพิจารณาของศาลชั้นต้น มีสมาชิกกลุ่มอยู่ในคดีจำนวน 40 คน และศาลชั้นต้นตัดสินว่า กรณีการฟ้องร้องของผู้ถือหุ้นดังกล่าว

⁴¹ สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์, รายงานการพัฒนากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มในการยื่นฟ้องคดีเกี่ยวกับหลักทรัพย์ (2546), หน้า 4

⁴² ภาคผนวก ข. Rule 23(a)

⁴³ Brent R. Walton, "Recent Development," Tulane Law Review 71(1996). P.635

⁴⁴ General Tel. Co. of the Southwest v. Falcon, 457 U.S. 147,161 (1982)

ไม่เข้าเงื่อนไขในการฟ้องร้องคดีแบบกลุ่มเบื้องต้น 2 ข้อด้วยกัน กล่าวคือ 1. ในจำนวนผู้ถือหุ้นด้วยกันไม่มีลักษณะร่วมกันแห่งคดี หรือ “Typical of claims” และ 2. จำนวนของสมาชิกกลุ่มไม่ได้มีมากพอสำหรับการยื่นฟ้อง หรือ “Numerous” ซึ่งทั้ง 2 ข้อเป็น 2 ใน 4 ของเงื่อนไขในการยื่นฟ้องร้องคดีแบบกลุ่มแล้ว ศาลชั้นต้นจึงมีคำสั่งไม่อนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม แต่ทว่าสมาชิกกลุ่มไม่ยอม จึงได้ทำการยื่นอุทธรณ์ในปัญหาข้อกฎหมายที่ว่า กลุ่มของตนมีลักษณะแห่งคดีร่วมกัน รวมทั้งมีจำนวนมากเพียงพอในการยื่นฟ้องคดีแบบกลุ่มแล้ว และจากการพิจารณาของศาลอุทธรณ์ในประเด็นดังกล่าว ศาลอุทธรณ์ตัดสินกลับคำพิพากษาของศาลชั้นต้นทั้ง 2 ประเด็น โดยอธิบายว่า เนื่องจากปรากฏเป็นที่เห็นแก่ศาลว่ามีผู้ถือหุ้นส่วนน้อยจำนวน 60 คนได้รับผลกระทบจากการขายหุ้นไปยังบริษัทแม่ และมีผู้ถือหุ้นอีก 40 คนไม่ยอมขายหุ้น นอกจากนี้ยังมีผู้ถือหุ้นอีกกว่า 51 คนไม่ได้หนังสือบอกกล่าวให้มาประชุมผู้ถือหุ้นเนื่องจากไม่ทราบที่อยู่แน่ชัด ซึ่งในส่วนนี้ศาลชั้นต้นตัดสินว่ากรณีไม่มีสมาชิกกลุ่มเพียงพอเพราะศาลชั้นต้นมองเพียงกลุ่มผู้ถือหุ้นที่ไม่ยอมขายหุ้นเท่านั้น จึงไม่เป็นการสมเหตุสมผลเพียงพอที่จะใช้เป็นเกณฑ์การพิจารณาว่าจะอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้กรณีพิพาทที่เกิดขึ้นดังกล่าวเข้าสู่การดำเนินคดีแบบกลุ่ม ศาลอุทธรณ์มองว่า แม้จะเป็นผู้ถือหุ้นส่วนน้อยแต่ก็ควรได้รับความเป็นธรรมในเกี่ยวกับการลงคะแนนเสียงเรื่องแผนการฟื้นฟูบริษัท รวมทั้งสมาชิกกลุ่มทั้งหมดก็มีข้อเรียกร้องอย่างเดียวกันในคดี คือเรื่องความไม่เป็นธรรมอันเกิดจากการขายหุ้น ดังนั้นการดำเนินคดีแบบกลุ่มตามข้อเรียกร้องของสมาชิกกลุ่มนี้จึงไม่อาจปฏิเสธได้ เนื่องจากข้อเรียกร้องนี้เปรียบเสมือนกับส่วนหนึ่งของภาพรวมที่ไม่อาจแยกออกจากรวมกันได้ และศาลอุทธรณ์ยังได้อธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับจำนวนของสมาชิกกลุ่มที่ศาลชั้นต้นไม่อนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มเนื่องจากมีจำนวนของสมาชิกกลุ่มน้อยเกินไปว่า ในอดีตนั้นศาลเคยรับฟ้องร้องคดีแบบกลุ่มในคดีที่มีผู้แทนกลุ่มเพียง 2 คนจากจำนวนที่ศาลคาดเห็นได้ประมาณ 800 คน เมื่อเปรียบเทียบกับคดีนี้ที่มีผู้แทนกลุ่มถึง 40 คนจากที่ศาลคาดเห็นได้ประมาณ 151 คนจึงเป็นการเพียงพอให้ศาลอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มได้แล้ว ดังนั้น ศาลอุทธรณ์จึงกลับคำพิพากษาของศาลชั้นต้นจากเดิมที่ไม่อนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มก็เป็นการอนุญาต แม้ว่าสมาชิกกลุ่มที่เห็นได้

ชุดจะมีเพียง 40 คน ก็ถือว่ามีจำนวนมากจนเป็นที่พอใจแก่ศาลในการร้องขอ
ดำเนินคดีแบบกลุ่มแล้ว⁴⁵

ในอีกตัวอย่างหนึ่ง เป็นคดีที่ผู้เสียหายฟ้องร้องต่อบริษัทที่ผู้เสียหายไปซื้อ
ผลิตภัณฑ์สำหรับใช้ภายในบ้านมาใช้แล้วเกิดความชำรุดเสียหาย ซึ่งในคดีนี้มีจำนวน
สมาชิกมากถึง 350 คน โดยศาลชั้นต้นไม่อนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มในประเด็น
ที่ว่า จำนวนสมาชิกกลุ่มไม่เหมาะสมต่อการดำเนินคดีแบบกลุ่ม หรือประเด็นในเรื่อง
“Numerous” สมาชิกในกลุ่มจึงยื่นอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ในประเด็นดังกล่าว ในคดี
นี้ศาลอุทธรณ์ได้ตัดสินออกมาอย่างชัดเจนเป็นไปในแนวทางเดียวกับศาลชั้นต้นว่า
ศาลอุทธรณ์เห็นด้วยต่อคำสั่งไม่อนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มของศาลชั้นต้น
เนื่องจากปัญหากฎหมายในเรื่องของจำนวนของสมาชิกกลุ่ม ซึ่งแม้ว่าจะมีจำนวนมาก
ถึง 350 คนก็ตามแต่ศาลเห็นได้ว่า การดำเนินคดีพิจารณาไปอย่างคดีสามัญ จะ
เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินคดีมากกว่าและสามารถปกป้องความยุติธรรมที่ผู้เสียหาย
พึงได้รับได้มากกว่า (impracticable) ดังนั้นศาลอุทธรณ์จึงยืนตามคำสั่งของศาล
ชั้นต้นในการไม่อนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม⁴⁶

ซึ่งหลักในการพิจารณาเรื่องจำนวนและความสะดวกในการดำเนินคดีแบบ
กลุ่มนี้ศาลไม่ได้พิจารณาจากจำนวนบุคคลที่อยู่ในกลุ่มเพียงอย่างเดียว ศาลยัง
พิจารณาถึงเรื่องถิ่นที่อยู่ของสมาชิกกลุ่ม ความมีประสิทธิภาพในการพิจารณาคดี
และจำนวนค่าเสียหายที่สมาชิกแต่ละรายได้รับอีกด้วย เช่น อีกกรณีหนึ่ง เป็นคดีที่
กลุ่มผู้เสียหายไม่เพียงแต่มีจำนวนมากเท่านั้น แต่ผู้เสียหายแต่ละรายยังได้รับความ
เสียหายเพียงเล็กน้อยและกระจายอยู่ในหลายมลรัฐ การจะให้บุคคลทุกคนฟ้องคดี
แยกต่างหากจากกันนั้นย่อมเป็นไปได้ยาก ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นคือ ผู้เสียหายต้องการ
ฟ้องร้องบริษัท Microsoft ว่าใช้อำนาจเหนือการตลาดในการทำให้ราคา software
ของบริษัทสูงเกินไป เนื่องจาก software ของบริษัทมีวางจำหน่ายอยู่ทั่วไป เช่นนี้
เฉพาะในประเทศสหรัฐอเมริกาเองผู้เสียหายก็มีอยู่ทั่วทุกมลรัฐ ซึ่งหากให้ผู้เสียหาย
แต่ละรายฟ้องคดีเอง จะเกิดความยุ่งยากและเสียค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนมาก⁴⁷ ดังนั้น
การดำเนินคดีแบบกลุ่มจึงเป็นทางเลือกที่เหมาะสมที่สุด

⁴⁵ Swanson v. American Consumer Indus., Inc., 415 F.2d 1326, 1333 n.9 (7th Cir.1969)

⁴⁶ Utah v. American Pipe & Constr. Co., 473 F.2d 580, 21 (D. Cal. 1969)

⁴⁷ United States v. Microsoft Corp., 253 F.3d 34 (D.C. Cir.2) 001

- (2) สมาชิกกลุ่มนั้นมีปัญหาข้อกฎหมายหรือปัญหาข้อเท็จจริงเดียวกัน (There are question of law or fact common to the class)

ศาลได้วินิจฉัยเป็นแนวทางในการพิจารณาว่ากลุ่มบุคคลที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำของจำเลย เมื่อการกระทำนั้นเป็นประเด็นสำคัญในการฟ้องคดี ก็ถือว่ากลุ่มบุคคลนั้นมีปัญหาข้อกฎหมายหรือปัญหาข้อเท็จจริงร่วมกัน เช่น กรณีที่โจทก์ฟ้องโรงงานไม้ซึ่งใช้สำหรับเป็นเฟอร์นิเจอร์ตกแต่งบ้านทั้งภายนอกและภายในบ้าน ซึ่งเกิดความชำรุดเสียหายขึ้นภายในระยะเวลาที่อยู่ในความคุ้มครองของโจทก์จึงฟ้องร้องในแง่ของรอยแตกหักที่เกิดขึ้นในระยะเวลาของการรับประกัน⁴⁸

ทั้งนี้กลุ่มบุคคลไม่จำเป็นต้องมีปัญหาร่วมกันในทุกประเด็น อาจมีปัญหาร่วมกันเพียงปัญหาเดียวก็ได้ เช่น กรณีตามตัวอย่างข้างต้น สมาชิกกลุ่มอาจมีปัญหาร่วมกันในเรื่องความรับผิดชอบของจำเลย แต่อาจมีความเสียหายแตกต่างกันได้ นอกจากนี้ โจทก์จะต้องแสดงให้ศาลเห็นว่าปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายร่วมกันของกลุ่มนั้น มีความสำคัญว่าปัญหาข้อเท็จจริงหรือปัญหาข้อกฎหมายของสมาชิกแต่ละคน⁴⁹

นอกจากนี้ ในส่วนของปัญหาข้อเท็จจริงเดียวกันแห่งคดี สมาชิกในกลุ่มไม่จำเป็นต้องมีปัญหาในข้อเท็จจริงเดียวกันมากมาย เพียงแค่ปัญหาเดียวที่เหมือนกันทั้งกลุ่มก็สามารถฟ้องร้องคดีแบบกลุ่มได้แล้ว⁵⁰ ซึ่งในประเด็นนี้ศาลสูงของรัฐ Carolina ได้มีการเขียนคำตัดสินในเรื่องนี้ไว้อย่างชัดเจนว่า

“The commonality test is qualitative, not quantitative. There need be only a single question of law or fact common to all members of the class”

⁴⁸ Thomas v. Louisiana-Pacific Corp., 246 F.R.D. 505

⁴⁹ Charles Alan Wright and Mary Kay Kane, *The Law of Federal Courts*, Seventh ed. (USA: WEST PUBLISHING CO., 2011).P.479

⁵⁰ Thomas v. Louisiana-Pacific Corp., 246 F.R.D. 505

แสดงให้เห็นว่า เพียงแค่ปัญหาทางกฎหมายหรือปัญหาทางข้อเท็จจริงปัญหาเดียวอันเป็นดั่งเงาที่แฝงอยู่ในทุกข้อกล่าวหาที่เกิดขึ้นของสมาชิกกลุ่มทุกคนก็สามารถฟ้องร้องเป็นคดีแบบกลุ่มได้

และนอกจากในกรณีตัวอย่างของศาลสูงแห่งรัฐ Carolina แล้วยังมีกรณีอื่นๆอีกที่ตัดสินไปในทำนองเดียวกันว่า เพียงปัญหาข้อเท็จจริงหรือปัญหาข้อกฎหมายเดียวกัน 1 ปัญหา ก็เพียงพอต่อการยื่นฟ้องคดีแบบกลุ่มได้ เช่น *Sprague v. General Motors Corp.*, 133 F.3d 388, 397 (6th Cir.1998) หรือใน *Siding and Insulation Co. v. Combined Ins. Group, Ltd., Inc.*, 2012 WL 1425093 เป็นต้น ก็ได้กล่าวไว้ในทำนองเดียวกัน

- (3) ข้อเรียกร้องหรือข้อต่อสู้ของผู้แทนกลุ่มจะต้องเป็นข้อเรียกร้องหรือข้อต่อสู้ประเภทเดียวกันกับสมาชิกกลุ่ม (Typical of claims or defenses)

หลักเกณฑ์นี้เป็นหลักเกณฑ์ที่มีความมุ่งหมายให้เกิดความเป็นเอกภาพในการดำเนินคดีและเพื่อมิให้ผลประโยชน์ของสมาชิกในกลุ่มต้องอยู่ในภาวะที่เสี่ยงเนื่องจากข้อเรียกร้องหรือความมุ่งหมายของผู้แทนของกลุ่มกับสมาชิกกลุ่มมีความแตกต่างกัน อันจะก่อให้เกิดการขัดกันของผลประโยชน์ และทำให้ผู้ร้องไม่มีคุณสมบัติเป็นผู้แทนอย่างเพียงพอ⁵¹

โดยศาลได้วินิจฉัยเป็นแนวทางในการพิจารณาไว้ว่า ข้อเรียกร้องของโจทก์ซึ่งเป็นผู้แทนกลุ่มจะต้องเป็นข้อเรียกร้องเดียวกับกลุ่มบุคคล กล่าวคือ ถ้าข้อเรียกร้องของโจทก์เกิดจากเหตุการณ์ หรือการกระทำเดียวกับที่ทำให้เกิดข้อเรียกร้องของกลุ่ม และถ้าข้อเรียกร้องของโจทก์ตั้งอยู่บนข้อกฎหมายเดียวกับของกลุ่มบุคคล ลักษณะเช่นนี้ทำให้การฟ้องคดีของโจทก์เป็นการฟ้องคดีเพื่อประโยชน์ของกลุ่มด้วย⁵²

นอกจากนี้ในส่วน of ข้อเรียกร้องที่มีลักษณะเดียวกันของกลุ่ม ศาลสูงของสหรัฐอเมริกาได้มีการวางบรรทัดฐานในเรื่องนี้ไว้ว่า เพียงแต่กลุ่มของสมาชิกมีข้อเรียกร้องที่โดดเด่นและสำคัญมากกว่าข้อเรียกร้องย่อยๆของสมาชิกกลุ่มอื่นๆก็

⁵¹ นิตา ว่องเจริญ, "การดำเนินคดีแพ่งของผู้เสียหายจำนวนมาก," หน้า 59

⁵² *Jenkins v. Raymark Indus.*, 782 F.2d 468,472 (5th Cir.1986) อ้างใน Recent Development, *supra note*

เพียงพอในการยื่นฟ้องร้องคดีแบบกลุ่มแล้ว โดยศาลใช้คำว่า “Predominance requirement” ในการพิจารณารับฟ้อง โดยข้อเรียกร้องในลักษณะอื่นๆของสมาชิกกลุ่มซึ่งแตกต่างจากข้อเรียกร้องหลักของกลุ่มสามารถมีได้ แต่จะต้องไม่เป็นการสำคัญยิ่งกว่ากระทั่งทำให้การดำเนินคดีจำเป็นต้องแยกออกไปฟ้องร้องเป็นคดีสามัญด้วยตัวของสมาชิกนั่นเอง เช่น มีความแตกต่างในข้อกล่าวหาต่อจำเลย เป็นต้น⁵³

ในส่วนของ Predominance requirement มีกรณีที่ศาลตัดสินเป็นบรรทัดฐานอธิบายมาตรฐานของ Predominance requirement ไว้อย่างชัดเจนด้วยอีกว่า “Common questions predominate over individual issues” หรือ ก็คือ ประเด็นของข้อเรียกร้องที่เหมือนกันนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งยวดกว่าข้อเรียกร้องของสมาชิกกลุ่มแต่ละคน

ในอีกประเด็นหนึ่ง หลักเกณฑ์ใน Rule 23(a) ในข้อนี้ยังแสดงให้เห็นว่าในการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศสหรัฐอเมริกา เปิดช่องให้ฝ่ายที่มีผู้เสียหายจำนวนมากอาจเป็นฝ่ายโจทก์หรือฝ่ายจำเลยก็ได้ แต่ผู้เสียหายจำนวนมากเหล่านั้น หากเป็นโจทก์ก็ต้องมีข้อเรียกร้องประเภทเดียวกัน และหากเป็นจำเลยก็ต้องมีข้อต่อสู้ประเภทเดียวกันด้วย

- (4) ผู้แทนกลุ่มนั้นสามารถปกป้องผลประโยชน์ของสมาชิกกลุ่มได้อย่างเป็นธรรมและเพียงพอ (Fairly and adequately protect the interests of the class)

การปกป้องผลประโยชน์ของกลุ่มอย่างเป็นธรรมและเพียงพอนี้เป็นสิ่งสำคัญ เพราะ คำพิพากษาในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม จะกระทบถึงสิทธิของสมาชิกกลุ่มที่มีได้มาศาลด้วย (The absent members) โดยคู่ความซึ่งเป็นผู้แทนกลุ่มจะต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่า ตนสามารถที่จะคุ้มครองผลประโยชน์ของกลุ่มบุคคลได้อย่างเป็นธรรมและเพียงพอ

โดยมีคำวินิจฉัยของศาลวางไว้เป็นแนวทางในการพิจารณาว่า คู่ความซึ่งเป็นผู้แทนกลุ่มจะต้องมีผลประโยชน์ร่วมกันกับสมาชิก และต้องไม่มีผลประโยชน์ที่ขัดแย้งกับสมาชิกกลุ่ม นอกจากนี้ทนายความของคู่ความซึ่งเป็นผู้แทนกลุ่มจะต้องมีความสามารถและมีประสบการณ์ในการฟ้องคดีซึ่งการที่จะคุ้มครองประโยชน์ของ

⁵³ Thomas v. Louisiana-Pacific Corp., 246 F.R.D. 505

สมาชิกได้อย่างเป็นธรรมและเพียงพอ นั้น ไม่ได้ขึ้นอยู่กับการมีคู่ความซึ่งเป็นผู้แทนกลุ่มหลายคน แต่ขึ้นอยู่กับความสามารถในการฟ้องคดีของคู่ความซึ่งเป็นผู้แทนกลุ่ม และทนายความของคู่ความซึ่งเป็นผู้แทนกลุ่ม โดยคู่ความซึ่งเป็นผู้แทนกลุ่มจะต้องมุ่งมั่นที่จะเรียกร้องเพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มอย่างจริงจัง โดยมีการปรึกษาหารือกับทนายความอย่างสม่ำเสมอ สามารถรับผิดชอบการใช้จ่ายในการฟ้องคดีได้และจะต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ของสมาชิกกลุ่มในการฟ้องคดีด้วย หากคู่ความซึ่งเป็นผู้แทนกลุ่มไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ หรือไม่คำนึงถึงประโยชน์ของสมาชิก อาจทำให้ขาดคุณสมบัติในการเป็นผู้แทนของกลุ่ม และเมื่อสมาชิกกลุ่มคนอื่นหรือศาลเห็นผู้แทนกลุ่มนั้นอาจถูกถอดถอนจากการเป็นผู้แทนกลุ่มได้

3.1.2.2 เจื่อนใจเบื้องต้นในการดำเนินคดีแบบกลุ่มตาม Rule 23 (b)⁵⁴

นอกจากผู้ขอดำเนินคดีแบบกลุ่มจะแสดงให้เห็นที่พอใจแก่ศาลว่ามีข้อเท็จจริงครบถ้วนตามเงื่อนไขเบื้องต้นทั้ง 4 ประการตาม Rule 23(a) แล้วผู้ขอายังต้องแสดงให้เห็นที่พอใจแก่ศาลอีกว่า กรณีมีความเหมาะสมที่ศาลจะอนุญาตให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มตามหลักเกณฑ์ข้อใดข้อหนึ่งของ Rule 23(b) ดังต่อไปนี้

- (1) การดำเนินคดีโดยแยกกันดำเนินคดีของสมาชิกกลุ่มอาจก่อให้เกิดความเสียหายกรณีใดกรณีหนึ่ง ดังต่อไปนี้ (Rule 23(b)(1))
 - a. การพิจารณาและพิพากษาคดีที่แตกต่างกัน หรือไม่เป็นไปในทำนองเดียวกัน ที่มีต่อสมาชิกกลุ่มคนใดคนหนึ่งในกลุ่ม จะก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียมในข้อปฏิบัติสำหรับคู่ความฝ่ายตรงข้าม (Rule 23(b)(1)(A)) กล่าวคือ อาจทำให้คำพิพากษาของศาลในแต่ละคดีแตกต่างกันหรือไม่สอดคล้องกัน (Risk of inconsistent results) ซึ่งทำให้จำเลยอยู่ภายใต้บังคับของคำพิพากษาที่แตกต่างกันและไม่อาจปฏิบัติตามคำพิพากษาเหล่านั้นได้ เช่น คดีที่โจทก์ฟ้องจำเลยว่าละเมิดสิทธิบัตรของโจทก์ กรณีนี้หากมีการแยกฟ้องร้อง ศาลหนึ่งมีคำพิพากษาว่าสิทธิบัตรมีผลจริง ในขณะที่อีกคดีหนึ่ง ศาลอาจสามารถมีคำ

⁵⁴ ภาคผนวก ข. Rule 23(a)

พิพากษาว่าไม่มีผลจริงซึ่งจะทำให้เกิดมาตรฐานที่ไม่เท่าเทียมกันในการปฏิบัติตามคำพิพากษา⁵⁵ เป็นต้น

- b. การพิจารณาพิพากษาคดีที่เกี่ยวข้องกับสมาชิกคนใดคนหนึ่งในกลุ่มในทางปฏิบัติ จะกระทบกระเทือนถึงประโยชน์ของสมาชิกกลุ่มที่ไม่ใช่คู่ความในคดี หรือจะทำให้เกิดความเสียหายหรือขัดขวางความสามารถในการปกป้องผลประโยชน์ของสมาชิกกลุ่มที่ไม่ใช่คู่ความในคดีเป็นอย่างมาก (Rule 23(b)(1)(B)) กล่าวคือ คำพิพากษาของศาลในแต่ละคดีอาจทำให้ผลประโยชน์ของสมาชิกกลุ่มที่ยังไม่ได้ฟ้องคดีลดลง หรือเป็นอุปสรรคต่อสมาชิกซึ่งยังไม่ได้ฟ้องคดีที่จะคุ้มครองประโยชน์ของตน หรืออาจทำให้ทรัพย์สินของจำเลยลดน้อยถอยลงเรื่อยๆ และในที่สุดจะไม่เพียงพอในการชดเชยค่าเสียหายให้กับผู้เสียหายที่ฟ้องคดีในภายหลัง และส่งผลทำให้ผู้เสียหายที่ฟ้องคดีในภายหลังไม่ได้รับชำระหนี้

- (2) คู่ความฝ่ายตรงข้ามได้กระทำการหรือปฏิเสธที่จะกระทำการใดๆ ในเรื่องที่ใช้บังคับต่อกลุ่ม อันเป็นผลให้ศาลอาจมีคำสั่งห้าม หรือบังคับในลักษณะเดียวกันต่อกลุ่มทั้งหมด (Rule 23(b)(2))

กรณีนี้เป็นการฟ้องคดีเพื่อขอให้ศาลมีคำสั่งห้ามจำเลยกระทำการ (injunctive relief) หรือเพื่อขอให้ศาลมีคำสั่งแสดงสิทธิของโจทก์ (declaratory relief) เนื่องจากคำสั่งหรือการกระทำของจำเลยมีผลบังคับกับสมาชิกของกลุ่มทุกราย หรือจำเลยได้อ้างเหตุผลเดียวกันในการออกคำสั่งหรือในการกระทำดังกล่าว เช่น กรณีที่โจทก์ฟ้องจำเลยกระทำการละเมิดสิทธิบัตร หากศาลพิพากษารับรองสิทธิของโจทก์ว่าสิทธิบัตรของโจทก์นั้นมีผลบังคับจริง โจทก์อาจขอให้ศาลมีคำสั่งห้ามจำเลยกระทำการอันเป็นการละเมิดต่อสิทธิบัตรของโจทก์ต่อไปได้⁵⁶

- (3) ศาลเห็นว่าปัญหาข้อกฎหมายหรือข้อเท็จจริงของกลุ่มมีความสำคัญมากกว่าปัญหาที่กระทบต่อสมาชิกแต่ละคน และการดำเนินคดีแบบกลุ่มจะเป็นวิธีการที่ดีกว่าวิธีอื่นๆ ในการพิจารณาพิพากษา ข้อพิพาทได้อย่างเป็นธรรม และมีประสิทธิภาพ (Rule

⁵⁵ Research Corporation v. Pfister Associated Growers, Inc. 301 F.Supp. 479 ;U.S.Dist. LEXIS 113306; 13 Fed.R.Sew. 2d (Callaghan) 492;162 U.S.P.Q (BNA) June 16, 1969

⁵⁶ Research Corporation, Ibid.

23(b)(3) กรณีนี้ศาลจะต้องพิจารณาถึงปัญหาข้อกฎหมาย หรือปัญหาข้อเท็จจริงของ กลุ่มบุคคลว่ามีความสำคัญกว่าปัญหาข้อกฎหมาย หรือปัญหาข้อเท็จจริง ที่กระทบต่อ สมาชิกเฉพาะแต่ละราย เช่น กรณีที่ผู้เสียหายซื้อหลักทรัพย์จากการสร้างราคาให้ สูงขึ้นโดยนายหน้าปัญหาว่านายหน้าต้องรับผิดชอบในค่าเสียหายต่อผู้ซื้อหลักทรัพย์ ดังกล่าวหรือไม่ เป็นปัญหาร่วมกันของกลุ่ม ส่วนปัญหาว่า ผู้ซื้อหลักทรัพย์เสียหายคน ละเท่าไร เป็นปัญหาเฉพาะตัวของผู้ซื้อหลักทรัพย์ ซึ่งผู้ซื้อหลักทรัพย์แต่ละราย จะต้องพิสูจน์เอง เมื่อศาลเห็นว่าปัญหาร่วมกันของกลุ่มมีความสำคัญกว่าปัญหา เฉพาะตัวของผู้ซื้อหลักทรัพย์แต่ละราย ศาลอาจอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มได้

ส่วนประเด็นที่ว่า การฟ้องคดีแบบกลุ่มเป็นวิธีการยุติข้อพิพาทที่เป็นธรรมและมี ประสิทธิภาพมากกว่าวิธีการยุติข้อพิพาทแบบอื่น ถ้าศาลเห็นว่า การฟ้องคดีวิธีอื่น เช่น การให้ผู้เสียหายทุกคนร่วมกันฟ้อง (joinder) หรือการให้ผู้เสียหายที่ไม่ได้ร่วมกันฟ้อง เข้ามาในคดีภายหลัง (intervention) สามารถยุติข้อพิพาทได้ดีกว่าการฟ้องคดีแบบ กลุ่ม ศาลก็จะไม่สั่งให้มีการฟ้องคดีแบบกลุ่ม โดยในการพิจารณาประเด็นดังกล่าว ข้างต้นให้คำนึงถึงเรื่องดังต่อไปนี้ประกอบการพิจารณาด้วยคือ

- a. ผลประโยชน์ของสมาชิกกลุ่มในการควบคุมการแยกฟ้องร้องคดีหรือแยกต่อสู้ คดีเป็นรายบุคคล
- b. ขอบเขตและสภาพแห่งคดีที่เกี่ยวข้องกับข้อโต้แย้งที่สมาชิกกลุ่มได้ฟ้องหรือ ถูกฟ้องไปแล้วว่ามีลักษณะอย่างไรและได้ดำเนินคดีไปแล้วเพียงใด
- c. ความประสงค์หรือไม่ประสงค์ในการดำเนินคดีในเขตศาลหนึ่งศาลใด คือ สมาชิกกลุ่มต้องการหรือไม่ต้องการให้รวมการพิจารณาคดีไว้ที่ศาลเดียวกัน
- d. ปัญหาที่อาจพบในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม หรือความยุ่งยากในการดำเนินคดี แบบกลุ่ม

ในการฟ้องคดีแบบกลุ่มนั้น โจทก์จะต้องยื่นคำฟ้องโดยยกข้อกล่าวอ้างของตนเองและข้อ กล่าวอ้างของกลุ่มและต้องยื่นคำขอ (Motion) เพื่อให้ศาลมีคำสั่งให้ฟ้องคดีแบบกลุ่มคำขอนั้นจะ ยื่นไปพร้อมกับคำฟ้องหรือยื่นภายหลังจากคำฟ้องแล้วก็ได้ โจทก์จะต้องยื่นเอกสาร และหลักฐาน ประกอบคำขอให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ฟ้องคดีแบบกลุ่ม รวมทั้งต้องระบุด้วยว่า การฟ้องคดีแบบ กลุ่มที่ขอนั้นเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่สมควร ที่จะมีคำสั่งให้ฟ้องคดีแบบกลุ่มตาม Rule 23(b)(1) หรือ Rule 23(b)(2) หรือ Rule 23(b)(3) ด้วย และโจทก์มีหน้าที่นำสืบเพื่อแสดงให้เห็นว่า ข้อเท็จจริงในคำฟ้องคดีแบบกลุ่มเป็นไปตามหลักเกณฑ์ทั่วไปตาม Rule 23(a) และเป็นไปตาม

หลักเกณฑ์ที่สมควรที่จะมีคำสั่งอนุญาตให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มตามข้อใดข้อหนึ่งของ Rule 23(b) ซึ่งศาลมีดุลพินิจในการมีคำสั่งอนุญาตให้ฟ้องคดีแบบกลุ่มหรือไม่ก็ได้⁵⁷

3.1.3 การนำคดีเข้าสู่การดำเนินคดีแบบกลุ่ม

เมื่อพิจารณาจาก Rule 23(a) และ Rule 23(b) แล้ว สามารถแยกวิธีในการเข้าสู่การดำเนินคดีแบบกลุ่มได้เป็น 2 กรณี คือ⁵⁸

1.) โจทก์หรือจำเลยร้องขอให้ศาลดำเนินคดีแบบกลุ่ม โดยอาศัยเหตุ 2 กรณี คือเหตุตาม Rule 23(b)(1) และ Rule 23(b)(2)

- a. เหตุในการขอฟ้องดำเนินคดีแบบกลุ่มตาม Rule 23(b)(1) มีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองผลประโยชน์ ของสมาชิกในกลุ่มจากความเสียหายที่อาจมีคำพิพากษาแตกต่างหรือไม่สอดคล้องกัน ที่มีผลทำให้จำเลยอยู่ภายใต้คำพิพากษาที่แตกต่างกันจนไม่สามารถปฏิบัติตามคำพิพากษานั้นได้ หรือกรณีที่สามารถทำให้เกิดความเสียหายต่อประโยชน์ของสมาชิกของกลุ่มที่ไม่ได้เข้าร่วมในคดีที่มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้น⁵⁹ ซึ่งหากจะฟ้องคดีในภายหลังอาจไม่ได้รับชำระหนี้เนื่องจากทรัพย์สินของจำเลยมีจำนวนจำกัด
- b. เหตุในการขอดำเนินคดีแบบกลุ่มตาม Rule 23(b)(2) มีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองการดำเนินการเกี่ยวกับการใช้สิทธิของประชาชน คือเป็นการฟ้องคดีเพื่อขอให้ศาลมีคำสั่งห้ามจำเลยกระทำการ (injunctive relief) หรือเพื่อให้ศาลมีคำสั่งแสดงสิทธิของโจทก์ (declaratory relief) เนื่องจากคำสั่งหรือการกระทำของจำเลยมีผลบังคับกับสมาชิกของกลุ่มทุกรายหรือจำเลยได้อ้างเหตุผลเดียวกันในการกระทำการหรือปฏิเสธที่จะกระทำการดังกล่าว ซึ่งมีผลต่อสมาชิกกลุ่ม

การฟ้องตาม Rule 23(b)(2) นี้จะฟ้องได้แต่เฉพาะกรณีที่มีความประสงค์ให้ศาลมีคำสั่งถึงที่สุดให้กระทำการหรืองดเว้นกระทำการเท่านั้น

⁵⁷ Richard H. Field Benjamin Kaplan and Kevin M. Clermont, *Civil Procedure*. P.214

⁵⁸ นิตา ว่องเจริญ, "การดำเนินคดีแพ่งของผู้เสียหายจำนวนมาก," หน้า 37

⁵⁹ Richard H. Field Benjamin Kaplan and Kevin M. Clermont, *Civil Procedure*. P.47

กรณีที่ฟ้องร้องเพื่อเรียกค่าเสียหายที่เป็นตัวเงินเพียงอย่างเดียว ไม่สามารถ ร้องขอต่อศาลโดยอาศัย Rule 23(b)(2) ได้ เว้นแต่เป็นการเรียกค่าเสียหาย เป็นตัวเงินเพียงเล็กน้อยและประเด็นสำคัญอยู่ที่การฟ้องให้จำเลย กระทำ การหรืองดเว้นกระทำการเป็นหลัก

- 2.) กรณีที่ศาลเห็นสมควรให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มตาม Rule 23(b)(3) บทบัญญัตินี้ได้ กำหนดวิธีพิจารณาของศาลด้วยการเสนอปัญหาข้อกฎหมายหรือปัญหาข้อเท็จจริง ตามขั้นตอนการฟ้องคดีแบบทั่วไป โดยศาลจะพิจารณาเองว่าจะใช้หลักเกณฑ์ตาม Rule 23(b)(3) มาใช้ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาหรือไม่

โดยก่อนที่ศาลจะนำหลักเกณฑ์ดังกล่าวมาใช้ ศาลจะต้องตรวจสอบว่า ปัญหา ข้อกฎหมายหรือข้อเท็จจริงของสมาชิกของกลุ่มที่มีอยู่นั้นมีผลต่อสมาชิกของกลุ่มเป็น รายบุคคลหรือไม่ และวิธีการกำหนดจะดีกว่าวิธีการอื่น ๆ ที่มีอยู่ในการให้ความเป็น ธรรมและการพิจารณาคดีได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งหลักเกณฑ์ในการมีคำสั่งให้ ดำเนินคดีแบบนี้ จะต้องมีข้อเท็จจริงเข้าเงื่อนไขเบื้องต้น 4 ประการตาม Rule 23(a) เสียก่อน แล้วจึงจะสามารถพิจารณาว่าการใช้หลักการดำเนินคดีแบบกลุ่มจะให้ผล ดีกว่าหรือมีประสิทธิภาพกว่าวิธีการดำเนินคดีแบบอื่น

3.1.4 การอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มและการพิจารณาคดีแบบกลุ่ม

หลังจากการที่มีการร้องขอดำเนินคดีแบบกลุ่มแล้ว ศาลจะมีคำสั่งหรือไม่อย่างไรหรือจะ กำหนดขั้นตอน วิธีการ และรายละเอียดในการดำเนินคดีแบบกลุ่มอย่างไร เป็นเรื่องที่บัญญัติอยู่ใน Rule 23(c)⁶⁰ ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการอนุญาตให้ฟ้องคดีแบบกลุ่ม การบอกกล่าวแก่สมาชิก กลุ่ม ผลของคำพิพากษา และแนวทางปฏิบัติบางประการในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ซึ่งแยก พิจารณาได้ดังนี้

3.1.4.1 การอนุญาตให้ฟ้องคดีแบบกลุ่ม

เมื่อมีการร้องขอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มโดยได้พิสูจน์ว่าครบองค์ประกอบของเงื่อนไข เบื้องต้น (prerequisites) ตาม Rule 23(a) และมีความเหมาะสมในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม (maintainable) ตาม Rule 23(b) แล้วศาลจะต้องมีคำสั่งโดยเร็วที่สุดในทันทีที่สามารถมีคำสั่งได้ว่าจะให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มหรือไม่ โดยคำสั่งของศาลอาจมีข้อกำหนดหรือเงื่อนไขหรือไม่ก็ได้ และ

⁶⁰ ภาคผนวก ข. ดู Rule 23(c)

อาจมีการแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงในเนื้อหาสาระแห่งคดีก่อนมีคำพิพากษาก็ได้ (Rule 23(c)(1)) โดยในเบื้องต้นศาลอาจมีคำสั่งให้ความเห็นชอบกับลักษณะของกลุ่มและกำหนดว่าบุคคลลักษณะใดจะอยู่ในกลุ่มบ้าง ตลอดจนกำหนดประเด็นแห่งคดีที่จะพิจารณา และแต่งตั้งผู้แทนกลุ่มได้

นอกจากนี้ในระหว่างการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดี ศาลอาจมีคำสั่งตามสมควร ดังต่อไปนี้

- (1) กำหนดมาตรการการระงับข้อพิพาทหรือการอ้างข้อโต้แย้งเพื่อป้องกันความซ้ำซ้อนหรือความสับสนในการดำเนินคดีเพื่อเป็นแนวทางว่าจะดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปอย่างไร (Rule 23(d)(1))

คำสั่งต่างๆของศาลในระหว่างพิจารณาเกี่ยวกับกรณีนี้ได้แก่ การรวมการพิจารณาแบบกลุ่มหลายคดีเข้าด้วยกัน หรือการรวมการพิจารณาคดีที่ฟ้องเป็นคดีธรรมดาให้เป็นการดำเนินคดีแบบกลุ่ม หรือการโอนการดำเนินคดีแบบกลุ่มที่มีอยู่ในศาลในหลายรัฐ เข้ามาอยู่ในศาลแห่งเดียวกัน หรือกรณีที่มีข้อเรียกร้องที่แตกต่างกันของกลุ่ม เช่น กรณีการฟ้องบริษัท Microsoft เป็นต้น

- (2) เพื่อคุ้มครองสมาชิกของกลุ่มหรือเพื่อให้มีการดำเนินกระบวนการพิจารณาอย่างเป็นธรรม ศาลอาจมีคำสั่งกำหนดให้ส่งหนังสือบอกกล่าวแก่สมาชิกบางคนหรือทั้งหมดในขั้นตอนใดๆของการพิจารณา หรือกำหนดระยะเวลาในการมีคำพิพากษาเพื่อให้โอกาสแก่สมาชิกที่จะแสดงให้เห็นว่าคุณค่าซึ่งเป็นผู้แทนกลุ่มยังสามารถรักษาประโยชน์ของสมาชิกกลุ่มได้อย่างเป็นธรรมและเพียงพอ หรือเพื่อให้สมาชิกกลุ่มสามารถร้องสอด และเสนอข้อเรียกร้อง หรือข้อต่อสู้เข้ามาเป็นคู่ความในคดีโดยตรง (Rule 23(d)(2)) บทบัญญัติกรณีนี้กำหนดขึ้น เพื่อให้การดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ดำเนินไปตามหลักกระบวนการอันชอบด้วยกฎหมาย เพื่อให้สมาชิกของกลุ่มทราบว่ามีการฟ้องคดี เพื่อให้สามารถดำเนินการรักษาสีทธิของตนได้ตามกฎหมาย
- (3) กำหนดเงื่อนไขของการเป็นคู่ความซึ่งเป็นผู้แทน หรือผู้เข้าร้องสอด (Rule 23(d)(3))
- (4) กำหนดให้มีการแก้คำฟ้อง หรือคำให้การ เพื่อขจัดข้อโต้แย้งเกี่ยวกับประเด็นของคู่ความที่ไม่มีผู้แทน (Rule 23(d)(4)) กรณีนี้ ศาลอาจมีคำสั่งแก้ไขคำร้องในส่วนที่เกี่ยวข้องกับลักษณะของกลุ่ม เพื่อลดความยุ่งยากในการดำเนินคดีก็ได้
- (5) มีคำสั่งให้ดำเนินการในกระบวนการวิธีพิจารณาแบบเดียวกัน (Rule 23(d)(5))

3.1.4.2 การกำหนดลักษณะกลุ่ม

การขอให้ศาลอนุญาตให้ฟ้องคดีแบบกลุ่มจะต้องกำหนดลักษณะของกลุ่มบุคคลไว้ในคำขอด้วย ถ้าศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มและเห็นว่าลักษณะของกลุ่มนั้นชัดเจนแล้ว ศาลก็จะให้ความเห็นชอบต่อลักษณะกลุ่ม แต่หากศาลเห็นว่าลักษณะกลุ่มที่โจทก์เสนอนั้นไม่ชัดเจน ศาลสามารถกำหนดลักษณะของกลุ่มให้ชัดเจนขึ้นโดยการลดขนาดกลุ่ม หรือแบ่งกลุ่มออกเป็นกลุ่มย่อย เพื่อให้แต่ละกลุ่มมีลักษณะที่ชัดเจนขึ้นก็ได้ โดยในแต่ละกลุ่มย่อยที่ถูกแบ่งออกไป ให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มเสมือนเป็นกลุ่มเฉพาะอีกกลุ่มหนึ่งต่างหาก (Rule 23(c)(4)(B))

3.1.4.3 การบอกกล่าว

วิธีการส่งหนังสือบอกกล่าวนั้นต้องพิจารณาจากสภาพของข้อเท็จจริงในแต่ละคดี โดยทั่วไปโจทก์จะต้องส่งคำบอกกล่าวซึ่งลงนามโดยศาลหรือเจ้าหน้าที่ศาล ไปยังสมาชิกกลุ่มทุกคนในกรณีที่ทราบถึงชื่อและที่อยู่ที่แน่นอนของกลุ่มก็ต้องส่งไปยังสมาชิกคนนั้นโดยตรง ในกรณีที่ไม่ทราบถึงชื่อและที่อยู่ของสมาชิกจึงจะส่งโดยการประกาศโฆษณาในหนังสือพิมพ์⁶¹ เป็นการแจ้งให้สมาชิกกลุ่มทราบก็ได้ โดยการแจ้งการบอกกล่าวนี้แบ่งออกเป็น 2 กรณี

1.) กรณีที่ฟ้องตาม Rule 23(b)(3)

เมื่อศาลอนุญาตให้ฟ้องคดีแบบกลุ่มแล้ว เฉพาะคดีที่ฟ้องตาม Rule 23(b)(3) โจทก์ที่เป็นผู้ฟ้องคดีจะต้องมีหนังสือบอกกล่าวเกี่ยวกับการฟ้องคดีแจ้งไปยังบุคคลที่ตนทราบว่าสมาชิกของกลุ่มทุกคนที่สามารถระบุตัวได้ โดยใช้ความพยายามตามสมควร เพื่อให้สมาชิกกลุ่มใช้สิทธิขอออกจากกลุ่ม (opt-out) เพื่อจะไม่ต้องผูกพันตามคำพิพากษา เนื้อหาในหนังสือบอกกล่าวตาม Rule 23(c)(2)(A) ถึง Rule 23(c)(2)(C) นั้นกำหนดให้ต้องแจ้งสมาชิกแต่ละคนทราบเกี่ยวกับเรื่องดังต่อไปนี้

- (1) ศาลจะตัดสมาชิกออกจากกลุ่ม หากสมาชิกนั้นร้องขอภายในวันที่กำหนดไว้
- (2) คำพิพากษาไม่ว่าจะเป็นคุณหรือโทษ จะมีผลต่อสมาชิกทั้งหมดที่ไม่ได้ร้องขอให้ตัดออกจากกลุ่ม และ

⁶¹ Richard H. Field Benjamin Kaplan and Kevin M. Clermont, *Civil Procedure*. P.47

(3) สมาชิกคนใดซึ่งไม่ได้ร้องขอให้ตัดออกจากกลุ่มอาจจะแต่งตั้งนายเพื่อทำหน้าที่แทนได้

โดยนอกจากจะต้องมีข้อความแจ้งสิทธิและหน้าที่ของสมาชิกกลุ่มตาม Rule 23(c)(2)(A) – (C) ดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังต้องแจ้งสมาชิกกลุ่มให้ทราบในประเด็นสำคัญต่างๆเพิ่มเติมดังนี้

- (1) ขั้นตอนของการพิจารณาคดีจนถึงขณะที่มีการแจ้งให้สมาชิกกลุ่มทราบว่าคดีกำลังอยู่ในการพิจารณาของศาล
- (2) แจ้งคำสั่งของศาลที่อนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม
- (3) แจ้งลักษณะของกลุ่มที่ชัดเจน
- (4) แจ้งสิ่งที่ศาลได้ทำมาแล้ว และกำลังจะทำต่อไป
- (5) แจ้งสาระสำคัญของคำฟ้องและประเด็นสำคัญโดยสรุป
- (6) แจ้งข้อมูลในการติดต่อสอบถามข้อเท็จจริงเกี่ยวกับคดีเพิ่มเติม
- (7) แจ้งรายการจำเป็นอื่นๆ ตามที่ศาลเห็นสมควร

ในกรณีที่โจทก์ทราบถึงชื่อและที่อยู่โดยชัดเจนของสมาชิกกลุ่มแล้วไม่ได้ส่งหนังสือบอกกล่าวโดยตรงไปยังสมาชิกของกลุ่ม ถือว่าเป็นการดำเนินการขัดกับหลักกระบวนการอันชอบธรรมตามกฎหมาย (Due process of law)⁶² ซึ่งอาจทำให้สมาชิกกลุ่มกล่าวอ้างได้ว่าคำพิพากษาในคดีดังกล่าว ไม่ผูกพันตนเอง การบอกกล่าวนั้นจะต้องแจ้งให้สมาชิกทราบว่า สมาชิกมีความประสงค์ที่จะอยู่ในกลุ่มหรือไม่ ถ้าไม่มีความประสงค์จะอยู่ในกลุ่มจะต้องแจ้งความจำนงไปยังศาลภายในระยะเวลาที่กำหนดในหนังสือบอกกล่าว มิฉะนั้นจะถือว่าเป็นสมาชิกของกลุ่ม เมื่อเป็นสมาชิกของกลุ่มตามขั้นตอนข้างต้นแล้ว สมาชิกมีความประสงค์ที่จะเข้ามาในคดีเพื่อรักษาสิทธิของตนแต่ไม่อาจมาศาลได้ ก็อาจตั้งตัวแทนเป็นที่ปรึกษาของตนเข้ามาในคดีได้ตาม Rule 23(c)(2)(C)

กรณีการบอกกล่าวตาม Rule 23(c)(2) นี้เป็นวิธีพิจารณาความสำหรับการฟ้องคดีแบบกลุ่มตาม Rule 23(b)(3) ซึ่งเป็นคดีที่กำหนดให้ปัญหาข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายเดียวกันของสมาชิกกลุ่มมีความสำคัญกว่าปัญหารายบุคคลของสมาชิกกลุ่มและการดำเนินคดีแบบกลุ่มเป็นวิธีการระงับข้อพิพาทที่ดีกว่าวิธีอื่น ซึ่งสมาชิกกลุ่มอาจประสงค์จะรักษาสิทธิของตนในการเลือกวิธีพิจารณาการระงับข้อพิพาทของตนได้ จึงต้องจัดให้มีการบอกกล่าวแก่สมาชิกกลุ่มให้ทราบเพื่อแสดงเจตนาออกจากกลุ่มเพื่อรักษาสิทธิของตน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการฟ้องคดีเพื่อเรียกค่าเสียหาย

⁶² Ibid.

2.) กรณีการฟ้องตาม Rule 23(b)(1) และ Rule 23(b)(2)

ในส่วนของการฟ้องคดีตาม Rule 23(b)(1) และ Rule 23(b)(2) นั้นไม่จำเป็นต้องมีการส่งคำบอกกล่าว เนื่องจากกฎหมายไม่ได้ให้สิทธิในการขอยกออกจากกลุ่มไว้ เพราะเป็นคดีที่มุ่งคุ้มครองผลประโยชน์ร่วมกันของกลุ่มที่มีลักษณะเดียวกัน ถ้าให้สมาชิกแต่ละคนดำเนินคดีแยกต่างหากจากกัน อาจทำให้ผลของคำพิพากษาแตกต่างกันได้ อย่างไรก็ตาม สมาชิกกลุ่มของคดีที่ฟ้องตาม Rule 23(b)(1) และ Rule 23(b)(2) ก็มีสิทธิได้รับคำบอกกล่าวเกี่ยวกับสถานการณ์ใดๆ ในระหว่างพิจารณา เมื่อศาลเห็นว่ามีความจำเป็นที่จะคุ้มครองผลประโยชน์ของสมาชิกของกลุ่มหรือเพื่อให้การดำเนินคดีเป็นไปอย่างเป็นธรรม ตาม Rule 23(b)(2) ได้ ซึ่งวิธีการส่งคำบอกกล่าวตามอนุมาตรานี้จะส่งโดยวิธีการใดๆ ก็ได้ ไม่จำเป็นต้องส่งตรงไปยังสมาชิกทุกคน หรือวิธีการโฆษณาแค่ใช้วิธีการส่งคำบอกกล่าวที่เหมาะสมและดีที่สุดสำหรับแต่ละคดีก็เพียงพอแล้ว

3.1.4.4 ผลของคำพิพากษา

การดำเนินคดีแบบกลุ่มเป็นคดีที่มีลักษณะเฉพาะพิเศษเกี่ยวกับผลของคำพิพากษากล่าวคือ คำพิพากษาหรือคำสั่งในการดำเนินคดีแบบกลุ่มจะมีผลผูกพันสมาชิกของกลุ่มทุกคนแม้จะไม่ได้เป็นคู่ความในคดีก็ตาม ซึ่งเป็นการยกเว้นหลัก “คำพิพากษาผูกพันเฉพาะคู่ความ” และสามารถแยกได้เป็น 2 กรณี คือ

- (1) คำพิพากษาในคดีที่ดำเนินคดีแบบกลุ่มตาม Rule 23(b)(1) หรือ Rule 23(b)(2) ไม่ว่าจะเป็นครุณต่อกลุ่มหรือไม่ จะครอบคลุมและผูกพันถึงบุคคลที่ศาลพิจารณาว่าจะเป็นสมาชิกของกลุ่มทุกคน
- (2) คำพิพากษาในคดีที่ดำเนินคดีแบบกลุ่มตาม Rule 23(b)(3) ไม่ว่าจะเป็นครุณต่อกลุ่มหรือไม่ จะครอบคลุมและผูกพันถึงสมาชิกกลุ่มที่ได้รับการส่งหนังสือบอกกล่าวตาม Rule 23(c)(2) ที่ไม่ได้ร้องขอยกออกจากกลุ่ม รวมถึงผู้ที่ศาลพิจารณาว่าเป็นสมาชิกของกลุ่ม (Rule 23(c)(3))

3.1.4.5 การถอนฟ้องและการประนีประนอมยอมความ

ในกรณีศาลอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มแล้ว การถอนฟ้องหรือการประนีประนอมยอมความจะทำได้ก็ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากศาลและศาลอาจมีคำสั่งให้โจทก์ต้องส่งหนังสือบอกกล่าวไปยังสมาชิกของกลุ่มทั้งหมดก็ได้ เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกของกลุ่ม ร้องสอดเข้ามาเพื่อรักษาสิทธิของตน เนื่องจากการดำเนินคดีแบบกลุ่มเป็นการปกป้องผลประโยชน์ของสมาชิกของกลุ่ม การถอนฟ้องหรือประนีประนอมยอมความ เป็นการทำให้กระทบกระเทือนต่อสิทธิของสมาชิกของกลุ่มโดยส่วนรวม ดังนั้น กฎหมายจึงกำหนดให้ศาลเข้ามามีส่วนในการคุ้มครองสิทธิดังกล่าวให้เป็นไปด้วยความยุติธรรมตาม Rule 23(e)

3.1.5 สิทธิของสมาชิกกลุ่มในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม

โดยปกติเมื่อศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มแล้ว ถ้าสมาชิกกลุ่มเห็นว่าตนได้รับการคุ้มครองผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมและเพียงพอแล้ว สมาชิกของกลุ่มก็ไม่จำเป็นต้องดำเนินการใดๆ ในการดำเนินคดีแบบกลุ่มอีก เพียงแต่รอผลคำพิพากษาเท่านั้น แต่สมาชิกกลุ่มยังคงมีสิทธิหลายประการในคดี แม้จะไม่มีฐานะเป็นคู่ความในคดีก็ตาม สิทธิของบุคคลผู้เป็นสมาชิกกลุ่มที่สำคัญมีดังต่อไปนี้

- (1) สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองประโยชน์อย่างเป็นธรรมและเพียงพอ เนื่องจากการดำเนินคดีแบบกลุ่มนอกจากจะเป็นการดำเนินคดีเพื่อประโยชน์ของคู่ความซึ่งเป็นผู้แทนกลุ่มเองแล้วยังเป็นการดำเนินคดีเพื่อประโยชน์ของสมาชิกกลุ่มอีกด้วย ดังนั้น คู่ความซึ่งเป็นผู้แทนกลุ่มจึงต้องคุ้มครองประโยชน์ของสมาชิกได้อย่างเป็นธรรมและเพียงพอ

โดยปกติตามหลักกระบวนการอันชอบธรรมตามกฎหมาย (Due process of law) คำพิพากษาของศาลจะผูกพันบุคคลที่เป็นคู่ความในคดีเท่านั้นเพราะบุคคลที่เป็นคู่ความในคดีจะมีสิทธิทราบข้อกล่าวหาและมีสิทธิโต้แย้งข้อกล่าวหาและรักษาสิทธิอันพึงมีพึงได้ของตนในการดำเนินกระบวนการพิจารณาในคดีดังกล่าว ส่วนการดำเนินคดีแบบกลุ่มซึ่งมีการกำหนดให้ผลของคำพิพากษาผูกพันสมาชิกของกลุ่มที่ไม่ได้เป็นคู่ความในคดีไว้เป็นพิเศษโดยเฉพาะนั้นจะถือว่าเป็นการดำเนินการตามหลักกระบวนการอันชอบธรรมตามกฎหมาย (Due process of law) ก็ต่อเมื่อคู่ความผู้แทน สามารถคุ้มครองประโยชน์ของสมาชิกได้อย่างเป็นธรรมและเพียงพอ อาจทำ

ให้สมาชิกของกลุ่มกล่าวอ้างในการพิจารณาคดีอื่นว่าคำพิพากษาดังกล่าวไม่ชอบด้วยกฎหมายและไม่ผูกพันตนเอง เพราะคู่ความซึ่งเป็นผู้แทนของกลุ่ม ไม่สามารถคุ้มครองประโยชน์ของสมาชิกได้

- (2) สิทธิที่จะได้รับคำบอกกล่าว (Notice) และสิทธิในการที่จะขอออกจากกลุ่ม (opt-out) สมาชิกของกลุ่มในการฟ้องคดีแบบกลุ่มตาม Rule 23(b)(3) นั้นมีสิทธิที่จะได้รับคำบอกกล่าวว่ามี การดำเนินคดีแบบกลุ่มอยู่ในศาล โดยคำบอกกล่าวนั้นต้องแจ้งให้สมาชิกทราบถึงสิทธิที่จะขอออกจากการเป็นสมาชิกของกลุ่มด้วย การดำเนินคดีแบบกลุ่มตาม Rule 23(b)(3) นั้นสมาชิกของกลุ่มมีสิทธิที่จะขอออกจากกลุ่มได้เสมอภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด โดยทำคำขอเป็นหนังสือถึงศาลเพื่อขอออกจากกลุ่ม ซึ่งหลังจากที่ศาลมีคำสั่งให้ออกจากกลุ่มตามคำร้องขอแล้วบุคคลนั้นก็ไม่ใช่สมาชิกของกลุ่มอีกต่อไป ไม่ต้องผูกพันโดยคำพิพากษาของศาลและมีสิทธิที่จะฟ้องคดีในนามของตนเองได้

ส่วนสมาชิกกลุ่มที่มีการฟ้องคดีแบบกลุ่มตาม Rule 23(b)(1) และ Rule 23(b)(2) นั้นไม่มีสิทธิได้รับคำบอกกล่าวว่ามี การฟ้องคดี และไม่มีสิทธิขอออกจากกลุ่ม เพราะการดำเนินคดีทั้ง 2 กรณีนี้ เป็นกรณีที่สมาชิกของกลุ่มมีผลประโยชน์เหมือนกัน (identity interest) ซึ่งการแยกฟ้องคดีหรือการยอมให้สมาชิกกลุ่มขอออกจากกลุ่มเพื่อไปฟ้องคดีเองจะก่อให้เกิดความเสี่ยงที่ผลของคำพิพากษาในแต่ละคดีจะแตกต่างกัน ทำให้จำเลยมีความยุ่งยากในการปฏิบัติตามคำพิพากษาที่แตกต่างกันนั้น ดังนั้นเพื่อลดความยุ่งยากดังกล่าว จึงกำหนดให้สมาชิกไม่มีสิทธิขอออกจากกลุ่ม อย่างไรก็ตาม ศาลอาจมีคำสั่งให้โจทก์แจ้งให้สมาชิกของกลุ่มทราบว่ามีการฟ้องคดีอยู่ในศาลและอนุญาตให้สมาชิกขอออกจากกลุ่มได้ ถ้าคดีมีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการเรียกค่าเสียหาย แม้จะเป็นการดำเนินคดีตาม Rule 23(b)(1) หรือ Rule 23(b)(2) ก็ตาม โดยศาลเคยวินิจฉัยเกี่ยวกับกรณีนี้ไว้ว่า สิทธิของสมาชิกกลุ่มจะได้รับ ความคุ้มครองตามหลักกระบวนการอันชอบธรรมตามกฎหมาย (Due process of law) ก็ต่อเมื่อสมาชิกกลุ่มได้รับโอกาสในการแสดงเจตนาขอออกจากกลุ่ม แม้ศาลจะไม่ได้มีคำสั่งให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มตาม Rule 23(b)(3)⁶³ ก็ตาม

⁶³ Brown v. Ticor Title Insurance Co., 982 F.2d 386 (9th Cir. 1992)

- (3) สิทธิในการขอเข้าร่วมเป็นโจทก์ (intervention) เนื่องจากคำพิพากษาของศาลในการฟ้องคดีแบบกลุ่มมีผลผูกพันโจทก์และสมาชิกของกลุ่มทุกราย ดังนั้นสมาชิกของกลุ่มจึงมีสิทธิขอเข้าร่วมเป็นโจทก์ร่วมเพื่อคุ้มครองสิทธิของตนเองได้ เมื่อเห็นว่าประโยชน์ของตนไม่ได้รับการคุ้มครองอย่างเพียงพอ สมาชิกที่ร้องขอเป็นโจทก์ร่วมจะคุ้มครองประโยชน์ของตนเองโดยไม่มีหน้าที่คุ้มครองประโยชน์ของสมาชิกของกลุ่ม เพราะคู่ความซึ่งเป็นผู้แทนกลุ่มคนเดิมจะทำหน้าที่คุ้มครองประโยชน์ของกลุ่มอยู่แล้ว เว้นแต่ผู้ขอเข้าร่วมเป็นโจทก์ร่วมได้ขอเข้าร่วมเป็นคู่ความซึ่งเป็นผู้แทนกลุ่มร่วมกับคู่ความซึ่งเป็นผู้แทนกลุ่มคนเดิมหรือเข้าร่วมที่คู่ความซึ่งเป็นผู้แทนกลุ่ม ในกรณีดังกล่าว สมาชิกที่ขอเข้าร่วมเป็นคู่ความซึ่งเป็นผู้แทนกลุ่มเพื่อคุ้มครองสิทธิของสมาชิกกลุ่มร่วมกับคู่ความซึ่งเป็นผู้แทนกลุ่มคนเดิม หรือเข้าร่วมที่คู่ความซึ่งเป็นผู้แทนกลุ่มคนเดิมจะต้องมีคุณสมบัติที่จะคุ้มครองประโยชน์ของสมาชิกของกลุ่มอย่างเป็นธรรมและเพียงพอด้วย
- (4) สิทธิในการได้รับค่าเสียหายในการดำเนินคดีแบบกลุ่มนี้คู่ความซึ่งเป็นผู้แทนกลุ่มจะเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในการฟ้องคดีสำหรับคดีที่เรียกร้องให้มีการชดเชยค่าเสียหายนั้น เมื่อคดีชนะ สมาชิกของกลุ่มที่ไม่ได้ใช้สิทธิในการขอออกจากกลุ่มมีสิทธิที่จะได้รับค่าเสียหายที่คู่ความซึ่งเป็นผู้แทนกลุ่มได้รับจากจำเลยโดยคู่ความซึ่งเป็นผู้แทนกลุ่มแจ้งให้สมาชิกกลุ่มทราบว่าชนะคดี และจะส่ง claim form ไปให้สมาชิกของกลุ่มโดย claim form จะกำหนดวิธีการในการขอรับค่าเสียหาย ที่กำหนดโดยคำพิพากษาของศาล ภายหลังจากที่ได้คำนวณค่าเสียหายของกลุ่มแล้ว ศาลจะไม่ได้ดำเนินการแบ่งค่าเสียหายให้แก่สมาชิกของกลุ่มเอง แต่จะให้ special master หรือแต่งตั้ง committee of counsel ทำหน้าที่ดังกล่าวโดยในการกำหนดว่าผู้ใดเป็นสมาชิกของกลุ่ม และผู้ใดจะได้รับชดเชยค่าเสียหายบ้างนั้น ผู้ทำหน้าที่แบ่งค่าเสียหายอาจพิจารณาจากเอกสารหลักฐานของจำเลย หรือให้สมาชิกของกลุ่มมาแสดงตัวพิสูจน์ความเสียหายของตนก็ได้⁶⁴

3.1.6 การอนุญาตให้มีกลุ่มย่อยเพื่อแยกการพิจารณาคดี

เป็นไปตาม Rule 23(c)(5) ซึ่งบัญญัติให้ศาลสามารถมีดุลพินิจในการแบ่งกลุ่มย่อย (Subclass) เพื่อดำเนินคดีแบบกลุ่มแยกต่างหากจากการดำเนินคดีในกลุ่มใหญ่ได้ โดยในการแยกกลุ่มย่อยเพื่อดำเนินคดีนั้น ศาลจะต้องเห็นควรเป็นการเหมาะสมในเพื่ออำนวยความสะดวกในการ

⁶⁴ สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์, รายงานการพัฒนากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มในการยื่นฟ้องคดีเกี่ยวกับหลักทรัพย์, หน้า 42

สืบพยานในบางประเด็นที่มีความแตกต่างกัน หรือกรณีที่มีการหักล้างจากจำเลย หรือสมาชิกกลุ่มด้วยกันในเป็นประเด็นเรื่องคุณสมบัติของสมาชิกกลุ่มว่าสมาชิกกลุ่มจำนวนหนึ่งเป็นสมาชิกกลุ่มตามขอบเขตที่ได้กำหนดไว้หรือไม่ เช่นนี้ศาลก็สามารถมีคำสั่งอนุญาตให้แบ่งกลุ่มย่อยเพื่อสืบพยานหลักฐานในประเด็นที่ได้โต้เถียงกันได้ ขณะที่ประเด็นหลักในการดำเนินคดีก็ยังคงดำเนินไปในกระบวนการพิจารณาของสมาชิกกลุ่มใหญ่

นอกจากนี้ตาม Rule 23(c)(5) ยังระบุวิธีการดำเนินคดีแบบกลุ่มย่อยไว้ว่า สามารถมีกระบวนการดำเนินคดีที่เสมือนกลุ่มใหญ่ได้ทุกประการ กล่าวคือ สามารถมีผู้พิพากษาประจำกลุ่มย่อยได้ สามารถมีผู้แทนประจำกลุ่มย่อย ทำหน้าที่ในการรักษาผลประโยชน์ของสมาชิกคนอื่นๆในกลุ่มย่อย โดยผู้แทนกลุ่มย่อยนี้จำเป็นต้องมีคุณสมบัติพื้นฐานเช่นเดียวกับผู้แทนในกลุ่มใหญ่ คือจะต้องไม่มีผลประโยชน์อันขัดแย้งกับสมาชิกกลุ่ม และจะต้องมีความสามารถ รวมทั้งความสามารถรับผิดชอบเพียงพอในการรักษาผลประโยชน์ของสมาชิกในกลุ่ม ซึ่งสมาชิกกลุ่มอาจลงคะแนนเสียงแต่งตั้ง หรือเห็นชอบกับผู้แทนกลุ่มได้อีกด้วย

3.2 หลักกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มในประเทศออสเตรเลีย

3.2.1 หลักทั่วไป

ประเทศออสเตรเลีย เรียกการดำเนินคดีในลักษณะที่มีผู้เสียหายจำนวนมากว่า Representative proceedings ซึ่งเริ่มมีใช้ในออสเตรเลียครั้งแรกในปี ค.ศ. 1992 โดยบัญญัติไว้ใน Part IVA ของ Federal Court of Australia Act 1976⁶⁵ ว่าด้วยการดำเนินคดีโดยผู้แทน (Representative Proceeding) หลักการส่วนใหญ่ของการดำเนินคดีแบบกลุ่มในประเทศออสเตรเลีย ได้รับอิทธิพลมาจากหลักการดำเนินคดีแบบกลุ่มตาม Rule 23 ของ Federal Rule of Civil Procedure ของประเทศสหรัฐอเมริกา คงมีเพียงข้อกำหนดบางประการเท่านั้นที่แตกต่าง กล่าวคือ การดำเนินคดีแบบกลุ่มในประเทศออสเตรเลียกำหนดให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มเฉพาะฝ่ายโจทก์เท่านั้น นอกจากนี้ ยังไม่มีกระบวนการในการร้องขอให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม กล่าวคือ เพียงแต่โจทก์นำเสนอคดีที่มีข้อเท็จจริงครบองค์ประกอบของกฎหมายในการนำคดีเข้าสู่การดำเนินคดีแบบกลุ่มต่อศาล หากศาลเห็นว่ามีข้อเท็จจริงครบถ้วนตามองค์ประกอบที่กฎหมายกำหนดไว้ ก็จะกำหนดให้ดำเนินคดีโดยใช้วิธีพิจารณาแบบกลุ่มไปจน

⁶⁵ S. Stuart Clark and Christina Harris, "Multi-Plaintiff Litigation in Australia: A Comparative Perspective," *Duke Journal of Comparative & International Law* Spring/Summer(2001). P.1

เสร็จสิ้นคดีความได้ เว้นแต่จำเลยจะพิสูจน์ว่าข้อเท็จจริงในการดำเนินคดีไม่เข้าองค์ประกอบของกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่ม หรือไม่มีความเหมาะสมที่จะดำเนินคดีแบบกลุ่มต่อไป ศาลก็อาจมีคำสั่งให้ยกเลิกการดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ อย่างไรก็ตามแม้ข้อเท็จจริงครบองค์ประกอบของกฎหมายในการนำคดีเข้าสู่การดำเนินคดีแบบกลุ่มแล้ว ศาลก็มีอำนาจใช้ดุลพินิจว่าจะให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มหรือไม่ก็ได้ ซึ่งแตกต่างกับหลักการขอดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศสหรัฐอเมริกา ที่ผู้ขอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มต้องเป็นฝ่ายพิสูจน์จนเป็นที่พอใจแก่ศาลว่าคดีมีข้อเท็จจริงครบองค์ประกอบตามที่กฎหมายกำหนด และเข้าหลักเกณฑ์ที่ศาลสมควรจะอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม

นอกจากนี้ โจทก์ยังไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่าผลประโยชน์ร่วมกันของกลุ่มมีความสำคัญมากกว่าผลประโยชน์ของสมาชิกกลุ่มแต่ละราย แค่แสดงให้เห็นว่าคดีมีประเด็นที่เกิดจากข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายร่วมกันของกลุ่มก็เพียงพอแล้ว และยังมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการแบ่งกลุ่มย่อยไว้อย่างชัดเจนอีกด้วย

3.2.2 บทนิยามเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่ม

ตาม Federal Court of Australia Act, 1976 Part IVA-Representative proceedings Division 1-Preliminary ในส่วน 33A Interpretation ได้มีการบัญญัติคำนิยามของคำต่างๆที่ใช้ในกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศออสเตรเลีย ทำให้มีความชัดเจนเมื่อมีประเด็นที่ต้องใช้การตีความ โดยได้บัญญัติถ้อยคำที่สำคัญเอาไว้ทั้งสิ้น 6 คำด้วยกัน ดังต่อไปนี้

- (1) Group member หรือ สมาชิกกลุ่ม Federal Court of Australia Act, 1979 ได้ให้คำนิยามไว้ว่า หมายถึง สมาชิกของกลุ่มบุคคลซึ่งมีผู้แทนกลุ่มจากการแต่งตั้งของสมาชิกกลุ่ม

ตามความหมายของสมาชิกกลุ่มนี้ เป็นการให้ความหมายของกว้าง ทำให้ศาลสามารถมีดุลพินิจในการวินิจฉัยคุณสมบัติในการเป็นสมาชิกกลุ่มของบุคคลหนึ่งๆได้ ในกรณีที่มีจำเลยหรือสมาชิกกลุ่มด้วยกันคัดค้านคุณสมบัติในการเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มของบุคคลดังกล่าว

- (2) Representative party หรือ ผู้แทนกลุ่ม Federal Court of Australia Act, 1979 ได้ให้คำนิยามไว้ว่า หมายถึง บุคคลซึ่งได้รับการแต่งตั้งให้เป็นตัวแทนในการดำเนินคดี

- (3) Representative proceeding หรือ กระบวนการดำเนินคดีแบบมีผู้แทน (ในที่นี้หมายถึงการดำเนินคดีในลักษณะซึ่งมีผู้เสียหายจำนวนมาก หรือการดำเนินคดีแบบกลุ่ม) Federal Court of Australia Act, 1979 ได้ให้คำนิยามไว้ว่า หมายถึง กระบวนการในการดำเนินคดีซึ่งฟ้องร้องภายใต้ section 33C
- (4) Respondent หรือ จำเลย Federal Court of Australia Act, 1979 ได้ให้คำนิยามไว้ว่า หมายถึง บุคคลซึ่งถูกฟ้องในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม
- (5) Sub-group member หรือ สมาชิกในกลุ่มย่อย Federal Court of Australia Act, 1979 ได้ให้คำนิยามไว้ว่า หมายถึง บุคคลซึ่งถูกนับรวมอยู่ในกลุ่มย่อยภายใต้ section 33Q
- (6) Sub-group representative party หรือ ผู้แทนของกลุ่มย่อย Federal Court of Australia Act, 1979 ได้ให้คำนิยามไว้ว่า หมายถึง บุคคลซึ่งได้รับการแต่งตั้งให้เป็น ผู้แทนของกลุ่มย่อยภายใต้ section 33Q

จากการให้คำนิยามคำต่างๆของกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศออสเตรเลีย จะเห็นได้ว่าการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศออสเตรเลียค่อนข้างมีช่องว่างในการให้อิสระต่อดุลพินิจของศาลเพื่อรักษาไว้ซึ่งความยุติธรรมในการตัดสินคดีแบบกลุ่มคดีหนึ่งๆ โดยคำนึงถึงหลักความยุติธรรมและมีบทบาทในการปกป้องผลประโยชน์ของสมาชิกกลุ่มผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำของจำเลยให้ได้มากที่สุด ซึ่งมีความแตกต่างจากระบบกระบวนการวิธีพิจารณาคดีแบบสามัญอย่างมาก

3.2.3 หลักเกณฑ์ในการเริ่มต้นการดำเนินคดีแบบกลุ่ม

3.2.3.1 เงื่อนไขในการนำคดีเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีแบบกลุ่ม

การดำเนินคดีแบบกลุ่มในประเทศออสเตรเลีย ต้องปรากฏข้อเท็จจริงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ โดยศาลจะไม่มีบทบาทในการเข้ามาบังคับอำนาจให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มหรือไม่อนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มแต่อย่างใด เพียงแค่ข้อเท็จจริงเข้าตามเงื่อนไขก็สามารถนำคดีเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่มได้ในทันที เพียงแต่จะมีการกำหนดให้ศาลมีอำนาจในการออกคำสั่งอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มหรือไม่อนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มเฉพาะกรณีที่มีข้อเท็จจริงไม่

ครบตามที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น โดยข้อเท็จจริงซึ่งจำเป็นต้องแสดงต่อศาลให้ครบถ้วนเพื่อเข้าสู่กระบวนการวิธีพิจารณาคดีแบบกลุ่มมีอยู่ 3 ประการ ดังต่อไปนี้

- (1) ต้องมีบุคคลอย่างน้อย 7 คน อ้างข้อเรียกร้องต่อบุคคลคนเดียวหรือหลายคน

การที่ศาลจะอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มได้นั้นต้องมีบุคคลอย่างน้อย 7 คนเป็นสมาชิกกลุ่ม ซึ่งสมาชิกกลุ่มดังกล่าวจะต้องมีข้อเรียกร้องส่วนบุคคลแต่ละคน (personal claim) ต่อบุคคลเดียวกัน (the same person) กล่าวคือ สมาชิกกลุ่มมีข้อเรียกร้องต่อจำเลยคนเดียวหรือถ้ามีจำเลยหลายคน สมาชิกกลุ่มแต่ละคนก็จะต้องมีข้อเรียกร้องต่อจำเลยทุกคนด้วย⁶⁶ การที่สมาชิกกลุ่มคนใดคนหนึ่งมีข้อเรียกร้องต่อจำเลยคนหนึ่ง ในขณะที่สมาชิกกลุ่มคนอื่นมีข้อเรียกร้องต่อจำเลยคนอื่นนั้น ไม่เป็นการเพียงพอในการขอดำเนินคดีแบบกลุ่มตามข้อกำหนดนี้

หากมีกรณีที่มีสมาชิกกลุ่มมีจำนวนน้อยกว่า 7 คน กฎหมายก็ไม่ได้ถึงกับปิดช่องทางในการฟ้องร้อง แต่กำหนดไว้ตาม Division 2-Commencement of representative proceeding section 33L ว่าให้ศาลมีดุลพินิจได้ว่าจะมีคำสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้คดีดังกล่าวให้เข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่ม จะเห็นได้ว่า ประเทศออสเตรเลียไม่ได้ใช้ระบบอนุญาตของศาลในการเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่มตั้งแต่แรก แต่จะเลือกใช้เฉพาะในกรณีที่มีสถานการณ์อันจำเป็นที่ต้องใช้ดุลพินิจของศาลเป็นสำคัญ ดังเช่นในกรณีนี้

- (2) ข้อเรียกร้องของบุคคลทุกคนจะต้องเกิดจากสถานการณ์เดียวกัน หรือเหมือนกัน หรือเกี่ยวข้องกัน (same, similar or related circumstance) กล่าวคือ การที่ศาลจะพิจารณาให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มก็ต่อเมื่อปรากฏข้อเท็จจริงว่าจำเลยได้กระทำการหรืองดเว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งตามข้อกล่าวหา เป็นเหตุให้บุคคลหลายคนได้รับความเสียหายจากการกระทำหรืองดเว้นการกระทำของจำเลยครั้งนั้น เช่น กรณีเครื่องบินตก ถือว่าผู้ที่ได้รับความเสียหายจากเหตุการณ์ดังกล่าวทุกคนมีข้อเรียกร้องต่อบริษัทการบินอันเกิดจากสถานการณ์เดียวกัน เป็นต้น ซึ่งการจะพิจารณาว่า ข้อเรียกร้องของบุคคลทุกคนมีลักษณะตามข้อกำหนดนี้หรือไม่ จะต้องคำนึงถึง

⁶⁶ Philip Morris (Australia) Ltd v. Nixon (2000) FCA 229 (Full Federal Court), at para 155.

สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับข้อเรียกร้องของบุคคล ทั้งในด้านของเวลา สถานที่ และ สภาพเฉพาะของบุคคลอีกด้วย

ในทางปฏิบัติ การจะพิจารณาว่าข้อเรียกร้องของสมาชิกกลุ่มเกิดจากสถานการณ์เดียวกัน หรือเหมือนกัน หรือเกี่ยวข้องกันหรือไม่นั้น เป็นดุลพินิจของศาลในการพิจารณาตามที่เห็นสมควรเป็นกรณีๆไป ตัวอย่างเช่น กรณีที่โจทก์และสมาชิกของกลุ่มมีข้อเรียกร้องอันเกิดจากการที่จำเลยโฆษณาขึ้นมา ในทางที่ผิดให้ซื้อสินค้าของตน ศาลพิจารณาแล้วเห็นว่า สมาชิกกลุ่มได้รับความเสียหายที่เกิดจากการโฆษณาที่มีการขึ้นมาในทางที่ผิดเหมือนกัน กล่าวคือ ความเสียหายที่สมาชิกกลุ่มแต่ละคนได้รับเกิดจากโฆษณาตัวเดียวกัน แม้บุคคลแต่ละคนจะรับรู้ข้อเท็จจริงจากการโฆษณาต่างวาระต่างสถานที่ หรือความเสียหายที่ได้รับจะมีความแตกต่างกันก็ตาม ถือได้ว่ามีข้อเรียกร้องที่เกิดจากสถานการณ์ที่มีความเกี่ยวข้องกัน แม้จะมีปัญหาเฉพาะตัวต่างกัน⁶⁷ ก็สามารถฟ้องร้องเพื่อดำเนินคดีแบบกลุ่มได้

อย่างไรก็ตาม แม้จะไม่มีบทบัญญัติแน่ชัดก็ต้องพิจารณาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประเด็นนี้เป็นกรณีๆไป แต่ศาลได้วางแนวทางการพิจารณาไว้ว่าข้อเรียกร้องแต่ละข้อจะต้องมีพื้นฐานมาจากข้อเท็จจริงซึ่งอาจรวมถึงการกระทำ งดเว้นการกระทำ สัญญา ธุรกรรม หรือเหตุการณ์อื่นใด อันเป็นสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดหรือเป็นผลให้เกิดข้อเรียกร้องของสมาชิกกลุ่มร่วมกัน

- (3) ข้อเรียกร้องของบุคคลทุกคนจะต้องมีประเด็นข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่เป็นสาระสำคัญ (substantial) ร่วมกันข้อใดข้อหนึ่ง ซึ่งศาลได้วางแนวทางในการพิจารณาไว้ว่า ประเด็นที่เป็นสาระสำคัญร่วมกันนั้น ไม่จำเป็นต้องสำคัญจนถึงขนาดที่เป็นประเด็นหลักในการดำเนินคดี แต่เป็นประเด็นที่มีส่วนสำคัญก็เพียงพอ กล่าวคือ จะต้องเป็นข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายเดียวกันที่เป็นสาระสำคัญสำหรับการแก้ปัญหาของกลุ่ม ซึ่งจะมีผลกระทบต่อผลแพ้ชนะของคดี

โจทก์ซึ่งเป็นผู้แทนกลุ่ม สามารถฟ้องร้องคดีเพื่อประโยชน์ของตนเองและของสมาชิกได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากสมาชิกกลุ่ม โดยในคำขอดำเนินคดีแบบกลุ่มดังกล่าว โจทก์ต้องบรรยายลักษณะของสมาชิกที่เกี่ยวข้องกับการฟ้องคดีตลอดจนรายละเอียดของข้อเรียกร้อง ซึ่งกระทำในนามของสมาชิก และคำขอบังคับ

⁶⁷ Tropical Shine Holdings Pty Limited v. Lake Gesture Pty Limited (1993) 45 FCR 457

ตามข้อเรียกร้องดังกล่าว รวมทั้งอธิบายถึงปัญหาข้อกฎหมายหรือปัญหาข้อเท็จจริงของสมาชิกโดยโจทก์ไม่จำเป็นต้องระบุชื่อและจำนวนสมาชิกทั้งหมดไว้ในคำขอ สมาชิกก็ไม่ได้มีฐานเป็นคู่ความในคดี⁶⁸ แต่ต้องผูกพันตามคำพิพากษาเว้นแต่จะได้แสดงเจตนาขอออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่ม (opt-out) เมื่อสมาชิกกลุ่มไม่ได้เป็นคู่ความจึงไม่ต้องรับผิดชอบต่อค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นในการดำเนินคดี รวมทั้งค่าทนายความ เว้นแต่จะเข้ามาตกลงเป็นคู่สัญญาเกี่ยวกับทนายความด้วย⁶⁹

3.2.3.2 หลักเกณฑ์ในการเริ่มต้นการดำเนินคดีแบบกลุ่ม

การดำเนินคดีแบบกลุ่ม อาจเริ่มโดยโจทก์เพียงคนเดียว หรือหลายคนก็ได้ ทั้งนี้ โจทก์จะต้องบรรยายลักษณะของกลุ่มบุคคลโดยไม่จำเป็นต้องกำหนดตัวบุคคลที่แน่นอน หรือระบุชื่อหรือจำนวนที่แน่นอนของสมาชิกของกลุ่ม และไม่ต้องได้รับความยินยอมจากสมาชิกกลุ่ม นอกจากนี้ กฎหมายยังให้อำนาจศาลสามารถใช้ดุลพินิจอย่างกว้างขวางในการที่จะให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มในสถานการณ์ใดๆ ตามที่ศาลเห็นสมควรและเมื่อกระบวนการพิจารณาได้เริ่มต้นขึ้น ศาลจะต้องกำหนดวันที่แน่นอนให้สมาชิกของกลุ่มสามารถร้องขอออกจากกลุ่มได้ ซึ่งกำหนดวันดังกล่าว สมาชิกกลุ่ม หรือผู้แทนกลุ่มหรือจำเลยอาจร้องขอต่อศาลเพื่อขยายระยะเวลาได้

การดำเนินคดีแบบกลุ่มในประเทศออสเตรเลียนั้น สามารถดำเนินการได้ในคดีหลายประเภทด้วยกัน เช่น ความรับผิดเกี่ยวกับคุณภาพสินค้า ทั้งกรณีสินค้าอุปโภคและบริโภคที่ผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายจัดทำให้อด้อยคุณภาพ ไม่ได้มาตรฐาน หรือไม่ปฏิบัติตามที่สำแดงไว้ คดีเกี่ยวกับกฎหมายหุ้นส่วนบริษัท คดีเกี่ยวกับกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคหรือการดำเนินคดีกับหน่วยงานของรัฐ ธนาคาร และสถาบันการเงินต่างๆ รวมถึงองค์กรที่ดูแลจัดการเกี่ยวกับสาธารณูปโภคหลักของประเทศ เป็นต้น ซึ่งส่วนใหญ่เป็นคดีที่มีผู้เสียหายที่เกี่ยวข้องเป็นจำนวนมาก

⁶⁸ Jocelyn Kellan and Peter Long, "Product Liability and Class Action: A Review," Australia Product Liability Reporter 9(1998). P.385

⁶⁹ Ibid.

3.2.4 หลักเกณฑ์ในการเข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม

ระบบการดำเนินคดีแบบกลุ่มของออสเตรเลีย เมื่อโจทก์ยื่นต่อศาลแสดงถึงขอบเขตของสมาชิกกลุ่มแล้ว และศาลได้ให้ความเห็นชอบต่อขอบเขตดังกล่าว สมาชิกกลุ่มในขอบเขตซึ่งโจทก์ได้แสดงต่อศาลนั้นจะเป็นสมาชิกกลุ่มของกรณีพิพาทดังกล่าวทันทีโดยสมาชิกกลุ่มนั้นไม่ต้องแสดงเจตนาใดๆต่อศาลเพื่อเข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม

ส่วนในการขอลออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มนั้นสามารถทำได้โดยการแสดงเจตนา การแสดงเจตนาขอลออกจากกลุ่ม ทำได้โดยการยื่นคำร้องต่อศาลซึ่งศาลจะมีคำสั่งโดยพิจารณาจากลักษณะของการได้รับการแจ้งคำบอกกล่าวของสมาชิกที่ขอลออกจากกลุ่มนั้นประกอบด้วย สมาชิกกลุ่มที่ไม่ได้แสดงเจตนาขอลออกจากกลุ่มจะต้องเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม และถูกผูกพันโดยผลของคำพิพากษาในคดีนั้น แม้จะไม่ทราบว่ามี การดำเนินคดีแบบกลุ่ม หรือไม่ทราบว่าตนเป็นสมาชิกของกลุ่มตามคำบรรยายลักษณะกลุ่มของโจทก์ก็ตาม อย่างเช่นกรณีการฟ้องคดีแบบกลุ่มที่มีผู้เสียหายจำนวนมากและมีผู้เสียหายอยู่ทั่วไป จนไม่สามารถจะแจ้งคำบอกกล่าวเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มโดยตรงให้แก่ผู้เสียหายเป็นรายบุคคลได้ และแม้จะได้มีการบอกกล่าวโดยการโฆษณาหรือวิธีการใดๆซึ่งศาลได้ตามกำหนดตามสมควรแล้ว แต่ผู้เสียหายบางคนอาจไม่ทราบ ทำให้ไม่สามารถแสดงเจตนาขอลออกจากกลุ่มภายในเวลาที่ศาลกำหนดได้ ผู้เสียหายดังกล่าวก็ยังคงมีฐานะเป็นสมาชิกกลุ่มต่อไป และต้องผูกพันในคดีต่อไป ทั้งนี้เพราะกฎหมายของประเทศออสเตรเลียได้กำหนดไว้ว่ากรณีที่มีการส่งคำบอกกล่าวไม่ถึงสมาชิกกลุ่ม ไม่มีผลทำให้การดำเนินคดีโดยผู้แทนต้องเสียไป⁷⁰ แต่อย่างไร

การกำหนดหลักการเป็นสมาชิกกลุ่มในการดำเนินคดีแบบกลุ่มในประเทศออสเตรเลียนั้น เดิมเคยมีบทบัญญัติของกฎหมายที่แตกต่างกันใน 2 รัฐที่ยึดถือปฏิบัติกันเป็น 2 แนวทาง คือ ในรัฐวิกตอเรีย และรัฐเซาท์ออสเตรเลีย ซึ่งรัฐวิกตอเรียนั้น The Supreme Court Act 1986 (Vic) ได้บัญญัติหลักเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบ Representative Proceeding ว่าเป็นการฟ้องคดีเพื่อเรียกค่าเสียหายจากสถานการณ์ที่มีข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายเดียวกันได้ แต่ผู้เสียหายจะต้องให้ความยินยอมเป็นหนังสือ และต้องถูกระบุชื่อเป็นความก่อนที่จะเริ่มคดี เพื่อจะได้รับประโยชน์จากคำพิพากษา หลักการนี้เรียกว่า opt-in⁷¹ หรือการแสดงเจตนาต่อศาลเพื่อขอเข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม

⁷⁰ Federal Court of Australia Act 1976 section 33Y(8) "The Failure of a group member to receive or respond to a notice does not affect a step taken, an order made or a judgement given, in a proceeding."

⁷¹ Australian Law Reform Commission (ALRC), "Grouped Proceedings in the Federal Court," Report No.46(1989).Para 101, P.48

ซึ่งหลักการนี้จะทำให้ลักษณะของกลุ่มมีความชัดเจน สะดวกต่อการดำเนินคดีทั้งฝ่ายโจทก์และฝ่ายจำเลย นอกจากนี้ผู้เสียหายที่ให้ความยินยอมให้บุคคลอื่นดำเนินคดีแทนดังกล่าว ก็จะมีฐานะเป็นคู่ความในคดีด้วย จึงไม่มีปัญหาเกี่ยวกับการผูกพันในผลของคำพิพากษา เพราะเข้ามาในคดีด้วยความสมัครใจ

ส่วนในรัฐเซาท์ออสเตรเลีย โจทก์ผู้ฟ้องคดีแบบกลุ่มไม่ต้องได้รับความยินยอมจากสมาชิกของกลุ่ม⁷² และสมาชิกของกลุ่มจะต้องผูกพันตามผลของคำพิพากษา เว้นแต่จะแสดงเจตนาขอออกจากกลุ่มภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด หลักการนี้เรียกว่า opt-out อันเป็นหลักการเดียวกับหลักการดำเนินคดีแบบกลุ่มในประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งหลักการนี้ จะช่วยแก้ไขปัญหาคดีที่ข้อพิพาทเกิดขึ้นในวงกว้างและช่วยเยียวยาผู้ที่ได้รับความเสียหายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อย่างไรก็ตาม วิธีการเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มในรัฐวิกตอเรีย ที่ใช้หลัก opt-in class action นั้น ต่อมาได้ถูกยกเลิกในปี ค.ศ. 2000 และให้นำหลัก opt-out มาใช้แทน⁷³

3.2.5 สิทธิของสมาชิกกลุ่มในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม

สิทธิของสมาชิกกลุ่มซึ่ง Federal Court of Australia Act, 1979 ได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจนว่าเป็นสิทธิของสมาชิกกลุ่มอันพึงมี คือ สิทธิในการแสดงเจตนาขอออกจากกลุ่ม (Right of group member to opt-out) ซึ่งปรากฏใน section 33J ทั้งนี้เป็นการแสดงเจตนาไม่ขอผูกพันต่อการดำเนินคดี และเมื่อได้แสดงเจตนาออกจากกลุ่มภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนดแล้ว

แม้ว่าสิทธิของสมาชิกกลุ่มตามบทบัญญัติของกฎหมายโดยตรงจะมีเพียงเรื่องสิทธิในการแสดงเจตนาขอออกจากกลุ่ม แต่แท้จริงยังมีเรื่องสิทธิของสมาชิกกลุ่มในเรื่องอื่นๆแฝงอยู่ในบทบัญญัติ Federal Court of Australia Act, 1979 อยู่อีก คือ สิทธิในการคัดค้านคุณสมบัติของสมาชิกกลุ่มคนใดคนหนึ่งว่าไม่มีคุณสมบัติต้องตรงกันในการเข้าร่วมกับกลุ่ม สิทธิในการคัดค้านคุณสมบัติของผู้แทนโจทก์ว่าไม่สามารถปกป้องผลประโยชน์ของสมาชิกกลุ่มได้อย่างเหมาะสม รวมถึงสิทธิในการเสนอตนเข้าเป็นผู้แทนกลุ่มเอง เนื่องจากการเป็นผู้แทนกลุ่มนั้นไม่จำเป็นต้องได้รับความเห็นชอบจากสมาชิกกลุ่มก่อนก็สามารถเป็นผู้แทนของกลุ่มได้ แต่หากมีผลประโยชน์

⁷² Ibid., หน้า 58

⁷³ S. Stuart Clark and Christina Harris, "Multi-Plaintiff Litigation in Australia: A Comparative Perspective," *Duke Journal of Comparative & International Law*.

ขัดแย้งกับสมาชิกกลุ่ม หรือไม่มีคุณสมบัติเพียงพอในการเป็นผู้แทนกลุ่มก็อาจถูกสมาชิกกลุ่มคนอื่น ๆ คัดค้านการเป็นผู้แทนของกลุ่มได้เท่านั้น นอกจากนี้ยังมีสิทธิในการได้รับการบอกกล่าวข่าวสารที่จำเป็นต่าง ๆ อันเกี่ยวกับการดำเนินคดี ไม่ว่าจะเป็นการเริ่มต้นของคดี ระยะเวลาในการแสดงเจตนาขอออกจากกลุ่ม ความคืบหน้าของคดี และข้อมูลอันจำเป็นอื่น ๆ ซึ่งสิทธิเหล่านี้สมาชิกกลุ่มพึงปกป้องสิทธิของตนในการขวนขวายหาข้อมูลอันเกี่ยวกับคดีด้วย เนื่องจากมีข้อกำหนดที่ว่า การที่สมาชิกกลุ่มอ้างว่าไม่ได้รับการบอกกล่าวระยะเวลาในการแสดงเจตนาขอออกจากกลุ่มนั้นไม่เป็นข้ออ้างให้ขอออกจากกลุ่มในภายหลัง ดังนั้นสมาชิกกลุ่มจึงพึงต้องรักษาสิทธิของตนเองด้วย

3.2.6 กองทุนในการช่วยเหลือการดำเนินคดีแบบกลุ่ม

สิ่งหนึ่งที่ทำให้การดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศออสเตรเลียมีความแตกต่างจากการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศสหรัฐอเมริกา แม้ว่าประเทศออสเตรเลียจะได้รับอิทธิพลในเรื่องกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มมาจากประเทศสหรัฐอเมริกาก็ตาม คือ การมีกองทุนซึ่งมีส่วนช่วยในกระบวนการดำเนินคดีแบบกลุ่ม

ประเทศออสเตรเลียมีกองทุนซึ่งคอยทำหน้าที่ในการสนับสนุนและให้ความช่วยเหลือในเรื่องของภาระค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม โดยกองทุนใหญ่ที่เข้ามาดูแลในเรื่องนี้คือ IMF Bentham⁷⁴ ซึ่งนอกจากกองทุนจะมีส่วนช่วยเหลือเรื่องภาระค่าใช้จ่ายให้กับสมาชิกกลุ่มแล้ว ยังมีส่วนช่วยในการกลั่นกรองข้อพิพาทก่อนจะขึ้นสู่ศาลอีกด้วยว่าข้อพิพาทดังกล่าวนั้นมีมูลแห่งคดีอันจะอ้างตามกฎหมายเพื่อเข้าสู่การดำเนินคดีแบบกลุ่มได้หรือไม่ ซึ่งการมีกองทุนในลักษณะนี้ทำให้ประเทศออสเตรเลียไม่ได้มีการบัญญัติบทบาทของศาลให้มีอำนาจในการออกคำสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มได้เป็นหลัก แต่เป็นเพียงข้อยกเว้นหากศาลจะใช้ดุลพินิจในลักษณะดังกล่าวได้ก็ต่อเมื่อผู้เสียหายมีจำนวนน้อยกว่าเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด คือ จำนวน 7 คน ดังนั้นหากไม่มีเรื่องของกองทุนเข้ามาช่วยในการกลั่นกรองข้อพิพาทแล้วเช่นนี้ จากบทบัญญัติการดำเนินคดีแบบกลุ่มที่มีลักษณะในการมุ่งคุ้มครองประโยชน์ของผู้เสียหายเป็นหลักอยู่แล้ว ยิ่งจะเป็นช่องทางในการส่งเสริมการเป็นความกัน หากใช้ระบบการอนุญาตของศาล คดีซึ่งศาลจะต้องใช้

⁷⁴ กองทุน IMF Bentham เกิดขึ้นครั้งแรกเมื่อปี ค.ศ. 2001 โดยมีชื่อแรกว่า IMF Australia แต่ภายหลังได้มีการขยายกิจการไปทั่วทั้งยุโรป ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศแคนาดา ประเทศอังกฤษ ประเทศนิวซีแลนด์ และประเทศสิงคโปร์ จึงได้เปลี่ยนชื่อเป็น IMF Bentham เพื่อเป็นการรำลึกถึง Jeremy Bentham ผู้บุกเบิกการเปลี่ยนแปลงทางกฎหมายและสังคม รวมทั้งเป็นผู้สนับสนุนกองทุนในการฟ้องร้องคดี เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคมเมื่ออยู่ต่อหน้ากระบวนการยุติธรรมของคนรวยและคนจน

ดุลพินิจในการพิจารณาว่าจะมีคำสั่งอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มหรือไม่ ก็ยังมีมาก จะเป็นการ ลั่นโรงลั่นศาลจนเกินไป กองทุนจึงเข้ามาช่วยเหลือในเรื่องนี้ด้วย

3.2.6.1 ประโยชน์ของการมีกองทุน IMF Bentham

กองทุน IMF Bentham ไม่เพียงแต่เป็นกองทุนสนับสนุนในเรื่องการดำเนินคดีแบบกลุ่ม เท่านั้น แต่ยังเป็นกองทุนช่วยเหลือการดำเนินคดีในรูปแบบอื่นอีกด้วย ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินคดี ทางธุรกิจ หรืออนุญาตตุลาการ ก็อยู่ในขอบเขตงานของกองทุนด้วย ซึ่งทำให้เห็นประโยชน์ของ กองทุนที่ค่อนข้างเป็นรูปธรรมดังนี้

- (1) กองทุนเปรียบเสมือนการผ่อนคลายความเสี่ยง โดยผู้เสียหายที่ใช้บริการกองทุน สามารถใช้เงินที่ต้องลงเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี มาใช้ในชีวิตประจำวันหรือใช้ในการลงทุนของตนเองแทนได้ เพื่อจะได้ไม่ต้องนำเงินมาลงกับคดีความซึ่งไม่มีทางทราบ ผลลัพธ์ของคดีได้
- (2) ถ้าหากว่าศาลปฏิเสธข้อเรียกร้องในท้ายที่สุด ก็จะไม่ต้องชำระค่าธรรมเนียมที่อาจ บานปลายจากการถูกปฏิเสธข้อเรียกร้องนั้น
- (3) กองทุนจะช่วยเหลือในเรื่องการวิเคราะห์เกี่ยวกับคดีความ
- (4) กองทุนจะเป็นผู้รับความเสี่ยงด้านกฎหมาย ผู้ใช้บริการกองทุนไม่ต้องเสี่ยง ในขณะที่ หากฟ้องร้องเพียงลำพังอาจมีความเสี่ยงในเรื่องกฎหมาย
- (5) กองทุนมีงบประมาณที่จะจัดสรรให้กับผู้ให้บริการของกองทุนจนกว่าข้อพิพาทนั้นๆ จะ จบลง
- (6) กองทุนจะไม่ให้การสนับสนุนฝ่ายตรงข้าม ซึ่งจะช่วยให้มีผลประโยชน์ขัดกันกับ ผู้ใช้บริการของกองทุน
- (7) กองทุนมีความสามารถในการเจรจาต่อรองหากผู้ให้บริการกองทุนต้องการ
- (8) ผลประโยชน์ของกองทุนมาจากค่าชดใช้เยียวยาของข้อเรียกร้องของผู้ใช้บริการ กองทุนเท่านั้น

3.2.6.2 กองทุนสำหรับการดำเนินคดีแบบกลุ่มโดยเฉพาะ

เมื่อสมาชิกกลุ่มจำนวน 7 คนหรือมากกว่านั้นมีข้อเรียกร้องต่อบุคคลเดียวกันจาก สภาพการณ์ที่เหมือนกัน คล้ายกัน หรือมีความเกี่ยวข้องกันจะสามารถริเริ่มการนำคดีเข้าสู่ กระบวนการพิจารณาคดีแบบมีตัวแทน หรือที่เรียกว่า การดำเนินคดีแบบกลุ่มได้

การดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้นเป็นการดำเนินคดีที่มีภาระค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีสูง แต่ในขณะเดียวกันก็เป็นระบบการดำเนินคดีที่มีประสิทธิภาพสูงสำหรับการดำเนินคดีที่มีผู้เสียหายจำนวนมาก ซึ่งการดำเนินคดีแบบกลุ่มจะใช้กับการกระทำที่ทำให้เกิดผลของความเสียหายอย่างใหญ่หลวงเป็นวงกว้างจากบริษัทหรือองค์กรที่มีขนาดใหญ่ การดำเนินคดีแบบกลุ่มและกองทุนเพื่อการฟ้องร้องคดีได้รับการยอมรับจากศาลว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการช่วยเพิ่มประสิทธิภาพให้แก่กระบวนการยุติธรรม เพื่อให้ประชาชนได้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้มากยิ่งขึ้น และด้วยประสิทธิภาพนี้ทำให้บริษัทต่างๆมีความระมัดระวังในการกระทำซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อประชาชนมากยิ่งขึ้นไปด้วย

กองทุน IMF Bentham ประสบความสำเร็จในคดีข้อพิพาทการดำเนินคดีแบบกลุ่มที่โด่งดังในประเทศออสเตรเลียหลายคดี เช่น Centro Properties v. Centro Retail คดีระหว่างสมาชิกกลุ่มผู้ถือหุ้นและบริษัท คดีการเก็บค่าธรรมเนียมเกินอัตราของธนาคาร และคดี Air Cargo คือคดีที่สายการบินเก็บค่าโดยสารเกินอัตรา เป็นต้น

3.2.6.3 สถิติการดำเนินคดีของกองทุน IMF Bentham⁷⁵

- (1) ได้รับการชดเชยเยียวยาทั้งสิ้น 1.6 พันล้านเหรียญ
- (2) ลูกความได้รับการชดเชยเยียวยาทั้งสิ้น 1 พันล้านเหรียญ
- (3) โอกาสประสบผลสำเร็จในคดี 75%
- (4) เฉลี่ยระยะเวลาในการดำเนินคดีทั้งสิ้น 2.4 ปี
- (5) จากทั้งหมด 176 คดี ประกอบด้วย คดีที่ได้รับการชำระหนี้แล้ว 117 คดี, คดีที่ชนะ 14 คดี, คดีที่ถอนฟ้อง 35 คดี และ คดีที่แพ้ 9 คดี

จะเห็นได้ว่าแนวคิดในเรื่องกองทุนของประเทศออสเตรเลียค่อนข้างมีประโยชน์ต่อการดำเนินคดี ทั้งในส่วนของผู้เสียหายที่ได้รับการชดเชยเยียวยาความเสียหาย โดยไม่จำเป็นต้องแบกรับภาระค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี ในส่วนของศาลที่ได้แบ่งเบาภาระในเรื่องของจำนวนคดีที่ขึ้นสู่ศาล และภาพรวมของสังคมที่ลดความเหลื่อมล้ำในกระบวนการยุติธรรม อีกทั้งเป็นปัจจัยในการกระตุ้นให้ผู้ประกอบการต่างๆหรือแม้แต่วัฒนธรรมการละเมิดสิทธิของประชาชนมากขึ้น ทำให้สังคมรู้สึกสงบและปลอดภัยในระยะยาว

⁷⁵ IMF Bentham. Our track record [Online]. 2015. Available from : <http://www.imf.com.au/>

3.3 หลักกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มในประเทศแคนาดา

3.3.1 หลักทั่วไป

ประเทศแคนาดามีบทบัญญัติในลักษณะของการดำเนินคดีซึ่งมีผู้เสียหายจำนวนมากอยู่ใน Class proceeding Act, 1992 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการปกป้องคุ้มครองผลประโยชน์ของผู้เสียหายที่มีจำนวนมากกระทั่งหากนำคดีดังกล่าวเข้าสู่กระบวนการพิจารณาตัดสินในระบบสามัญไม่สามารถดำเนินคดีไปได้อย่างสะดวก อีกทั้งยังต้องเสียค่าใช้จ่ายจำนวนมาก หากผู้เสียหายจำนวนมากนั้นแยกกันฟ้องต่างหากเป็นคนละคดีทำให้เป็นภาระเรื่องค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีมากเกินไป นอกจากนี้ยังเป็นการฟ้องกันคดีซ้ำซ้อนที่ทำให้คำพิพากษาของศาลไม่มีบรรทัดฐานเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จึงบัญญัติเรื่องการดำเนินคดีแบบกลุ่มขึ้น โดยคู่ความซึ่งเริ่มตั้งต้นคดีจะต้องยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มในข้อพิพาทดังกล่าวได้

ทั้งนี้ประเทศแคนาดามีระบบการปกครองแบบสาธารณรัฐประชาธิปไตย โดยแบ่งการปกครองออกเป็น 10 มลรัฐ ส่งผลให้แต่ละมลรัฐจึงมีกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มในรูปแบบของตนเอง แต่หากแตกต่างกันเพียงส่วนประกอบเท่านั้น แต่มีหลักใจความสำคัญที่มี Model เหมือนกัน เพื่อเป็นบรรทัดฐานในการตัดสินคดี

3.3.2 บทนิยามเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่ม

กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศแคนาดาได้มีการบัญญัติเกี่ยวกับการตีความและการให้คำนิยามคำศัพท์ที่เกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มไว้ด้วยเช่นเดียวกับกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศออสเตรเลีย เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการตีความที่ผิดพลาดหรือไม่ตรงกันของศาล โดยกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศแคนาดาได้ให้นิยามคำศัพท์ไว้ใน Class Proceedings Act, 1992 Definitions 1. ดังนี้

(1) Common issues หรือ ประเด็นเดียวกัน มีความหมายว่า

- a. ประเด็นที่เหมือนกันแต่ไม่จำเป็นต้องเป็นประเด็นที่เหมือนกันในข้อเท็จจริงไปเสียทุกประการ

- b. ประเด็นที่เหมือนกันแต่ไม่จำเป็นต้องเป็นประเด็นที่เหมือนกันในข้อกฎหมาย ซึ่งมีที่มาจากข้อเท็จจริงที่เหมือนกันแต่ไม่จำเป็นต้องเหมือนกันไปทุกประการ

(2) Court คือศาล ซึ่งในที่นี้มุ่งหมายถึง The Ontario Court อันไม่รวมถึงองค์คณะย่อยของศาล

(3) Defendant หมายความว่า respondent หรือ ผู้ถูกกล่าวหา

(4) Plaintiff หมายความว่า applicant หรือ ผู้ฟ้องร้อง

3.3.3 การอนุญาตและการแก้ไขคำสั่งอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม

3.3.3.1 การอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม

ประเทศแคนาดากำหนดให้ศาลเป็นผู้พิจารณาการอนุญาตให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มตาม Class proceeding Act, 1992 section 5(1) รวมทั้งการอนุญาตให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มในลักษณะกลุ่มย่อยตาม Class proceeding Act, 1992 section 5(2) ด้วย โดยใน section 5(1) มีหลักเกณฑ์ที่น่าสนใจดังต่อไปนี้

- (1) คำฟ้องจะต้องเปิดเผยซึ่งมูลเหตุแห่งการโต้แย้งสิทธิ
- (2) มีการระบุจำนวนสมาชิกกลุ่ม 2 คนหรือมากกว่านั้นซึ่งจะดำเนินคดีแทนโดยผู้แทนกลุ่มของฝ่ายโจทก์หรือผู้แทนกลุ่มของฝ่ายจำเลย
- (3) ข้อเรียกร้องหรือข้อต่อสู้ของสมาชิกกลุ่มจะต้องเป็นประเด็นสำคัญแห่งคดี
- (4) การดำเนินคดีแบบกลุ่มจะสะดวกกว่าการดำเนินคดีแบบสามัญ และ
- (5) ผู้แทนกลุ่มของโจทก์หรือจำเลยนั้นจะต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้
 - a. ต้องมีความสามารถที่จะรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มได้อย่างเพียงพอ
 - b. ผู้แทนกลุ่มของโจทก์หรือจำเลยนั้นจะต้องมีแผนการขั้นตอนในการดำเนินคดีแบบกลุ่มเพื่อประโยชน์แก่สมาชิกกลุ่ม
 - c. ต้องไม่มีผลประโยชน์ขัดแย้งกับสมาชิกกลุ่ม

นอกจากนี้แล้วผู้แทนกลุ่มจะต้องพิสูจน์ต่อศาลว่า ตนสามารถจัดหาข้อมูลที่ดีที่สุดเกี่ยวกับสมาชิกกลุ่มได้ ตาม Class proceeding Act, 1992 section 5(3) ซึ่งเมื่อศาลอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มแล้ว ในคำสั่งดังกล่าวจะต้องบรรยายลักษณะกลุ่ม ระบุชื่อของผู้แทนกลุ่ม สภาพข้อเรียกร้องหรือข้อต่อสู้ของสมาชิกกลุ่ม การเยียวยาสิทธิของกลุ่ม แสดงประเด็นข้อเท็จจริงหรือข้อ

กฎหมายเดียวกัน และระเบียบวิธีการแสดงเจตนาออกจากกลุ่มรวมทั้งระยะเวลาสิ้นสุดของการแสดงเจตนาออกจากกลุ่มตาม Class proceeding Act, 1992 section 8(1)

3.3.3.2 การแก้ไขคำสั่งอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม

ประเทศแคนาดามีบทบัญญัติซึ่งอนุญาตให้สามารถแก้ไขคำสั่งอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มได้เช่นเดียวกับบทบัญญัติของประเทศสหรัฐอเมริกา โดยกำหนดให้ผู้แทนกลุ่มหรือสมาชิกกลุ่มมีหน้าที่ทำคำขอเพื่อแก้ไขคำสั่งอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ตาม Class proceeding Act, 1992 section 8(3) กล่าวคือ การแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงลักษณะของคดีหรือจำนวนกลุ่มบุคคลที่ได้รับการดำเนินคดีแบบกลุ่มแทน ผู้แทนกลุ่มหรือสมาชิกกลุ่มจะต้องร้องขอต่อศาลซึ่งศาลจะใช้ดุลพินิจโดยคำนึงถึงความเหมาะสมของกลุ่มบุคคลที่อยู่ภายใต้ข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายเดียวกัน เพราะบุคคลที่จะเข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่มนั้นจะต้องผูกพันตนตามคำพิพากษา

3.3.4 การพิจารณาคดีแบบกลุ่ม

ประเทศแคนาดาได้กำหนดให้ผู้แทนกลุ่มมีหน้าที่จัดส่งคำบอกกล่าวให้สมาชิกกลุ่มตาม Class proceeding Act, 1992 section 17(1) โดยในคำบอกกล่าวจะมีเนื้อหาตาม Class proceeding Act, 1992 section 9 ดังนี้

- (1) กำหนดวิธีพิจารณาคดี รวมถึงชื่อและที่อยู่ของคุณผู้แทนกลุ่มและคำขอ
- (2) กำหนดวิธีการและเวลาที่สมาชิกกลุ่มจะแสดงเจตนาออกจากกลุ่ม
- (3) กำหนดค่าใช้จ่ายที่เป็นไปได้ในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม
- (4) สรุปรายข้อตกลงใดๆระหว่างคุณผู้แทนกลุ่มและทนายความโดยพิจารณาถึงค่าธรรมเนียมและการจ่ายเงิน
- (5) กำหนดการฟ้อง การแจ้งใดๆที่ผูกพันต่อศาลหรือกลุ่ม รวมทั้งคำขอในการฟ้องแย้ง
- (6) กำหนดว่าคำพิพากษาไม่ว่าจะเป็นคุณหรือเป็นโทษจะผูกพันสมาชิกกลุ่มที่ไม่ได้แสดงเจตนาออกจากกลุ่ม
- (7) กำหนดสิทธิของสมาชิกกลุ่มในการมีส่วนร่วมดำเนินคดี
- (8) กำหนดที่อยู่ซึ่งสมาชิกกลุ่มอาจติดต่อเพื่อสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินคดี
- (9) กำหนดข้อมูลใดๆตามที่ศาลเห็นสมควร

นอกจากนี้แล้วคำบอกกล่าวนั้นอาจจะมีการแจ้งค่าใช้จ่ายหรือค่าธรรมเนียมเกี่ยวกับการดำเนินคดีรวมทั้งค่าทนายความ และเงินที่ชำระล่วงหน้าในการดำเนินคดีแบบกลุ่มตาม Class proceeding Act, 1992 section 17(7)

ประเทศแคนาดายังได้กำหนดให้ส่งคำบอกกล่าวเพิ่มเติมอีกประเภทหนึ่ง คือในกรณีที่ศาลกำหนดประเด็นข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายเดียวกันของกลุ่ม และเห็นว่าการเข้ามีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มรายบุคคลมีความจำเป็นในการตัดสินคดีซึ่งเป็นประเด็นรายบุคคล ผู้แทนกลุ่มจะต้องมีคำบอกกล่าวไปยังสมาชิกกลุ่มรายบุคคลเหล่านั้นโดยในคำบอกกล่าวจะต้องมีเนื้อหาดังต่อไปนี้

- (1) กำหนดประเด็นเดียวกันของกลุ่ม
- (2) กำหนดว่าสมาชิกกลุ่มอาจได้รับการเยียวยาส่วนบุคคล
- (3) กำหนดขั้นตอนที่จะแสดงข้อเรียกร้องรายบุคคล
- (4) กำหนดว่าหากการดำเนินคดีแบบกลุ่มไม่สำเร็จ จะส่งผลให้สมาชิกกลุ่มไม่ได้รับข้อเรียกร้องของตนเอง เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากศาล
- (5) กำหนดที่อยู่ซึ่งสมาชิกกลุ่มอาจติดต่อเพื่อสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินคดี
- (6) กำหนดข้อมูลใดๆตามที่ศาลเห็นสมควร

นอกจากนี้เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมแล้ว ศาลยังมีอำนาจให้ผู้แทนกลุ่มส่งคำบอกกล่าวเท่าที่จำเป็น เช่น ค่าขอยกเลิกการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ข้อเสนอเปลี่ยนผู้แทนกลุ่มหรือทนายความตาม Class proceeding Act, 1992 section 19 ซึ่งข้อกำหนดดังกล่าวนี้มีลักษณะเช่นเดียวกันกับข้อกำหนดของประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศออสเตรเลีย

ค่าใช้จ่ายดังกล่าว ศาลจะเป็นผู้ใช้ดุลพินิจกำหนดให้ผู้เกี่ยวข้องรับผิดชอบ รวมทั้งค่าใช้จ่ายของคู่ความด้วยตาม Class proceeding Act, 1992 section 22

3.3.5 การมีกองทุนในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม

กองทุนเกี่ยวกับการฟ้องร้องคดีแบบกลุ่มของประเทศแคนาดา มีบทบาทในการช่วยเหลือด้านภาระค่าใช้จ่ายของผู้เสียหายเพียงอย่างเดียว ซึ่งแตกต่างจากกองทุน IMF Bentham ประเทศออสเตรเลียที่มีบทบาทในการช่วยคัดกรองข้อพิพาทที่จะขึ้นสู่ศาลด้วยอีกทางหนึ่ง เนื่องจากโครงสร้างระบบการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศแคนาดา ในการเริ่มต้นนำคดีเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่ม ใช้ระบบการขออนุญาตจากศาลเช่นเดียวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มใน

ประเทศสหรัฐอเมริกา ส่งผลให้แม้ว่าจะมีกองทุนในการช่วยเหลือเรื่องงบประมาณในการดำเนินคดี รวมทั้งภาระค่าใช้จ่าย ค่าธรรมเนียมศาล รวมทั้งค่าทนายความก็ตาม ก็ไม่ส่งผลในเรื่องการช่วยศาลคัดกรองคดีที่ร้องขอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม

กองทุนที่มีชื่อเสียงในประเทศแคนาดาคือ Law Foundation of Ontario (LFO) ซึ่งเกิดขึ้นพร้อมกับ Class Proceeding Act ในปี ค.ศ. 1992 โดยกองทุนมีจุดประสงค์ในการสนับสนุนและให้ความช่วยเหลือโจทก์ในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม รวมทั้งแบกรับภาระค่าใช้จ่ายการดำเนินคดีแทนโจทก์ โดยกองทุนจะได้รับผลประโยชน์จากค่าชดเชยเยียวยาความเสียหายในกรณีที่โจทก์ชนะคดีจำนวน 10%

กองทุน LFO นี้จะมีคณะกรรมการคอยพิจารณาคดีที่ยื่นเข้ามาของงบประมาณสนับสนุนจากกองทุนว่ามีมูลในการฟ้องร้องมากน้อยแค่ไหนเพียงใด เพื่อตัดสินใจว่าจะอนุมัติงบประมาณในการช่วยเหลือเกี่ยวกับการดำเนินคดีหรือไม่ โดยมีหลักการในการพิจารณาดังต่อไปนี้

- (1) จุดแข็งของคดี
- (2) ขอบเขตของผลประโยชน์สาธารณะ
- (3) งบประมาณของตัวโจทก์เอง
- (4) ค่าฟ้องร้องขอดำเนินคดีแบบกลุ่ม
- (5) งบประมาณคงเหลือของกองทุน
- (6) ตัวแปรสำคัญอื่นๆที่มีความเกี่ยวข้องในการฟ้องคดี

เมื่อองค์ประกอบครบทุกข้อกองทุนก็จะตั้งงบประมาณเพื่อให้การสนับสนุนผู้เสียหายในการฟ้องร้องคดีแบบกลุ่ม ทำให้ผู้เสียหายไม่ต้องแบกรับภาระค่าใช้จ่ายจำนวนมากเพียงลำพัง ทำให้การดำเนินคดีเป็นไปได้อย่างรวดเร็วมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังช่วยลดความเหลื่อมล้ำในสังคม และยังเป็น การช่วยเหลือผู้บริโภคที่ไม่มีกำลังในการต่อสู้กับผู้ประกอบการที่ไม่มีจรรยาบรรณอีกด้วย

บทที่ 4

บทวิเคราะห์การตีความสิทธิของสมาชิกกลุ่มในการยื่นฟ้องคดีแบบกลุ่มตามกฎหมายไทย

เปรียบเทียบกับประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย และประเทศแคนาดา

กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทยตามที่ได้แก้ไขเพิ่มเติมในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งฉบับที่ 26 (พ.ศ. 2558) มีต้นแบบมาจากบทบัญญัติเรื่องการดำเนินคดีแบบกลุ่มใน Federal Rule of Civil Procedure: Rule 23 ของประเทศสหรัฐอเมริกา⁷⁶ แต่มีประเด็นที่มีความแตกต่างกันในการร่างกฎหมายอยู่หลายประเด็น บางส่วนประเทศไทยรับมาร่างใหม่โดยสิ้นเชิง และบางส่วนบทบัญญัติกฎหมายของไทยก็ยังไม่มีการระบุรายละเอียดที่แน่นอนชัดเจนเพียงพอในการให้ความกระจ่างสำหรับการวินิจฉัยว่าในกรณีพิพาทที่เกิดขึ้นกรณีหนึ่งนั้นสามารถเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่มตามกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของไทยได้หรือไม่ เนื่องจากปัจจุบันกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของไทยยังมีความใหม่มาก ในเรื่องของการใช้และการตีความกฎหมาย ทำให้ยังไม่มีกรณีตัวอย่างที่สามารถยึดเป็นหลักในการให้คำตอบที่ชัดเจนและเพื่อเป็นบรรทัดฐานในการตีความของศาลได้ ผู้ทำวิจัยจึงเลือกศึกษาการตีความกฎหมายในมุมมองของผู้ร่างว่ามีทัศนคติต่อการใช้และการตีความกฎหมายที่ได้ร่างขึ้นอย่างไร โดยศึกษาจากรายงานการประชุมของคณะกรรมการกฤษฎีกาเป็นหลัก และเมื่อวิเคราะห์จากการตีความกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของไทยในมุมมองของผู้ร่างแล้ว จะทำการยกกรณีศึกษาจากประเทศสหรัฐอเมริกาที่ศาลได้มีการวางบรรทัดฐานในประเด็นเดียวกันขึ้นเปรียบเทียบเพื่อให้เห็นความแตกต่าง รวมทั้งข้อดีข้อด้อยของกฎหมาย

นอกจากกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทยแล้ว ยังมีกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศออสเตรเลีย ซึ่งบัญญัติอยู่ใน Federal Court of Australia Act 1979: Part IVA – Representative Proceedings และกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศแคนาดา ซึ่งบัญญัติอยู่ใน Class Proceeding Act 1992 มาร่วมวิเคราะห์ด้วย เนื่องจาก

⁷⁶ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เรื่อง พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่...) พ.ศ. ... (เรื่อง การดำเนินคดีแบบกลุ่ม) ครั้งที่ 1417-4/2547, หน้า 18 กุมภาพันธ์ 2547 (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของทั้ง 2 ประเทศนี้ มีโครงสร้างและรูปแบบการวางหลักกฎหมายที่มีต้นร่างมาจาก Rule 23 เช่นเดียวกันของประเทศไทย แต่มีการพัฒนากฎหมายไปในทิศทางที่แตกต่างกันอย่างมีนัยยะ ไม่ว่าจะเป็นในส่วนของระบบอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มโดยศาล ที่ในประเทศแคนาดา ยังคงมีพื้นฐานของระบบเช่นเดียวกับประเทศสหรัฐอเมริกา กล่าวคือ โจทก์ยังคงต้องแสดงให้เห็นที่พอใจแก่ศาลว่าคุณสมบัติของสมาชิกกลุ่ม คุณสมบัติของผู้แทนกลุ่ม คุณสมบัติของกลุ่ม คุณสมบัติของทนายความ ข้อพิพาทและความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นมีความเหมาะสมเพียงพอในการนำคดีเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่ม แต่มีการกำหนดจำนวนของสมาชิกกลุ่มขั้นต่ำในการยื่นฟ้องร้องคดีแบบกลุ่ม⁷⁷ ในขณะที่ Rule 23 ไม่มีการกำหนดในประเด็นนี้ ส่วนในประเทศออสเตรเลียมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันออกไปเกี่ยวกับระบบอนุญาตให้นำคดีเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่ม โดยรูปแบบของกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มในประเทศออสเตรเลียมองว่า เพียงแต่ข้อเท็จจริงหรือรูปคดีเข้าเงื่อนไขตามที่กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มกำหนดก็สามารถนำคดีเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ทันที โดยไม่จำเป็นต้องแสดงให้เห็นที่พอใจแก่ศาลเพื่อให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตรับคดีพิพาทตั้งที่โจทก์กล่าวอ้างเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่ม⁷⁸ นอกจากนี้ทั้ง 2 ประเทศ ก็ยังมีประเด็นเรื่องของการมี

⁷⁷ Class Proceeding Act 1992: Certification

5. (1) The court shall certify a class proceeding on a motion under section 2, 3 or 4 if,
- (a) the pleadings or the notice of application discloses a cause of action;
 - (b) there is an identifiable class of two or more persons that would be represented by the representative plaintiff or defendant;
 - (c) the claims or defences of the class members raise common issues;
 - (d) a class proceeding would be the preferable procedure for the resolution of the common issues; and
 - (e) there is a representative plaintiff or defendant who,
 - (i) would fairly and adequately represent the interests of the class,
 - (ii) has produced a plan for the proceeding that sets out a workable method of advancing the proceeding on behalf of the class and of notifying class members of the proceeding, and
 - (iii) does not have, on the common issues for the class, an interest in conflict with the interests of other class members. 1992, c. 6, s. 5 (1).

⁷⁸ Federal Court of Australia Act 1979: Part IVA – Representative proceedings

Division 2—Commencement of representative proceeding

33C Commencement of proceeding

- (1) Subject to this Part, where:
- (a) 7 or more persons have claims against the same person; and

กองทุนสนับสนุนการดำเนินคดี ที่ไม่ใช่เพียงแต่การดำเนินคดีแบบกลุ่มเท่านั้น แต่กองทุนยังให้การสนับสนุนให้ดำเนินคดีในรูปแบบอื่นๆอีก เช่น การดำเนินคดีทางธุรกิจ กองทุนเพื่อการดำเนินคดีของทนายความ⁷⁹ เป็นต้น ทั้งนี้ วัตถุประสงค์ของกองทุนมีขึ้นเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม⁸⁰ เพื่อแสดงให้เห็นว่าในประเทศออสเตรเลียและประเทศแคนาดามีความเอาใจใส่ต่อการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของประชาชนทุกชนชั้น ไม่ว่าประชาชนนั้นจะมีรายได้มากน้อยเพียงใด ก็สามารถยื่นกรณีพิพาทของตนเข้ากองทุนเพื่อของบประมาณสนับสนุนในการดำเนินคดีได้ เพราะนอกจากจะเป็นการลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมแล้วยังส่งผลให้กระบวนการยุติธรรมเข้าถึงได้ง่ายขึ้นสำหรับผู้ที่ถูกโต้แย้งสิทธิ และยังส่งผลทางอ้อมโดยการทำให้เศรษฐกิจของประเทศเคลื่อนที่ไปได้อย่างราบรื่นอีกด้วย เพราะจากเดิมที่ประชาชนที่มีความเดือดร้อนและต้องการฟ้องร้องดำเนินคดี ก็ต้องใช้รายได้ของตนแบ่งมาใช้กับการดำเนินคดีทำให้ไม่สามารถนำรายได้ในส่วนนั้นไปต่อยอดลงทุนต่อได้ แต่เมื่อมีกองทุนเข้ามาช่วยเหลือ รายได้ในส่วนนั้นของประชาชนก็จะสามารถนำไปหมุนเวียนเพื่อทำการลงทุนในอนาคตต่อไปได้อีก⁸¹ ทำให้ฐานะของผู้เสียหายที่จำเป็นต้องชำระค่าธรรมเนียมศาลไม่ถูกกระทบกระเทือนยังเป็นคดีที่มีมูลค่ามาก ค่าธรรมเนียมของศาล รวมทั้งค่าใช้จ่ายต่างๆในการดำเนินคดีก็ยังมีมากขึ้นตามไปด้วย การมีกองทุนจึงทำให้รายได้อันนี้ไม่เสียเปล่า และเมื่อมองในภาพรวมว่าในปีหนึ่งๆ นั้น มีคดีที่ประชาชนสามารถดำเนินกิจการของตนต่อไปได้อย่างไม่สะดุดเพราะไม่ต้องแบ่งรายได้ที่สามารถนำไปลงทุนต่อยอดได้มาลงกับค่าใช้จ่ายในส่วนของการดำเนินคดี ทำให้ภาพรวมของเศรษฐกิจของประเทศเป็นไปอย่างราบรื่นเช่นกัน

จะเห็นได้ว่ากฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของไทย เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย และประเทศแคนาดา มีความแตกต่างกันในประเด็นที่น่าสนใจ ทำให้อาจเกิดผลลัพธ์ทางคดีที่แตกต่างกันในทางปฏิบัติ ผู้ท้าวัจัยจึงนำมาตั้งเป็นประเด็นในการวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อเด่นข้อด้อย รวมทั้งนำมาต่อยอดวิเคราะห์

(b) the claims of all those persons are in respect of, or arise out of, the same, similar or related circumstances; and

(c) the claims of all those persons give rise to a substantial common issue of law or fact; a proceeding may be commenced by one or more of those persons as representing some or all of them.

⁷⁹ IMF Bentham. Our track record [Online]. 2015. Available from : <http://www.imf.com.au/>

⁸⁰ IMF Bentham. Our track record [Online]. 2015. Available from : <http://www.imf.com.au/>

⁸¹ Alba Conte and Herbert B. Newberg, *Newberg on Class Actions : Volume 1*.

ค้ำหารูปแบบของกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มที่เหมาะสมกับประเทศไทยต่อไป ซึ่งประเด็นที่น่าสนใจในการนำมาวิเคราะห์มีดังต่อไปนี้

4.1 การตีความในประเด็นกระบวนการขออนุญาตเริ่มต้นดำเนินคดี

4.1.1 บทวิเคราะห์ตีความกฎหมาย

4.1.1.1 ระบบอนุญาตของประเทศไทย

การยื่นฟ้องคดีเป็นสิทธิแรกเริ่มที่เกิดขึ้นของผู้เสียหาย เมื่อผู้เสียหายถูกละเมิดสิทธิอันชอบธรรมของตนเอง หรือเรียกว่ามีการโต้แย้งสิทธิเกิดขึ้น และผู้เสียหายนั้นได้ตัดสินใจนำกรณีพิพาทขึ้นสู่ศาลเพื่อปกป้องสิทธิของตน เดิมทีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ถ้าหากจะฟ้องร้องเป็นคดีสามัญก็ต้องเป็นไปตามมาตรา 55⁸² แต่เมื่อมีผู้เสียหายจำนวนมากกระทำการดำเนินคดีในรูปแบบคดีสามัญจะทำให้เกิดความไม่สะดวกอีกต่อไป ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 26 (พ.ศ. 2558) จึงเข้ามาแก้ไขปัญหาค่าฟ้องคดีในส่วนนี้ โดยในคดีที่มีผู้เสียหายจำนวนมาก จะมีผู้แทนโจทก์และทนายความเป็นผู้ยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ โดยในการพิจารณาของศาล ผู้แทนโจทก์จะต้องแสดงให้เห็นที่พอใจแก่ศาล ถึงคุณสมบัติของสมาชิกกลุ่ม คุณสมบัติของผู้แทนกลุ่ม คุณสมบัติของกลุ่ม คุณสมบัติของทนายความ ข้อพิพาทและความเสียหายที่เกิดขึ้นว่าปัจจัยเหล่านั้นมีความเหมาะสมเพียงพอในการนำคดีเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่ม ศาลจึงจะพิจารณามีคำสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ตามข้อกล่าวอ้าง เป็นไปตามมาตรา 222/12⁸³ ซึ่ง

⁸² มาตรา 55 เมื่อมีข้อโต้แย้งเกิดขึ้น เกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคลใดตามกฎหมายแพ่ง หรือบุคคลใดจะต้องใช้สิทธิทางศาล บุคคลนั้นชอบที่จะเสนอคดีของตนต่อศาลส่วนแพ่งที่มีเขตอำนาจได้ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายแพ่งและประมวลกฎหมายนี้

⁸³ มาตรา 222/12 ในการพิจารณาคำร้องขออนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม ให้ศาลจัดส่งสำเนาคำฟ้องและคำร้อง เช่นว่านั้นไปให้จำเลย เมื่อศาลได้ฟังคู่ความทุกฝ่ายและทำการไต่สวนตามที่เห็นสมควรแล้วศาลจะอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ต่อเมื่อเป็นที่พอใจแก่ศาลว่า

(1) สภาพแห่งข้อหา ค่าของบังคับ และข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งข้อหาของโจทก์และของกลุ่มบุคคล มีลักษณะตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 222/10

(2) โจทก์ได้แสดงให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะที่เหมือนกันของกลุ่มบุคคลที่ชัดเจนเพียงพอเพื่อให้รู้ได้ว่าเป็นกลุ่มบุคคลใด

(3) กลุ่มบุคคลมีสมาชิกกลุ่มจำนวนมาก ซึ่งการดำเนินคดีอย่างคดีสามัญจะทำให้เกิดความยุ่งยากและไม่สะดวก

(4) การดำเนินคดีแบบกลุ่มจะเป็นธรรมและมีประสิทธิภาพมากกว่าการดำเนินคดีอย่างคดีสามัญ

ไม่ว่าศาลจะมีคำสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตหากผู้แทนโจทก์ ผู้เสียหาย หรือจำเลยไม่เห็นด้วย ก็สามารถอุทธรณ์คำสั่งต่อศาลอุทธรณ์ได้ภายใน 7 วันนับแต่กำหนดวันที่ศาลมีคำสั่ง โดยทั้งนี้คำวินิจฉัยชี้ขาดของศาลอุทธรณ์ถือเป็นที่สุด

ลักษณะของระบบกระบวนการพิจารณาเช่นนี้เรียกว่าเป็นรูปแบบของระบบกระบวนการพิจารณาแบบอนุญาต กล่าวคือเป็นรูปแบบที่ต้องให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตเพื่อนำคดีเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่ม ซึ่งในรูปแบบสากลที่ใช้กันในหลากหลายประเทศมีทั้งแบบที่จำเป็นต้องให้ศาลอนุญาต และรูปแบบที่ไม่จำเป็นต้องให้ศาลอนุญาต ดังที่ได้กล่าวไว้ในหัวข้อที่ 2.1.3 (ง) ซึ่งเหตุผลหลักที่ประเทศไทยเลือกใช้ระบบอนุญาต เพราะในการดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้นมีความสำคัญอย่างมากต่อส่วนรวม ทั้งฝ่ายโจทก์และฝ่ายจำเลย โดยเฉพาะหากศาลพิจารณามีคำสั่งอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มแล้ว จะส่งผลกระทบต่อธุรกิจของจำเลย⁸⁴ ซึ่งธุรกิจนี้อาจเป็นได้ทั้งธุรกิจขนาดกลางและขนาดใหญ่ ซึ่งไม่ว่าจะเป็นแบบใดก็ล้วนแล้วแต่ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ ดังนั้นในขั้นตอนสำคัญอย่างการฟ้องร้องขอเริ่มต้นดำเนินคดีแบบกลุ่มจึงจำเป็นต้องให้อำนาจศาลที่จะมีดุลพินิจในการพิจารณาถึงเหตุอันสมควรแท้จริงซึ่งโจทก์ไม่มีทางอื่นใดนอกจากการฟ้องร้อง ศาลจึงอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มได้

จากแนวความคิดดังกล่าวทำให้นำมาสู่การบัญญัติให้คู่ความสามารถอุทธรณ์คำสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตของศาลได้ตามมาตรา 222/12 ในการอุทธรณ์นี้ก็จะเป็นตัวรองอีกชั้นหนึ่งเพื่อ

(5) โจทก์ได้แสดงให้เห็นว่าโจทก์เป็นสมาชิกกลุ่มที่มีคุณสมบัติ ส่วนได้เสีย รวมตลอดทั้งการได้มาซึ่งสิทธิการเป็นสมาชิกกลุ่ม ตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ถัดมา และโจทก์รวมทั้งทนายความที่โจทก์เสนอให้เป็นทนายความของกลุ่มสามารถดำเนินคดีคุ้มครองสิทธิของกลุ่มบุคคลได้อย่างเพียงพอและเป็นธรรม

คำสั่งศาลที่อนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม ศาลอาจจำกัดขอบเขตของกลุ่มบุคคลให้ชัดเจนเพียงพอเพื่อให้รู้ว่าเป็นกลุ่มบุคคลใดก็ได้

คำสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มอาจอุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์ภายในกำหนดเวลาเจ็ดวันนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่ง และให้งดการพิจารณาไว้จนกว่าคำสั่งนั้นจะถึงที่สุด ทั้งนี้ให้ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยชี้ขาดโดยเร็ว คำวินิจฉัยของศาลอุทธรณ์ถือเป็นที่สุด

ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม ให้ศาลรับคำฟ้องไว้พิจารณาเมื่อได้ส่งหมายเรียกให้จำเลยแล้ว ให้จำเลยทำคำให้การเป็นหนังสือยื่นต่อศาลภายในหนึ่งเดือนและให้ถือว่าทนายความของโจทก์เป็นทนายความของกลุ่มด้วย

ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งไม่อนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม ให้ศาลดำเนินการกระบวนการพิจารณาต่อไปอย่างคดีสามัญ

⁸⁴ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เรื่อง พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่...) พ.ศ. ... (เรื่อง การดำเนินคดีแบบกลุ่ม) ครั้งที่ 1428-15/2547 (2547), หน้า 19 พฤษภาคม 2547. (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

ไม่ให้เกิดความผิดพลาดในการรับฟ้องดำเนินคดีแบบกลุ่มที่ไม่มีมูล หรือไม่รับฟ้องการดำเนินคดีแบบกลุ่มที่มีมูล เรียกได้ว่าเป็นการลดความเสี่ยงต่อความไม่เป็นธรรมแก่ทั้งโจทก์และจำเลย

ซึ่งรายละเอียดของเงื่อนไขในการมีคำสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มของศาลต้องพิจารณาตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลวิธีพิจารณาความแพ่ง ฉบับที่ 26 (พ.ศ. 2558) ส่วนที่ 2 เรื่องการขออนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม ตั้งแต่มาตรา 222/8 ถึงมาตรา 222/13 ประกอบกับบทวิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา 222/1 โดยแบ่งออกได้ดังนี้

- (1) “กลุ่มบุคคล หมายความว่า บุคคลหลายคนที่มีความสัมพันธ์อย่างเดียวกันอันเนื่องมาจากข้อเท็จจริงและหลักกฎหมายเดียวกัน” ในการบัญญัติลักษณะนี้ทำให้กฎหมายมีความแคบ แต่ชัดเจนมากขึ้น เพราะถ้าหากเป็นกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา จะบัญญัติโดยใช้คำว่า “หรือ” แทนคำว่า “และ” ทำให้เพียงแต่ข้อเท็จจริงหรือหลักกฎหมายเดียวกันข้อใดข้อหนึ่งก็เพียงพอต่อการฟ้องร้องคดีแบบกลุ่มแล้ว
- (2) กลุ่มบุคคล จะต้องมีความ “ลักษณะเฉพาะของกลุ่มเหมือนกัน” (ปรากฏในมาตรา 222/1 และมาตรา 222/12) ในรายงานการประชุมของคณะกรรมการกฤษฎีกามีการตีความความหมายไว้ว่าหมายถึงลักษณะเฉพาะของมูลความแห่งคดีเหมือนกัน โดยมูลความแห่งคดีจะเป็นเรื่องเดียวกันแต่เรื่องความเสียหายเท่านั้นที่แตกต่างกัน⁸⁵
- (3) คดีที่สามารถร้องขอดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ 1. คดีละเมิด 2. คดีผิดสัญญา 3. คดีเรียกร้องสิทธิตามกฎหมายต่างๆ เช่น กฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม การคุ้มครองผู้บริโภค แรงงาน หลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ การแข่งขันทางการค้า
- (4) กลุ่มบุคคลมีสมาชิกกลุ่มจำนวนมาก ซึ่งการดำเนินคดีอย่างคดีสามัญจะทำให้เกิดความยุ่งยากและไม่สะดวก รวมทั้งการดำเนินคดีแบบกลุ่มจะเป็นธรรมและมีประสิทธิภาพมากกว่าการดำเนินคดีอย่างคดีสามัญ ในส่วนของการบัญญัติเรื่องจำนวนมาก ในที่ประชุมคณะกรรมการกฤษฎีกามองว่าไม่จำเป็นต้องบัญญัติจำนวนขั้นต่ำเพื่อความชัดเจนดังเช่นกฎหมายของประเทศออสเตรเลีย เพราะการบัญญัติเรื่องจำนวนนั้นขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของกฎหมาย รวมทั้งในทางปฏิบัติผู้เสียหาย

⁸⁵ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เรื่อง พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่...) พ.ศ. ... (เรื่อง การดำเนินคดีแบบกลุ่ม) ครั้งที่ 1439-26/2547 (2547), หน้า 1 กันยายน 2547. (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

ย่อมพยายามรวบรวมผู้เสียหายด้วยกันให้ได้มากที่สุดในการมาฟ้องร้องอยู่แล้ว ดังนั้น จึงไม่จำเป็นต้องบัญญัติในเรื่องของจำนวนขึ้นด้าไว้ด้วย⁸⁶

- (5) โจทก์ได้แสดงให้เห็นว่าโจทก์เป็นสมาชิกกลุ่มที่มีคุณสมบัติ ส่วนได้เสีย รวมตลอดทั้ง การได้มาซึ่งสิทธิการเป็นสมาชิกกลุ่ม ตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ถ้ามี และ โจทก์รวมทั้งทนายความที่โจทก์เสนอให้เป็นทนายความของกลุ่มสามารถดำเนินคดี คู่ครองสิทธิของกลุ่มบุคคลได้อย่างเพียงพอและเป็นธรรม

ทั้ง 5 ประการที่ได้กล่าวมานี้ สมาชิกกลุ่มจำเป็นต้องพิสูจน์จนเป็นที่พอใจแก่ศาล ให้ศาล เห็นถึงมูลความแห่งคดี รวมทั้งคุณสมบัติต่างๆทั้งทางคดีความ และคุณสมบัติของสมาชิกกลุ่ม ที่ เพียงพอต่อการเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีแบบกลุ่ม หากศาลเห็นว่าไม่ครบคุณสมบัติดังกล่าว หรือขาดข้อใดข้อหนึ่ง หรือมีความไม่ชัดเจนในข้อใดข้อหนึ่ง ศาลมีอำนาจในการช่วยกำหนดให้ คุณสมบัติดังกล่าวนั้นชัดเจนขึ้น หรือหากไม่มีทางอื่นใดที่มูลแห่งคดีจะสามารถเข้าเงื่อนไขตาม กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มได้อีกแล้ว ศาลอาจมีคำสั่งไม่อนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม และ ให้ผู้เสียหายฟ้องร้องอย่างคดีสามัญ ซึ่งเมื่อลองเปรียบเทียบระบบอนุญาตของไทยกับประเทศอื่นๆ จึงได้ประเด็นที่น่าพิจารณา ดังนี้

4.1.1.2 วิเคราะห์ระบบอนุญาตของประเทศไทย และประเทศสหรัฐอเมริกา

ดังที่ได้กล่าวถึงไปแล้วในบทที่ 3 เรื่องระบบการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทย สหรัฐอเมริกาซึ่งถูกบัญญัติไว้ใน Rule 23 โดยใช้รูปแบบของระบบอนุญาต กล่าวคือคู่ความจะต้อง แสดงให้เห็นที่พอใจแก่ศาลถึงมูลเหตุในการฟ้องร้องขอดำเนินคดีแบบกลุ่ม⁸⁷ รวมทั้งจำเป็นต้องชี้แจงจริงต่างๆต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด เมื่อศาลเห็นสมควรจึงมีคำสั่งอนุญาตให้ ดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ ซึ่งในภายหลังจากมีคำสั่งไม่ว่าศาลจะอนุญาตหรือไม่อนุญาต คู่ความก็สามารถอุทธรณ์คำสั่งนั้นได้ เนื่องจากเหตุผลหลักที่ว่า คำสั่งอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้นจะมี ผลกระทบอย่างมากต่อธุรกิจของจำเลย ในขณะที่เดียวกันคำสั่งไม่อนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มก็

⁸⁶ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เรื่อง พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่...) พ.ศ. ... (เรื่อง การดำเนินคดีแบบกลุ่ม) ครั้งที่ 1421-8/2547, หน้า 17 มีนาคม 2547. (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

⁸⁷ Federal Rule of Civil Procedure: Rule 23(b) Class Actions Maintainable.

An action may be maintained as a class action if the prerequisites of subdivision (a) are satisfied, and in addition:

ส่งผลกระทบต่อสิทธิของโจทก์ด้วย ซึ่งประเทศไทยก็ใช้ระบบอนุญาตเช่นเดียวกัน โดยจากสถิติคดีละเมิดที่มีผู้เสียหายจำนวนมาก (mass tort) ย้อนหลัง 20 ปีในสหรัฐอเมริกาปรากฏจำนวนคดีทั้งสิ้นกว่า 200,000 คดีที่อยู่ในระบบศาล และยังสามารถคาดเดาได้ว่าจะมีจำนวนคดีเพิ่มขึ้นอีกว่า 50,000 คดีต่อปี⁸⁸ (ส่วนจำนวนคดีแบบกลุ่มทั้งหมดนั้นยังไม่มีการบันทึกที่แน่นอน) ดังนั้นจึงอาจมีแนวโน้มว่าระบบอนุญาตอาจทำให้การความล่าช้าในการดำเนินคดี โดยพิจารณาจากเงื่อนไขตามกฎหมายที่ศาลใช้วินิจฉัยการมีคำสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม

จะเห็นได้ว่าในระบบกระบวนการเริ่มต้นที่ผู้แทนโจทก์หรือโจทก์ยื่นฟ้องคดีเข้ามาสู่ศาลนั้น มีความคล้ายคลึงกันในภาพรวมขององค์ประกอบต่างๆระหว่างประเทศไทยและประเทศสหรัฐอเมริกา แต่ยังคงมีความแตกต่างกันในเรื่องของรายละเอียดตาม Rule 23 ของประเทศสหรัฐอเมริกา เนื่องจากกฎหมายเรื่องการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทยมีมาก่อนไทยทำให้มีกรณีพิพาทที่เกิดขึ้นซึ่งสามารถนำมาปรับแก้ข้อบกพร่องของกฎหมายได้ ส่งผลให้กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทยค่อนข้างมีความชัดเจนมากกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของไทยไม่ว่าจะเป็นประเด็นตามมาตรา 222/12 (2) อันว่าด้วยเรื่อง “ลักษณะเฉพาะของกลุ่ม” อันที่ประชุมของคณะกรรมการกฤษฎีกากล่าวว่า หมายความว่า “ลักษณะแห่งมูลคดีที่เหมือนกันของกลุ่ม” แต่เมื่อวิเคราะห์ตามบริบทแล้ว น่าจะหมายความว่า “ข้อเรียกร้องของกลุ่ม” มากกว่า เนื่องจากกฎหมายไทยลอกกฎหมายมาจาก Rule 23 ที่ใช้คำว่า Typical of claims ซึ่งผู้ทำวิจัยมองว่า หมายถึง ประเภทของข้อเรียกร้องของกลุ่มเดียวกันมากกว่าที่จะเป็นลักษณะเฉพาะของกลุ่ม เพราะจะพิจารณาว่ากลุ่มบุคคลที่โจทก์กล่าวอ้างนั้นจะเป็นกลุ่มบุคคลใด สามารถพิจารณาได้จากข้อเรียกร้องของกลุ่มบุคคลเหล่านั้นได้ว่ามีข้อเรียกร้องอย่างไรบ้างที่เหมือนกัน ก็จะสามารถจำกัดขอบเขตของสมาชิกกลุ่มได้ ในขณะที่หากบทบัญญัติของไทยใช้คำว่า “ลักษณะเฉพาะของกลุ่ม” ซึ่งได้รับการอธิบายว่าเป็น “ลักษณะแห่งมูลคดีที่เหมือนกันของกลุ่ม” เช่นนี้จะให้ตีความว่าอย่างไรจึงจะเป็นลักษณะเฉพาะของกลุ่มได้บ้างจะต้องเกิดจากสถานการณ์เดียวกันเพียงอย่างเดียวหรือไม่? หากใช้คำว่า “ข้อเรียกร้องของกลุ่ม” ผู้ทำวิจัยมองว่าจะมีความชัดเจนมากกว่า

⁸⁸ Alba Conte and Herbert B. Newberg, *Newberg on Class Actions* : Volume 1. P.6-7

4.1.1.3 วิเคราะห์ระบบอนุญาตของประเทศไทย และประเทศออสเตรเลีย

ระบบอนุญาตของประเทศไทยและประเทศออสเตรเลียค่อนข้างมีความแตกต่างกันอย่างมาก เนื่องจากประเทศออสเตรเลียใช้ระบบกองทุนเข้ามามีส่วนร่วมช่วยในการเริ่มต้นคดีของสมาชิกกลุ่ม ซึ่งทำให้ในการฟ้องร้องคดีเพื่อดำเนินคดีแบบกลุ่มเป็นไปได้ง่ายมากขึ้น ซึ่งในขณะที่การดำเนินคดีแบบกลุ่มของไทยเป็นระบบอนุญาตที่ต้องให้ศาลมีความเห็นชอบต่อข้อพิพาทที่เกิดขึ้นโดยยึดข้อกฎหมายเป็นพื้นฐานในการใช้วินิจฉัยความเหมาะสมของคดี ทำให้มีประเด็นที่ว่าระบบอนุญาตของไทยอาจมีความแคบเกินไปหรือไม่ในการบังคับใช้ เพราะประเทศออสเตรเลียบัญญัติให้คุณสมบัติในการยื่นฟ้องเข้ามาดำเนินคดีแบบกลุ่มค่อนข้างกว้างและสะดวกมากกว่า จากจำนวนที่ระบุโดยชัดเจนเพียง 7 คนก็สามารถเริ่มต้นการดำเนินคดีแบบกลุ่มได้⁸⁹ ในขณะที่ของประเทศไทยมีเงื่อนไขในการจะรับเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีแบบกลุ่มหลายข้อและยังไม่มีชัดเจนในเรื่องของจำนวนว่าเท่าใดจึงจะเพียงพอ นอกจากนี้กฎหมายของออสเตรเลียยังมีความกว้างในเรื่องของ “ลักษณะแห่งคดีร่วมกัน” ที่ประเทศออสเตรเลียบัญญัติเพียงคำว่า “มีลักษณะที่เหมือนกัน คล้าย หรือเกี่ยวข้องกัน”⁹⁰ ก็เป็นการเพียงพอต่อการยื่นฟ้องแล้ว และเมื่อเพียงพอต่อการยื่นฟ้อง ศาลก็ไม่มีดุลพินิจในการไม่อนุญาต ในขณะที่กรณีของประเทศไทย ถ้าต้องการจะนำคดีเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่มจะต้องแสดงกระทงเป็นที่พอใจแก่ศาลก่อนว่าคดีมีมูลเหตุมากพอให้ฟ้องร้อง อาจทำให้คดีเกิดความล่าช้าในกระบวนการเหล่านี้ได้ นอกจากนี้อาจทำให้ในบางกรณีที่เกิดขึ้นอาจฟ้องร้องดำเนินคดีแบบกลุ่มที่ไทยไม่ได้ แต่กลับฟ้องที่ประเทศออสเตรเลียได้

4.1.1.4 วิเคราะห์ระบบอนุญาตของประเทศไทย และประเทศแคนาดา

เนื่องจากกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศแคนาดามีต้นร่างมาจากกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศสหรัฐอเมริกาจึงค่อนข้างมีแนวคิดที่คล้ายคลึงกัน ทำให้เมื่อ

⁸⁹ Federal Court of Australia Act 1979: Part IVA – Representative proceedings

Division 2—Commencement of representative proceeding: 33C Commencement of proceeding

(1) Subject to this Part, where:

(a) 7 or more persons have claims against the same person; and

⁹⁰ Federal Court of Australia Act 1979: Part IVA – Representative proceedings

Division 2—Commencement of representative proceeding: 33C Commencement of proceeding

(1) Subject to this Part, where:

(b) the claims of all those persons are in respect of, or arise out of, the same, similar or related circumstances; and

เปรียบเทียบกับกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของไทย จึงมีความแตกต่างกันไม่มากนัก ไม่ว่าจะ เป็นในเรื่องของระบบการขออนุญาต ซึ่งมีแนวคิดศาลควรเป็นผู้คัดกรองคดีที่จะเข้าสู่ กระบวนการดำเนินคดีแบบกลุ่มด้วยตนเอง โดยคดีที่ยื่นคำฟ้องขออนุญาตต่อศาลจะต้องเข้า หลักเกณฑ์เงื่อนไขตามที่กฎหมายกำหนดในเบื้องต้นก่อน และศาลจะเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาดเองว่าคดี นั้นครบองค์ประกอบเงื่อนไขตามที่กฎหมายกำหนดหรือไม่⁹¹ ส่วนที่จะมีความแตกต่างคือในส่วน ของการมีกองทุนเพื่อการดำเนินคดีของประเทศแคนาดาซึ่งจะมีกองทุนช่วยสนับสนุนในการ ดำเนินคดีไม่ให้มีภาระค่าใช้จ่ายแก่ผู้เสียหายมากเกินไป ในขณะที่ประเทศไทยจะไม่มีเรื่องของ กองทุนแต่จะอยู่ในรูปแบบเดียวกับประเทศสหรัฐอเมริกามากกว่า

4.1.1.5 บทสรุปวิเคราะห์ระบบอนุญาตของประเทศไทย ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศ ออสเตรเลีย และประเทศแคนาดา

จากประเด็นเรื่องระบบอนุญาตของประเทศไทย ที่ประกอบด้วยเงื่อนไขทางกฎหมายและ เงื่อนไขตามดุลพินิจของศาลที่สมาชิกกลุ่มจำเป็นต้องแสดงให้เป็นที่พอใจแก่ศาล ศาลจึงมีคำสั่ง อนุญาตให้นำคดีเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีแบบกลุ่มได้นั้นทำให้ผู้ทำวิจัยตั้งข้อสังเกตว่าการ ดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศออสเตรเลียจะมีประสิทธิภาพมากกว่าการดำเนินคดีแบบกลุ่มของ ประเทศไทยและประเทศสหรัฐอเมริกาในประเด็นของเส้นทางการเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดี แบบกลุ่มหรือไม่ ซึ่งประเด็นนี้มีความสำคัญอย่างมากในการดำเนินคดี เพราะถ้าหากว่าตั้งแต่ เริ่มต้นเป็นระบบแบบให้ศาลมีอำนาจในการออกคำสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ดำเนินคดีแล้วศาล ไม่อนุญาตให้ดำเนินคดี ก็จะทำให้เกิดความเสียหายต่อสมาชิกกลุ่ม

นอกจากนี้ในกรณีตัวอย่างที่เกิดขึ้นจริงในประเทศสหรัฐอเมริกาที่ศาลตัดสินไม่อนุญาตให้ ดำเนินคดีแบบกลุ่ม เช่น กรณีที่ผู้เสียหายไปซื้อผลิตภัณฑ์ของบริษัทจำเลยมาใช้แล้วเกิดความชำรุด เสียหาย ซึ่งปรากฏผู้เสียหายจำนวนมากถึง 350 ราย⁹² หากนำมาวิเคราะห์ตามกฎหมายของ ประเทศออสเตรเลียแทนแล้ว มีโอกาสเป็นไปได้สูงมากกว่าจะสามารถเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดี แบบกลุ่มของประเทศออสเตรเลียได้ เนื่องจากเข้าเงื่อนไขเบื้องต้นในการนำคดีเข้าสู่กระบวนการ

⁹¹ Class Proceeding Act 1992: Motion for certification

(2) A person who commences a proceeding under subsection (1) shall make a motion to a judge of the court for an order certifying the proceeding as a class proceeding and appointing the person representative plaintiff. 1992, c. 6, s. 2 (2).

⁹² Utah v. American Pipe&Constr. Co., 473 F.2d 580 ,21 (D. Cal. 1969)

ดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ตาม Division 2 : Commencement of Representative Proceeding ในข้อ 33C Commencement of Proceeding (1) กล่าวคือ 1. มีผู้เสียหายมากกว่า 7 คน ในกรณีนี้มีจำนวนผู้เสียหายมากถึง 350 ราย 2. สมาชิกกลุ่มนั้นมีข้อเรียกร้องซึ่งเกิดจากสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกัน คือ สมาชิกกลุ่มแต่ละรายเป็นผู้ได้รับความเสียหายจากการใช้ผลิตภัณฑ์ของบริษัทจำเลย และ 3. สมาชิกกลุ่มร่วมกันฟ้องร้องในส่วนของค่าเสียหายที่เกิดขึ้นจากการใช้ผลิตภัณฑ์ของจำเลยเช่นเดียวกัน ดังนั้นจะเห็นได้ว่า หากเปลี่ยนสถานที่เกิดเหตุจากประเทศสหรัฐอเมริกา มาเป็นประเทศออสเตรเลียแทน เป็นที่น่าสนใจว่า ให้ผลที่แตกต่างกันออกไป คือหากว่ามาฟ้องร้องที่ประเทศออสเตรเลียจะทำให้คดีดังกล่าวเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีแบบกลุ่มได้

ในอีกประเด็นหนึ่ง หากว่าให้ศาลเป็นผู้พิจารณาในเบื้องต้นเองทั้งหมดว่าคดีที่ยื่นฟ้องเป็นคดีแบบกลุ่มเข้ามานั้นเหมาะสมเพียงพอหรือไม่ในการที่ศาลจะอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มต่อไป ก็อาจเกิดปัญหาคดีค้างอยู่ที่การพิจารณาในเบื้องต้นเท่านั้นว่า คดีมีความเหมาะสมเพียงพอที่ศาลจะอนุญาตหรือไม่อนุญาต คดีก็จะล้นโรงล้นศาลทำให้การดำเนินคดีแบบกลุ่มที่อยู่ในช่วงของการพิจารณาคดีแล้วล่าช้าลง เพราะในระบบที่ให้ดุลพินิจศาลในการพิจารณานั้นยังมีการอนุญาตให้คู่กรณียื่นอุทธรณ์คำสั่งของศาลได้อีกไม่ว่าศาลจะอนุญาตหรือไม่ก็ตาม ดังนั้นหากมีระบบที่ชัดเจนดังเช่นกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศออสเตรเลียแล้ว ผู้ทำวิจัยคิดว่าจะเป็นประโยชน์ในแง่ของการประสิทธิประสาทความยุติธรรมให้กับประชาชนได้มากกว่า

ดังนั้นจากการวิเคราะห์ในประเด็นเรื่องระบบการอนุญาตของศาล ผู้ทำวิจัยจึงเห็นว่า การที่ให้ศาลเป็นผู้มีอำนาจในการมีคำสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้นอาจไม่กว้างมากพอ แต่จากการวิเคราะห์ตามระบอบองค์กรของประเทศไทย ก็สามารถเข้าใจได้ว่า ประเทศไทยเราไม่เคยมีองค์กรที่คอยทำหน้าที่ในการช่วยเหลือศาลในลักษณะของกองทุน หรืออย่างน้อยเป็นองค์กรที่คอยคัดกรองคดีก่อนขึ้นสู่ศาล ไม่ว่าจะเป็นในประเด็นที่ว่า คดีดังกล่าวมีมูลเพียงพอหรือไม่ คดีดังกล่าวอยู่ในเขตอำนาจของศาลใด ก็ไม่มี เราจะมีเพียงแต่อัยการซึ่งเป็นผู้คัดกรองส่งฟ้องในคดีอาญาเท่านั้น ดังนั้นการเลือกตัวเลือกที่ให้ศาลเป็นผู้คัดกรองคดีความเองจึงเป็นธรรมชาติที่สุดในช่วงขณะปัจจุบันของสังคมไทย แต่ถ้าหากในอนาคตจะมีการจัดตั้งองค์กรที่มีลักษณะดังกล่าว ก็จะทำให้การฟ้องร้องคดีแบบกลุ่มเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

นอกเหนือจากเรื่องขององค์กรในการช่วยเหลือศาลในเรื่องคดีความแล้ว บทบัญญัติกฎหมายของไทยยังมีความไม่ชัดเจนในเรื่องการตีความกฎหมายอยู่บ้าง เนื่องจากเป็นความประสงค์ของผู้ร่างกฎหมาย ที่ต้องการร่างบทบัญญัติให้กว้าง เพื่อเว้นช่องว่างให้ศาลสามารถมีดุลพินิจในกรณีต่างๆได้ รวมทั้งเพื่อให้เป็นการสะดวกต่อการทำความเข้าใจในเบื้องต้นเกี่ยวกับการ

ดำเนินคดีแบบกลุ่ม ผู้ทำวิจัยจึงเห็นว่าหากการดำเนินคดีแบบกลุ่มของไทยได้บังคับใช้ไปได้สักพักหนึ่งแล้วมีกรณีตัวอย่างเกิดขึ้น หากมีปัญหาจากการใช้บทบัญญัติก็สามารถนำรูปแบบการร่างกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย และประเทศแคนาดา เข้ามาปรับใช้ เพื่อให้การใช้กฎหมายมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น รวมทั้งออกเป็นข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาเพิ่มเติมเพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

ตาราง 1 ตารางสรุปการวิเคราะห์ระบบอนุญาตของประเทศไทย
ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย และประเทศแคนาดา

หัวข้อ / ประเทศ	ประเทศไทย	ประเทศสหรัฐอเมริกา	ประเทศออสเตรเลีย	ประเทศแคนาดา
1. ระบบอนุญาตโดยศาลมีอำนาจออกคำสั่งให้อนุญาตหรือไม่อนุญาต	ใช้ระบบอนุญาต	ใช้ระบบอนุญาต	ระบบอนุญาตเป็นเพียงข้อยกเว้น	ใช้ระบบอนุญาต
2. เงื่อนไขที่ศาลจะอนุญาตให้เข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่มได้	1. สภาพแห่งข้อหา คำขอ บังคับ และข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งข้อหาของโจทก์และของกลุ่มบุคคล มีลักษณะตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 222/10 2. โจทก์ได้แสดงให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะที่เหมือนกันของกลุ่มบุคคลที่ชัดเจน	1. สมาชิกกลุ่มนั้นมีจำนวนมาก กระทั่งการดำเนินคดีไปอย่างคดีสามัญไม่เป็นการเหมาะสมในทางปฏิบัติ 2. สมาชิกกลุ่มมีปัญหาข้อกฎหมายหรือปัญหาข้อเท็จจริงเดียวกัน	1. ต้องมีบุคคลอย่างน้อย 7 คน อ้างข้อเรียกร้องต่อบุคคลคนเดียวกันหรือหลายคน 2. ข้อเรียกร้องของบุคคลทุกคนจะต้องเกิดจากสถานการณ์เดียวกัน หรือเหมือนกัน หรือเกี่ยวข้องกับข้อร้องเรียนข้อเท็จจริงหรือจะต้องมีประเด็นข้อเท็จจริงหรือ	1. คำฟ้องจะต้องเปิดเผยซึ่งมูลเหตุแห่งการโต้แย้งสิทธิ 2. มีการระบุจำนวนสมาชิกกลุ่ม 2 คนหรือมากกว่านั้นซึ่งจะดำเนินคดีแทนโดยผู้แทนกลุ่มของฝ่ายโจทก์หรือผู้แทนกลุ่มของฝ่ายจำเลย

	<p>เพียงพอเพื่อให้รู้ได้ว่าเป็นกลุ่มบุคคลใด</p> <p>3. กลุ่มบุคคลมีสมาชิกกลุ่มจำนวนมาก ซึ่งการดำเนินการดำเนินงานที่ดีสามารถทำให้เกิดความยุ่งยากและไม่สะดวก</p> <p>4. การดำเนินการตามวิธีปฏิบัติจะเป็นประโยชน์และมีประสิทธิภาพมากกว่าการดำเนินการตามวิธีปฏิบัติ</p> <p>สามัญ</p> <p>5. โจทย์ที่ได้แสดงให้เห็นว่า โจทย์เป็นสมาชิกกลุ่มที่มีคุณสมบัติ ส่วนได้เสีย รวมตลอดทั้งการได้มาซึ่งสิทธิการเป็นสมาชิกกลุ่ม ตามข้อกำหนดของประธานสภาผู้ว่าฯ และมีโจทย์รวมทั้ง</p>	<p>3. ชื่อเรียกของของกลุ่มนั้นเป็นชื่อเรียกประเภทเดียวกัน</p> <p>4. ผู้แทนกลุ่มนั้นสามารถปกป้องผลประโยชน์ของสมาชิกกลุ่มได้อย่างเป็นธรรมและเพียงพอ</p>	<p>ข้อกฎหมายที่เป็นสาระสำคัญร่วมกันข้อใดข้อหนึ่ง</p>	<p>3. ชื่อเรียกหรือชื่อต่อสู้อของสมาชิกกลุ่มจะต้องเป็นประเด็นสำคัญแห่งชาติ</p> <p>4. การดำเนินการตามวิธีปฏิบัติจะสะดวกกว่าการดำเนินการตามวิธีปฏิบัติสามัญ</p> <p>5. ผู้แทนกลุ่มของโจทก์หรือจำเลยนั้นจะต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้</p> <p>5.1 ต้องมีความสามารถที่จะรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มได้อย่างเพียงพอ</p> <p>5.2 ผู้แทนกลุ่มของโจทก์หรือจำเลยนั้นจะต้องมีแผนการขั้นตอนในการดำเนินการตามวิธีปฏิบัติ</p>
--	---	---	--	--

	<p>หมายความว่าตั้งใจที่จะเสนอให้ เป็นหนทางความของกลุ่ม สามารถดำเนินการตามค่านิยมที่ค้ำชูหรือ สิทธิของกลุ่มบุคคลได้อย่าง เพียงพอและเป็นธรรม</p>			<p>กลุ่มเพื่อประโยชน์แก่สมาชิก กลุ่ม</p> <p>5.3 ต้องไม่มีผลประโยชน์ ขัดแย้งกับสมาชิกกลุ่ม</p>
<p>3. รูปแบบของกฎ ใช้ระบบอนุญาต</p>	<p>ต้องให้สมาชิกกลุ่มพิสูจน์ จนกว่าจะเป็นที่พอใจแก่ศาล ว่าคดีสามารถเข้าสู่การ ดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ตาม บทบัญญัติของกฎหมาย ศาล จึงอนุญาตให้ดำเนินคดี</p>	<p>ต้องให้สมาชิกกลุ่มพิสูจน์จนกว่า จะเป็นที่พอใจแก่ศาลว่าคดี สามารถเข้าสู่การดำเนินคดีแบบ กลุ่มได้ตามบทบัญญัติของ กฎหมาย ศาลจึงอนุญาตให้ ดำเนินคดี</p>	<p>จะใช้ระบบอนุญาตเฉพาะใน กรณีที่มีจำนวนสมาชิกกลุ่มไม่ถึง 7 คน ให้ศาลเป็นผู้มีอำนาจใน การพิจารณาว่าจะอนุญาตให้ ดำเนินคดีแบบกลุ่มหรือไม่ อนุญาต</p>	<p>ต้องให้สมาชิกกลุ่มพิสูจน์ จนกว่าจะเป็นที่พอใจแก่ศาล ว่าคดีสามารถเข้าสู่การ ดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ตาม บทบัญญัติของกฎหมาย ศาล จึงอนุญาตให้ดำเนินคดี</p>
<p>4. การมีกองทุนเพื่อ ช่วยเหลือในการ ดำเนินคดี</p>	<p>ไม่มีระบบกองทุน</p>	<p>ไม่มีระบบกองทุน</p>	<p>มีระบบกองทุนช่วยเหลือในเรื่อง ภาระค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี และช่วยเหลือศาลในการคัด กรองคดีที่จะขึ้นสู่ศาล</p>	<p>มีระบบกองทุนช่วยเหลือ เฉพาะเรื่องภาระค่าใช้จ่ายใน การดำเนินคดีแต่จะสามารถ ดำเนินคดีแบบกลุ่มได้หรือไม่ ต้องพิสูจน์ให้เป็นที่พอใจแก่</p>

				ศาลตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด
5. การอุทธรณ์คำสั่งของศาล กรณีอุทธรณ์ไม่อนุญาตหรือไม่อนุญาตให้คำเป็นคดี	อนุญาตให้มีการอุทธรณ์คำสั่ง อนุญาตหรือไม่อนุญาตของศาลได้ คำสั่งของศาลอุทธรณ์ถือเป็นที่สุด	อนุญาตให้มีการอุทธรณ์คำสั่ง อนุญาตหรือไม่อนุญาตของศาล ได้		อนุญาตให้มีการอุทธรณ์คำสั่ง อนุญาตหรือไม่อนุญาตของศาลได้

4.1.2 บทวิเคราะห์ตีความกฎหมายเมื่อนำไปปรับใช้กับข้อเท็จจริง

4.1.2.1 กรณีคดีเกี่ยวกับละเมิดซึ่งมีผู้เสียหายจำนวนมาก

กรณีตัวอย่าง : จำเลยหลอกวงซื้อขายหุ้น IPO หรือหุ้นที่เสนอขายให้แก่ประชาชนทั่วไป ในครั้งแรกก่อนที่จะเข้าทำการซื้อขายที่ตลาดหลักทรัพย์ โดยอ้างว่า ได้รับการจัดสรรมาจากผู้มีอุปการคุณ ซึ่งมีผู้เสียหายเห็นว่ามีโอกาสทำกำไรได้ จึงหลงเชื่อโอนเงินให้ผู้กระทำความผิดไป รวมมูลค่าความเสียหาย จำนวน 281 ล้านบาท แต่เมื่อถึงกำหนดวันเปิดตลาด จำเลยไม่สามารถโอนหุ้นเข้าไปในบัญชีของผู้เสียหายแต่ละคนได้ เมื่อถูกทวงถามเจ้าตัวกลับบ่ายเบี่ยงอ้างว่าติดขัดในขั้นตอนของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เมื่อผู้เสียหายตรวจสอบพบว่าในเบื้องต้นมีจำนวนผู้เสียหายที่โอนเงินไปให้จำเลยประมาณ 30 ราย จึงรวมตัวกันเพื่อฟ้องร้องดำเนินคดีต่อจำเลย

วินิจฉัยจากการปรับใช้กับกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของไทย

ตามระบบการดำเนินคดีแบบกลุ่มของไทย กำหนดให้ศาลเป็นผู้มีบทบาทในการพิจารณาอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ข้อพิพาทที่ยื่นต่อศาลเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่มได้หรือไม่⁹³ โดยพิจารณาจากปัจจัยหลายประการ ได้แก่

1. สมาชิกกลุ่มจะต้องเป็นกลุ่มบุคคลที่มีสิทธิอย่างเดียวกันอันเนื่องมาจากข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายเดียวกัน และมีลักษณะเฉพาะของกลุ่มเหมือนกัน แม้ว่าจะมีลักษณะของความเสียหายที่แตกต่างกัน⁹⁴
2. ประเด็นข้อกฎหมายซึ่งแสดงออกซึ่งสิทธิของสมาชิกกลุ่มทุกคนอาจเป็น คดีกฎหมายละเมิด คดีกฎหมายสัญญา คดีเรียกร้องสิทธิตามกฎหมายต่างๆ⁹⁵
3. โจทก์ต้องแสดงถึงลักษณะเฉพาะที่เหมือนกันของกลุ่มที่ชัดเจนเพียงพอเพื่อให้รู้ได้ว่าเป็นกลุ่มบุคคลใด⁹⁶
4. กลุ่มบุคคลมีสมาชิกจำนวนมาก ซึ่งการดำเนินคดีอย่างคดีสามัญจะทำให้เกิดความยุ่งยากและไม่สะดวก⁹⁷ การดำเนินคดีแบบกลุ่มจะเป็นธรรมและมีประสิทธิภาพมากกว่าการดำเนินคดีอย่างคดีสามัญ⁹⁸

⁹³ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ฉบับที่ 26 (พ.ศ.2558) มาตรา 222/11

⁹⁴ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ฉบับที่ 26 (พ.ศ.2558) มาตรา 222/1

⁹⁵ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ฉบับที่ 26 (พ.ศ.2558) มาตรา 222/8

⁹⁶ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ฉบับที่ 26 (พ.ศ.2558) มาตรา 222/12

⁹⁷ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ฉบับที่ 26 (พ.ศ.2558) มาตรา 222/12

⁹⁸ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ฉบับที่ 26 (พ.ศ.2558) มาตรา 222/12

5. โจทก์ได้แสดงให้เห็นว่าโจทก์เป็นสมาชิกกลุ่มที่มีคุณสมบัติ ส่วนได้เสีย รวมตลอดทั้งการได้มาซึ่งสิทธิการเป็นสมาชิกกลุ่ม ตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ถ้ามี และโจทก์รวมทั้งทนายความที่โจทก์เสนอให้เป็นทนายความของกลุ่มสามารถดำเนินคดีคุ้มครองสิทธิของกลุ่มบุคคลได้อย่างเพียงพอและเป็นธรรม⁹⁹

ถ้าหากว่าศาลเห็นว่าเงื่อนไขในการเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่มครบถ้วนศาลมีอำนาจในการอนุญาตให้คดีดังกล่าวเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่มได้ ซึ่งจากการวิเคราะห์ในเบื้องต้น ข้อเท็จจริงที่ยกขึ้นเป็นกรณีตัวอย่างนั้นสมาชิกกลุ่มมีสิทธิอันมาจากการกระทำละเมิดของจำเลย ที่ได้ทำการหลอกลวงขายหุ้น IPO แก่ประชาชน เมื่อกลุ่มผู้เสียหาย (สมาชิกกลุ่ม) หลงเชื่อจึงทำการซื้อหุ้น IPO จากจำเลย แต่จำเลยไม่สามารถโอนหุ้นที่เสนอขายนั้นให้กับสมาชิกกลุ่มได้ ดังนั้นสมาชิกกลุ่มจึงฟ้องร้องโดยอาศัยสิทธิอันเกิดจากข้อกฎหมายเดียวกันคือกฎหมายละเมิด โดยมีลักษณะเฉพาะของกลุ่มคือมาจากการกระทำของจำเลยที่เสนอขายหุ้น IPO ให้กับสมาชิกกลุ่มทั้งหมด ส่วนจำนวนของสมาชิกกลุ่ม 30 รายนั้นอาจไม่ใช่จำนวนมากตามที่ศาลเห็นควร ในส่วนนี้สมาชิกกลุ่มจำเป็นต้องแสดงให้เห็นว่าจำนวนของสมาชิกกลุ่มนั้นมากจนกระทั่งการดำเนินคดีไปอย่างคดีสามัญทั่วไปจะทำให้เกิดความยุ่งยากและไม่สะดวก รวมทั้งการดำเนินคดีแบบกลุ่มจะมีประสิทธิภาพมากกว่าอีกด้วย ทั้งนี้ผู้แทนโจทก์ หรือผู้แทนกลุ่มจะต้องเป็นหนึ่งในสมาชิกกลุ่มที่เสียหายจากกรณีที่เกิดขึ้นดังกล่าว เพื่อให้มีแรงผลักดันในการปกป้องสิทธิของสมาชิกกลุ่มรายอื่นๆ ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ เมื่อครบเงื่อนไขดังนี้แล้ว ศาลจึงจะอนุญาตให้นำคดีเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่มต่อไปได้ โดยในรายละเอียดของประเด็นอื่นๆสามารถพิจารณาได้ในประเด็นถัดไป

วินิจฉัยจากการปรับใช้กับกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศสหรัฐอเมริกา

กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นไปตาม Federal Rule of Civil Procedure : Rule 23 ซึ่งระบบอนุญาตของศาลฎีกาบัญญัติไว้ใน Rule 23(B) Class Actions Maintainable ในส่วนของวรรคแรกที่ว่า “An action may be maintained as a class action if the prerequisites of subdivision (a) are satisfied, and in addition ...” ซึ่งหมายความว่าถึงในการจะทำให้การดำเนินคดีแบบกลุ่มยังดำรงอยู่ได้ เงื่อนไขในการยื่นฟ้องเบื้องต้นของคดี

⁹⁹ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ฉบับที่ 26 (พ.ศ.2558) มาตรา 222/12

จะต้องแสดงให้เห็นที่พอใจแก่ศาลตาม Rule 23(a) รวมทั้งต้องแสดงให้เห็นที่พอใจแก่ศาลในเงื่อนไขเพิ่มเติมของ Rule 23(b) อีกด้วย (รายละเอียดเพิ่มเติมในหัวข้อที่ 3.1.2)

แสดงว่าในการที่คดีหนึ่งจะถูกนำเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่มตามกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศสหรัฐอเมริกาได้ จะต้องแสดงให้เห็นที่พอใจแก่ศาลถึงลักษณะแห่งคดี และลักษณะของกลุ่มที่เข้าเงื่อนไขตามที่กฎหมายกำหนดและศาลเห็นควรจึงจะอนุญาตให้คดีดังกล่าวเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่มได้

ดังนั้นจากข้อเท็จจริงตามกรณีตัวอย่าง โจทก์จำเป็นต้องแสดงให้เห็นที่พอใจแก่ศาลตามเงื่อนไขดังต่อไปนี้¹⁰⁰

1. สมาชิกกลุ่มนั้นมีจำนวนมาก (Numerous) กระทั่งการให้สมาชิกกลุ่มแต่ละคนเข้าร่วมในการดำเนินคดีจะไม่เป็นการสะดวกในทางปฏิบัติ (Impracticable) แต่ไม่ถึงขนาดเป็นไปไม่ได้ ในประเด็นนี้กฎหมายมิได้บัญญัติไว้ชัดเจน แต่ได้ให้อำนาจศาลใช้ดุลพินิจอย่างกว้าง
2. สมาชิกกลุ่มนั้นมีปัญหาข้อกฎหมายหรือปัญหาข้อเท็จจริงเดียวกัน (There are question of law or fact common to the class)
3. ข้อเรียกร้องหรือข้อต่อสู้ของผู้แทนกลุ่มจะต้องเป็นข้อเรียกร้องหรือข้อต่อสู้ประเภทเดียวกันกับสมาชิกกลุ่ม (Typical of claims or defenses)
4. ผู้แทนกลุ่มนั้นสามารถปกป้องผลประโยชน์ของสมาชิกกลุ่มได้อย่างเป็นธรรมและเพียงพอ (Fairly and adequately protect the interests of the class)

ดังนั้นเมื่อผู้แทนโจทก์สามารถพิสูจน์เงื่อนไขต่างๆตามที่กฎหมายกำหนดได้แล้ว ศาลจึงจะอนุญาตให้นำคดีเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่มต่อไปได้ โดยในเบื้องต้น เนื่องจากข้อเท็จจริงตามกรณีตัวอย่างนั้น สมาชิกกลุ่มต้องการฟ้องร้องเป็นคดีละเมิดเหมือนกัน มีข้อเรียกร้องที่ต้องการให้จำเลยชดเชยเยียวยาความเสียหายในฐานละเมิดเหมือนกัน ผู้ทำวิจัยจึงมองว่าในข้อที่ว่าสมาชิกกลุ่มต้องมีปัญหาข้อเท็จจริงหรือปัญหาข้อกฎหมายอย่างเดียวกัน รวมทั้งต้องมีข้อเรียกร้องเดียวกันนั้นเป็นไปได้ตามข้อเท็จจริงจากกรณีตัวอย่าง คือ สมาชิกกลุ่มฟ้องร้องในฐานละเมิดอันเกิดจากการถูกหลอกลวงซื้อขายหุ้น IPO ทุกราย ส่วนในเรื่องของจำนวนมากของกลุ่มและเรื่องของคุณสมบัติของผู้แทนโจทก์จำเป็นต้องพิจารณาในรายละเอียดต่อไปว่า จำนวนมากเพียงพอนั้นเป็นไปตามบรรทัดฐานที่ศาลได้วางไว้เพิ่มเติมจากบทบัญญัติหรือไม่ รวมทั้งคุณสมบัติ

¹⁰⁰ Federal Rule of Civil Procedure: Rule 23(a)

ของผู้แทนโจทก์ก็ยังคงมีรายละเอียดเพิ่มเติม ศาลจึงสามารถมีคำสั่งอนุญาตให้นำคดีเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีแบบกลุ่มได้

จากประเด็นดังกล่าว เจื่อนไซในระบบอนุญาตของกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศสหรัฐอเมริกามีความกว้างมากกว่าระบบอนุญาตของไทย ในส่วนของการร่างบทบัญญัติของกฎหมาย ทำให้การวินิจฉัยคดีความที่จะเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้นกว้างขึ้นด้วยเปิดช่องในการใช้กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มมากขึ้น

วินิจฉัยจากการปรับใช้กับกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศออสเตรเลีย

สำหรับประเทศออสเตรเลีย กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มเป็นไปตาม Federal Court of Australia Act 1979 ซึ่งตามกฎหมายฉบับนี้ได้ระบุไว้อย่างชัดเจนว่า ผู้แทนโจทก์ที่ได้รับการแต่งตั้งหรืออาจไม่ได้รับการแต่งตั้งจากสมาชิกกลุ่มนี้ จะต้องยื่นฟ้องดำเนินคดีแบบกลุ่มโดยต้องมีเงื่อนไขที่จะยื่นฟ้องครบทุกประการตามที่กฎหมายกำหนด เมื่อเงื่อนไขเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดทุกข้อแล้ว ศาลจะไม่มีบทบาทในการอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มเลย แต่ต้องให้คดีดังกล่าวเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่มทันที (รายละเอียดเพิ่มเติมในหัวข้อที่ 3.2.3) ซึ่งเงื่อนไขตามกฎหมายมีดังต่อไปนี้¹⁰¹

1. ต้องมีบุคคลอย่างน้อย 7 คน อ้างข้อเรียกร้องต่อบุคคลคนเดียวหรือหลายคน
2. ข้อเรียกร้องของบุคคลทุกคนจะต้องเกิดจากสถานการณ์เดียวกัน หรือเหมือนกัน หรือเกี่ยวข้องกัน (same, similar or related circumstance)
3. ข้อเรียกร้องของบุคคลทุกคนจะต้องมีประเด็นข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่เป็นสาระสำคัญ (substantial) ร่วมกันข้อใดข้อหนึ่ง

ทั้งนี้จากกรณีตัวอย่าง จำนวนของบุคคลมากกว่า 7 คนที่ เป็นผู้เสียหายในการถูกลอกหลวงให้ซื้อหุ้น IPO จากจำเลยทำให้เกิดความเสียหายขึ้น ซึ่งเป็นไปตามเงื่อนไขจำนวนขั้นต่ำตามกฎหมาย รวมทั้งข้อเรียกร้องของผู้เสียหายทั้งหมดเกิดจากสถานการณ์เดียวกันคือสถานการณ์ที่จำเลยหลอกลวงผู้เสียหายทั้งหมด และข้อเรียกร้องของสมาชิกกลุ่มทุกคนเป็นปัญหาข้อกฎหมายเดียวกันที่ว่า จำเลยได้กระทำละเมิดต่อผู้เสียหาย ดังนั้นจำเลยจะต้องชดเชยความเสียหายต่อ

¹⁰¹ Federal Court of Australia Act 1979 : 33C(1)

ผู้เสียหายทั้งหมดตามกฎหมายเรื่องละเมิด จากลักษณะแห่งคดีเช่นนี้ครบถ้วนตามเงื่อนไขของกฎหมายทำให้เข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่มได้

กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศออสเตรเลีย ไม่ได้ใช้ระบบอนุญาต แต่เป็นการวินิจฉัยเพียงข้อเท็จจริงแห่งคดีที่เกิดขึ้นนั้นตรงตามที่กฎหมายกำหนดหรือไม่ เมื่อตรงตามที่กฎหมายกำหนดแล้วก็สามารถเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ทันที ซึ่งการร่างกฎหมายลักษณะนี้มีประโยชน์ในแง่ความชัดเจนของกฎหมาย สร้างความเป็นเอกภาพในการใช้การตีความ โดยกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศออสเตรเลียนี้ยังถูกบัญญัติให้กว้าง ทำให้ประชาชนเข้าถึงกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มได้สะดวก

วินิจฉัยจากการปรับใช้กับกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศแคนาดา

กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศแคนาดา มีกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นต้นแบบจึงทำให้มีการบัญญัติกฎหมายที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศแคนาดาถูกบัญญัติอยู่ใน Class Proceeding Act 1992 (รายละเอียดเพิ่มเติมในหัวข้อที่ 3.3.3) โดยมีการบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องระบบอนุญาตให้นำคดีเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่มดังนี้¹⁰²

ศาลอาจอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มอย่างเป็นทางการตามคำฟ้องได้ต่อเมื่อ

1. คำฟ้องจะต้องเปิดเผยซึ่งมูลเหตุแห่งการโต้แย้งสิทธิ
2. มีการระบุจำนวนสมาชิกกลุ่ม 2 คนหรือมากกว่านั้นซึ่งจะดำเนินคดีแทนโดยผู้แทนกลุ่มของฝ่ายโจทก์หรือผู้แทนกลุ่มของฝ่ายจำเลย
3. ข้อเรียกร้องหรือข้อต่อสู้ของสมาชิกกลุ่มจะต้องเป็นประเด็นสำคัญแห่งคดี
4. การดำเนินคดีแบบกลุ่มจะสะดวกกว่าการดำเนินคดีแบบสามัญ และ
5. ผู้แทนกลุ่มของโจทก์หรือจำเลยนั้นจะต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้
 - a. ต้องมีความสามารถที่จะรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มได้อย่างเพียงพอ
 - b. ผู้แทนกลุ่มของโจทก์หรือจำเลยนั้นจะต้องมีแผนการขั้นตอนในการดำเนินคดีแบบกลุ่มเพื่อประโยชน์แก่สมาชิกกลุ่ม

¹⁰² Class Proceeding Act 1992 : Section 5(1)

c. ต้องไม่มีผลประโยชน์ขัดแย้งกับสมาชิกกลุ่ม

จากข้อกำหนดดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ระบบการนำคดีเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่มของประเทศแคนาดาเป็นแบบระบบอนุญาต คือ ผู้แทนโจทก์ที่ยื่นฟ้องเข้ามาสู่ศาลจะต้องแสดงให้เห็นที่พอใจแก่ศาลถึงข้อพิพาทที่ยื่นฟ้องว่ามีเงื่อนไขครบตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด ศาลจึงจะสามารถอนุญาตให้คดีดังกล่าวเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่มได้

ดังนั้นจากข้อเท็จจริงตามกรณีตัวอย่าง ผู้แทนโจทก์ที่ยื่นฟ้องในฐานะละเมิดต่อจำเลยที่ได้ทำการหลอกลวงให้กลุ่มผู้เสียหายเข้าซื้อขายหุ้น IPO จากจำเลยจะต้องทำคำฟ้องที่เปิดเผยว่าด้วยเหตุใดกลุ่มผู้เสียหายจึงถูกโต้แย้งสิทธิแล้ว และจะต้องมีจำนวนผู้เสียหายมากกว่า 2 รายซึ่งตามข้อเท็จจริงมีมากกว่า 30 ราย แต่ระบบกฎหมายของแคนาดายังเป็นระบบอนุญาต ดังนั้นแม้ว่าจะมีจำนวนขั้นต่ำเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด ก็ยังต้องแสดงให้เห็นที่พอใจแก่ศาลด้วยว่าจำนวนนั้นเหมาะสมเพียงพอให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้นำคดีเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีแบบกลุ่ม นอกจากนี้ยังประเด็นที่สำคัญร่วมกันแห่งคดี คือ ประเด็นในเรื่องที่สมาชิกกลุ่มต้องการเรียกร้องให้จำเลยชำระค่าเสียหายทั้งหมด และเงื่อนไขในการยื่นฟ้องอีกข้อหนึ่งคือผู้แทนโจทก์จะต้องมีคุณสมบัติเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดซึ่งเป็นไปตามดุลพินิจของศาลเองว่าเห็นควรให้ผู้แทนโจทก์ทำหน้าที่หรือไม่ หากสามารถพิสูจน์ได้ครบเงื่อนไขดังนี้ ศาลจึงจะอนุญาตให้คดีดังกล่าวเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่ม

ประเด็นชัดเจนว่ากฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศแคนาดา ใช้ระบบอนุญาตเช่นเดียวกับกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศสหรัฐอเมริกาและไทย แต่มีความแตกต่างในประเด็นเรื่องการกำหนดจำนวนขั้นต่ำของสมาชิกกลุ่ม ประเทศแคนาดามีการกำหนดจำนวนขั้นต่ำไว้เพิ่มเติม ควบคู่ไปกับการให้ดุลพินิจศาลในการตัดสินถึงจำนวนมากเพียงพอของสมาชิกกลุ่มด้วย

4.1.2.2 กรณีคดีเกี่ยวกับสัญญาซึ่งมีผู้เสียหายจำนวนมาก

กรณีตัวอย่าง : บริษัทประกันชีวิตได้ทำกรรมธรรมชีวิตขึ้นฉบับหนึ่งเสนอต่อผู้เอาประกัน มีวงเงินทั้งสิ้น 300,000 บาท โดยมีเงื่อนไขในการคืนเงินประกันว่า บริษัทประกันชีวิตจะคืนเงินประกันให้ทุกๆ 3 ปี ครั้งละ 20,000 บาท และเมื่อครบกำหนดเวลาประกันจะได้รับคืนเพิ่มอีก

280,000 บาทแต่ทั้งนี้ผู้เสียหายกลับได้เงินคืนเพียง 242,000 บาท ซึ่งไม่ครบตามจำนวนที่ได้ตกลงกันตามสัญญา

วินิจฉัยจากการปรับใช้กับกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของไทย

ในประเด็นเรื่องระบบอนุญาต เช่นเดียวกันกับในประเด็นเรื่องละเมิด ระบบกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทย กำหนดให้ศาลเป็นผู้มีบทบาทในการพิจารณาอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ข้อพิพาทที่ยื่นต่อศาลเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่มได้หรือไม่¹⁰³ โดยมีประเด็นที่จำเป็นต้องพิจารณาหลายประการ ได้แก่

1. สมาชิกกลุ่มจะต้องเป็นกลุ่มบุคคลที่มีสิทธิอย่างเดียวกันอันเนื่องมาจากข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายเดียวกัน และมีลักษณะเฉพาะของกลุ่มเหมือนกัน แม้ว่าจะมีลักษณะของความเสียหายที่แตกต่างกัน¹⁰⁴
2. ประเด็นข้อกฎหมายซึ่งแสดงออกซึ่งสิทธิของสมาชิกกลุ่มทุกคนอาจเป็น คดีกฎหมายละเมิด คดีกฎหมายสัญญา คดีเรียกร้องสิทธิตามกฎหมายต่างๆ¹⁰⁵
3. โจทก์ต้องแสดงถึงลักษณะเฉพาะที่เหมือนกันของกลุ่มที่ชัดเจนเพียงพอเพื่อให้รู้ได้ว่าเป็นกลุ่มบุคคลใด¹⁰⁶
4. กลุ่มบุคคลมีสมาชิกกลุ่มจำนวนมาก ซึ่งการดำเนินคดีอย่างคดีสามัญจะทำให้เกิดความยุ่งยากและไม่สะดวก¹⁰⁷ การดำเนินคดีแบบกลุ่มจะเป็นธรรมและมีประสิทธิภาพมากกว่าการดำเนินคดีอย่างคดีสามัญ¹⁰⁸
5. โจทก์ได้แสดงให้เห็นว่าโจทก์เป็นสมาชิกกลุ่มที่มีคุณสมบัติ ส่วนได้เสีย รวมตลอดทั้งการได้มาซึ่งสิทธิการเป็นสมาชิกกลุ่ม ตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ถ้ามี และโจทก์รวมทั้งทนายความที่โจทก์เสนอให้เป็นทนายความของกลุ่มสามารถดำเนินคดีคุ้มครองสิทธิของกลุ่มบุคคลได้อย่างเพียงพอและเป็นธรรม¹⁰⁹

¹⁰³ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ฉบับที่ 26 (พ.ศ.2558) มาตรา 222/11

¹⁰⁴ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ฉบับที่ 26 (พ.ศ.2558) มาตรา 222/1

¹⁰⁵ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ฉบับที่ 26 (พ.ศ.2558) มาตรา 222/8

¹⁰⁶ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ฉบับที่ 26 (พ.ศ.2558) มาตรา 222/12

¹⁰⁷ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ฉบับที่ 26 (พ.ศ.2558) มาตรา 222/12

¹⁰⁸ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ฉบับที่ 26 (พ.ศ.2558) มาตรา 222/12

¹⁰⁹ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ฉบับที่ 26 มาตรา 222/12

ดังนั้นเนื่องจากกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของไทยใช้ระบบอนุญาต ผู้แทนโจทก์จึงจำเป็นต้องแสดงให้เห็นที่พอใจแก่ศาลตามประเด็นที่ได้กล่าวมาทั้งหมด โดยตามข้อเท็จจริงจากกรณีตัวอย่าง สิทธิของสมาชิกกลุ่มนั้นมาจากสัญญากรรมธรรม์ประกันชีวิตที่ได้ทำไว้กับบริษัทประกันชีวิตทั้งสิ้น อีกทั้งยังเป็นสัญญากรรมธรรม์ฉบับเดียวกัน อันมีลักษณะเหมือนกัน แม้อาจมีความแตกต่างในรายละเอียดของกรรมธรรม์รวมทั้งระยะเวลาอันเกิดการถูกโต้แย้งสิทธิของโจทก์ แต่สมาชิกทั้งหมดก็ล้วนเกิดสิทธิในการฟ้องร้องมาจากกรรมธรรม์ประกันชีวิตฉบับเดียวกันทุกราย รวมทั้งมีลักษณะเฉพาะของกลุ่มที่ได้ทำประกันชีวิตไว้กับบริษัทประกันชีวิตแห่งเดียวกัน แต่เมื่อถึงเวลารับคืนเงินประกันกลับได้รับเงินประกันไม่ครบตามที่ตกลงไว้ในสัญญากรรมธรรม์เช่นเดียวกัน ลักษณะเฉพาะของกลุ่มจึงชัดเจนเพียงพอว่าเป็นกลุ่มบุคคลใด นอกจากนี้ผู้แทนโจทก์ยังต้องแสดงให้เห็นถึงคุณสมบัติในการปกป้องผลประโยชน์ของสมาชิกกลุ่มคนอื่นๆ ได้อีกด้วย ศาลจึงจะพิจารณาอนุญาตให้เข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่มได้

ดังนั้นในการวินิจฉัยประเด็นเรื่องสัญญา กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของไทยมีความชัดเจนมากกว่าการตีความในเรื่องละเมิด ไม่ว่าจะเป็นเรื่องขอบเขตของสมาชิกกลุ่มที่สามารถอ้างอิงได้จากคู่สัญญา รวมทั้งลักษณะที่เหมือนกันแห่งคดี ซึ่งสมาชิกกลุ่มต้องการเรียกร้องค่าเสียหายจากสัญญาฉบับเดียวกัน แตกต่างจากกรณีละเมิดที่ไม่มีเอกสารแสดงสิทธิ ทำให้ในการฟ้องร้องดำเนินคดีแบบกลุ่มเกิดประเด็นเรื่องข้อกฎหมายที่สมาชิกกลุ่มจะหยิบยกขึ้นมาเพื่อใช้แสดงสิทธิในการฟ้องร้องอาจมีความแตกต่างกัน และศาลอาจมีดุลพินิจว่าเป็นกลุ่มบุคคลคนละกลุ่มได้

วินิจฉัยจากการปรับใช้กับกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศสหรัฐอเมริกา

เช่นเดียวกับในประเด็นเรื่องการฟ้องร้องดำเนินคดีแบบกลุ่มในความผิดฐานละเมิด กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นไปตาม Federal Rule of Civil Procedure: Rule 23 ซึ่งระบบอนุญาตของศาลถูกบัญญัติไว้ใน Rule 23(B) Class Actions Maintainable ในส่วนของวรรคแรกที่ว่า “An action may be maintained as a class action if the prerequisites of subdivision (a) are satisfied, and in addition ...” ซึ่งหมายความว่าถึงในการจะทำให้การดำเนินคดีแบบกลุ่มยังดำรงอยู่ได้ เงื่อนไขในการยื่นฟ้องเบื้องต้นของคดีจะต้องแสดงให้เห็นที่พอใจแก่ศาลตาม Rule 23(a) รวมทั้งต้องแสดงให้เห็นที่พอใจแก่ศาลในเงื่อนไขเพิ่มเติมของ Rule 23(b) อีกด้วย (รายละเอียดเพิ่มเติมในหัวข้อที่ 3.1.2)

ดังนั้นจากข้อเท็จจริงตามกรณีตัวอย่าง โจทก์จำเป็นต้องแสดงให้เห็นที่พอใจแก่ศาลตามเงื่อนไขดังต่อไปนี้¹¹⁰

1. สมาชิกกลุ่มนั้นมีจำนวนมาก (Numerous) กระทั่งการให้สมาชิกกลุ่มแต่ละคนเข้าร่วมในการดำเนินคดีจะไม่เป็นการสะดวกในทางปฏิบัติ (Impracticable) แต่ไม่ถึงขนาดเป็นไปได้ ในประเด็นนี้กฎหมายมิได้บัญญัติไว้ชัดเจน แต่ได้ให้อำนาจศาลใช้ดุลพินิจอย่างกว้าง
2. สมาชิกกลุ่มนั้นมีปัญหาข้อกฎหมายหรือปัญหาข้อเท็จจริงเดียวกัน (There are question of law or fact common to the class)
3. ข้อเรียกร้องหรือข้อต่อสู้ของผู้แทนกลุ่มจะต้องเป็นข้อเรียกร้องหรือข้อต่อสู้ประเภทเดียวกันกับสมาชิกกลุ่ม (Typical of claims or defenses)
4. ผู้แทนกลุ่มนั้นสามารถปกป้องผลประโยชน์ของสมาชิกกลุ่มได้อย่างเป็นธรรมและเพียงพอ (Fairly and adequately protect the interests of the class)

ดังนั้นเมื่อผู้แทนโจทก์สามารถพิสูจน์เงื่อนไขต่างๆตามที่กฎหมายกำหนดได้แล้ว ศาลจึงจะอนุญาตให้นำคดีเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่มต่อไปได้ ซึ่งจากข้อเท็จจริงตามกรณีตัวอย่าง เนื่องจากจำนวนของสมาชิกกลุ่มนั้นยังไม่แน่ชัดจึงยังไม่สามารถบอกได้ว่าจำนวนมีมาก กระทั่งการดำเนินคดีอย่างคดีสามัญจะไม่สะดวกหรือไม่ แต่ทั้งนี้ ประเด็นแห่งคดีของสมาชิกกลุ่มทุกคนล้วนแต่เป็นประเด็นข้อกฎหมายในเรื่องของสัญญาทั้งสิ้น รวมทั้งยังมีข้อเรียกร้องในประเด็นสำคัญแห่งคดีเป็นข้อเรียกร้องเดียวกันคือ ต้องการให้บริษัทประกันชีวิตชำระวงเงินประกันชีวิตคืนให้ครบตามที่ได้ตกลงกันไว้ตั้งแต่แรก ดังนั้นในคดีนี้จึงมีประเด็นปัญหาข้อกฎหมายเป็นประเด็นเดียวกันแห่งคดี นอกจากนี้ผู้แทนโจทก์จำเป็นต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่า ตนสามารถปกป้องคุ้มครองผลประโยชน์ของสมาชิกกลุ่มได้อย่างเป็นธรรมและเพียงพอ เมื่อแสดงให้เห็นได้ดังนี้ ศาลจึงมีคำสั่งอนุญาตให้นำคดีเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่มได้

เห็นได้ชัดว่าเมื่อเป็นประเด็นพิพาทอันมีเอกสารแสดงสิทธิทำให้การใช้และการตีความกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มระหว่างประเทศไทยและประเทศสหรัฐอเมริกา มีความแตกต่างกันไม่มากนัก เนื่องจากขอบเขตของสมาชิกกลุ่มตามข้อเท็จจริงมีความชัดเจน จึงไม่เกิดปัญหาเรื่องข้อถกเถียงการตีความกฎหมายแต่อย่างใด

¹¹⁰ Federal Rule of Civil Procedure : Rule 23

วินิจฉัยจากการปรับใช้กับกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศออสเตรเลีย

สำหรับประเทศออสเตรเลีย กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มเป็นไปตาม Federal Court of Australia Act 1979 ซึ่งตามกฎหมายฉบับนี้ได้ระบุไว้อย่างชัดเจนว่า ผู้แทนโจทก์ที่ได้รับการแต่งตั้งหรืออาจไม่ได้รับการแต่งตั้งจากสมาชิกกลุ่มนี้ จะต้องยื่นฟ้องดำเนินคดีแบบกลุ่มโดยต้องมีเงื่อนไขที่จะยื่นฟ้องครบทุกประการตามที่กฎหมายกำหนด เมื่อเงื่อนไขเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดทุกข้อแล้ว ศาลจะไม่มีบทบาทในการอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มเลย แต่ต้องให้คดีดังกล่าวเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่มทันที (รายละเอียดเพิ่มเติมในหัวข้อที่ 3.2.3) ซึ่งเงื่อนไขตามกฎหมายมีดังต่อไปนี้¹¹¹

1. ต้องมีบุคคลอย่างน้อย 7 คน อ้างข้อเรียกร้องต่อบุคคลคนเดียวหรือหลายคน
2. ข้อเรียกร้องของบุคคลทุกคนจะต้องเกิดจากสถานการณ์เดียวกัน หรือเหมือนกัน หรือเกี่ยวข้องกัน (same, similar or related circumstance)
3. ข้อเรียกร้องของบุคคลทุกคนจะต้องมีประเด็นข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่เป็นสาระสำคัญ (substantial) ร่วมกันข้อใดข้อหนึ่ง

จากข้อเท็จจริงตามกรณีตัวอย่าง ในของจำนวนยังไม่มีรายละเอียดที่แน่นอน จึงยังไม่สามารถวินิจฉัยได้อย่างชัดเจนในส่วนนี้ ส่วนข้อเรียกร้องของสมาชิกกลุ่มเรื่องนี้ สมาชิกกลุ่มทุกคนต้องการฟ้องร้องให้บริษัทประกันชีวิตที่ชำระเงินประกันชีวิตไม่เต็มอัตราตามสัญญากรรมธรรม์ที่ได้ตกลงกันเอาไว้ ชำระจำนวนเงินส่วนที่เหลือที่ชำระไม่เต็มให้แก่สมาชิกกลุ่ม ซึ่งข้อเรียกร้องของสมาชิกกลุ่มเป็นข้อเรียกร้องอันมีที่มาจากเหตุการณ์เดียวกันคือการที่บริษัทประกันชีวิตชำระเงินประกันชีวิตไม่เต็มอัตรา อาจมีความแตกต่างทางด้านเวลาบ้างเล็กน้อยแต่ยังอยู่ในขอบเขตของคำว่า สถานการณ์ที่เหมือน คล้าย หรือเกี่ยวข้องกัน จึงตรงตามเงื่อนไขข้อ 2. ตามกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศออสเตรเลีย นอกจากนี้ ข้อเรียกร้องของสมาชิกกลุ่มยังเป็นข้อเรียกร้องจากหลักกฎหมายเรื่องสัญญาเหมือนกันอีกด้วย จึงตรงตามเงื่อนไขข้อ 3. ด้วยเช่นกัน

แม้ว่าจะกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทยและประเทศออสเตรเลียจะมีความแตกต่างกันมากในแง่ของการตีความกฎหมายที่ประเทศออสเตรเลียมีการบัญญัติและตีความ

¹¹¹ Federal Court of Australia Act 1979 : 33C(1)

ที่ค่อนข้างกว้างกว่า แต่เมื่อเป็นประเด็นข้อเท็จจริงที่มีความชัดเจนในตัวเอง กลับให้ผลลัพธ์ในคดีที่ไม่ต่างกันในส่วนของสิทธิของสมาชิกกลุ่มในการยื่นฟ้องคดีแบบกลุ่ม

วินิจฉัยจากการปรับใช้กับกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศแคนาดา

กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศแคนาดา มีกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นต้นแบบจึงทำให้มีการบัญญัติกฎหมายที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศแคนาดาถูกบัญญัติอยู่ใน Class Proceeding Act 1992 (รายละเอียดเพิ่มเติมในหัวข้อที่ 3.3.3) โดยมีการบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องระบบอนุญาตให้นำคดีเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่มดังนี้¹¹²

ศาลอาจอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มอย่างเป็นทางการตามคำฟ้องได้ต่อเมื่อ

1. คำฟ้องจะต้องเปิดเผยซึ่งมูลเหตุแห่งการโต้แย้งสิทธิ
2. มีการระบุจำนวนสมาชิกกลุ่ม 2 คนหรือมากกว่านั้นซึ่งจะดำเนินคดีแทนโดยผู้แทนกลุ่มของฝ่ายโจทก์หรือผู้แทนกลุ่มของฝ่ายจำเลย
3. ข้อเรียกร้องหรือข้อต่อสู้ของสมาชิกกลุ่มจะต้องเป็น ประเด็นสำคัญแห่งคดี
4. การดำเนินคดีแบบกลุ่มจะสะดวกกว่าการดำเนินคดีแบบสามัญ และ
5. ผู้แทนกลุ่มของโจทก์หรือจำเลยนั้นจะต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้
 - a. ต้องมีความสามารถที่จะรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มได้อย่างเพียงพอ
 - b. ผู้แทนกลุ่มของโจทก์หรือจำเลยนั้นจะต้องมีแผนการขั้นตอนในการดำเนินคดีแบบกลุ่มเพื่อประโยชน์แก่สมาชิกกลุ่ม

ดังนั้นระบบการนำคดีเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่มจึงใช้ระบบอนุญาต คือต้องให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มก่อนจึงจะสามารถนำคดีเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ จากกรณีตัวอย่าง ผู้แทนโจทก์จะต้องทำตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดอีกทั้งยังต้องแสดงให้เห็นที่พอใจแก่ศาลว่าข้อพิพาทของตนนั้นมีมูลคดีเพียงพอในการฟ้องร้องดำเนินคดีแบบกลุ่ม ซึ่งข้อเรียกร้องของสมาชิกกลุ่มเป็นข้อเรียกร้องที่เป็นประเด็นสำคัญแห่งคดี โดยเรียกร้องตามสัญญากรรมธรรม์ฉบับเดียวกันอยู่แล้วทำให้ในส่วนของความเรื่องข้อเท็จจริงแห่งคดีเดียวกัน

¹¹² Class Proceeding Act 1992 : Section 5(1)

ของกลุ่ม ซึ่งตรงตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด นอกจากนี้โจทก์ต้องแสดงให้เห็นที่พอใจแก่ศาลถึงคุณสมบัติของตัวผู้แทนโจทก์เองว่าสามารถปกป้องผลประโยชน์ของกลุ่มได้ ศาลจึงจะอนุญาตให้นำคดีเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่ม

4.1.2.3 กรณีคดีเกี่ยวกับกฎหมายหลายบทซึ่งมีผู้เสียหายจำนวนมาก

กรณีตัวอย่าง : สหกรณ์ประสบปัญหาขาดสภาพคล่องอย่างรุนแรง และมีหนี้สินล้นพ้นตัวเกินกว่าทุนที่มี ทำให้สมาชิกไม่สามารถถอนเงินของตัวเองได้เป็นเวลาไม่ต่ำกว่า 2 ปี อันเกิดจากการยกยอกทรัพย์สินของอดีตประธานสหกรณ์และพวก รวมไปถึงการบริหารงานที่ผิดพลาด ทำให้เกิดความเสียหายต่อสหกรณ์ โดยมียอดหนี้ทั้งสิ้น 18,370 ล้านบาท รวมเจ้าหนี้ทั้งหมด 18,814 ราย โดยคาดว่าจะใช้เวลาในการชำระหนี้คืนแก่เจ้าหนี้ทั้งหมดภายใน 26 ปี และความเสียหายในหนี้ที่เกิดขึ้นมาจากทั้งทางสัญญาและละเมิด

วินิจฉัยจากการปรับใช้กับกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของไทย

ในประเด็นเรื่องระบบอนุญาต เช่นเดียวกับกับในประเด็นเรื่องสัญญาและละเมิด ระบบของกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทย กำหนดให้ศาลเป็นผู้มีบทบาทในการพิจารณาอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ข้อพิพาทที่ยื่นต่อศาลเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่มได้หรือไม่¹¹³ โดยมีประเด็นที่จำเป็นต้องพิจารณาหลายประการ ได้แก่

1. สมาชิกกลุ่มจะต้องเป็นกลุ่มบุคคลที่มีสิทธิอย่างเดียวกันอันเนื่องมาจากข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายเดียวกัน และมีลักษณะเฉพาะของกลุ่มเหมือนกัน แม้ว่าจะมีลักษณะของความเสียหายที่แตกต่างกัน¹¹⁴
2. ประเด็นข้อกฎหมายซึ่งแสดงออกซึ่งสิทธิของสมาชิกกลุ่มทุกคนอาจเป็น คดีกฎหมายละเมิด คดีกฎหมายสัญญา คดีเรียกร้องสิทธิตามกฎหมายต่างๆ¹¹⁵

¹¹³ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ฉบับที่ 26 (พ.ศ.2558) มาตรา 222/11

¹¹⁴ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ฉบับที่ 26 (พ.ศ.2558) มาตรา 222/1

¹¹⁵ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ฉบับที่ 26 (พ.ศ.2558) มาตรา 222/8

3. โจทก์ต้องแสดงถึงลักษณะเฉพาะที่เหมือนกันของกลุ่มที่ชัดเจนเพียงพอเพื่อให้รู้ได้ว่าเป็นกลุ่มบุคคลใด¹¹⁶
4. กลุ่มบุคคลมีสมาชิกกลุ่มจำนวนมาก ซึ่งการดำเนินคดีอย่างคดีสามัญจะทำให้เกิดความยุ่งยากและไม่สะดวก¹¹⁷ การดำเนินคดีแบบกลุ่มจะเป็นธรรมและมีประสิทธิภาพมากกว่าการดำเนินคดีอย่างคดีสามัญ¹¹⁸
5. โจทก์ได้แสดงให้เห็นว่าโจทก์เป็นสมาชิกกลุ่มที่มีคุณสมบัติ ส่วนได้เสีย รวมตลอดทั้งการได้มาซึ่งสิทธิการเป็นสมาชิกกลุ่ม ตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ถ้ามี และโจทก์รวมทั้งทนายความที่โจทก์เสนอให้เป็นทนายความของกลุ่มสามารถดำเนินคดีคุ้มครองสิทธิของกลุ่มบุคคลได้อย่างเพียงพอและเป็นธรรม¹¹⁹

ซึ่งในกรณีที่ยื่นฟ้องเพื่อดำเนินคดีแบบกลุ่ม โจทก์จะต้องแสดงให้เห็นว่าข้อพิพาทของโจทก์ผ่านเงื่อนไขทุกประการตามที่กฎหมายกำหนด รวมทั้งต้องแสดงให้เห็นที่พอใจแก่ศาล ศาลจึงจะอนุญาตให้ข้อพิพาทของโจทก์นั้นเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่มได้

เมื่อวิเคราะห์ปรับกับกรณีตามตัวอย่างที่สมาชิกกลุ่มต้องการฟ้องร้องทั้งในกรณีสัญญาและกรณีละเมิด ผู้ทำวิจัยมองว่า เป็นปัญหากฎหมายคนละกรณีกัน ใช้กฎหมายในการวินิจฉัยคนละบท ประเด็นในการนำสืบก็เป็นประเด็นที่แตกต่างกัน ซึ่งอาจส่งผลถึงขนาดทำให้ผลแห่งคดีแตกต่างกัน ดังนั้นการที่สมาชิกกลุ่มส่วนหนึ่งต้องการฟ้องร้องดำเนินคดีฐานผิดสัญญา และอีกกลุ่มหนึ่งต้องการฟ้องร้องดำเนินคดีฐานละเมิด จึงเป็นไปได้ยากในทางปฏิบัติที่จะจัดให้อยู่ในกลุ่มเดียวกันตามการตีความของกฎหมายไทย ยิ่งไปกว่านั้นเงื่อนไขประการแรกที่ศาลจะอนุญาตให้เข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่มก็ระบุไว้ว่าจำเป็นต้องเป็น “ข้อเท็จจริงและหลักกฎหมายเดียวกัน” แม้ว่าข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นนั้นอาจมาจากข้อเท็จจริงเดียวกัน กล่าวคือ สิทธิที่โจทก์ถูกโต้แย้งนั้นมาจากเหตุการณ์ที่จำเลยยกยกทรัพย์สินของสหกรณ์ไป ทำให้ขาดสภาพคล่องอย่างรุนแรง ไม่มีเงินหมุนเวียนเพียงพอในการจ่ายให้กับผู้ใช้บริการสหกรณ์หรือก็คือกลุ่มผู้เสียหายในคดี แต่สมาชิกกลุ่มฟ้องร้องโดยใช้ฐานกฎหมายคนละหลัก ทำให้ที่มาของสิทธิของกลุ่มผู้เสียหายนั้นมาจากคนละฐานกฎหมายกัน จึงไม่สามารถฟ้องรวมกันเป็นคดีเดียวกันได้ ดังนั้นผู้ทำวิจัยมองว่าหากแยกฟ้อง

¹¹⁶ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ฉบับที่ 26 (พ.ศ.2558) มาตรา 222/12

¹¹⁷ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ฉบับที่ 26 (พ.ศ.2558) มาตรา 222/12

¹¹⁸ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ฉบับที่ 26 (พ.ศ.2558) มาตรา 222/12

¹¹⁹ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ฉบับที่ 26 (พ.ศ.2558) มาตรา 222/12

เป็นทั้งคดีละเมิดและคดีผิดสัญญาในคดีแบบกลุ่มคดีเดียวกัน ศาลจะไม่อนุญาตให้เข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่ม

แต่ถ้าหากว่ากลุ่มผู้เสียหายยังคงประสงค์ที่จะฟ้องร้องในกรณีนี้ จะมี 2 ทางเลือก กล่าวคือ

1. ฟ้องร้องโดยใช้ฐานกฎหมายเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็ความผิดฐานสัญญา หรือความผิดฐานละเมิด อย่างใดอย่างหนึ่ง โดยสามารถเลือกปรึกษาทนายความว่าการฟ้องร้องในฐานความผิดใดจะเป็นประโยชน์แก่สมาชิกกลุ่มมากที่สุด โดยในเบื้องต้น หากฟ้องร้องในความผิดฐานสัญญาจะได้ประโยชน์ในเรื่องภาระการพิสูจน์ที่ง่ายกว่าการพิสูจน์ทางละเมิด ส่วนถ้าฟ้องร้องในฐานละเมิดจะเป็นประโยชน์มากกว่าในเรื่องของอายุความ
2. ให้แยกฟ้องออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ กลุ่มหนึ่งเป็นสมาชิกกลุ่มที่ประสงค์จะฟ้องร้องในฐานผิดสัญญา และอีกกลุ่มหนึ่งประสงค์จะฟ้องร้องในฐานละเมิด ซึ่งถ้าหากฟ้องในรูปแบบนี้ก็ยังคงต้องไปดูแลเงื่อนไขในการที่ศาลจะอนุญาตให้เข้าสู่กระบวนการพิจารณาแบบกลุ่มต่อไปอีกว่า ครบเงื่อนไขตามที่กฎหมายกำหนด และแสดงเป็นที่พอใจแก่ศาลหรือไม่ โดยในการแยกฟ้องออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่นั้นอาจมีคำถามตามมาว่า ทำไมจึงแยกฟ้องออกเป็นกลุ่มย่อย 2 กลุ่มไม่ได้ นั้นเพราะระบบกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของไทยในเรื่องของกลุ่มย่อยไม่ได้เปิดช่องให้สามารถทำแบบนั้นได้ โดยจะได้อธิบายต่อไปในรายละเอียดวิเคราะห์วินิจฉัยประเด็นเรื่องการแบ่งกลุ่มย่อย

ทั้งนี้ ถ้าหากเลือกทางใดทางหนึ่งจะตรงตามเงื่อนไขประการแรกเรื่องที่มาแห่งสิทธิที่โจทก์ถูกโต้แย้งในส่วนของหลักกฎหมายเดียวกันแห่งคดี ส่วนประเด็นเรื่อง “ลักษณะแห่งคดีเดียวกัน” ผู้ทําวินิจฉัยมองว่า ข้อเท็จจริงที่ว่า ผู้เสียหายทุกรายถูกจำเลยยกยอกทรัพย์ออกจากสหกรณ์ทำให้ได้รับความเสียหาย เพียงพอที่จะระบุได้ว่าสมาชิกกลุ่มมีลักษณะแห่งคดีเดียวกัน และเพียงพอที่จะระบุได้ว่าสมาชิกกลุ่มนั้นเป็นกลุ่มบุคคลใด

นอกจากนี้ตามข้อเท็จจริงสมาชิกกลุ่มมีจำนวน 18,814 รายซึ่งมีจำนวนมาก หากพิจารณาตามบทบัญญัติของกฎหมายแล้ว ผู้ทําวินิจฉัยมองว่าเป็นจำนวนที่มากเพียงพอที่ทำให้การดำเนินคดีไปอย่างคดีสามัญเกิดความไม่สะดวก รวมทั้งการดำเนินคดีแบบกลุ่มจะทำให้เกิดประสิทธิภาพมากกว่าการดำเนินคดีอย่างคดีสามัญ ดังนั้นจึงตรงตามเงื่อนไขของกฎหมายในการอนุญาตให้นำคดีเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีแบบกลุ่มแล้ว

วินิจฉัยจากการปรับใช้กับกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศสหรัฐอเมริกา

กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นไปตาม Federal Rule of Civil Procedure : Rule 23 ซึ่งระบบอนุญาตของศาลถูกบัญญัติไว้ใน Rule 23(B) Class Actions Maintainable ในส่วนของวรรคแรกที่ว่า “An action may be maintained as a class action if the prerequisites of subdivision (a) are satisfied, and in addition ...” ซึ่งหมายความว่าถึงในการจะทำให้การดำเนินคดีแบบกลุ่มยังดำรงอยู่ได้ เงื่อนไขในการยื่นฟ้องเบื้องต้นของคดีจะต้องแสดงให้เห็นที่พอใจแก่ศาลตาม Rule 23(a) รวมทั้งต้องแสดงให้เห็นที่พอใจแก่ศาลในเงื่อนไขเพิ่มเติมของ Rule 23(b) อีกด้วย (รายละเอียดเพิ่มเติมในหัวข้อที่ 3.1.2)

ดังนั้นจากข้อเท็จจริงตามกรณีตัวอย่าง โจทก์จำเป็นต้องแสดงให้เห็นที่พอใจแก่ศาลตามเงื่อนไขดังต่อไปนี้¹²⁰

1. สมาชิกกลุ่มนั้นมีจำนวนมาก (Numerous) กระทั่งการให้สมาชิกกลุ่มแต่ละคนเข้าร่วมในการดำเนินคดีจะไม่เป็นการสะดวกในทางปฏิบัติ (Impracticable) แต่ไม่ถึงขนาดเป็นไปไม่ได้ ในประเด็นนี้กฎหมายมิได้บัญญัติไว้ชัดเจน แต่ได้ให้อำนาจศาลใช้ดุลพินิจอย่างกว้าง
2. สมาชิกกลุ่มนั้นมีปัญหาข้อกฎหมายหรือปัญหาข้อเท็จจริงเดียวกัน (There are question of law or fact common to the class)
3. ข้อเรียกร้องหรือข้อต่อสู้ของผู้แทนกลุ่มจะต้องเป็นข้อเรียกร้องหรือข้อต่อสู้ประเภทเดียวกันกับสมาชิกกลุ่ม (Typical of claims or defenses)
4. ผู้แทนกลุ่มนั้นสามารถปกป้องผลประโยชน์ของสมาชิกกลุ่มได้อย่างเป็นธรรมและเพียงพอ (Fairly and adequately protect the interests of the class)

ดังนั้นเมื่อผู้แทนโจทก์สามารถพิสูจน์เงื่อนไขต่างๆตามที่กฎหมายกำหนดได้แล้ว ศาลจึงจะอนุญาตให้นำคดีเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่มต่อไปได้ โดยในเบื้องต้นเมื่อวิเคราะห์ประกอบกับข้อเท็จจริงตามกรณีตัวอย่าง สมาชิกกลุ่มนั้นมีจำนวนมากกระทั่งการดำเนินคดีไปอย่างคดีสามัญจะทำให้เกิดความไม่สะดวกในการดำเนินคดีจริง ส่วนประเด็นเรื่องสมาชิกกลุ่มจะต้องมีปัญหาข้อเท็จจริงหรือปัญหาข้อกฎหมายเดียวกันนั้นเป็นที่น่าสนใจว่า กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศสหรัฐอเมริกาอนุญาตให้คดีสมาชิกกลุ่มฟ้องร้องด้วยหลักกฎหมายต่างกันเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีแบบกลุ่มเดียวกันได้ เนื่องจากบทบัญญัติใช้คำว่า “There are

¹²⁰ Federal Rule of Civil Procedure : Rule 23

question of law or fact common to the class” ดังนั้นถ้าหากว่าสมาชิกกลุ่มมุ่งจะฟ้องร้องทั้งทางละเมิดและทางสัญญา ปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมายที่ตั้งขึ้นก็ยังคง Common to the class อยู่ เพราะข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นเป็นข้อเท็จจริงแห่งคดีเดียวกัน ดังนั้นจึงสามารถดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ โดยหากศาลเห็นเองหรือคู่ความร้องขอ ศาลสามารถมีคำสั่งแยกการพิจารณาในประเด็นที่ไม่เหมือนกันของสมาชิกกลุ่มเป็นกลุ่มย่อยได้

นอกจากนี้ข้อเรียกร้องของสมาชิกกลุ่มยังเป็นข้อเรียกร้องเดียวกันกล่าวคือ ต้องการให้จำเลยชดใช้ค่าเสียหายให้กับสมาชิกกลุ่มทุกรายตามส่วนที่สมาชิกกลุ่มพึงได้รับจากความเสียหายที่จำเลยได้กระทำต่อสมาชิกกลุ่มนั้น

ในการพิจารณาข้อเท็จจริงตามคดีตัวอย่างที่สมาชิกกลุ่มฟ้องร้องโดยใช้กฎหมายหลายบทต่างกัน ทำให้เห็นรูปแบบการตีความกฎหมายที่มีความกว้างและแคบต่างกันอย่างชัดเจนระหว่างกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทยและกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศสหรัฐอเมริกา โดยการบัญญัติกฎหมายที่กว้างดังเช่นกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา จะมีข้อดีคือสมาชิกกลุ่มไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมในการดำเนินคดีแบบกลุ่มซ้ำซ้อน รวมทั้งไม่เกิดความซ้ำซ้อนของคำพิพากษา ไม่ทำให้จำเลยสับสนในส่วนที่ต้องรับผิดชอบต่อผู้เสียหาย แต่มีข้อเสียในแง่ความซับซ้อนของการดำเนินคดีในกลุ่มย่อยแทน เนื่องจากตามบทบัญญัติการดำเนินคดีแบบกลุ่มย่อยเปรียบเสมือนการดำเนินคดีแบบกลุ่มธรรมดาคดีหนึ่งที่จะต้องมีทั้งผู้พิพากษาประจำกลุ่มย่อย ผู้แทนกลุ่มย่อย และทนายความในกลุ่มย่อยด้วย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

วินิจฉัยจากการปรับใช้กับกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศออสเตรเลีย

สำหรับประเทศออสเตรเลีย กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มเป็นไปตาม Federal Court of Australia Act 1979 ซึ่งตามกฎหมายฉบับนี้ได้ระบุไว้อย่างชัดเจนว่า ผู้แทนโจทก์ที่ได้รับการแต่งตั้งหรืออาจไม่ได้รับการแต่งตั้งจากสมาชิกกลุ่มนี้ จะต้องยื่นฟ้องดำเนินคดีแบบกลุ่มโดยต้องมีเงื่อนไขที่จะยื่นฟ้องครบทุกประการตามที่กฎหมายกำหนด เมื่อเงื่อนไขเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดทุกข้อแล้ว ศาลจะไม่มีบทบาทในการอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มเลย แต่

ต้องให้คดีดังกล่าวเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่มทันที (รายละเอียดเพิ่มเติมในหัวข้อที่ 3.2.3) ซึ่งเงื่อนไขตามกฎหมายมีดังต่อไปนี้¹²¹

1. ต้องมีบุคคลอย่างน้อย 7 คน อ้างข้อเรียกร้องต่อบุคคลคนเดียวหรือหลายคน
2. ข้อเรียกร้องของบุคคลทุกคนจะต้องเกิดจากสถานการณ์เดียวกัน หรือคล้ายกัน หรือเกี่ยวข้องกัน (same, similar or related circumstance)
3. ข้อเรียกร้องของบุคคลทุกคนจะต้องมีประเด็นข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่เป็นสาระสำคัญ (substantial) ร่วมกันข้อใดข้อหนึ่ง

จากข้อเท็จจริงตามกรณีตัวอย่าง สมาชิกกลุ่มผู้เสียหายจากการกระทำของจำเลยในการยกยอกทรัพย์สินของสภกรณ์ทำให้สมาชิกสภกรณ์หรือก็คือสมาชิกกลุ่มผู้เสียหายไม่สามารถถอนเงินจากสภกรณ์ได้ตามกำหนดระยะเวลา สร้างความเสียหายให้กับสมาชิกกลุ่มเป็นอย่างมาก ดังนี้ ประเด็นแรกในเรื่องของจำนวน เนื่องจากสมาชิกกลุ่มมีจำนวนมากถึง 18,814 รายทำให้เกณฑ์ขั้นต่ำตามกฎหมายที่กำหนดไว้ว่าต้องมีจำนวนสมาชิกกลุ่มไม่น้อยกว่า 7 รายซึ่งเป็นไปตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด ในประเด็นถัดมาเรื่องข้อเรียกร้องของบุคคลจะต้องเกิดจากสถานการณ์เดียวกัน คล้ายกัน หรือเกี่ยวข้องกันนี้ จากข้อเท็จจริงคือสมาชิกกลุ่มทุกคนล้วนแล้วแต่ถูกจำเลยกระทำการยกยอกทรัพย์สินไปทั้งสิ้น จึงเกิดจากสถานการณ์เดียวกัน เข้าหลักเกณฑ์ตามกฎหมาย แม้ว่าสมาชิกกลุ่มต้องการฟ้องร้องแยกกันเป็นคดีละเมิด และคดีสัญญา แต่เมื่อเกิดจากสถานการณ์เดียวกันแล้ว จึงทำให้สามารถฟ้องร้องไปในคราวเดียวกันได้

แม้ว่ากฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศออสเตรเลียจะมีความกว้างมากเมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทยหรือของประเทศสหรัฐอเมริกา แต่จากข้อเท็จจริงดังกล่าวผลลัพธ์ที่ได้มีความใกล้เคียงกับการวินิจฉัยด้วยกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทยมากกว่า แม้จะมีความแตกต่างในเรื่องระบบอนุญาต ซึ่งเหตุผลที่ประเทศออสเตรเลียสามารถบัญญัติกฎหมายได้กว้างเช่นนี้เพราะประเทศออสเตรเลียมีกองทุนที่ช่วยคัดกรองคดีที่จะขึ้นสู่ศาลอยู่แล้วทางหนึ่ง ทำให้แม้จะบัญญัติกฎหมายกว้างก็ไม่ใช่ปัญหาว่าคดีความจะล้นโรงชั้นศาล หรือปัญหาการแก่งเป็นความกันแต่อย่างใด

นอกจากนี้กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทยไม่ได้ใช้ระบบอนุญาต ดังนั้นเมื่อข้อเท็จจริงครบองค์ประกอบตามที่กฎหมายกำหนดแล้ว ศาลก็ต้องพิจารณาตามกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มทันที โดยศาลมีอำนาจในการใช้ดุลพินิจอนุญาตหรือไม่อนุญาตได้

¹²¹ Federal Court of Australia Act 1979 : 33C(1)

เฉพาะในส่วนของข้อยกเว้นกรณีที่มีจำนวนสมาชิกกลุ่มที่ฟ้องร้องคดีแบบกลุ่มเข้ามาไม่ถึง 7 ราย เท่านั้น

วินิจฉัยจากการปรับใช้กับกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศแคนาดา

กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศแคนาดา มีกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นต้นแบบจึงทำให้มีการบัญญัติกฎหมายที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศแคนาดาถูกบัญญัติอยู่ใน Class Proceeding Act 1992 (รายละเอียดเพิ่มเติมในหัวข้อที่ 3.3.3) โดยมีการบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องระบบอนุญาตให้นำคดีเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่มดังนี้¹²²

ศาลอาจอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มอย่างเป็นทางการตามคำฟ้องได้ต่อเมื่อ

1. คำฟ้องจะต้องเปิดเผยซึ่งมูลเหตุแห่งการโต้แย้งสิทธิ
2. มีการระบุจำนวนสมาชิกกลุ่ม 2 คนหรือมากกว่านั้นซึ่งจะดำเนินคดีแทนโดยผู้แทนกลุ่มของฝ่ายโจทก์หรือผู้แทนกลุ่มของฝ่ายจำเลย
3. ข้อเรียกร้องหรือข้อต่อสู้ของสมาชิกกลุ่มจะต้องเป็นประเด็นสำคัญแห่งคดี
4. การดำเนินคดีแบบกลุ่มจะสะดวกกว่าการดำเนินคดีแบบสามัญ และ
5. ผู้แทนกลุ่มของโจทก์หรือจำเลยนั้นจะต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้
 - a. ต้องมีความสามารถที่จะรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มได้อย่างเพียงพอ
 - b. ผู้แทนกลุ่มของโจทก์หรือจำเลยนั้นจะต้องมีแผนการขั้นตอนในการดำเนินคดีแบบกลุ่มเพื่อประโยชน์แก่สมาชิกกลุ่ม
 - c. ต้องไม่มีผลประโยชน์ขัดแย้งกับสมาชิกกลุ่ม

จากข้อกำหนดดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ระบบการนำคดีเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่มของประเทศแคนาดาเป็นแบบระบบอนุญาต คือ ผู้แทนโจทก์ที่ยื่นฟ้องเข้ามาสู่ศาลจะต้องแสดงให้เห็นที่พอใจแก่ศาลถึงข้อพิพาทที่ยื่นฟ้องว่ามีเงื่อนไขครบตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด ศาลจึงจะสามารถอนุญาตให้คดีดังกล่าวเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่มได้

¹²² Class Proceeding Act 1992 : Section 5(1)

ดังนั้นเมื่อพิจารณาจากหลักเกณฑ์ดังกล่าวการจะยื่นฟ้องและให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้นำคดีเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่มได้นั้นจะต้องเป็นคดีที่ครบเงื่อนไขทุกประการตามที่ได้กล่าวมา เมื่อนำมาปรับกับข้อเท็จจริงแห่งคดีจะเห็นได้ว่าในข้อแรกนั้นผู้แทนโจทก์ในคดีจะต้องเป็นผู้ยื่นฟ้อง และพรรณนาถึงเหตุแห่งการโต้แย้งสิทธิของโจทก์โดยในที่นี่คือการกระทำความผิด โดยการยกยอกทรัพย์สินของจำเลย ซึ่งเป็นการโต้แย้งในสิทธิในทรัพย์สินของโจทก์ ข้อที่สอง จะต้องมีการระบุขอบเขตของสมาชิกกลุ่มและแสดงให้ศาลเห็นว่าสมาชิกกลุ่มมากกว่า 2 คนขึ้นไป ซึ่งตามข้อเท็จจริงมีมากถึง 18,814 รายทำให้ผ่านเงื่อนไขข้อนี้ ต่อมาข้อที่สาม ข้อเรียกร้องของสมาชิกกลุ่มเป็นข้อเรียกร้องที่ต้องการได้รับการชำระหนี้จากจำเลย ในการกระทำความผิดของจำเลย ซึ่งแตกออกเป็น 2 กลุ่มคือกลุ่มที่ต้องการฟ้องร้องคดีละเมิด และกลุ่มที่ต้องการฟ้องร้องเป็นคดีสัญญา โดยจะต้องพิจารณาถึงประเด็นสำคัญในรายละเอียดหัวข้อถัดไป ข้อสี่ การดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้นจะสะดวกกว่าการดำเนินคดีอย่างคดีสามัญ เนื่องจากตามข้อพิพาทมีสมาชิกกลุ่มจำนวนมากเกินกว่าที่ศาลจะสามารถให้คู่ความทุกรายร้องสอดเข้ามาเป็นคู่ความร่วม และสืบพยานที่ละบุคคลได้ จึงต้องเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่ม และข้อสุดท้ายในเรื่องคุณสมบัติของผู้แทนโจทก์โดยผู้แทนโจทก์จะต้องแสดงให้ศาลเห็นถึงคุณสมบัติของตนที่จะสามารถปกป้องผลประโยชน์ของสมาชิกกลุ่มได้ รวมทั้งจะต้องไม่มีผลประโยชน์ที่ขัดแย้งกับสมาชิกกลุ่มรายอื่นๆ อีกด้วย

ถ้าหากผู้แทนโจทก์สามารถพิสูจน์ได้ถึงเงื่อนไขตามที่กฎหมายกำหนด และแสดงให้เป็นที่พอใจแก่ศาล ศาลจึงจะอนุญาตให้นำข้อพิพาทตั้งที่โจทก์อ้างเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีแบบกลุ่ม

4.1.3 การมีกองทุนเพื่อแก้ไขปัญหาระบบอนุญาต

ต่อเนื่องจากประเด็นในเรื่องระบบการขออนุญาตให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม ซึ่งประเทศออสเตรเลีย และประเทศแคนาดา แม้ว่าจะได้รับอิทธิพลการร่างกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มจากประเทศสหรัฐอเมริกา แต่ก็ได้พัฒนากฎหมายในรูปแบบของตนเองกระทั่งมีความน่าสนใจในเรื่องของการมีกองทุนเพื่อสนับสนุนในเรื่องการดำเนินคดีแบบกลุ่ม โดยกองทุนของทั้ง 2 ประเทศส่วนใหญ่อยู่ในรูปแบบของบริษัทเอกชน และมีวัตถุประสงค์ในการแสวงหากำไรที่จริง แต่มีข้อดีในหลายแง่ด้วยกัน กล่าวคือ

1. ในแง่ของการช่วยเหลือเรื่องภาระค่าใช้จ่ายของผู้เสียหาย

2. ในแง่ของการช่วยคัดกรองคดีแพนศาลว่าคดีมีมูลเพียงพอในการนำคดีเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่มหรือไม่
3. ในแง่ของระบบเศรษฐกิจของประเทศ คือ ถ้าหากว่าเกิดการฟ้องร้องคดีกันขึ้น ผู้เสียหายจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบในเรื่องค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี ซึ่งผู้เสียหายจะต้องหักออกมาจากรายได้ของตนเองเพื่อเป็นค่าธรรมเนียมศาล ค่าทนายความ เป็นต้น แทนที่ผู้เสียหายจะสามารถนำรายได้ในส่วนนั้นไปใช้ในการลงทุน หรือใช้จ่ายในส่วนอื่นที่เป็นค่าอุปโภค บริโภค ดังนั้นเมื่อมีกองทุนเข้ามาช่วยเหลือ ผู้เสียหายก็ไม่จำเป็นต้องแบ่งส่วนจากรายได้ของตนเองเพื่อนำมาดำเนินคดีอีก รายได้ในส่วนนี้ผู้เสียหายจึงสามารถนำมาใช้ลงทุน ประกอบการ หรือใช้อุปโภค บริโภค ซึ่งส่งผลในระดับประเทศ เพราะเป็นส่วนหนึ่งในระบบเศรษฐกิจอีกด้วย
4. ในแง่ของการช่วยศาลแก้ปัญหาเรื่องคดีความล้นโรงล้นศาล และเรื่องความล่าช้าของการพิจารณาคดี เนื่องจากหากใช้ระบบการอนุญาตของศาลเพียงอย่างเดียว คดีความต่างๆก็อาจค้างอยู่เพียงในชั้นตอนแรก คือรอศาลพิจารณาว่าจะอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มหรือไม่ นอกจากนี้คำสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตนี้ยังสามารถอุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์ได้อีก ทำให้กระบวนการพิจารณาคดียิ่งล่าช้าเพิ่มขึ้น ดังนั้นเมื่อมีเรื่องกองทุนเข้ามาช่วยเหลือ ศาลก็จะไม่ต้องเสียเวลาในการพิจารณาตั้งแต่ต้นว่าคดีความนั้นสมควรต่อการนำคดีเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่มหรือไม่

เมื่อวิเคราะห์แล้ว สำหรับกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของไทยที่ยังเป็นกฎหมายใหม่ องค์การที่คอยสนับสนุนหรือรองรับการดำเนินคดีแบบกลุ่มจึงยังมีไม่มากนัก โดยหลักแล้วก็จะมีเพียงศาลองค์กรเดียวที่คอยรับข้อพิพาทที่เกิดขึ้น และกรมบังคับคดีที่ช่วยดูแลในส่วนของการตรวจสอบตัวสมาชิกกลุ่มรวมทั้งค่าเสียหายของสมาชิกกลุ่มเท่านั้น ยังไม่มีกฎหมายการจัดตั้งกองทุนในเรื่องนี้ แต่จากการศึกษาแล้วพบว่าระบบกองทุนเป็นระบบที่ค่อนข้างน่าสนใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกองทุนที่เป็นองค์กรของรัฐบาลเอง

กองทุนในการช่วยเหลือเกี่ยวกับคดีความของประเทศออสเตรเลียและประเทศแคนาดา เป็นกองทุนที่มีสถานะเป็นบริษัทของเอกชนเสียส่วนใหญ่ ทั้งนี้บางรัฐในประเทศแคนาดาก็มีความน่าสนใจตรงที่มีกองทุนซึ่งจัดตั้งโดยรัฐเอง ทำให้มีข้อน่าสังเกตที่แตกต่างจากกองทุนของเอกชนคือ

1. จัดตั้งโดยรัฐบาล มีรัฐเป็นผู้ดูแลบริหารกองทุน

2. แก้ปัญหาข้อถกเถียงการทำคดีเพื่อการแสวงหากำไร¹²³ เนื่องจากเป็นองค์กรของรัฐบาลจึงสามารถตรวจสอบได้ มีความโปร่งใส
3. งบประมาณที่ได้มาจากภาษีของประชาชน จึงมีประโยชน์ในแง่ที่ว่า เปรียบเสมือนเป็นการตั้งกองทุนเพื่อคืนประโยชน์ให้กับประชาชนทุกคน

ดังนั้นจากข้อดีของกองทุนที่ได้ศึกษามา ผู้ทำวิจัยจึงเห็นว่าการมีกองทุนจะช่วยให้การดำเนินคดีแบบกลุ่มเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นเนื่องจากเป็นรูปแบบการดำเนินคดีที่มีภาระค่าใช้จ่ายสูง และโดยเฉพาะอย่างยิ่งรูปแบบของกองทุนนั้นควรเป็นกองทุนซึ่งหน่วยงานของรัฐเป็นผู้รับผิดชอบ เพราะมีเช่นนั้นอาจจะถูกมองว่าเสมือนหนึ่งเป็นการแสวงหากำไรจากการเป็นความกัน และอาจจะทำให้การดำเนินคดีแบบกลุ่มเกิดช่องว่างขึ้น

4.2 การตีความในประเด็นการให้นิยาม “สมาชิกกลุ่ม”

4.2.1 บทวิเคราะห์ตีความกฎหมาย

ในส่วนของการให้คำนิยามนั้นมีความสำคัญสำหรับศาลในการนำไปใช้ตีความปรับกับข้อเท็จจริงแห่งคดีเป็นอย่างมาก ถ้าหากมีการนิยามถ้อยคำเดียวกันแต่ต่างกันแล้ว จะทำให้เกิดความไม่เป็นเอกภาพของคำพิพากษาได้ ดังนั้นการศึกษาเรื่องนิยามจึงเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อสิทธิของสมาชิกกลุ่มในการยื่นฟ้องคดีแบบกลุ่ม

เบื้องต้นในการให้ความหมายหรือนิยามของ “การดำเนินคดีแบบกลุ่ม” หรือ Class Action นั้นแทบจะยังไม่มีใครได้ให้นิยามเอาไว้ในกฎหมาย เพียงแต่บอกวิธีการในการเข้าสู่กระบวนการพิจารณา รูปแบบของกระบวนการพิจารณา อย่างไรก็ตามจึงเรียกว่าเป็นการดำเนินคดีแบบกลุ่ม กล่าวคือการมองภาพรวมของระบบว่าการดำเนินคดีในลักษณะใดจึงเรียกได้ว่าเป็นการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ซึ่งจากการศึกษาพบว่า หลักใหญ่ที่ทำให้สามารถมองได้ว่าการดำเนินการดำเนินคดีใดคดีหนึ่งนั้นมีลักษณะของการดำเนินคดีแบบกลุ่มคือ จะต้องเป็น “คดีที่มีผู้เสียหายจำนวนมาก” โดยผู้เสียหายจำนวนมากนั้นเป็นผู้ที่มีข้อเรียกร้องร่วมกันแห่งคดี และเป็นการ

¹²³ Jasminka Kalajdzic and Peter Cashman and Alana Longmoore, "Justice for Profit: A Comparative Analysis of Australian, Canadian and U.S. Third Party Litigation Funding," *The American Journal of comparative law* 61(2013). P.93-148

ดำเนินคดีในลักษณะซึ่งมีผู้แทนในการดำเนินคดีแทนกลุ่มสมาชิกทุกคนที่อาจไม่สะดวกในการมาศาลหรือดำเนินคดีด้วยตนเองได้

ทั้งนี้แม้ว่าจะไม่มีการให้ความหมายของคำว่าดำเนินคดีแบบกลุ่มอย่างชัดเจน แต่ก็มี การให้ความหมายของคำอื่นๆที่มุ่งนำเสนอรูปแบบของการดำเนินคดีแบบกลุ่มเช่นกัน กล่าวคือ คำว่า “สมาชิกกลุ่ม” และคำว่า “ข้อเท็จจริงแห่งคดีเดียวกัน” ซึ่งส่วนใหญ่จะถูกนิยามเป็นส่วนหนึ่งของความหมายในคำว่า “สมาชิกกลุ่ม” โดยที่จากนิยามจะทำให้มองเห็นภาพร่างคร่าวๆว่าการดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้นเป็นอย่างไรได้ โดยการให้คำนิยามที่ชัดเจนจะส่งผลทำให้การพิจารณามี คำสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้นำคดีเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่มของศาลเป็นไปอย่าง สมเจตนาธรรมแห่งกฎหมายมากยิ่งขึ้น และสร้างความเป็นเอกภาพในการพิจารณาคดีในส่วนนี้ได้ โดยถ้อยคำเหล่านี้บ้างก็ถูกบัญญัติแยกออกมาเพื่อให้มีคำนิยามที่ชัดเจน แต่ในกฎหมายบาง ประเทศก็บัญญัติรวมอยู่ในเงื่อนไขอันศาลจะหยิบยกมาเพื่อพิจารณามีคำสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาต ให้นำข้อพิพาทเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่มดังที่ได้กล่าวไว้แล้วในหัวข้อที่ 1.1

จากการศึกษาพบว่าประเทศที่ได้มีการให้คำนิยามไว้แยกต่างหากจากบทบัญญัติหลักเพื่อความชัดเจนในการตีความตามขอบเขตการศึกษามีอยู่ 3 ประเทศด้วยกัน ได้แก่ ประเทศไทย ประเทศออสเตรเลีย และ ประเทศแคนาดา ส่วนประเทศสหรัฐอเมริกาไม่ได้มีการนิยามไว้อย่างชัดเจนในแนวทางของการให้ความหมายแต่จะเขียนบทบัญญัติอย่างกว้างเอาไว้ และใช้คดีที่ศาลมี คำพิพากษาแล้วช่วยในการตีความแทน

4.2.1.1 บทนิยามเกี่ยวกับสมาชิกกลุ่มตามกฎหมายไทย เป็นไปตามมาตรา 222/1¹²⁴

โดยมีคำที่สำคัญ 2 คำได้แก่ คำว่า “สมาชิกกลุ่ม” และคำว่า “กลุ่มบุคคล” ซึ่งมีการนิยามถึงสิทธิของสมาชิกกลุ่มโดยตรง ดังนี้

1. “สมาชิกกลุ่ม” หมายความว่า บุคคลใด ๆ ที่อยู่ในกลุ่มบุคคล

¹²⁴ มาตรา 222/1 ในหมวดนี้

“กลุ่มบุคคล” หมายความว่า บุคคลหลายคนที่มีสิทธิอย่างเดียวกันอันเนื่องมาจากข้อเท็จจริง และหลักกฎหมายเดียวกัน และมีลักษณะเฉพาะของกลุ่มเหมือนกัน แม้ว่าจะมีลักษณะของความเสียหายที่แตกต่างกันก็ตาม

“สมาชิกกลุ่ม” หมายความว่า บุคคลใด ๆ ที่อยู่ในกลุ่มบุคคล

“การดำเนินคดีแบบกลุ่ม” หมายความว่า การดำเนินคดีที่ศาลอนุญาตให้เสนอคำฟ้องต่อศาล

จากนิยามตรงนี้ทำให้ต้องกลับไปดูนิยามในวรรคแรกว่า “กลุ่มบุคคล” หมายความว่าอย่างไร

2. “กลุ่มบุคคล” หมายความว่า บุคคลหลายคนที่มีสิทธิอย่างเดียวกันอันเนื่องมาจากข้อเท็จจริงและหลักกฎหมายเดียวกัน และมีลักษณะเฉพาะของกลุ่มเหมือนกัน แม้ว่าจะมีลักษณะของความเสียหายที่แตกต่างกันก็ตาม

เมื่อวิเคราะห์จากนิยามของคำว่ากลุ่มบุคคลในข้างต้นทำให้สามารถจำแนกองค์ประกอบในการฟ้องร้องคดีได้ดังต่อไปนี้

1. สมาชิกกลุ่มต้องมีสิทธิอย่างเดียวกัน อันเนื่องมาจาก
 - a. ข้อเท็จจริงเดียวกัน และ
 - b. หลักกฎหมายเดียวกัน
2. สมาชิกกลุ่มต้องมีลักษณะเฉพาะของกลุ่มเหมือนกัน
3. สมาชิกกลุ่มอาจมีลักษณะของความเสียหายที่แตกต่างกันได้

หลังจากการแยกแยะองค์ประกอบทั้งหมดของนิยาม “สมาชิกกลุ่ม” แล้ว ผู้ทำวิจัยพบประเด็นที่น่าสนใจดังนี้

เนื่องจากบทบัญญัติใช้คำว่า “และ” ดังนั้นในการฟ้องร้องคดีแบบกลุ่มในเบื้องต้นจะต้องมีองค์ประกอบครบทั้ง 3 ข้อ รวมทั้งต้องครบองค์ประกอบตามมาตรา 222/12¹²⁵ เพิ่มเติมอีกด้วย ศาลจึงจะพิจารณานุญาตให้นำข้อพิพาทเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่มได้ ซึ่งอาจทำให้การตีความเกี่ยวกับบทนิยามนี้มีความแคบเกินไป และส่งผลทำให้การดำเนินคดีแบบกลุ่มเป็นไปได้น้อย¹²⁶ การบัญญัติกฎหมายให้สมาชิกกลุ่มจำเป็นต้องมีทั้งข้อเท็จจริงเดียวกัน และข้อกฎหมายเดียวกันนั้น ในส่วนของข้อเท็จจริงเดียวกันเป็นไปได้ แต่ข้อกฎหมายเดียวกันอาจยังไม่เหมาะสม เพราะแม้ว่าจะมีข้อเท็จจริงเดียวกันก็อาจมีข้อกฎหมายที่แตกต่างกันก็ได้ โดยข้อกฎหมายนั้นอาจเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพของเรื่อง สมาชิกแต่ละคนอาจใช้กฎหมายคนละฉบับ หรือใช้กฎหมายฉบับเดียวกันแต่อาจจะเป็นคนละมาตราได้¹²⁷ เช่น กรณีที่มีรถแก๊สระเบิด จำเลยบางคนถูกฟ้องให้

¹²⁵ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ฉบับที่ 26 (พ.ศ. 2558) มาตรา 222/12

¹²⁶ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เรื่อง พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่...) พ.ศ. ... (เรื่อง การดำเนินคดีแบบกลุ่ม) ครั้งที่ 1418-5/2547 (2547), หน้า 25 กุมภาพันธ์ 2547. (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

¹²⁷ Ibid.

รับผิดชอบตามพระราชบัญญัติว่าด้วยอัตราโทษ จำเลยบางคนต้องรับผิดชอบตามกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค
 จำเลยบางคนต้องรับผิดชอบตามมาตรา 436 หรือมาตรา 420 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
 ลักษณะละเมิด แตกต่างกันไป

หรือถ้าหากตัดคำว่าข้อกฎหมายเดียวกันออก คงเหลือไว้เพียงข้อเท็จจริงเดียวกันก็อาจ
 เป็นไปได้ เนื่องจากในส่วนของข้อกฎหมายเดียวกันนั้นสามารถให้ศาลเป็นผู้มีดุลพินิจในการปรับ
 กฎหมายแทนได้ เป็นอำนาจของศาล ซึ่งหากกฎหมายจะระบุเพียงข้อเท็จจริงเดียวกันไม่น่าจะทำให้
 ให้กฎหมายฉบับนี้กว้างเกินไป หรืออย่างน้อยก็จะต้องแคบกว่ากฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา
 เพราะ Rule 23 นั้น เปิดกว้างให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ทั้งกรณีที่มีข้อเท็จจริงเดียวกันแต่ข้อ
 กฎหมายต่างกัน หรือกรณีที่มีข้อเท็จจริงต่างกันแต่ข้อกฎหมายเดียวกัน อย่างไรก็ตามอย่างหนึ่ง¹²⁸

จากประเด็นปัญหาเหล่านี้หลังจากการศึกษาพบว่า หากบัญญัติไว้เพียงคำว่า “ข้อเท็จจริง
 เดียวกัน” นั้นอาจมีปัญหามา คืออาจจะกระทบต่อคำว่า “สิทธิ” ซึ่งต้องมีกฎหมายไปรองรับ
 สิทธิดังกล่าว และอาจมีปัญหาคือว่าข้อกฎหมายที่วางนั้นอยู่ตรงไหน ส่วนคำว่า “ข้อกฎหมาย” จาก
 ข้อกฎหมายเดียวกันนั้นมุ่งหมายถึง Principle of law ถ้าหากตัดคำนี้ออกไป จะทำให้ขอบเขต
 การดำเนินคดีแบบกลุ่มกว้างมากเกินไป และการดำเนินคดีแบบกลุ่มอาจกลายเป็นช้อยกเว้น
 เพราะในประเทศสหรัฐอเมริกา ศาลอาจไม่รับพิจารณา หากเห็นว่าสามารถดำเนินกระบวนการ
 พิจารณาในทางอื่นได้

และคำว่า “ข้อกฎหมายเดียวกัน” หมายถึง ขอให้ข้อกฎหมายร่วมกันอย่างใดอย่างหนึ่ง
 เช่น คดีรถแท็กซี่เปิดที่ถนนเพชรบุรี นายจ้างต้องร่วมรับผิดชอบในกรณีที่ลูกจ้างทำละเมิดในทางการที่
 จ้าง อย่างน้อยก็จะมีข้อกฎหมายบางส่วนที่ร่วมกันอยู่ หากกำหนดเฉพาะข้อเท็จจริงเดียวกันจะ
 กว้างมาก และกระบวนการพิจารณาอาจล่าช้าได้ แต่ถ้ากำหนดเงื่อนไขโดยให้มีทั้งข้อเท็จจริงและข้อ
 กฎหมายบางอย่างร่วมกัน ก็จะทำให้ไม่ต้องมาพิจารณาซ้ำ และหากมีข้อกฎหมายอื่นๆเพิ่มเติมอัน
 เนื่องมาจากความรับผิดชอบของบุคคลที่แตกต่างกันก็จะเป็นอีกส่วนหนึ่ง

นอกจากนี้ในชั้นร่างกฎหมาย คณะกรรมการยังมองว่าเนื่องจากกฎหมายการดำเนินคดี
 แบบกลุ่มของไทยยังเป็นกฎหมายใหม่อยู่ จึงต้องการบัญญัติให้ชัดเจนเพื่อกำหนดเป็นกรอบในการ

¹²⁸ Rule 23 (a) Prerequisites to a Class Action

One or more members of a class may sue or be sued as representative parties on
 behalf of all only if

(2) there are questions of law or fact common to the class,

ใช้ดุลพินิจของศาลให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยกำหนดให้สมาชิกกลุ่มต้องมีทั้งข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายเดียวกัน เนื่องจาก หากสมาชิกกลุ่มมีเพียงข้อเท็จจริงเดียวกัน แต่ข้อกฎหมายคนละข้อ จะทำให้เวลาที่สมาชิกต้องแสดงตนต่อศาลว่าตนอยู่ในขอบเขตของสมาชิกกลุ่มตามที่กำหนด จะมีความยุ่งยาก เพราะสมาชิกกลุ่มคนหนึ่งๆจะต้องบรรยายถึงข้อกฎหมายของสมาชิกกลุ่มคนอื่นๆเพิ่มเติมอีกด้วย เพื่อแสดงว่ามีความเกี่ยวข้องกันตามหลักกฎหมายนั้นจริงแม้ว่าจะใช้ข้อกฎหมายคนละข้อก็ตาม

และประเด็นสุดท้ายในส่วนความกว้างหรือแคบของนิยามเหล่านี้ทั้งหมดจะส่งผลกระทบต่อการบัญญัติกฎหมายเรื่องกลุ่มย่อยด้วย เนื่องจากกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของไทย บัญญัติเรื่องกลุ่มย่อยเป็นเรื่องของการแบ่งแยกค่าเสียหาย ซึ่งแตกต่างจากของประเทศสหรัฐอเมริกาที่บัญญัติเป็นเรื่องการดำเนินคดีแยกต่างหากจากการดำเนินคดีในกลุ่มใหญ่ หากบัญญัติแก้ไขให้ส่วนของบทนิยามสมาชิกกลุ่มให้มีความกว้างมากขึ้น ก็อาจจะต้องไปบัญญัติเรื่องกลุ่มย่อยให้กว้างมากขึ้นตามไปด้วย

4.2.1.2 วิเคราะห์บทนิยามเกี่ยวกับสมาชิกกลุ่มของประเทศไทย และประเทศสหรัฐอเมริกา

จะเห็นได้ว่ามีความแตกต่างกันไม่มากนักเนื่องจากประเทศไทยใช้กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทยเป็นต้นร่าง จึงมีแนวคิดที่คล้ายคลึงกัน แต่จะมีข้อที่น่าสังเกตในส่วนขององค์ประกอบข้อที่ 1 ของกฎหมายไทยที่ว่า สมาชิกกลุ่มจะต้องมีสิทธิอย่างเดียวกันอันเนื่องมาจากข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายเดียวกัน ซึ่งสามารถเทียบเคียงได้กับองค์ประกอบข้อที่ 2 ของกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทย แต่มีความแตกต่างในสาระสำคัญตรงคำว่า “และ” ซึ่งถ้าเป็นบทบัญญัติตาม Rule 23(a)(2) จะใช้คำว่า “or” ที่แปลว่า “หรือ” แสดงว่าในส่วนนี้การจะพิสูจน์ “สิทธิอย่างเดียวกัน” ของสมาชิกกลุ่มนั้นของประเทศไทยมีความยากลำบากมากกว่า เนื่องจาก สิทธิอย่างเดียวกันนั้นถูกกำหนดให้มาจากทั้งข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายเดียวกันอีกด้วย ทำให้สมาชิกกลุ่มมีความแคบลง จากเดิมที่ประเทศต้นร่างใช้คำว่า “หรือ” ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเพียงแต่มีปัญหาข้อเท็จจริง “หรือ” ข้อกฎหมาย อย่างไม่อย่างหนึ่งเหมือนกัน ก็เพียงพอต่อให้ครบองค์ประกอบในข้อนี้แล้ว กฎหมายจากประเทศต้นร่างจึงมีความกว้างว่าในแง่ของบทนิยาม

ในประเด็นถัดมาจากองค์ประกอบข้อที่ 2 ของกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของไทย ที่ว่าด้วยเรื่อง “ลักษณะเฉพาะแห่งคดี” ที่ได้มีการวิเคราะห์ไปก่อนหน้านี้แล้วในข้อ 4.1.1

เนื่องจากเป็นบทบัญญัติที่ล่อมาจากองค์ประกอบข้อที่ 3 ตาม Rule 23(a)(3) แต่ตามบทบัญญัติต้นร่างใช้เพียงคำว่า “Typical of claims” ซึ่งหมายถึง “ข้อเรียกร้องในประเภทเดียวกัน” เท่านั้น ทำให้เกิดความไม่เข้าใจว่าคำว่า “ลักษณะเฉพาะร่วมกันแห่งคดี” ตามกฎหมายไทยนั้นมีความหมายว่าอย่างไรกันแน่ เพราะหากแปลความตามต้นร่างแล้วคำว่า ข้อเรียกร้องประเภทเดียวกันจะสามารถเข้าใจได้ดีกว่า ว่ากฎหมายมีความประสงค์ต้องการจะบอกว่า สมาชิกกลุ่มนั้นจะต้องมีข้อเรียกร้องที่เป็นอย่างเดียวกันในคดี เช่น กรณีที่ผู้เสียหายจำนวนมากฟ้องร้องโรงงานไม้ที่ใช้ในการตกแต่งภายนอกบ้านว่าเกิดความชำรุดบกพร่องในผลิตภัณฑ์ และเรียกร้องค่าเสียหายจากการที่โรงงานนั้นมีการรับรองคุณภาพของสินค้าแล้ว¹²⁹ ซึ่งในกรณีนี้ศาลได้รับพิจารณาคดีในเบื้องต้นรับฟ้องเนื่องจากครบองค์ประกอบตาม Rule 23(a) และในส่วนของ Rule 23(a)(3) เรื่อง Typical of claims ศาลก็ได้ตัดสินเอาไว้เป็นบรรทัดฐานอย่างน่าสนใจดังนี้

ตามหลักกฎหมาย Rule 23(a)(3) สมาชิกกลุ่มหรือผู้แทนกลุ่มจะต้องแสดงให้เห็นว่าสมาชิกในกลุ่มมีข้อเรียกร้องหรือข้อต่อสู้ที่เป็นประเภทเดียวกันทั้งกลุ่ม โดยศาลได้อ้างอิงกรณีเพิ่มเติมที่ศาลได้ให้คำนิยามไว้ก่อนหน้านี้ว่า “ผู้แทนของสมาชิกกลุ่มจะต้องเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม และจะต้องแสดงผลประโยชน์ ความเจ็บปวดที่ได้รับ และความเสียหายที่ได้รับ ร่วมกันแห่งคดี เช่นเดียวกับสมาชิกในกลุ่ม”¹³⁰ นอกจากนี้ยังมีกรณีที่วินิจฉัยไว้เพิ่มเติมอีกว่า ความสำคัญของเงื่อนไขที่กฎหมายบัญญัตินี้อยู่ตรงที่ว่า “ข้อเรียกร้องในนามของโจทก์จะต้องเป็นข้อเรียกร้องในนามของสมาชิกกลุ่มทุกคน”¹³¹

ดังนั้นศาลจากกรณีฟ้องร้องโดยผู้เสียหายจำนวนมากจากโรงงานไม้จึงได้ให้ข้อสรุปเกี่ยวกับ Typical of claims ไว้ว่า ข้อเรียกร้องประเภทเดียวกันนั้นเป็นหัวใจสำคัญของการดำเนินคดีแบบมีผู้แทน (ในที่นี้หมายถึงการดำเนินคดีแบบกลุ่ม) โดยมีความหมายถึงความสามารถในการนำเสนอข้อเรียกร้องของกลุ่ม ซึ่งตามปกติแล้วจะเป็นข้อเรียกร้องเดียวกันของกลุ่มรวมทั้งจะวินิจฉัยไปพร้อมกับคุณสมบัติของผู้แทนโจทก์ว่าเหมาะสมหรือไม่ โดยที่ผลประโยชน์ของผู้แทนต้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับผลประโยชน์ของสมาชิกกลุ่มคนอื่นที่ไม่ได้มาศาลด้วย ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้อเรียกร้องของผู้แทนโจทก์จึงไม่สามารถแตกต่างจากข้อเรียกร้องของสมาชิกกลุ่มได้ และจากกรณีที่ผู้แทนโจทก์ฟ้องร้องจำเลยที่เป็นโรงงานไม้ว่าด้วยเรื่องข้อบกพร่องของผลิตภัณฑ์จากโรงงานไม้ของจำเลยนั้น ผู้แทนโจทก์ได้ประสบความสำเร็จในการพิสูจน์ว่าคุณภาพของผลิตภัณฑ์

¹²⁹ Thomas v. Louisiana-Pacific Corp., 246 F.R.D. 505 (D.S.C. 2007)

¹³⁰ Gen Tel. Co. of the Sw. v. Falcon, 457 U.S. 147, 155, 102 (1982)

¹³¹ Deiter v. Microsoft Corp., 436 F.3d 461, 466 (4th Cir. 2006)

ของจำเลยไม่เหมาะต่อการนำมาใช้งานตามที่จำเลยกล่าวอ้างจริง และข้อพิสูจน์ของผู้แทนโจทก์เป็นอันหนึ่งอันเดียวกับสมาชิกกลุ่ม จึงไม่มีความแตกต่างในข้อเรียกร้องของผู้แทนโจทก์และสมาชิกกลุ่ม จึงเป็นที่พอใจแก่ศาลว่าข้อเรียกร้องของกลุ่มเป็นข้อเรียกร้องประเภทเดียวกัน ดังนั้นศาลจึงอนุญาตให้คดีดังกล่าวเข้าสู่การดำเนินคดีแบบกลุ่มได้

เช่นนี้กรณีตัวอย่างที่เกิดขึ้นไม่มีการกล่าวถึงเรื่องลักษณะเฉพาะแห่งคดีแต่อย่างใด เพียงแต่สมาชิกกลุ่มมีข้อเรียกร้องที่เป็นประเภทเดียวกัน กล่าวคือเมื่อศาลตัดสินในประเด็นใด ประเด็นหนึ่งออกไปแล้วจะทำให้สมาชิกกลุ่มได้รับผลประโยชน์โดยทั่วกัน ซึ่งเมื่อบทบัญญัติของไทยใช้คำว่า “ลักษณะเฉพาะของกลุ่ม” ทำให้เกิดความไม่เข้าใจว่ามีความหมายว่าอย่างไร ทั้งนี้ผู้ทวิจัยมีความเห็นว่าหากกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของไทยได้ใช้ไปแล้วสักพักหนึ่งอาจจะมีการทบทวนออกมาในเรื่องนี้ในอนาคตก็เป็นได้

4.2.1.3 วิเคราะห์บทนิยามเกี่ยวกับสมาชิกกลุ่มของประเทศไทย และประเทศออสเตรเลีย

จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่าองค์ประกอบข้อ 3 ของกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทยนั้นมีความคล้ายกัน แต่ประเทศออสเตรเลียใช้คำว่า “หรือ” ในส่วนที่ว่า ข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายเดียวกัน ในขณะที่ประเทศไทยใช้คำว่า “และ” ซึ่งเป็นประเด็นเดียวกับที่เปรียบเทียบกับประเทศสหรัฐอเมริกาที่ใช้คำว่า “หรือ” เช่นเดียวกับประเทศออสเตรเลีย บทบัญญัติของไทยยังค่อนข้างแคบในส่วนนี้ เพราะสมาชิกกลุ่มจะต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นให้ครบถึง 2 ข้อจึงจะสามารถเข้าองค์ประกอบข้อที่ 1 ในการเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่ม

นอกจากนี้องค์ประกอบข้อ 2 ของกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทยยังสามารถนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทยในองค์ประกอบข้อ 2 ได้ว่า ลักษณะเฉพาะของกลุ่มตามบทบัญญัติในกฎหมายไทยนั้นมีความหมายว่าอย่างไร เนื่องจากกฎหมายของประเทศไทยใช้คำว่า ข้อเรียกร้องแห่งคดี ซึ่งยังมีประเด็นที่สนใจต่อไปอีกว่าประเทศไทยไม่ต้องการข้อเรียกร้องที่เหมือนกันอย่างสมบูรณ์แบบ เพราะเป็นธรรมชาติที่ในการกระทำที่สร้างความเสียหายอย่างหนึ่ง จะก่อให้เกิดความเสียหายที่แตกต่างกัน เมื่อมีความเสียหายที่แตกต่างกันแล้ว ข้อเรียกร้องของผู้เสียหายจะเหมือนกันได้อย่างไร แม้ว่าจะเกิดจากเหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดความเสียหายนั้น เป็นเหตุการณ์เดียวกันก็ตาม ดังนั้นประเทศไทยจึงเลือกที่จะบัญญัติในทำนองที่ว่า ข้อเรียกร้องแห่งคดีที่มีความเหมือน

คล้าย หรือมีความเกี่ยวข้องกัน แทน ซึ่งแตกต่างจากของไทยที่ต้องการลักษณะแห่งคดีเดียวกัน ซึ่งหมายถึงต้องการลักษณะแห่งคดีที่เหมือนกัน ทำให้การฟ้องร้องคดีเป็นไปได้ยากขึ้น ในขณะที่บทบัญญัติของประเทศออสเตรเลียบัญญัติให้กว้างเพื่อให้ง่ายต่อการฟ้องร้องได้มากกว่า เป็นที่น่าสนใจว่าคำว่าลักษณะเฉพาะแห่งคดีที่บทบัญญัติของไทยบัญญัติไว้จะถูกต้องความว่าอย่างไร ในทางปฏิบัติ

4.2.1.4 วิเคราะห์บทนิยามเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทย และประเทศแคนาดา

จะเห็นได้ว่าบทบัญญัติของประเทศไทยแม้ว่าจะมีการบัญญัติในส่วนของนิยามเกี่ยวกับข้อเท็จจริงแห่งคดีร่วมกัน ที่ค่อนข้างน้อย แต่ก็มี ความชัดเจนในระดับหนึ่ง และมีความกว้างมากกว่าของไทย ในประเด็นเดียวกันกับบทบัญญัติของประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศออสเตรเลีย ที่ใช้คำว่า “ข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายเดียวกัน” สังเกตได้ว่าทั้ง 3 ประเทศจะใช้คำว่า “หรือ” แทนคำว่า “และ” ในขณะที่ประเทศไทยยังคงใช้คำว่า “และ” อยู่ทำให้การตีความเป็นไปได้อย่างแคบและทำให้การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมในการดำเนินคดีแบบกลุ่มเป็นไปได้ยากกว่าของประเทศแคนาดา

4.2.1.5 บทสรุปวิเคราะห์บทนิยามเกี่ยวกับสมาชิกกลุ่มของประเทศไทย ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย และประเทศแคนาดา

ดังที่ได้ศึกษาบทนิยามเกี่ยวกับสมาชิกกลุ่มของประเทศไทย ถูกบัญญัติอยู่ในบทวิเคราะห์ ศัพท์ในมาตรา 222/1 เช่นเดียวกับประเทศออสเตรเลีย ที่มีบทนิยามคำศัพท์เช่นเดียวกัน แต่สำหรับประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศแคนาดานั้นยังไม่มี แต่ก็ไม่ได้เกิดปัญหาในเรื่องการตีความแต่อย่างใด เนื่องจาก 2 เหตุผล กล่าวคือ 1. ประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศแคนาดามีการบัญญัติขอบเขตของสมาชิกกลุ่มแทนการบัญญัติเป็นเรื่องนิยามเอาไว้ และ 2. ทั้งสองประเทศมีการใช้กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มมาระยะหนึ่งแล้ว ทำให้มีบรรทัดฐานในการใช้กฎหมายในระดับหนึ่ง คำพิพากษาของศาลจึงเปรียบเสมือนเป็นการตีความกฎหมายไปในตัวเองทำให้ไม่เกิดปัญหาในการบังคับใช้ต่อมา

สำหรับกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของไทย ผู้ทำวิจัยมองว่ายังมีความไม่แคบเกินไป ในการบัญญัติขอบเขตของสมาชิกกลุ่มที่มีการบัญญัติว่าสมาชิกกลุ่มจะต้องมี “ข้อเท็จจริงและหลักกฎหมายเดียวกัน” ในส่วนนี้แม้จะมีเจตจำนงในการเพิ่มความชัดเจน แต่ผู้ทำวิจัยยังคงมองว่ามีความแคบเกินไปในการปรับใช้ในทางปฏิบัติ ทำให้อาจจำเป็นต้องขยายขอบเขตเพิ่มเติม หรือเพียงแต่สมาชิกกลุ่มมีข้อเท็จจริงอย่างเดียวกัน และนำคดีขึ้นสู่ศาล ศาลอาจใช้อำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งในการค้นหา “หลักกฎหมาย” ที่สามารถใช้ร่วมกันได้ทุกคนของสมาชิกกลุ่มได้ เพื่อให้ปัญหาเรื่องความแคบของบทบัญญัติลดลง แต่แม้จะเป็นแบบนี้ก็อาจทำให้เกิดปัญหาความล่าช้าตามมา ดังนั้นสำหรับผู้ทำวิจัยจึงมองว่าควรมีการขยายความให้บทบัญญัติในส่วนนี้มีความกว้าง และสะดวกในการใช้งานในทางปฏิบัติมากยิ่งขึ้น

ส่วนในประเด็นเรื่อง “ลักษณะเฉพาะของกลุ่มเหมือนกัน” แม้จะได้ทำการศึกษาการตีความของคณะกรรมการกฤษฎีกาแล้ว ว่าต้องการให้หมายถึง “ลักษณะแห่งมูลคดี” แต่ผู้ทำวิจัยก็ยังมีความไม่เห็นด้วยนักเนื่องจาก หากจุดมุ่งหมายของบทบัญญัติเป็นไปตามมาตรา 222/12 กล่าวคือ ลักษณะเฉพาะของกลุ่มเหมือนกันที่ “ชัดเจนเพียงพอเพื่อให้รู้ว่าเป็นกลุ่มบุคคลใด” ในส่วนนี้ หากมีการขยายความให้ชัดเจนยิ่งขึ้น หรือตีความว่าหมายถึง “ข้อเรียกร้องของกลุ่มที่เหมือนกัน” ซึ่งเป็นการล่อมาจากกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาในส่วนของที่บัญญัติว่า “Typical of claims” จะเป็นการทำให้บทบัญญัติมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น รวมทั้งสามารถกำหนดขอบเขตที่แน่นอนของสมาชิกกลุ่มได้อีกด้วย

ตาราง 2 ตารางสรุปนิยามเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทย
ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย และประเทศแคนาดา

หัวข้อ / ประเทศ	ประเทศไทย	ประเทศสหรัฐอเมริกา	ประเทศออสเตรเลีย	ประเทศแคนาดา
1. การให้คำนิยาม การตีความ กฎหมาย	มีการให้คำนิยาม	“ไม่มีการให้คำนิยาม	มีการให้คำนิยาม	“ไม่มีการให้คำนิยาม
2. บทบัญญัติ เกี่ยวกับนิยาม	“กลุ่มบุคคล” หมายความว่า บุคคลหลายคนที่มีสิทธิอย่าง เดียวกันอันเนื่องมาจาก ข้อเท็จจริง และหลักกฎหมายเดียวกัน และมีลักษณะเฉพาะของกลุ่ม เหมือนกัน แม้ว่าจะมีลักษณะ ของความเสียหาย ที่แตกต่างกันก็ตาม “สมาชิกกลุ่ม” หมายความว่า บุคคลใด ๆ ที่อยู่ในกลุ่มบุคคล	“ไม่มีการให้คำนิยาม แต่ใช้เงื่อนไขในการยื่นฟ้องคดี แบบกลุ่มแทนการให้คำนิยาม โดยใช้คำว่า “Typical of claims”	<i>group member</i> means a member of a group of persons on whose behalf a representative proceeding has been commenced.	“common issues” means, (a) common but not necessarily identical issues of fact, or (b) common but not necessarily identical issues of law that arise from common but not necessarily identical facts; (“questions communes”)

3. การใช้คำในกรณ บัญญัตินิยาม	ใช้คำว่า ข้อเท็จจริง “และ” หลักกฎหมายเดียวกัน	ใช้คำว่า Question or law “or” fact common to the class	ใช้คำว่า Same, similar or related circumstances	ใช้คำว่า Common issues of law “or” fact
----------------------------------	--	---	--	--

4.2.2 บทวิเคราะห์ตีความกฎหมายเมื่อปรับใช้กับข้อเท็จจริง

4.2.2.1 กรณีคดีเกี่ยวกับละเมิดซึ่งมีผู้เสียหายจำนวนมาก

กรณีตัวอย่าง : จำเลยหลอกลวงซื้อขายหุ้น IPO หรือหุ้นที่เสนอขายให้แก่ประชาชนทั่วไป ในครั้งแรกก่อนที่จะเข้าทำการซื้อขายที่ตลาดหลักทรัพย์ โดยอ้างว่า ได้รับการจัดสรรมาจากผู้มีอุปการคุณ ซึ่งมีผู้เสียหายเห็นว่ามีโอกาสทำกำไรได้ จึงหลงเชื่อโอนเงินให้ผู้กระทำความผิดไป รวมมูลค่าความเสียหาย จำนวน 281 ล้านบาท แต่เมื่อถึงกำหนดวันเปิดตลาด จำเลยไม่สามารถโอนหุ้นเข้าไปในบัญชีของผู้เสียหายแต่ละคนได้ เมื่อถูกทวงถามเจ้าตัวกลับบ่ายเบี่ยงอ้างว่าติดขัดในขั้นตอนของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เมื่อผู้เสียหายตรวจสอบพบว่าในเบื้องต้นมีจำนวนผู้เสียหายที่โอนเงินไปให้จำเลยประมาณ 30 ราย จึงรวมตัวกันเพื่อฟ้องร้องดำเนินคดีต่อจำเลย

วินิจฉัยจากการปรับใช้กับกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของไทย

สำหรับกฎหมายไทย เรื่องข้อเท็จจริงแห่งคดีเดียวกันได้มีการบัญญัติเอาไว้ในส่วนของความหมายของ “สมาชิกกลุ่ม” ว่าหมายถึง กลุ่มบุคคลที่มีสิทธิอย่างเดียวกันอันเนื่องมาจากข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายเดียวกัน และมีลักษณะเฉพาะของกลุ่มเหมือนกัน แม้ว่าจะมีลักษณะของความเสียหายที่แตกต่างกัน¹³² ซึ่งกฎหมายไทยมุ่งแสดงให้เห็นว่าสมาชิกกลุ่มที่จะสามารถนำคดีเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่มได้นั้นจะต้องเป็นสมาชิกกลุ่มที่มีสิทธิในการฟ้องร้องมาจากข้อเท็จจริงรวมทั้งข้อกฎหมายเดียวกันแห่งคดี ไม่เพียงแต่เฉพาะข้อเท็จจริงเท่านั้นแต่ข้อกฎหมายในการฟ้องร้องนั้นก็ต้องมาจากหลักเดียวกันด้วย เพื่อให้เป็นการเพียงพอต่อศาลที่จะเห็นได้ว่ากลุ่มบุคคลที่โจทก์กล่าวอ้างถึงนั้นมีขอบเขตเพียงใด

ดังนั้นจากหลักกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของไทย เมื่อปรับใช้กับกรณีตัวอย่างที่เกิดขึ้น พบว่ากลุ่มผู้เสียหายนั้นมาจากเหตุละเมิดซึ่งเป็นปัญหากฎหมายจากเหตุที่เดียวกัน ซึ่งก็คือเหตุที่จำเลยทำการหลอกลวงเสนอขายหุ้น IPO ให้กับประชาชน หรือในที่นี้หมายถึงกลุ่มผู้เสียหายเมื่อกลุ่มผู้เสียหายทุกคนเกิดมีเหตุฟ้องร้องจากปัจจัยที่เกิดขึ้นจริงเดียวกัน รวมทั้งต้องการฟ้องร้องในข้อกฎหมายเดียวกันตามที่กฎหมายกำหนดแล้ว ย่อมทำให้ศาลเห็นได้ว่ากลุ่มผู้เสียหายนั้นเป็นกลุ่มใดบ้าง จากกรณีตัวอย่างจึงตรงตามเงื่อนไขในเรื่องข้อเท็จจริงแห่งคดีเดียวกันตามกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของไทย

¹³² พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ฉบับที่ 26 (พ.ศ.2558) มาตรา 222/1

วินิจฉัยจากการปรับใช้กับกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศสหรัฐอเมริกา

ในส่วนของประเด็นเรื่องข้อเท็จจริงแห่งคดีเดียวกันมีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ 2 บท
ดังนี้

1. สมาชิกกลุ่มนั้นมีปัญหาข้อกฎหมายหรือปัญหาข้อเท็จจริงเดียวกัน (There are question of law or fact common to the class)¹³³
2. ข้อเรียกร้องหรือข้อต่อสู้ของผู้แทนกลุ่มจะต้องเป็นข้อเรียกร้องหรือข้อต่อสู้ประเภทเดียวกันกับสมาชิกกลุ่ม (Typical of claims or defenses)¹³⁴

ในส่วนนี้ เนื่องจากบทบัญญัติกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศสหรัฐอเมริกามีการบังคับใช้มาหลายสิบปีแล้ว ทำให้มีบรรทัดฐานทางกฎหมายเกิดขึ้นมากมาย ทำให้สามารถนำมาประกอบการวิเคราะห์ที่ได้ค่อนข้างชัดเจนเมื่อเปรียบเทียบกับวิเคราะห์กับกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของไทยที่ยังไม่มีตัวอย่างการใช้กฎหมายที่สามารถหยิบยกนำมาอ้างอิงในการวิเคราะห์ได้

จากข้อเท็จจริงตามกรณีตัวอย่างที่ว่า ผู้เสียหายทุกคนมีความเสียหายมาจากการกระทำละเมิดเพียงครั้งเดียวของจำเลย แม้ว่าผู้เสียหายแต่ละรายอาจมีความเสียหายที่เกิดต่างกันในด้านเวลา แต่เกิดจากสถานการณ์เดียวกันในเวลาใกล้เคียงกัน ดังนั้นเริ่มแรกผู้เสียหายทุกรายมีปัญหาคข้อกฎหมายที่ว่า “การกระทำของจำเลยเป็นการกระทำละเมิดต่อผู้เสียหายหรือไม่” ทุกราย ซึ่งแม้ว่าอาจมีรายละเอียดเรื่องประเด็นปัญหาข้อกฎหมายหรือปัญหาข้อเท็จจริงที่ต่างกัน แต่มีบรรทัดฐานของศาลที่ตัดสินไว้ว่า ปัญหาข้อกฎหมายหรือปัญหาข้อเท็จจริงตาม Rule 23(a)(2) ที่กล่าวถึงนี้ มีเพียงแค่ข้อเดียว ที่เป็นปัญหาร่วมกันของสมาชิกกลุ่มทั้งหมด ก็เพียงพอตามเงื่อนไขในกฎหมายข้อนี้แล้ว (The commonality/typicality test has traditionally been described as “easily satisfied” by a single common issue)¹³⁵

ดังนั้นจากกรณีตัวอย่างที่ผู้เสียหายทุกรายมีประเด็นปัญหากฎหมายว่า “การกระทำของจำเลยเป็นการกระทำละเมิดต่อผู้เสียหายหรือไม่” จึงเพียงพอในการยื่นฟ้องร้องคดีแบบกลุ่มแล้ว

ในประเด็นถัดมา เรื่องของข้อต่อสู้ของกลุ่มซึ่งกฎหมายบัญญัติว่าจำเป็นจะต้องมีข้อต่อสู้เดียวกันทั้งกลุ่ม จากกรณีตัวอย่าง ผู้แทนโจทก์มีข้อต่อสู้ที่ต้องการเรียกร้องค่าเสียหายที่เกิดจาก

¹³³ Federal Rule of Civil Procedure : Rule 23(a)(2)

¹³⁴ Federal Rule of Civil Procedure : Rule 23(a)(3)

¹³⁵ Jose Enriquez v. Cherry Hill Market Corp., 993 F.Supp. 2d 229

การกระทำของจำเลยจากการหลอกลวงประชาชนในการเสนอขายหุ้น IPO และกลุ่มผู้เสียหายหลงเชื่อจึงเข้าทำการซื้อขายด้วยจนทำให้เกิดความเสียหายขึ้น ซึ่งในการจะพิจารณาว่าผ่านเงื่อนไขในข้อนี้หรือไม่ ข้อเรียกร้องของโจทก์นี้จะต้องเป็นข้อเรียกร้องเดียวกันกับข้อเรียกร้องของสมาชิกกลุ่มทุกคนเพื่อให้เกิดความเป็นเอกภาพในการดำเนินคดีและเพื่อมิให้ผลประโยชน์ของสมาชิกในกลุ่มต้องอยู่ในภาวะที่เสี่ยง เนื่องจากข้อเรียกร้องหรือความมุ่งหมายของผู้แทนของกลุ่มมีความแตกต่างกัน อันจะก่อให้เกิดการขัดกันของผลประโยชน์ และทำให้ผู้ร้องไม่มีคุณสมบัติเป็นผู้แทนอย่างเพียงพอ¹³⁶

แล้วอย่างไรถึงจะมองได้ว่าข้อเรียกร้องของผู้แทนโจทก์ เป็นข้อเรียกร้องเดียวกันกับกลุ่มในเรื่องนี้ศาลของประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการวางบรรทัดฐานในเรื่องนี้ไว้ว่า เพียงแต่กลุ่มของสมาชิกมีข้อเรียกร้องที่โดดเด่นและสำคัญมากกว่าข้อเรียกร้องย่อยของสมาชิกกลุ่มอื่นๆก็เพียงพอในการยื่นฟ้องร้องคดีแบบกลุ่มแล้ว โดยศาลใช้คำว่า “Predominance requirement” ในการพิจารณารับฟ้อง โดยข้อเรียกร้องในลักษณะอื่นๆของสมาชิกกลุ่มซึ่งแตกต่างจากข้อเรียกร้องหลักของกลุ่มสามารถมีได้ ไม่จำเป็นต้องเหมือนกันหมดทุกประการ แต่จะต้องไม่เป็นการสำคัญยิ่งกว่ากระทั่งทำให้การดำเนินคดีจำเป็นต้องแยกออกไปฟ้องร้องเป็นคดีสามัญด้วยตัวของสมาชิกนั่นเอง เช่น มีความแตกต่างในข้อกล่าวหาต่อจำเลย เป็นต้น¹³⁷

ดังนั้นจากบรรทัดฐานที่ได้กล่าวมา จากกรณีตัวอย่างผู้แทนโจทก์มีข้อเรียกร้องให้จำเลยชำระค่าเสียหายที่เกิดจากการกระทำของจำเลยที่หลอกลวงผู้เสียหายให้เข้าทำสัญญาซื้อขายหุ้น IPO กับจำเลย ซึ่งเป็นข้อเรียกร้องเดียวกันกับสมาชิกกลุ่มคนอื่นๆ ดังนั้นในกรณีนี้ผู้ทนายจึงเห็นว่า ข้อเรียกร้องของผู้แทนโจทก์และข้อเรียกร้องของกลุ่มเป็นข้อเรียกร้องเดียวกัน และเป็นข้อเรียกร้องที่โดดเด่นเพียงหนึ่งเดียวของสมาชิกกลุ่มที่มีร่วมกัน แม้ว่าข้อเรียกร้องเรื่องความเสียหายจะมีจำนวนเงินแตกต่างกันไปในรายละเอียดแต่ประเด็นหลักคือสมาชิกกลุ่มทุกคนต้องการได้รับการเยียวยาจากการกระทำผิดของจำเลยเช่นเดียวกันหมดทุกคน

จากการวิเคราะห์ผู้ทนายจึงมองว่า ข้อเรียกร้องของกลุ่มตามกรณีตัวอย่างตรงตามเงื่อนไขของกฎหมายกฎหมายในส่วนของ Rule 23(a)(2) และ Rule 23(a)(3) แล้ว

ประเด็นชัดเจนว่ากฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศสหรัฐอเมริกามีบรรทัดฐานจากศาลคอยเสริมการตีความการใช้กฎหมาย ทำให้กฎหมายมีความชัดเจนยิ่งขึ้น แต่กฎหมายการ

¹³⁶ นิดา ว่องเจริญ, "การดำเนินคดีแพ่งของผู้เสียหายจำนวนมาก," หน้า 59

¹³⁷ Thomas v. Louisiana-Pacific Corp., 246 F.R.D. 505

ดำเนินคดีแบบกลุ่มของไทยยังไม่มี ทำให้ในการพิจารณาคดีหนึ่ง จะมีเพียงตัวบทที่อาจต้องใช้การตีความตามเจตนารมณ์ของผู้ตีความเอง ส่งผลให้ไม่มีความเป็นเอกภาพในการตีความ จำเป็นต้องมีบรรทัดฐานของศาล หรือข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาเพื่อให้การใช้กฎหมายเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

วินิจฉัยจากการปรับใช้กับกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศออสเตรเลีย

ในส่วนของเรื่องข้อเท็จจริงแห่งคดีเดียวกันนั้น กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศออสเตรเลียได้บัญญัติเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้อย่างกว้างมาก เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศอื่นๆ แม้แต่กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศสหรัฐอเมริกาที่เป็นประเทศต้นร่างเองก็ยังบัญญัติในส่วนนี้ได้ไม่กว้างเท่ากฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศออสเตรเลีย โดยกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศออสเตรียมีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับประเด็นนี้ใน 2 ข้อด้วยกันคือ

1. ข้อเรียกร้องของบุคคลทุกคนจะต้องเกิดจากสถานการณ์เดียวกัน หรือเหมือนกัน หรือเกี่ยวข้องกัน (same, similar or related circumstance)¹³⁸
2. ข้อเรียกร้องของบุคคลทุกคนจะต้องมีประเด็นข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่เป็นสาระสำคัญ (substantial) ร่วมกันข้อใดข้อหนึ่ง¹³⁹

เมื่อวินิจฉัยจากบทบัญญัติของกฎหมายทั้ง 2 ข้อแล้วกล่าวได้ว่า ข้อเท็จจริงเดียวกันของสมาชิกกลุ่มตามมุมมองของกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศออสเตรียมองว่า เพียงแต่สมาชิกกลุ่มนั้นมีข้อเรียกร้องที่อาจเกิดจากสถานการณ์เดียวกัน สถานการณ์ที่คล้ายกัน หรือสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกันก็ได้ ซึ่งกินความหมายค่อนข้างมาก เช่นเดียวกัน ในข้อ 2 ที่ว่าข้อเรียกร้องของสมาชิกกลุ่มจะต้องมีประเด็นที่มีสาระสำคัญร่วมกันเพียงข้อเดียวก็เพียงพอต่อการฟ้องร้องแล้ว ในประเด็นนี้เปรียบเทียบกับกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศสหรัฐอเมริกา ที่มีบรรทัดฐานเพิ่มเติมว่าปัญหาาร่วมกันของสมาชิกกลุ่มนั้นมีเพียงปัญหาเดียวก็ได้ ไม่จำเป็นต้องเหมือนกันทุกปัญหาแต่อย่างใด

¹³⁸ Federal Court of Australia Act 1979 : 33C(1)(b)

¹³⁹ Federal Court of Australia Act 1979 : 33C(1)(c)

จากข้อกำหนดของประเทศออสเตรเลียนำมาวิเคราะห์ปรับกับข้อเท็จจริงตามกรณีตัวอย่างได้ว่า ตามกรณีตัวอย่างผู้เสียหายทุกรายมีข้อเรียกร้องจากการกระทำเดียวของจำเลยคือการหลอกลวงให้ผู้เสียหายทุกคนโอนเงินเพื่อซื้อหุ้น IPO ให้กับจำเลย เมื่อผู้เสียหายเห็นว่ามีโอกาสทำกำไรได้ จึงหลงเชื่อและโอนเงินซื้อหุ้น IPO นั้นไปให้กับจำเลย แต่เมื่อถึงเวลาจำเลยกลับไม่มีหุ้นที่จำเลยให้โอนไปให้ผู้เสียหาย ดังนั้นผู้เสียหายจึงรวมตัวกันฟ้องร้องจำเลยในความผิดฐานละเมิด เพื่อให้จำเลยชดใช้ความเสียหายทั้งหมดคืนแก่กลุ่มผู้เสียหาย ผู้ทำวิจัยมองว่า กลุ่มผู้เสียหายนั้นมีข้อเรียกร้องอันเกิดจากการกระทำของจำเลยในรูปแบบเดียวกันคือจำเลยได้ทำการหลอกลวงขายหุ้น IPO ให้กับกลุ่มผู้เสียหาย ดังนั้นข้อเรียกร้องที่ต้องการให้จำเลยชดใช้นั้นจึงเป็นรูปแบบเดียวกันทั้งกลุ่ม จึงสอดคล้องกับข้อกำหนดที่ว่า ข้อเรียกร้องของกลุ่มนั้นจะต้องมาจากสถานการณ์ที่เหมือน คล้าย หรือเกี่ยวข้องกัน ในข้อแรกกรณีตัวอย่างจึงเข้าหลักเกณฑ์ตามที่กฎหมายกำหนด

สำหรับหลักเกณฑ์ในข้อ 2 เรื่องของข้อเรียกร้องนั้นจะต้องมีสาระสำคัญอย่างเดียวกันข้อใดข้อหนึ่ง หมายความว่า ข้อเรียกร้องของกลุ่มผู้เสียหายนั้นจะต้องมีข้อเรียกร้องอย่างน้อยหนึ่งข้อที่เหมือนกันทั้งกลุ่ม ซึ่งจากกรณีตัวอย่าง ผู้เสียหายทุกคนต้องการฟ้องร้องในฐานละเมิดเพื่อให้จำเลยชดใช้ความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับการกระทำความผิดของจำเลย ซึ่งเป็นข้อเรียกร้องหนึ่งเดียวที่เหมือนกันทั้งกลุ่ม ทำให้ผ่านหลักเกณฑ์ในข้อนี้ด้วย

จากการวินิจฉัยพบว่า เงื่อนไขการยื่นฟ้องคดีแบบกลุ่มของประเทศออสเตรเลียค่อนข้างกว้างเกินความให้การยื่นฟ้องคดีมีขอบเขตที่กว้างขวาง รองรับกับคดีหลากหลายรูปแบบ จึงสะดวกในการวินิจฉัยมากกว่า 2 ประเทศที่ผ่านมา คือกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของไทย และกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศสหรัฐอเมริกา ที่ยังมีบรรทัดฐานและรายละเอียดเพิ่มเติม รวมทั้งยังต้องแสดงให้เป็นที่พอใจแก่ศาลเพิ่มเติมถึงลักษณะแห่งคดีที่มีรูปแบบเพียงพอในการเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ในขณะที่กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศออสเตรเลียนั้นศาลไม่ได้มีบทบาทเช่นว่า จึงสามารถพิจารณาไปตามบทบัญญัติของกฎหมายที่มีอยู่อย่างชัดเจนได้โดยไม่ต้องพิจารณาถึงเรื่องความพอใจของศาลแต่อย่างใด

แม้ว่ากฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทยจะไม่ได้มีบรรทัดฐานของศาลช่วยในการตีความกฎหมายเนื่องจากบทบัญญัติไม่ได้ให้อำนาจศาลในการวินิจฉัยอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้สมาชิกกลุ่มนำคดีเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีแบบกลุ่ม แต่ก็สามารถใช้กฎหมายตีความได้อย่างชัดเจน เนื่องจากกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทยมี

บทบัญญัติที่ค่อนข้างกว้างและมีความชัดเจนอยู่ในตัว จึงไม่จำเป็นต้องใช้การตีความที่อาจทำให้เกิดความไม่เป็นเอกภาพได้

วินิจฉัยจากการปรับใช้กับกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศแคนาดา

ในส่วนของข้อเท็จจริงแห่งคดีเดียวกัน ตามกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศแคนาดามีบทบัญญัติเกี่ยวกับประเด็นนี้ดังนี้

1. ประเด็นแห่งคดีเดียวกัน หมายความว่า¹⁴⁰
 - a. ประเด็นที่เหมือนกัน แต่ไม่จำเป็นต้องเป็นประเด็นที่เหมือนกันในข้อเท็จจริงไปทุกประการ
 - b. ประเด็นที่เหมือนกัน แต่ไม่จำเป็นต้องเป็นประเด็นที่เหมือนกันในข้อกฎหมาย ซึ่งมีที่มาจากข้อเท็จจริงที่เหมือนกันแต่ไม่จำเป็นต้องเหมือนกันไปทุกประการ
2. ข้อเรียกร้องหรือข้อต่อสู้ของกลุ่มเป็นข้อเรียกร้องหรือข้อต่อสู้ที่แสดงออกซึ่งประเด็นเดียวกัน¹⁴¹
3. ในการพิจารณาคดี การพิจารณาคดีอย่างคดีแบบกลุ่มจะเป็นประโยชน์มากกว่าการพิจารณาคดีไปอย่างคดีสามัญในส่วนของประเด็นแห่งคดีเดียวกัน¹⁴²

จากข้อกำหนดดังกล่าว เห็นได้ว่าเงื่อนไขในการที่สมาชิกกลุ่มจะมีข้อเท็จจริงแห่งคดีเดียวกัน เพื่อให้สามารถจำกัดขอบเขตของกลุ่มที่ชัดเจนได้นั้น ค่อนข้างคล้ายกับระบบของประเทศสหรัฐอเมริกา ที่มีการกำหนดอย่างชัดเจนในเรื่องประเด็นแห่งคดีเดียวกัน แต่มีการเพิ่มเติมจากของประเทศต้นร่างในประเด็นเรื่องการตีความขยายความคำว่า “ประเด็นเดียวกันแห่งคดี” หรือที่บทบัญญัติใช้คำว่า “Common issue” ไว้เพิ่มเติมในส่วนของ Definitions ซึ่งสร้างความชัดเจนมากยิ่งขึ้นในการวินิจฉัยคดีหนึ่งๆว่าสมาชิกกลุ่มทุกคนนั้นมีประเด็นแห่งคดีเดียวกันหรือไม่ นอกจากนี้กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศแคนาดายังมองว่า ประเด็นแห่งคดีเดียวกัน

¹⁴⁰ Class Proceeding Act 1992 : Section 1

¹⁴¹ Class Proceeding Act 1992 : Section 5(1)(c)

¹⁴² Class Proceeding Act 1992 : Section 5(1)(d)

นั้นอาจเป็นประเด็นในแง่ข้อเท็จจริงเดียวกัน หรือข้อกฎหมายที่มาจากเดียวกันก็ได้ ซึ่งเป็นไปในการทำงานเดียวกันกับกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศสหรัฐอเมริกา

เมื่อนำมาวิเคราะห์และปรับวินิจฉัยกับข้อเท็จจริงตามกรณีตัวอย่าง พบว่า ข้อเท็จจริงนี้กลุ่มผู้เสียหายต้องการฟ้องร้องจำเลยในประเด็นเดียวกันทั้งหมดคือประเด็นที่ว่าต้องการให้จำเลยชดเชยค่าเสียหายตามความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำของจำเลย ทำให้ข้อเรียกร้องของกลุ่มผู้เสียหายมีเพียงข้อเรียกร้องเดียว และเป็นข้อเรียกร้องอันเป็นประเด็นแห่งคดีเดียวกัน เพราะจากข้อเรียกร้องซึ่งนำไปสู่ปัญหาข้อกฎหมายที่ว่า จำเลยได้กระทำการละเมิดต่อกลุ่มผู้เสียหายหรือไม่ เมื่อกลุ่มผู้เสียหายมีประเด็นแห่งคดีอันเป็นสาระสำคัญเดียวกันแล้ว จึงทำให้ตรงกับหลักเกณฑ์ที่กฎหมายวางไว้ ซึ่งในประเด็นถัดมาผู้แทนโจทก์หรือสมาชิกกลุ่มคนอื่นๆอาจจำเป็นต้องพิสูจน์ร่วมกันเพิ่มเติมในประเด็นข้อที่ 3 ที่ว่าในประเด็นปัญหานั้นของทั้งกลุ่ม หากพิจารณาคดีไปอย่างคดีสามัญจะมีความเหมาะสมน้อยกว่าการพิจารณาคดีอย่างคดีแบบกลุ่ม หากพิสูจน์ได้ดังนั้นศาลจึงจะอนุญาตให้นำคดีเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่ม

4.2.2.2 กรณีคดีเกี่ยวกับสัญญาซึ่งมีผู้เสียหายจำนวนมาก

กรณีตัวอย่าง : บริษัทประกันชีวิตได้ทำกรมธรรม์ชีวิตชั้นฉบับหนึ่งเสนอต่อผู้เอาประกัน มีวงเงินทั้งสิ้น 300,000 บาท โดยมีเงื่อนไขในการคืนเงินประกันว่า บริษัทประกันชีวิตจะคืนเงินประกันให้ทุกๆ 3 ปี ครั้งละ 20,000 บาท และเมื่อครบกำหนดเวลาประกันจะได้รับคืนเพิ่มอีก 280,000 บาทแต่ทั้งนี้ผู้เสียหายกลับได้เงินคืนเพียง 242,000 บาท ซึ่งไม่ครบตามจำนวนที่ได้ตกลงกันตามสัญญา

วินิจฉัยจากการปรับใช้กับกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของไทย

เช่นเดียวกับกับประเด็นเรื่องการฟ้องร้องฐานคดีละเมิด ตามกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของไทย เรื่องข้อเท็จจริงแห่งคดีเดียวกันได้มีการบัญญัติเอาไว้ในส่วนของความหมายของ “สมาชิกกลุ่ม” ว่าหมายถึง กลุ่มบุคคลที่มีสิทธิอย่างเดียวกันอันเนื่องมาจากข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายเดียวกัน และมีลักษณะเฉพาะของกลุ่มเหมือนกัน แม้ว่าจะมีลักษณะของความเสียหายที่แตกต่างกัน¹⁴³ ซึ่งกฎหมายไทยมุ่งแสดงให้เห็นว่าสมาชิกกลุ่มที่จะสามารถนำคดีเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่มได้นั้นจะต้องเป็นสมาชิกกลุ่มที่มีสิทธิในการฟ้องร้องมาจากข้อเท็จจริงรวมทั้ง

¹⁴³ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ฉบับที่ 26 (พ.ศ.2558) มาตรา 222/1

ข้อกฎหมายเดียวกันแห่งคดี ไม่เพียงแต่เฉพาะข้อเท็จจริงเท่านั้นแต่ข้อกฎหมายในการฟ้องร้องนั้น ก็ต้องมาจากหลักเดียวกันด้วย เพื่อให้เป็นการเพียงพอต่อศาลที่จะเห็นได้ว่ากลุ่มบุคคลที่โจทก์ กล่าวอ้างถึงนั้นมีขอบเขตเพียงใด

ดังนี้เมื่อพิจารณาร่วมกับกรณีตัวอย่างพบว่า ผู้เสียหายทุกคนล้วนแต่ถูกโต้แย้งสิทธิโดย บริษัทประกันชีวิตรายเดียวกัน ซึ่งเป็นกรรมธรรม์ประกันชีวิตที่มีเงื่อนไขในทำนองเดียวกันว่า เป็น ประกันชีวิตที่มีเงื่อนไขในการคืนเงินประกันให้กับผู้เอาประกันชีวิตเมื่อครบระยะเวลาตามที่ตกลง กันไว้ ซึ่งในที่นี้คือ 21 ปี แต่เมื่อถึงเวลาที่ต้องชำระเงินประกันชีวิตคืนให้กับผู้เอาประกันชีวิตหรือ ผู้เสียหายในคดีดังกล่าว บริษัทประกันชีวิตนั้นกลับไม่คืนเงินเต็มวงเงินตามที่ได้ตกลงกันไว้ ดังนั้น กลุ่มผู้เสียหายจากสถานการณ์ดังกล่าวจึงรวมตัวกันเพื่อฟ้องร้องดำเนินคดีแบบกลุ่มกับบริษัท ประกันชีวิตเพื่อให้ชำระเงินเต็มอัตราที่ได้ตกลงกันไว้แต่แรก ดังนั้นนอกจากกลุ่มผู้เสียหายจะมี ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นร่วมกันแห่งคดีแล้ว ยังฟ้องร้องในฐานะผิดสัญญาฉบับเดียวกัน จึงทำให้ประเด็น เรื่องข้อเท็จจริงเดียวกันแห่งคดีนั้นเข้าเงื่อนไขตามที่กฎหมายกำหนด และเพียงพอที่ศาลจะมีคำสั่ง อนุญาตให้เข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่มได้

วินิจฉัยจากการปรับใช้กับกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศสหรัฐอเมริกา

ในส่วนของประเด็นเรื่องข้อเท็จจริงแห่งคดีเดียวกันมีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ 2 บท ดังนี้

1. สมาชิกกลุ่มนั้นมีปัญหาข้อกฎหมายหรือปัญหาข้อเท็จจริงเดียวกัน (There are question of law or fact common to the class)¹⁴⁴
2. ข้อเรียกร้องหรือข้อต่อสู้ของผู้แทนกลุ่มจะต้องเป็นข้อเรียกร้องหรือข้อต่อสู้ประเภท เดียวกันกับสมาชิกกลุ่ม (Typical of claims or defenses)¹⁴⁵

ในส่วนนี้ เนื่องจากบทบัญญัติกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทยอเมริกามี การบังคับใช้มาหลายสิบปีแล้ว ทำให้มีบรรทัดฐานทางกฎหมายเกิดขึ้นมากมาย ทำให้สามารถ นำมาประกอบการวิเคราะห์ได้ค่อนข้างชัดเจนเมื่อเปรียบเทียบกับวิเคราะห์กับกฎหมายการ

¹⁴⁴ Federal Rule of Civil Procedure : Rule 23(a)(2)

¹⁴⁵ Federal Rule of Civil Procedure : Rule 23(a)(3)

ดำเนินคดีแบบกลุ่มของไทยที่ยังไม่มีตัวอย่างการใช้กฎหมายที่สามารถหยิบยกนำมาอ้างอิงในการวิเคราะห์ได้

กรณีตัวอย่าง สมาชิกกลุ่มต้องการฟ้องร้องในโดยใช้ฐานสัญญาเป็นหลัก ซึ่งสิทธิของสมาชิกกลุ่มเกิดจากการที่บริษัทประกันชีวิตได้กระทำการอันผิดต่อสัญญาตามกรมธรรม์ประกันชีวิตแบบ 21 ปีคืนเงินต่อสมาชิกกลุ่มทำให้เกิดการโต้แย้งสิทธิของสมาชิกกลุ่มขึ้น ทั้งนี้ปัญหาข้อกฎหมายที่มีร่วมกันของสมาชิกกลุ่มคือ บริษัทประกันชีวิตได้กระทำการอันผิดสัญญาต่อสมาชิกกลุ่มหรือไม่ ซึ่งเป็นปัญหาข้อกฎหมายเพียงปัญหาเดียว และเป็นปัญหาที่มีเหมือนกันในสมาชิกกลุ่มทุกราย ดังนั้นจึงมองได้ว่าสมาชิกกลุ่มมีปัญหาข้อกฎหมายร่วมกันแล้ว โดยตามบรรทัดฐานของศาลมองว่า ปัญหาพร้อมกันนั้นมีเพียงปัญหาเดียวก็สามารถยื่นฟ้องร้องได้¹⁴⁶

ในประเด็นถัดมาข้อเรียกร้องของสมาชิกกลุ่มนั้นคือต้องการให้บริษัทประกันชีวิตที่ได้ทำสัญญากรมธรรม์ประกันชีวิตกับสมาชิกกลุ่มไว้ว่าจะชำระเงินคืนให้กับผู้เอาประกันชีวิตหรือก็คือสมาชิกกลุ่มในอัตราตามที่ตกลงตามเงื่อนไขที่ว่า หากไม่มีการเสียชีวิตของผู้เอาประกันเกิดขึ้นจะต้องชำระคืนในปีที่ 22 ถัดจากวันที่ทำประกันชีวิตนั้น แต่เมื่อถึงเวลาชำระเงินประกันตามตกลงบริษัทประกันชีวิตกลับไม่ชำระเงินคืนเต็มอัตรา ดังนั้น สมาชิกกลุ่มจึงมีข้อเรียกร้องให้บริษัทประกันชีวิตชำระเงินคืนเต็มตามอัตราที่ตกลงกันไว้แต่แรก ซึ่งเป็นข้อเรียกร้องเดียวตามสัญญาของสมาชิกกลุ่มทั้งหมด ดังนั้นข้อเรียกร้องของสมาชิกกลุ่มจึงเป็นข้อเรียกร้องประเภทเดียวกันกับกลุ่มตามเงื่อนไขที่กฎหมายได้วางไว้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

วินิจฉัยจากการปรับใช้กับกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศออสเตรเลีย

เช่นเดียวกับการวินิจฉัยเรื่องการอนุญาตของศาล ข้อเท็จจริงแห่งคดีเดียวกันของประเทศออสเตรเลียมีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้อง 2 บทด้วยกัน คือ

1. ข้อเรียกร้องของบุคคลทุกคนจะต้องเกิดจากสถานการณ์เดียวกัน หรือเหมือนกัน หรือเกี่ยวข้องกัน (same, similar or related circumstance)¹⁴⁷

¹⁴⁶ Jose Enriquez v. Cherry Hill Market Corp., 993 F.Supp. 2d 229

¹⁴⁷ Federal Court of Australia Act 1979 : 33C(1)(b)

2. ข้อเรียกร้องของบุคคลทุกคนจะต้องมีประเด็นข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่เป็นสาระสำคัญ (substantial) ร่วมกันข้อใดข้อหนึ่ง¹⁴⁸

ในทำนองเดียวกับที่ได้วิเคราะห์ไปแล้วข้างต้นในส่วนของระบบอนุญาต ข้อเรียกร้องของสมาชิกกลุ่มเป็นข้อเรียกร้องอันเกิดจากสถานการณ์เดียวกันคือการชำระเงินประกันชีวิตไม่เต็มจำนวนของบริษัทประกันภัยที่ได้ถึงกำหนดชำระแล้ว และสมาชิกกลุ่มทุกคนต้องการฟ้องร้องในฐานผิดสัญญาเช่นเดียวกัน ในกรณีตามตัวอย่างจึงเป็นกรณีที่มีข้อเท็จจริงแห่งคดีเดียวกันตามกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศออสเตรเลีย

วินิจฉัยจากการปรับใช้กับกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศแคนาดา

ในส่วนของข้อเท็จจริงแห่งคดีเดียวกัน ตามกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศแคนาดามีบทบัญญัติเกี่ยวกับประเด็นนี้ดังนี้

- (1) ประเด็นแห่งคดีเดียวกัน หมายความว่า¹⁴⁹
- a. ประเด็นที่เหมือนกัน แต่ไม่จำเป็นต้องเป็นประเด็นที่เหมือนกันในข้อเท็จจริงไปทุกประการ
 - b. ประเด็นที่เหมือนกัน แต่ไม่จำเป็นต้องเป็นประเด็นที่เหมือนกันในข้อกฎหมาย ซึ่งมีที่มาจากข้อเท็จจริงที่เหมือนกันแต่ไม่จำเป็นต้องเหมือนกันไปทุกประการ
- (2) ข้อเรียกร้องหรือข้อต่อสู้ของกลุ่มเป็นข้อเรียกร้องหรือข้อต่อสู้ที่แสดงออกซึ่งประเด็นเดียวกัน¹⁵⁰
- (3) ในการพิจารณาคดี การพิจารณาคดีอย่างคดีแบบกลุ่มจะเป็นประโยชน์มากกว่าการพิจารณาคดีไปอย่างคดีสามัญในส่วนของประเด็นแห่งคดีเดียวกัน¹⁵¹

¹⁴⁸ Federal Court of Australia Act 1979 : 33C(1)(c)

¹⁴⁹ Class Proceeding Act 1992 : Section 1

¹⁵⁰ Class Proceeding Act 1992 : Section 5(1)(c)

¹⁵¹ Class Proceeding Act 1992 : Section 5(1)(d)

จากกรณีตัวอย่าง สมาชิกกลุ่มต้องการฟ้องร้องบริษัทประกันชีวิตที่ไม่ได้ชำระเงินประกันคืนตามจำนวนที่ตกลงกันไว้แต่แรกเมื่อเริ่มทำประกันชีวิต ซึ่งเป็นข้อเรียกร้องตามสัญญาที่สมาชิกกลุ่มมีเหมือนกันทุกราย รวมทั้งสมาชิกกลุ่มมีข้อเรียกร้องที่เป็นประเด็นเดียวกันคือ ต้องการให้บริษัทประกันชีวิตชำระเงินส่วนต่างให้กับสมาชิกกลุ่มทุกรายที่ได้รับการชำระเงินไม่เต็มตามอัตราที่ได้ตกลงกัน ดังนั้นประเด็นในเรื่องข้อเท็จจริงแห่งคดีเดียวกัน รวมทั้งมีข้อเรียกร้องเดียวกัน ดังนั้นข้อเท็จจริงจึงตรงตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด

4.2.2.3 กรณีคดีเกี่ยวเนื่องกับกฎหมายหลายบทซึ่งมีผู้เสียหายจำนวนมาก

กรณีตัวอย่าง : สหกรณ์ประสบปัญหาขาดสภาพคล่องอย่างรุนแรง และมีหนี้สินล้นพ้นตัวเกินกว่าทุนที่มี ทำให้สมาชิกไม่สามารถถอนเงินของตนเองได้เป็นเวลาไม่ต่ำกว่า 2 ปี อันเกิดจากการยกยอกทรัพย์สินของอดีตประธานสหกรณ์และพวก รวมไปถึงการบริหารงานที่ผิดพลาด ทำให้เกิดความเสียหายต่อสหกรณ์ โดยมียอดหนี้ทั้งสิ้น 18,370 ล้านบาท รวมเจ้าหนี้ทั้งหมด 18,814 ราย โดยคาดว่าจะใช้เวลาในการชำระหนี้คืนแก่เจ้าหนี้ทั้งหมดภายใน 26 ปี และความเสียหายในหนี้ที่เกิดขึ้นมาจากทั้งทางสัญญาและละเมิด

วินิจฉัยจากการปรับใช้กับกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของไทย

สำหรับกฎหมายไทย เรื่องข้อเท็จจริงแห่งคดีเดียวกันได้มีการบัญญัติเอาไว้ในส่วนของความหมายของ “สมาชิกกลุ่ม” ว่าหมายถึง กลุ่มบุคคลที่มีสิทธิอย่างเดียวกันอันเนื่องมาจากข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายเดียวกัน และมีลักษณะเฉพาะของกลุ่มเหมือนกัน แม้ว่าจะมีลักษณะของความเสียหายที่แตกต่างกัน¹⁵² ซึ่งกฎหมายไทยมุ่งแสดงให้เห็นว่าสมาชิกกลุ่มที่จะสามารถนำคดีเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่มได้นั้นจะต้องเป็นสมาชิกกลุ่มที่มีสิทธิในการฟ้องร้องมาจากข้อเท็จจริงรวมทั้งข้อกฎหมายเดียวกันแห่งคดี ไม่เพียงแต่เฉพาะข้อเท็จจริงเท่านั้นแต่ข้อกฎหมายในการฟ้องร้องนั้นก็ต้องมาจากหลักเดียวกันด้วย เพื่อให้เป็นการเพียงพอต่อศาลที่จะเห็นได้ว่ากลุ่มบุคคลที่โจทก์กล่าวอ้างถึงนั้นมีขอบเขตเพียงใด

ดังนั้นจากข้อเท็จจริงที่ว่าสมาชิกกลุ่มต้องการฟ้องร้องในฐานะสัญญาและฐานละเมิดแยกต่างหากจากกันนั้น ต้องพิจารณาเพิ่มเติมตามบทบัญญัติที่ว่า “คดีที่มีสมาชิกกลุ่มจำนวนมากดังต่อไปนี้ โจทก์ซึ่งเป็นสมาชิกกลุ่มอาจร้องขอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ ได้แก่ คดีละเมิด คดีผิด

¹⁵² พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ฉบับที่ 26 (พ.ศ. 2558) มาตรา 222/1

สัญญา คดีเรียกร้องสิทธิตามกฎหมายต่าง ๆ เช่น กฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม การคุ้มครองผู้บริโภค แรงงาน หลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ การแข่งขันทางการค้า”¹⁵³ ดังนั้นจึงมีประเด็นปัญหาข้อกฎหมายที่ว่า “สามารถฟ้องร้องบทบัญญัติเดียวกันแต่ต่างอนุมาตราได้หรือไม่” ซึ่งเมื่อพิจารณาโดยวิเคราะห์ร่วมกับบทบัญญัติอื่นๆในมาตรา 222/1 บทนิยาม “สมาชิกกลุ่ม” ที่ได้กล่าวไป รวมทั้งเรื่องการแบ่งกลุ่มย่อยตามมาตรา 222/24 ที่สามารถแบ่งกลุ่มย่อยได้เฉพาะเรื่องความเสียหายที่แตกต่างกันเท่านั้น ไม่สามารถแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อพิจารณาประเด็นปัญหาที่แตกต่างกันได้ ทำให้ผู้ทำวิจัยได้คำตอบว่า การฟ้องร้องคดีคนละบทบัญญัติในคดีแบบกลุ่มคดีเดียวนั้นไม่สามารถทำได้ โดยกฎหมายได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจน แยกอนุมาตราระหว่างคดีละเมิด คดีผิดสัญญา และคดีในบทบัญญัติกฎหมายอื่นๆ

ดังนั้นในการฟ้องร้องที่กลุ่มผู้เสียหายต้องการฟ้องร้องจากฐานความผิดทางกฎหมายที่แตกต่างกันนั้นจึงทำไม่ได้ โดยกลุ่มผู้เสียหายสามารถเลือกฟ้องร้องจากฐานความผิดเดียวกันทั้งหมด หรือเลือกฟ้องแยกจากกันระหว่างความผิดฐานละเมิด และความผิดฐานสัญญา จึงจะสามารถตอบโจทย์เรื่องปัญหาข้อเท็จจริงเดียวกันได้

วินิจฉัยจากการปรับใช้กับกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศสหรัฐอเมริกา

ในส่วนของประเด็นเรื่องข้อเท็จจริงแห่งคดีเดียวกันมีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ 2 บท
ดังนี้

1. สมาชิกกลุ่มนั้นมีปัญหาข้อกฎหมายหรือปัญหาข้อเท็จจริงเดียวกัน (There are question of law or fact common to the class)¹⁵⁴
2. ข้อเรียกร้องหรือข้อต่อสู้ของผู้แทนกลุ่มจะต้องเป็นข้อเรียกร้องหรือข้อต่อสู้ประเภทเดียวกันกับสมาชิกกลุ่ม (Typical of claims or defenses)¹⁵⁵

ในส่วนนี้ เนื่องจากบทบัญญัติกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศสหรัฐอเมริกามีการบังคับใช้มาหลายสิบปีแล้ว ทำให้มีบรรทัดฐานทางกฎหมายเกิดขึ้นมากมาย ทำให้สามารถนำมาประกอบการวิเคราะห์ได้ค่อนข้างชัดเจนเมื่อเปรียบเทียบกับวิเคราะห์กับกฎหมายการ

¹⁵³ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ฉบับที่ 26 (พ.ศ. 2558) มาตรา 222/8

¹⁵⁴ Federal Rule of Civil Procedure : Rule 23(a)(2)

¹⁵⁵ Federal Rule of Civil Procedure : Rule 23(a)(3)

ดำเนินคดีแบบกลุ่มของไทยที่ยังไม่มีตัวอย่างการใช้กฎหมายที่สามารถหยิบยกนำมาอ้างอิงในการวิเคราะห์ได้

จากข้อเท็จจริงตามตัวอย่างกลุ่มผู้เสียหายต้องการฟ้องร้องเป็นคดีละเมิด และคดีสัญญา ซึ่งจากหลักการที่ว่า สมาชิกกลุ่มจะต้องมีปัญหาข้อกฎหมายหรือปัญหาข้อเท็จจริงเดียวกัน ดังนั้น แม้ว่าสมาชิกกลุ่มจะต้องการฟ้องร้องแยกกันระหว่าง ฟ้องร้องในฐานะละเมิด และฟ้องร้องในฐานะ ผิดสัญญา แต่ข้อเท็จจริงอันเป็นที่มาแห่งการฟ้องร้องของสมาชิกกลุ่มนั้นมาจากข้อเท็จจริงเดียวกัน คือสมาชิกกลุ่มไม่อาจถอนเงินจากสหกรณ์ที่ตนเองนำเงินไปฝากได้เช่นเดียวกันทั้งหมด แม้ว่า รายละเอียดของข้อเท็จจริงของสมาชิกกลุ่มบางรายอาจมีความแตกต่างกันไปบ้างตามจำนวน สมาชิกกลุ่มที่มีอยู่มาก ก็ไม่เป็นปัญหาในการฟ้องร้องเข้ามาในคดีแบบกลุ่มคดีเดียวกัน เพราะ เพียงแต่ปัญหาข้อเท็จจริงที่เหมือนกันเพียงข้อเดียวก็สามารถฟ้องร้องเป็นคดีแบบกลุ่มเดียวกันได้ ตามบทบัญญัติของกฎหมาย

นอกจากนี้ในประเด็นเรื่องข้อเรียกร้องเดียวกันของกลุ่ม สมาชิกกลุ่มทุกรายมีประเด็นหลักของการเรียกร้องคือต้องการเรียกร้องเป็นตัวเงินเพื่อชดเชยกับความเสียหายที่ตนได้รับ ซึ่งเป็นข้อเรียกร้องพื้นฐานที่มีอยู่ในสมาชิกกลุ่มทุกราย แม้ว่าจะมีความแตกต่างในเรื่องของจำนวน ค่าเสียหาย แต่ยังเป็นข้อเรียกร้องเพื่อการชำระหนี้เป็นเงินที่เหมือนกัน ดังนั้นจึงถือได้ว่าข้อเรียกร้องของกลุ่มเป็นข้อเรียกร้องเดียวกันตามกฎหมายแล้ว

วินิจฉัยจากการปรับใช้กับกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศออสเตรเลีย

ในส่วนของเรื่องข้อเท็จจริงแห่งคดีเดียวกันนั้น กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศออสเตรเลียได้บัญญัติเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้อย่างกว้างมาก เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศอื่นๆ แม้แต่กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศสหรัฐอเมริกาที่เป็นประเทศต้นร่างเองก็ยังบัญญัติในส่วนนี้ได้ไม่กว้างเท่ากฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศออสเตรเลีย โดยกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศออสเตรเลียมีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับประเด็นนี้ใน 2 ข้อด้วยกันคือ

1. ข้อเรียกร้องของบุคคลทุกคนจะต้องเกิดจากสถานการณ์เดียวกัน หรือคล้ายกัน หรือเกี่ยวข้องกัน (same, similar or related circumstance)¹⁵⁶
2. ข้อเรียกร้องของบุคคลทุกคนจะต้องมีประเด็นข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่เป็นสาระสำคัญ (substantial) ร่วมกันข้อใดข้อหนึ่ง¹⁵⁷

จากเงื่อนไขทั้ง 2 ประการสามารถนำมาปรับวินิจฉัยกับข้อเท็จจริงตามกรณีตัวอย่างได้คือ สมาชิกกลุ่มต้องการฟ้องร้องทั้งฐานสัญญาและฐานละเมิดจนแยกออกเป็น 2 กลุ่มย่อย ดังนี้หากเป็นกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทยจะไม่สามารถทำได้ เนื่องจากมีประเด็นกฎหมายเป็นคนละประเด็นกัน แต่กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศออสเตรเลีย ระบุเพียงว่าข้อเรียกร้องของสมาชิกกลุ่มจะต้องเกิดจากสถานการณ์เดียวกัน คล้ายกัน หรือเกี่ยวข้องกันเท่านั้น ดังนั้นจากข้อเท็จจริงที่ว่า ความเสียหายของสมาชิกกลุ่มทุกคนล้วนแล้วแต่เกิดมาจากการกระทำเดียวกันของจำเลย คือการยกยอกทรัพย์สินของสหกรณ์ไป ทำให้สมาชิกกลุ่มไม่ได้รับดอกเบียจากการฝากสหกรณ์รวมทั้งไม่สามารถทำธุรกรรมทางการเงินบางอย่างได้ สร้างความเสียหายให้กับสมาชิกสหกรณ์ ดังนั้นเมื่อสมาชิกทุกคนล้วนแล้วแต่เกิดความเสียหายขึ้นจากสถานการณ์เดียวกัน แม้จะมีความแตกต่างด้านเวลาอยู่บ้าง แต่ก็ครบถ้วนตามเงื่อนไขข้อแรกแล้ว ถึงแม้ว่าจะต้องการฟ้องร้องแยกกันเป็นคดีละเมิด และคดีสัญญา ก็สามารถแยกดำเนินคดีไปในกลุ่มย่อยได้อีก ซึ่งรายละเอียดในการแบ่งกลุ่มย่อยจะได้อธิบายต่อไป

ส่วนเงื่อนไขอีกประการหนึ่ง คือข้อเรียกร้องของสมาชิกกลุ่มทุกคนจะต้องมีข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายอันเป็นสาระสำคัญที่เหมือนกันข้อใดข้อหนึ่ง ซึ่งตรงนี้หากวิเคราะห์จากกฎหมายจะทำให้ปัญหากฎหมายของกลุ่มที่ต้องการฟ้องร้องแบบละเมิดกับกลุ่มที่ต้องการฟ้องร้องแบบสัญญาแตกต่างกัน แต่เมื่อวิเคราะห์ที่ข้อเท็จจริงแล้วจะพบจุดร่วมกันของสมาชิกกลุ่มทุกคน นั่นคือ ทุกคนล้วนแล้วแต่ถูกจำเลยยกยอกทรัพย์สินจากสหกรณ์ที่ตนฝากมีการทำธุรกรรมฝากเงินไว้ทั้งสิ้น ดังนั้นจึงทำให้สามารถตั้งปัญหาข้อเท็จจริงขึ้นมาได้ว่า การกระทำของจำเลยเป็นการยกยอกทรัพย์สินของสหกรณ์หรือสมาชิกของสหกรณ์หรือไม่ เมื่อตั้งปัญหาได้ดังนี้จะทำให้สมาชิกกลุ่มทุกคนอยู่ในกลุ่มเดียวกัน และสามารถฟ้องร้องไปในคดีเดียวกันได้

ดังนั้นกลุ่มของสมาชิกผู้เสียหายจึงมีคุณสมบัติครบตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดไว้ โดยมีข้อเรียกร้องอันเกิดจากสถานการณ์เดียวกัน ข้อเรียกร้องนั้นมีปัญหาข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ

¹⁵⁶ Federal Court of Australia Act 1979 : 33C(1)(b)

¹⁵⁷ Federal Court of Australia Act 1979 : 33C(1)(c)

เหมือนกัน จึงสามารถฟ้องร้องไปในคดีเดียวกันได้ แม้ว่าสมาชิกกลุ่มจะแยกออกเป็นสมาชิกที่ต้องการฟ้องร้องตามกฎหมายละเมิด และสมาชิกกลุ่มที่ต้องการฟ้องร้องตามกฎหมายสัญญาก็ตาม

วินิจฉัยจากการปรับใช้กับกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศแคนาดา

ในส่วนของข้อเท็จจริงแห่งคดีเดียวกัน ตามกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศแคนาดามีบทบัญญัติเกี่ยวกับประเด็นนี้ดังนี้

1. ประเด็นแห่งคดีเดียวกัน หมายความว่า¹⁵⁸
 - a. ประเด็นที่เหมือนกัน แต่ไม่จำเป็นต้องเป็นประเด็นที่เหมือนกันในข้อเท็จจริงไปทุกประการ
 - b. ประเด็นที่เหมือนกัน แต่ไม่จำเป็นต้องเป็นประเด็นที่เหมือนกันในข้อกฎหมายซึ่งมีที่มาจากข้อเท็จจริงที่เหมือนกันแต่ไม่จำเป็นต้องเหมือนกันไปทุกประการ
2. ข้อเรียกร้องหรือข้อต่อสู้ของกลุ่มเป็นข้อเรียกร้องหรือข้อต่อสู้ที่แสดงออกซึ่งประเด็นเดียวกัน¹⁵⁹
3. ในการพิจารณาคดี การพิจารณาคดีอย่างคดีแบบกลุ่มจะเป็นประโยชน์มากกว่าการพิจารณาคดีไปอย่างคดีสามัญในส่วนของประเด็นแห่งคดีเดียวกัน¹⁶⁰

จากข้อกฎหมายดังกล่าว เห็นได้ว่าเงื่อนไขในการที่สมาชิกกลุ่มจะมีข้อเท็จจริงแห่งคดีเดียวกัน เพื่อให้สามารถจำกัดขอบเขตของกลุ่มที่ชัดเจนได้นั้น ค่อนข้างคล้ายกับระบบของประเทศสหรัฐอเมริกา ที่มีการกำหนดอย่างชัดเจนในเรื่องประเด็นแห่งคดีเดียวกัน และเมื่อพิจารณาจากข้อเท็จจริงตามตัวอย่าง การที่สมาชิกกลุ่มมีความประสงค์จะฟ้องร้องดำเนินคดีแบบกลุ่มโดยแบ่งออกเป็นการฟ้องร้องในประเด็นกฎหมายที่แตกต่างกัน 2 ประเด็นคือประเด็นกฎหมายฐานละเมิดและประเด็นกฎหมายฐานสัญญา สมาชิกกลุ่มทุกรายนั้นจะมีจุดร่วมของสถานการณ์เดียวกันคือ ความเสียหายทั้งหลายของสมาชิกกลุ่มล้วนแล้วแต่เกิดจากการกระทำความผิดของจำเลย จึงเรียกได้ว่าเป็นข้อเท็จจริงแห่งคดีเดียวกันแล้ว แม้ว่าจะเลือกฟ้องร้องคนละหลักกฎหมายก็ยังสามารถ

¹⁵⁸ Class Proceeding Act 1992 : Section 1

¹⁵⁹ Class Proceeding Act 1992 : Section 5(1)(c)

¹⁶⁰ Class Proceeding Act 1992 : Section 5(1)(d)

ฟ้องร้องเป็นคดีแบบกลุ่มเดียวกันได้ โดยหากมีข้อเท็จจริงที่แตกต่างกันสมาชิกกลุ่มสามารถร้องขอให้ศาลแยกการพิจารณาเป็นกลุ่มย่อยได้

ในประเด็นถัดมาเรื่องข้อเรียกร้องของกลุ่มจะต้องเป็นข้อเรียกร้องเดียวกันทั้งกลุ่ม เมื่อพิจารณาแล้วพบว่าสมาชิกกลุ่มทุกรายล้วนแล้วแต่ต้องการการชดเชยค่าเสียหายเป็นตัวเงิน ตามสัดส่วนที่ตนได้รับความเสียหาย จึงเรียกได้ว่ามีข้อเรียกร้องอย่างเดียวกัน

ส่วนประเด็นสุดท้ายเรื่องความสะดวกในการดำเนินคดียิ่งกว่าการดำเนินคดีอย่างคดีสามัญ เนื่องจากจำนวนสมาชิกกลุ่มที่มากนั้นทำให้เกิดความไม่สะดวก ถ้าว่าดำเนินคดีอย่างคดีสามัญ เพราะศาลจะต้องเรียกโจทก์ทุกรายมาสืบพยานทีละราย รวมทั้งค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีก็จะมากตามไปด้วย ดังนั้นการดำเนินคดีแบบกลุ่มจึงเป็นทางเลือกที่สะดวกกว่า

โดยสรุป สมาชิกกลุ่มมีข้อเท็จจริงแห่งคดีเดียวกันและมีข้อเรียกร้องที่เหมือนกันแห่งคดี รวมทั้งการดำเนินคดีแบบกลุ่มจะให้ความสะดวกมากกว่าการดำเนินคดีไปอย่างคดีสามัญ สมาชิกกลุ่มจึงสามารถยื่นฟ้องร้องต่อศาลเพื่อให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้นำคดีเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีแบบกลุ่มได้

4.3 การตีความในประเด็นจำนวนเพียงพอของสมาชิกกลุ่มในการเริ่มต้นการดำเนินคดีแบบกลุ่ม

4.3.1 บทวิเคราะห์ตีความกฎหมาย

ในประเด็นเกี่ยวกับเรื่องจำนวนมากของสมาชิกกลุ่มนั้น ยังมีปัญหาว่า “อย่างไรจึงเรียกว่าจำนวนมากเพียงพอ” ต่อประเด็นในการฟ้องร้องคดีแบบกลุ่มได้ ซึ่งจากการศึกษาผู้ทำวิจัยพบว่าแต่ละประเทศมีการให้คำจำกัดความหรือการตีความในส่วนของจำนวนมากของสมาชิกกลุ่มที่แตกต่างกัน แต่โดยส่วนมากแล้ว การจะเริ่มต้นดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ จำนวนมากของกลุ่มบุคคลหรือของสมาชิกกลุ่มนั้นจะต้องเป็น “**จำนวนมากจนกระทั่งการดำเนินคดีในระบบวิธีพิจารณาคดีแบบสามัญจำทำให้เกิดความไม่สะดวกในการดำเนินคดี**” หมายความว่า ในทางปฏิบัติของวิธีพิจารณาคดีสามัญแล้ว ศาลจำเป็นต้องรับฟังพยานหลักฐานของโจทก์รวมทั้ง ต้องรับฟังคำฟ้องของโจทก์ด้วย ดังนั้นหากผู้เสียหายในคดีเดียวกันมีจำนวนมาก ซึ่งก็คือมีสมาชิกกลุ่มอยู่ในคดีเป็นจำนวนมากๆ เช่นมีจำนวนโจทก์หลายร้อยราย ดังนั้นก็อาจเป็นไปได้ยากในการที่ศาลจะรับฟังข้อเรียกร้องหรือคำฟ้องของโจทก์ทีละราย หรือเป็นไปได้โดยต้องใช้ระยะเวลามากกว่าศาลจะรับฟังได้ทั้งหมด ทั้งที่ความจริงแล้วโจทก์เหล่านี้ต่างมีข้อเรียกร้องในคำฟ้องอันเป็นประเด็นเดียวกันในคดี

ดังนั้นเพื่อแก้ไขปัญหาเบื้องต้นในเรื่องดังกล่าว การดำเนินคดีแบบกลุ่มจึงเกิดขึ้น เพื่อให้ศาลสามารถอ่านคำฟ้อง และฟังโจทก์ซึ่งเป็นผู้แทนในการดำเนินคดีแต่เพียงผู้เดียวและสามารถตัดสินคดีได้ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อทั้งศาลและคู่ความ ศาลก็ไม่ต้องจัดการกับกระบวนการที่เป็นไปได้ยากในระบบวิธีพิจารณาคดีอย่างคดีสามัญ รวมทั้งคู่ความก็ไม่จำเป็นต้องรอกระบวนการที่ยุ่งยากทั้งหมดเพื่อให้ศาลมอบความยุติธรรมให้แก่ตน ถือเป็นภาระของศาล และย่นระยะเวลาในการดำเนินคดีอีกด้วย โดยหลักการในเรื่องของ “จำนวนมากจนกระทั่งการดำเนินคดีในระบบวิธีพิจารณาคดีแบบสามัญจะทำให้เกิดความไม่สะดวกในการดำเนินคดี” นั้นเป็นแต่เพียงหลักการพื้นฐาน แต่ในกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของแต่ละประเทศยังมีความแตกต่างกันอยู่ในรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.3.1.1 การตีความเรื่อง “จำนวนมาก” ของกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทย

ในกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของไทยมีการกล่าวถึง “จำนวนมาก” อยู่ทั้งสิ้น 2 ครั้งด้วยกัน ได้แก่ ตามมาตรา 222/8¹⁶¹ และ มาตรา 222/12¹⁶² ซึ่งในมาตรา 222/8 จะไม่ได้อธิบาย

¹⁶¹ มาตรา 222/8 คดีที่มีสมาชิกกลุ่มจำนวนมากดังต่อไปนี้ โจทก์ซึ่งเป็นสมาชิกกลุ่มอาจร้องขอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มได้

- (1) คดีละเมิด
- (2) คดีผิดสัญญา
- (3) คดีเรียกร้องสิทธิตามกฎหมายต่าง ๆ เช่น กฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม การคุ้มครองผู้บริโภค แรงงาน หลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ การแข่งขันทางการค้า

¹⁶² มาตรา 222/12 ในการพิจารณาคำร้องขออนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม ให้ศาลจัดส่งสำเนาคำฟ้องและคำร้อง เช่นว่านั้นไปให้จำเลย เมื่อศาลได้ฟังคู่ความทุกฝ่ายและทำการไต่สวนตามที่เห็นสมควรแล้วศาลจะอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ต่อเมื่อเป็นที่พอใจแก่ศาลว่า

- (1) สภาพแห่งข้อหา คำขอบังคับ และข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งข้อหาของโจทก์และของกลุ่มบุคคล มีลักษณะตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 222/10
- (2) โจทก์ได้แสดงให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะที่เหมือนกันของกลุ่มบุคคลที่ชัดเจนเพียงพอเพื่อให้รู้ได้ว่าเป็นกลุ่มบุคคลใด
- (3) กลุ่มบุคคลมีสมาชิกกลุ่มจำนวนมาก ซึ่งการดำเนินคดีอย่างคดีสามัญจะทำให้เกิดความยุ่งยากและไม่สะดวก
- (4) การดำเนินคดีแบบกลุ่มจะเป็นธรรมและมีประสิทธิภาพมากกว่าการดำเนินคดีอย่างคดีสามัญ
- (5) โจทก์ได้แสดงให้เห็นว่าโจทก์เป็นสมาชิกกลุ่มที่มีคุณสมบัติ ส่วนได้เสีย รวมตลอดทั้งการได้มาซึ่งสิทธิการเป็นสมาชิกกลุ่ม ตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ถ้ามี และโจทก์รวมทั้งนายความที่โจทก์เสนอให้เป็นนายความของกลุ่มสามารถดำเนินคดีคุ้มครองสิทธิของกลุ่มบุคคลได้อย่างเพียงพอและเป็นธรรม คำสั่งศาลที่อนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม ศาลอาจจำกัดขอบเขตของกลุ่มบุคคลให้ชัดเจนเพียงพอเพื่อให้รู้ว่าเป็นกลุ่มบุคคลใดก็ได้

อะไรเพิ่มเติมเกี่ยวกับ “จำนวนมาก” แต่จะเน้นไปที่เรื่องคดีที่สามารถฟ้องร้องได้มากกว่า ซึ่งถ้าหากได้อ่านเฉพาะมาตรานี้ก็จะเกิดความไม่เข้าใจว่า “จำนวนมาก” ตามที่มาตรานี้ต้องการสื่อความหมายนั้นคือจำนวนมากเท่าใดในแต่ละคดี ที่จะเพียงพอในการฟ้องร้องดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ แล้วในแต่ละคดีจำเป็นหรือไม่ที่จะต้องมีเกณฑ์ในการกำหนด “จำนวนมาก” ที่ไม่เท่ากัน เช่น กรณีในคดีละเมิด จำเป็นว่าจะต้องมีจำนวนหลักร้อยรายขึ้นไปหรือไม่ หรือในกรณีของคดีเกี่ยวกับสัญญาจะต้องมีมากกว่า 50 คนหรือไม่อย่างไร ยังคงไม่มีกฎหมายในเรื่องจำนวนมากดังกล่าว

ในส่วนของมาตรา 222/12 มีการอธิบายเพิ่มเติมว่าจำนวนมากนั้นต้องเป็นอย่างไร โดยบัญญัติไว้ใน มาตรา 222/12 อนุมาตรา 3 ว่า “กลุ่มบุคคลมีสมาชิกกลุ่มจำนวนมาก ซึ่งการดำเนินคดีอย่างคดีสามัญจะทำให้เกิดความยุ่งยากและไม่สะดวก” ซึ่งเป็นหลักการพื้นฐานในเรื่องจำนวนมากอันเป็นต้นกำเนิดกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มโดยทั่วไปอยู่แล้ว และเป็นที่น่าสงสัยว่า ถ้าเช่นนั้นหากว่ามีสมาชิกกลุ่มจำนวนมากจริง แต่การดำเนินคดีแบบคดีสามัญก็ไม่ได้ทำให้เกิดความไม่สะดวกและความยุ่งยากแล้ว ก็ไม่จำเป็นต้องใช้วิธีการดำเนินคดีแบบกลุ่มให้หรือไม่ ? เนื่องจากการดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้นศาลจะต้องคำนึงถึงผลที่จะผูกพันกับสมาชิกกลุ่มที่ไม่ได้เข้ามาในคดีด้วย ดังนั้นหากมีการกำหนดจำนวนขั้นต่ำของสมาชิกกลุ่มจะเป็นการชัดเจนกว่าหรือไม่ ?

ดังนั้นจากมาตราทั้งสองที่มีการบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องจำนวนมากของสมาชิกกลุ่มยังไม่ให้คำตอบอย่างชัดเจนว่า จำนวนมากของสมาชิกกลุ่มนั้นจะต้องมีเท่าใดจึงจะเพียงพอ

เนื่องจากว่ากฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของไทยยังเป็นกฎหมายที่ใหม่มากทำให้ยังไม่มียุทธศาสตร์ของศาลออกมาใหม่ว่าจำนวนมากนั้นศาลมองว่าอย่างไร จึงจำเป็นต้องศึกษาการตีความจำนวนมากของประเทศอื่นๆว่ามีการใช้และการตีความอย่างไรบ้าง เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับระหว่างประเทศที่เลือกศึกษา และนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการใช้กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทยในอนาคต

คำสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มอาจอุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์ภายในกำหนดเวลาเจ็ดวันนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่ง และให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยว่าคำสั่งนั้นจะถึงที่สุด ทั้งนี้ ให้ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยชี้ขาดโดยเร็ว คำวินิจฉัยของศาลอุทธรณ์ให้เป็นที่สุด

ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม ให้ศาลส่งรับคำฟ้องไว้พิจารณาเมื่อได้ส่งหมายเรียกให้จำเลยแล้ว ให้จำเลยทำคำให้การเป็นหนังสือยื่นต่อศาลภายในหนึ่งเดือนและให้ถือว่าทนายความของโจทก์เป็นทนายความของกลุ่มด้วย

ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งไม่อนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม ให้ศาลดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปอย่างคดีสามัญ

การตีความเรื่องจำนวนมากของประเทศสหรัฐอเมริกา จะใช้คำว่า “Numerous” (จำนวนมาก) และ “Impracticable” (ไม่สะดวก) ซึ่งไม่ต้องการเน้นเรื่องการระบุจำนวนบุคคลแต่มีวัตถุประสงค์คือไม่ต้องการให้สมาชิกซึ่งมีเป็นจำนวนมากมาฟ้องคดีซ้ำซ้อนกัน ซึ่งการฟ้องคดีร่วมกันของสมาชิกกลุ่มทุกคนต้องมีความเป็นไปได้ยาก แต่ไม่ถึงขนาดว่าเป็นไปไม่ได้ และในการฟ้องขอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม โจทก์ยังไม่จำเป็นต้องแสดงหลักฐานเกี่ยวกับขนาดของกลุ่มที่ชัดเจน เนื่องจากการดำเนินการดังกล่าวในขณะที่ยื่นฟ้องคดีจะก่อให้เกิดค่าใช้จ่ายในการระบุสมาชิกกลุ่มเพิ่มขึ้น

สำหรับกฎหมายของประเทศออสเตรเลีย ได้กำหนดจำนวนขั้นต่ำเอาไว้ เพราะมีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างไปจากกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา โดยกฎหมายออสเตรเลียจะมุ่งคำนึงในเรื่องการเยียวยาผู้เสียหายเป็นสำคัญ ถ้าการใช้สิทธิร่วมกันสามารถเยียวยาความเสียหายได้แม้จะมีจำนวนน้อยราย คือตั้งแต่ 7 คนขึ้นไป หรือแม้ว่าการแยกฟ้องต่างหากจะสามารถทำได้ก็ตาม แต่หากการฟ้องคดีแบบกลุ่มจะสามารถเยียวยาความเสียหายร่วมกันได้ดีกว่าศาลก็อนุญาตให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มได้

ส่วนกรณีของประเทศแคนาดา ซึ่งกำหนดจำนวนขั้นต่ำตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ก็มุ่งในเรื่องการเยียวยาความเสียหายของสมาชิกกลุ่มเท่านั้น โดยไม่คำนึงว่า สมาชิกกลุ่มจำนวนมากจะต้องมากถึงขนาดเป็นไปได้ยากด้วยหรือไม่

ดังนั้นจากกฎหมายของทั้งสามประเทศ การที่จะกำหนดจำนวนขั้นต่ำลงไปหรือไม่ ย่อมแล้วแต่หลักการที่คณะกรรมการฯ จะกำหนดว่า ควรให้มีวัตถุประสงค์อย่างไร โดยอาจกำหนดให้เป็นดุลพินิจของศาลซึ่งจำเป็นต้องรอให้มีแนวคำพิพากษาออกมาเป็นบรรทัดฐาน หรือจะกำหนดจำนวนลงไปให้ชัดเจน

จากโครงสร้างของกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของไทย มีการกำหนด 2 เงื่อนไขในเรื่องของจำนวนมาก คือมีจำนวนมาก และ มากจนกระทั่งเกิดความไม่สะดวกในการดำเนินคดีอย่างคดีสามัญ ทำให้มีความคล้ายกับการบัญญัติกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา ดังนั้นวัตถุประสงค์ของการบัญญัติก็น่าจะเป็นไปในทิศทางเดียวกันด้วย แต่ยังคงความไม่ชัดเจนเช่นเดิม แม้ว่าจะมีเรื่องวัตถุประสงค์ของการบัญญัติกฎหมายแล้ว เนื่องจากหากใช้บรรทัดฐานของศาลเป็นตัวตีความ “จำนวนมากเพียงพอ” แต่ละศาลก็อาจจะใช้ดุลพินิจที่ต่างกันออกไป จะทำให้เกิดปัญหาความไม่มีเอกภาพของคำพิพากษาขึ้น อีกทั้งในประเด็นเรื่องจำนวนมาก ถูกตีความเป็นหนึ่งใน

ในเงื่อนไขในการฟ้องร้องขอดำเนินคดีแบบกลุ่มอีกด้วย¹⁶³ แสดงว่าหากสมาชิกกลุ่มไม่สามารถแสดงให้เห็นถึง “จำนวนมากเพียงพอ” นั้นได้ ศาลก็จะไม่อนุญาตให้นำข้อพิพาทเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีแบบกลุ่ม

ปัญหาการตีความเรื่องจำนวนมากเพียงพอนั้นจึงยังมีประเด็นปัญหาเรื่องการกำหนดบรรทัดฐานของศาลในการวินิจฉัยข้อพิพาทต่างๆว่าเข้าเงื่อนไขเรื่องจำนวนมากเพียงพอแล้วหรือไม่ หากมีการกำหนดบรรทัดฐาน และวัตถุประสงค์ในการร่างกฎหมายให้มีคำว่า “จำนวนมากเพียงพอ” นี้เป็นข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาเพิ่มเติม ผู้ทำวิจัยเชื่อว่าจะทำให้การวินิจฉัยข้อพิพาทเป็นไปในทิศทางเดียวกันมากขึ้น

4.3.1.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบการตีความเรื่อง “จำนวนมาก” ของประเทศไทยและประเทศสหรัฐอเมริกา

ดังที่ได้กล่าวไปในเบื้องต้น สำหรับจำนวนมากของประเทศไทย ไม่มีการกำหนดจำนวนขั้นต่ำเนื่องจากมองว่า ในทางปฏิบัติแล้วการดำเนินคดีแบบกลุ่มจำเป็นต้องมีเรื่องภาระค่าใช้จ่าย เพราะฉะนั้นนายความจะต้องรวบรวมลูกความหรือผู้เสียหายให้ได้มากที่สุดอยู่แล้วจึงไม่น่ามีปัญหาในเรื่องของการกำหนดจำนวนขั้นต่ำ แต่ในบทบัญญัติของประเทศสหรัฐอเมริกาเรื่องของจำนวนมากนั้น พบว่ามีการบัญญัติโดยใช้คำว่า “Numerous” ตาม Federal Rule of Civil Procedure ในส่วนของ Rule 23(a)(1)¹⁶⁴ ซึ่งบัญญัติเพียงเรื่องที่ว่า “กลุ่มนั้นมีจำนวนสมาชิกของกลุ่มมากกระทั่งการดำเนินคดีตามกระบวนการพิจารณาคดีในระบบสามัญจะเป็นการไม่สะดวก” จึงจำเป็นต้องเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่ม เท่านั้น โดยข้อนี้เป็นเพียงหลักการพื้นฐานของที่มา

¹⁶³ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เรื่อง พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่...) พ.ศ. ... (เรื่อง การดำเนินคดีแบบกลุ่ม) ครั้งที่ 1421-8/2547, หน้า 17 มีนาคม 2547. (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

¹⁶⁴ Rule 23

(a) Prerequisites to a Class Action.

One or more members of a class may sue or be sued as representative parties on behalf of all only if

(1) the class is so numerous that joinder of all members is impracticable,

ของการดำเนินคดีแบบกลุ่ม แต่ไม่ได้บอกวิธีใช้หรือตีความความหมายของ “จำนวนมาก” ว่าต้องมากเพียงใดจึงจะเพียงพอต่อการเข้าสู่การดำเนินคดีแบบกลุ่มแต่อย่างใด

จากการศึกษาคำพิพากษาของศาลในประเทศสหรัฐอเมริกาแล้วพบว่าประเด็นในเรื่อง “Numerous” เป็นหนึ่งในหัวข้อที่ศาลจะใช้ในการวินิจฉัยอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม โดยคำว่า “Numerous” ของศาลนั้นมีความหมายที่ค่อนข้าง Flexible หรือค่อนข้างยืดหยุ่น เนื่องจากในบางคดีที่แม้ว่าจะมีผู้เสียหายหลักร้อยศาลก็ไม่อนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม เนื่องจากไม่ผ่านกฎเกณฑ์ในเรื่องของ “Numerous”¹⁶⁵ ในอีกคดีหนึ่งแม้ว่าจะมีผู้เสียหายเพียงหลักสิบ ศาลกลับอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มได้¹⁶⁶ เช่นนี้ทำให้เกิดความสงสัยว่าเป็นเพราะสาเหตุใด

เมื่อได้เข้าไปอ่านในตัวคำพิพากษาของศาลแล้วพบว่า ระบบในการพิจารณาเรื่อง “Numerous” หรือความมีจำนวนมากของสมาชิกกลุ่มในบทบัญญัติของประเทศสหรัฐอเมริกา นั้นมีความน่าสนใจมากในส่วนที่ศาลไม่ได้เพียงแต่พิจารณาเรื่อง “จำนวน” เพียงอย่างเดียว แต่ศาลยังคำนึงถึงหลักในเรื่อง “ภูมิลำเนาของสมาชิกกลุ่ม” รวมทั้งเรื่องความสะดวกในการมาศาล ความสะดวกในการติดต่อ ความสะดวกในการดำเนินคดี ความเป็นไปได้ที่จะสามารถดำเนินคดีไปอย่างคดีแบบกลุ่มได้ อีกด้วย ทั้งนี้ในกรณี United States v. Microsoft Corp. ที่เกิดขึ้นคือศาลได้มีการอธิบายว่าเนื่องจากผู้เสียหายนั้นมีภูมิลำเนาที่แยกย้ายกันอยู่ในแต่ละมลรัฐ จึงเป็นการยากที่จะส่งข่าวสารต่างๆ หรือนัดพบเพื่อประชุมเกี่ยวกับความคืบหน้าหรือหัวข้อสำคัญต่างๆในคดี ดังนั้นศาลจึงไม่รับฟ้องเป็นกรณีการดำเนินคดีแบบกลุ่ม

จะเห็นได้ว่า แม้ไม่มีกฎหมายบัญญัติว่าต้องให้ศาลตีความเช่นไร แต่เนื่องจากกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทยมีมานานแล้ว ใช้บังคับมาได้จนสร้างบรรทัดฐานในการตีความกฎหมายด้วยตัวเอง ทำให้แม้กฎหมายอาจไม่ได้เขียนเรื่องนี้ไว้ แต่ก็สามารถตัดสินคดีได้ไปในแนวทางเดียวกัน

ดังนั้นบทบัญญัติของประเทศไทยที่ยังไม่มีบรรทัดฐานเหล่านี้เช่นบทบัญญัติของประเทศสหรัฐอเมริกา จึงมีการตั้งคำถามว่า หากมีผู้เสียหายจำนวน 2-3 คนมาฟ้องร้องขอดำเนินคดีแบบกลุ่ม จากการศึกษาก็คงเป็นไปได้มากกว่าศาลจะไม่อนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม เนื่องจากจำนวนไม่ได้มากกระทั่งการดำเนินคดีอย่างคดีสามัญจะทำให้เกิดความไม่สะดวก ในมุมมองเดียวกัน กรณี

¹⁶⁵ Utah v. American Pipe&Constr. Co., 473 F.2d 580 ,21 (D. Cal. 1969)

¹⁶⁶ Swanson v. American Consumer Indus.,Inc., 415 F.2d 1326, 1333 n.9 (7th Cir.1969)

ที่มีผู้เสียหายจำนวน 300 คนมาฟ้องร้องขอดำเนินคดีแบบกลุ่ม เมื่อพิจารณาเฉพาะประเด็นในเรื่องของจำนวน ศาลยอมอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มตามปัจจัย 2 ประการที่ได้วางบทบัญญัติเอาไว้คือ การดำเนินคดีอย่างคดีสามัญจะไม่เป็นการสะดวก และการดำเนินคดีแบบกลุ่มจะเป็นการเหมาะสมกว่า ทั้ง 2 กรณีนี้จะเห็นได้ชัดถึงผลลัพธ์ที่ศาลจะมีคำสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาต แต่หากมีกรณีที่มีความกำกวมเกิดขึ้น ศาลจะตัดสินเป็นเช่นไร เช่น กรณีที่มีผู้เสียหายจำนวน 30 รายมาฟ้องร้องขอดำเนินคดีแบบกลุ่ม เมื่อพิจารณาเฉพาะเรื่องของจำนวน 30 รายอาจมากเกินไปหากให้ผู้เสียหายไปฟ้องร้องเป็นคดีสามัญ ผู้เสียหายทุกรายต้องร้องสอดเข้ามาเป็นโจทก์ร่วมเพื่อดำเนินคดี และสำนวนคดีก็จะมีจำนวนมากต่อศาลในการอ่านและวินิจฉัยเป็นรายบุคคล แต่ในขณะเดียวกันก็อาจมีน้อยเกินกว่าที่จะอนุญาตให้เข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่ม เมื่อเป็นเช่นนี้จึงเกิดคำถามว่า ศาลจะใช้เหตุอื่นใดมาเป็นบรรทัดฐานในการวินิจฉัยว่าสมควรอนุญาตในประเด็นเรื่องจำนวนหรือไม่ เพราะกฎหมายไทยมีเพียงบรรทัดฐาน 2 หลักที่ได้กล่าวไปแล้วเท่านั้น หรือเห็นควรว่า ควรมีการกำหนดเกณฑ์ขั้นต่ำเหมือนกับกฎหมายของประเทศออสเตรเลียหรือไม่ หรือควรมีการกำหนดบรรทัดฐานเพิ่มเติมให้ชัดเจนหรือไม่ เพื่อให้กฎหมายสามารถใช้ในทางปฏิบัติได้จริง

4.3.1.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบการตีความเรื่อง “จำนวนมาก” ของประเทศไทยและประเทศออสเตรเลีย

บทบัญญัติในเรื่องจำนวนมากของประเทศไทยมีความแตกต่างจากของประเทศออสเตรเลียอย่างสิ้นเชิง เนื่องจากประเทศออสเตรเลียมีการบัญญัติในส่วนของ “จำนวนสมาชิกกลุ่มขั้นต่ำ” ในการยื่นฟ้องคดีแบบกลุ่มได้ ทำให้เกิดความชัดเจน และมีความเป็นเอกภาพของคำพิพากษาที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยบทบัญญัติในเรื่องนี้ถูกบัญญัติอยู่ใน Federal Court of Australia Act 1979 ใน Part IVA : Representative Proceedings ส่วนที่ 2 หรือ Definitions 2 : Commencement of Representative Proceeding ข้อ 33C เรื่อง Commencement of Proceeding¹⁶⁷ ซึ่งมีการกำหนดจำนวนขั้นต่ำของสมาชิกกลุ่มในการยื่นฟ้องคดีแบบกลุ่มไว้แล้วว่า

¹⁶⁷ Part IVA—Representative proceedings

Division 2—Commencement of representative proceeding

33C Commencement of proceeding

(1) Subject to this Part, where:

(a) 7 or more persons have claims against the same person;

จะต้องมีจำนวนไม่น้อยกว่า 7 คน โดยในกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศออสเตรเลีย นั้นเป็นแบบระบบไม่ต้องขออนุญาตจากศาล เพียงแต่การฟ้องร้องดำเนินคดีแบบกลุ่มของสมาชิก กลุ่มครบเงื่อนไขตามที่กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มกำหนดก็สามารถเข้าสู่กระบวนการ พิจารณาคดีแบบกลุ่มได้เลยโดยไม่จำเป็นต้องแสดงให้เป็นที่พอใจแก่ศาลถึงข้อเท็จจริงที่เห็นควรให้ ยื่นฟ้องคดีแบบกลุ่มแต่อย่างใด ดังนั้นเมื่อสมาชิกกลุ่มมีจำนวนมากกว่า 7 คนและเข้าเงื่อนไขอื่น ๆ ตามที่กฎหมายกำหนดแล้ว คดีดังกล่าวก็สามารถเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่มได้เลย

ในอีกกรณีหนึ่ง ถ้าหากว่าสมาชิกกลุ่มมีจำนวนไม่ถึง 7 คนหรือมีจำนวนน้อยกว่า 7 คนนั้น กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศออสเตรเลียก็มีการเขียนบทบัญญัติในเรื่องนี้ไว้อย่าง ชัดเจนในข้อที่ 33L¹⁶⁸ ว่าเมื่อมีกรณีที่มีสมาชิกกลุ่มน้อยกว่า 7 คนเกิดขึ้น จึงจะให้ศาลมีอำนาจใน การพิจารณาว่าจะอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้คดีดังกล่าวอยู่ในกระบวนการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ต่อไป

สาเหตุที่ทำให้ประเทศออสเตรเลียสามารถกำหนดจำนวนขั้นต่ำเป็นตัวเลขที่ชัดเจนออกมา ได้ เนื่องจากประเทศออสเตรเลียมีกองทุนในการสนับสนุนและคุ้มครองคดีความที่จะขึ้นสู่ศาลอยู่ แล้วขั้นตอนหนึ่ง ซึ่งเป็นขั้นตอนที่สามารถแบ่งเบาภาระในการพิจารณาของศาลได้ ซึ่งแตกต่างจาก กรณีของประเทศไทยที่ยังไม่มีองค์กรใดเข้ามามีบทบาทในการกระทำดังกล่าว ส่งผลให้บทบัญญัติ ของประเทศไทยมีความแตกต่างจากบทบัญญัติของประเทศออสเตรเลีย และทำให้ในการวิเคราะห์ เปรียบเทียบไม่สามารถบ่งชี้ได้อย่างชัดเจนว่าบทบัญญัติแบบไหนดีกว่ากัน เนื่องจากมีองค์กรใน การปฏิบัติหน้าที่ที่แตกต่างกัน จึงมีข้อดีข้อเสียในคนละแง่มุม

สำหรับประเทศออสเตรเลีย ซึ่งมีกองทุนในการช่วยเหลือแม้ว่าอาจจะทำให้กฎหมายเกิด ความชัดเจน และเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายที่ไม่มีทุนทรัพย์ในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้อย่าง เท่าเทียมกันกับผู้เสียหายที่มีทุนทรัพย์ แต่ก็อาจมีปัญหาค่าความไม่โปร่งใสภายในกองทุน อาจมี ข้อเสียในเรื่องการตรวจสอบให้แน่ชัดในเรื่องมูลความแห่งคดี เนื่องจากองค์กรศาลย่อมมีความรู้

¹⁶⁸ Part IVA—Representative proceedings

Division 2—Commencement of representative proceeding

33L Situation where fewer than 7 group members

If, at any stage of a representative proceeding, it appears likely to the Court that there are fewer than 7 group members, the Court may, on such conditions (if any) as it thinks fit:

(a) order that the proceeding continue under this Part; or
(b) order that the proceeding no longer continue under this Part.

ความเชี่ยวชาญในเรื่องทางคดีมากกว่ากองทุน การให้ศาลเป็นผู้คัดกรองคดีความอาจมีประโยชน์มากกว่าให้กองทุนเป็นผู้คัดกรองก็เป็นได้ ดังนั้น ด้วยบริบทที่มีความแตกต่างกัน และมีข้อดีข้อเสียคนละแง่มุมกัน ถ้าหากจะทุเลาข้อเสียของกองทุนเพื่อคงข้อดีในส่วนของ การช่วยเหลือศาลในการคัดกรองคดีความเอาไว้ ก็อาจต้องมีการร่างโครงสร้างของกองทุนเป็นกองทุนในลักษณะที่ขึ้นตรงต่อรัฐบาล สามารถตรวจสอบได้ และทำงานร่วมกับศาลอย่างแท้จริง ซึ่งจะมีรายละเอียดต่อไปในหัวข้อที่ 4.5

4.3.1.4 วิเคราะห์เปรียบเทียบการตีความเรื่อง “จำนวนมาก” ของประเทศไทยและประเทศแคนาดา

เช่นเดียวกับประเทศออสเตรเลีย บทบัญญัติเรื่องจำนวนมากของประเทศแคนาดามีการกำหนดจำนวนขั้นต่ำไว้อย่างชัดเจนซึ่งถูกบัญญัติอยู่ใน Class Proceeding Act 1992 ข้อ Section 5(1)¹⁶⁹ ว่า จะต้องมีการระบุจำนวนสมาชิกกลุ่ม 2 คนหรือมากกว่านั้นซึ่งจะดำเนินคดีแทนโดยผู้แทนกลุ่มของฝ่ายโจทก์หรือผู้แทนกลุ่มของฝ่ายจำเลย ซึ่งแสดงว่าเพียงแค่คู่ความมากกว่า 2 คนก็เป็นจำนวนที่มากเพียงพอตามกฎหมายที่ได้บัญญัติไว้แล้ว แตกต่างจากของประเทศไทยที่ปล่อยให้ป็นดุลพินิจของศาลในการพิจารณา แม้ว่าบทบัญญัติของประเทศแคนาดาจะเป็นระบบแบบอนุญาต ไม่ใช่เพียงแค่เข้าเงื่อนไขตามที่กฎหมายกำหนดแล้ว ศาลจะต้องดำเนินคดีแบบกลุ่มให้ทันทีเหมือนประเทศออสเตรเลีย ซึ่งเหตุที่ประเทศแคนาดามีแนวคิดเช่นนี้เกิดขึ้นมาจากจุดประสงค์ในการร่างจำนวนขั้นต่ำ เพียงเพราะต้องการเยียวยาความเสียหายให้กับสมาชิกกลุ่มเท่านั้น โดยไม่คำนึงว่า สมาชิกกลุ่มจำนวนมากจะต้องมากถึงขนาดเป็นไปได้อย่างด้วยหรือไม่¹⁷⁰ นอกจากนี้ประเทศแคนาดายังมีกองทุนสนับสนุนการดำเนินคดีแบบกลุ่มเช่นเดียวกับ

¹⁶⁹ Class Proceeding Act 1992

Section 5. (1) The court shall certify a class proceeding on a motion under section 2, 3 or 4 if,

(a) the pleadings or the notice of application discloses a cause of action;

(b) there is an identifiable class of two or more persons that would be represented by the representative plaintiff or defendant;

¹⁷⁰ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เรื่อง พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่...) พ.ศ. ... (เรื่อง การดำเนินคดีแบบกลุ่ม) ครั้งที่ 1421-8/2547, หน้า 17 มีนาคม 2547. (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

ประเทศออสเตรเลีย แม้จะไม่ได้มีบทบาทในการช่วยเหลือศาลในการคัดกรองคดีก็ตาม ยังคงไว้แต่เอกลักษณ์ของกองทุนคือช่วยเหลือสนับสนุนเรื่องงบประมาณในการดำเนินคดีเท่านั้น

ซึ่งตามความเห็นของผู้ทำวิจัย ระบบกองทุน และระบบอนุญาตของประเทศแคนาดาเป็นระบบที่ค่อนข้างน่าสนใจ และมีความเป็นไปได้อย่างยิ่งในการปรับใช้กับประเทศไทย เนื่องจากเพียงแต่จัดตั้งองค์กรเพิ่มเติมในการช่วยเหลือผู้เสียหายในส่วนของภาระค่าใช้จ่ายในการฟ้องร้องคดีแบบกลุ่มเท่านั้น แต่หน้าที่ในการวินิจฉัยอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้นำคดีเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้นยังอยู่ในขอบเขตดุลพินิจของศาล ทำให้เกิดความโปร่งใส ทั้งในด้านของกองทุน และกระบวนการพิจารณาประเด็นเรื่อง “จำนวนมากเพียงพอ” ในการอนุญาตให้นำคดีเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่ม แม้ว่าบทบัญญัติในส่วนนี้ของประเทศไทยยังจำเป็นต้องมีบรรทัดฐานเพิ่มเติมในส่วนนี้เพื่อความเป็นเอกภาพของคำสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตรวมทั้งเพื่อเป็นบรรทัดฐานเดียวกันทั่วประเทศ

4.3.1.5 บทสรุปวิเคราะห์ประเด็นเรื่อง “จำนวนมาก” ในกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทย ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย และประเทศแคนาดา

หลังจากการศึกษากฎหมายของประเทศไทยและกฎหมายต่างประเทศในเรื่องของจำนวนมากของสมาชิกกลุ่มที่ว่า เท่าใดจึงจะเป็นการเพียงพอต่อการฟ้องร้องดำเนินคดีแบบกลุ่มแล้ว ผู้ทำวิจัยพบว่า ในเชิงแง่มุมของกฎหมาย กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทยมีความชัดเจนที่สุดในเรื่องของจำนวนที่ว่า มีจำนวนอย่างน้อย 7 คนก็เพียงพอต่อการยื่นฟ้องคดีแบบกลุ่ม ประกอบกับการที่ประเทศออสเตรียมีระบบกฎหมายแบบที่ไม่ต้องขออนุญาตต่อศาลเพื่อการยื่นฟ้องคดีแบบกลุ่มแต่อย่างใด ทำให้จำนวนขั้นต่ำตามที่กฎหมายกำหนดนั้นสามารถเป็นไปได้

ในขณะที่ในแง่มุมของทางปฏิบัติ ผู้ทำวิจัยมองว่ากฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทยมีความชัดเจนในประเด็นเรื่องจำนวนมากมากที่สุด เนื่องจากมีบรรทัดฐานของศาลมาเป็นตัวบ่งชี้ว่าในการใช้ดุลพินิจพิจารณาถึง “ความเพียงพอ” ของจำนวนมากนั้นจะต้องใช้หลักเกณฑ์ใดบ้าง แม้ว่าจะมีจำนวนสมาชิกกลุ่มที่ “มาก” จริงๆ แต่ถ้าหากว่าในความเป็นจริงเกิดความไม่สะดวกในเรื่องของภูมิลำเนาของสมาชิกกลุ่มแต่ละคนทีอาจระจายกันไปในแต่ละมลรัฐ จึงทำให้การดำเนินคดีแบบกลุ่มเป็นไปได้ง่ายกว่าการดำเนินคดีอย่างคดีสามัญ เช่นนี้ศาลก็จะไม่รับเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่ม ซึ่งถือว่าเป็นบรรทัดฐานที่มีความ

ชัดเจนเพียงพอที่จะสามารถวินิจฉัยเบื้องต้นในข้อพิพาทหนึ่งๆที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตได้ว่า ถ้าหากข้อเท็จจริงเป็นเช่นนี้ศาลจะตัดสินอย่างไร

สำหรับกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศแคนาดา อาจต้องเป็นการศึกษาเพิ่มเติมถึงกรณีที่เกิดขึ้นจริงว่ามีกรณีใดบ้างที่ศาลของประเทศแคนาดาตัดสินว่าอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มและกรณีใดบ้างที่ศาลตัดสินไม่อนุญาตและเพราะเหตุใด จึงจะสามารถนำมาวิเคราะห์ได้ว่ามีบรรทัดฐานใดๆเพิ่มเติมของประเทศแคนาดาหรือไม่ในประเด็นนี้ นอกเหนือจากกฎหมายที่บัญญัติไว้เพียงว่า สมาชิกกลุ่มมีจำนวนอย่างน้อย 2 คนก็สามารถยื่นฟ้องร้องคดีแบบกลุ่มได้ ซึ่งเชื่อว่าหลักเกณฑ์ในการเป็นบรรทัดฐานของประเทศแคนาดา จะมีความคล้ายคลึงกับของประเทศสหรัฐอเมริกา นั่นคือจำเป็นต้องคำนึงถึงภูมิลำเนาของสมาชิกกลุ่มว่ามีความสะดวกในทางปฏิบัติที่จะสามารถเข้าร่วมการประชุมอันเกี่ยวกับคดีความได้หรือไม่ สะดวกในการรับข่าวสารอันเกี่ยวกับคดีความหรือไม่ และมีความสะดวกในเรื่องการติดตามคดีความอย่างพอสมควรหรือไม่ หากครอบครัวประกอบศาลจึงจะสามารถให้เข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่มได้ ไม่ใช่แต่เพียงจำนวนมากเท่านั้น แต่ยังจำเป็นต้องมีจำนวนที่ศาลสามารถอยู่ในความควบคุมดูแลของศาลได้ รวมทั้งอยู่ในความควบคุมดูแลของผู้แทนโจทก์ได้ และจะต้องไม่สร้างภาระเพิ่มเติมให้กับสมาชิกกลุ่ม โดยเฉพาะการดำเนินคดีแบบกลุ่มในข้อพิพาทดังกล่าวนี้จำเป็นต้องเป็นประโยชน์มากกว่าโทษเมื่อเปรียบเทียบกับการดำเนินคดีไปอย่างคดีสามัญ

ส่วนกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของไทยในส่วนของประเด็นเรื่อง “จำนวนมาก” นั้น ในเชิงกฎหมายไม่ได้มีบทบัญญัติใดบัญญัติไว้อย่างชัดเจนเพียงพอที่จะนำมาวินิจฉัยได้ในทันทีว่า จำนวนเท่าใดจึงจะเพียงพอที่ศาลจะรับเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่ม และเนื่องจากกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของไทยเพิ่งจะมีการบัญญัติและประกาศใช้ จึงยังไม่มีบรรทัดฐานใดๆมาอธิบายต่อไปว่า จำนวนมากเท่าใดจึงเพียงพอ ดังนั้น กล่าวโดยสรุปได้ว่า กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทยยังไม่มีบทบัญญัติหรือบรรทัดฐานของศาลใดมาใช้อธิบายประเด็นปัญหาเรื่องจำนวนมากของสมาชิกกลุ่มได้เลย

ตาราง 3 ตารางสรุปการวิเคราะห์ประเด็นเรื่อง “จำนวนมาก” ในกฎหมายการค้าเป็นคดีแบบกลุ่มของประเทศไทย
ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย และประเทศแคนาดา

หัวข้อ / ประเทศ	ประเทศไทย	ประเทศสหรัฐอเมริกา	ประเทศออสเตรเลีย	ประเทศแคนาดา
1. บทบัญญัติเกี่ยวกับ “จำนวนมาก”	มีบทบัญญัติเกี่ยวกับประเด็นในเรื่อง “จำนวนมาก” ในมาตรา 222/8 และมาตรา 222/12 23(a)(1)	มีบทบัญญัติเกี่ยวกับประเด็นในเรื่อง “จำนวนมาก” โดยใช้คำว่า “Numerous” อยู่ใน Rule 23(a)(1)	มีบทบัญญัติเกี่ยวกับประเด็นในเรื่อง “จำนวนมาก” โดยมีข้อกำหนดจำนวนไว้อย่างตายตัวว่าเพียงแค่มิจำนวนสมาชิกกลุ่มไม่น้อยกว่า 7 คนก็เพียงพอต่อการยื่นฟ้องร้องเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่มแล้ว เป็นไปตามข้อ 33C	มีบทบัญญัติเกี่ยวกับประเด็นในเรื่อง “จำนวนมาก” โดยมีข้อกำหนดจำนวนไว้อย่างตายตัวว่า สมาชิกกลุ่มจะต้องมีจำนวนไม่น้อยกว่า 2 คน ตามบทบัญญัติใน Section 5(1) แต่ยังคงแสดงให้เห็นที่พอใจแก่ศาลเพิ่มเติมในเรื่อง “จำนวนมาก” เพื่อให้ศาลอนุญาตให้เข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่มอีก
2. บรรทัดฐานในทางปฏิบัติ	ยังไม่มีบรรทัดฐานในทางปฏิบัติ เนื่องจากกฎหมายเพิ่งได้รับการประกาศลงในราชกิจจานุเบกษา	มีบรรทัดฐานตามคำพิพากษาศาลของประเทศสหรัฐอเมริกา และศาลในเม็กซิโกเกี่ยวกับ	มีบรรทัดฐานในทางปฏิบัติ แม้โดยหลักแล้วเมื่อยื่นฟ้องเข้าสู่ศาล ศาลจะต้องรับเข้าสู่	มีบรรทัดฐานในทางปฏิบัติ แม้ว่าจะมีการกำหนดในกฎหมายการค้าเป็นคดีแบบ

	ในวันที่ 7 เมษายน พ.ศ. 2558 และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2558	ประเด็นในเรื่อง “จำนวนมาก” ว่า จะต้องไม่เพียงแต่มีจำนวนที่เหมาะสมแล้วจะต้องคำนึงถึง ภูมิลำเนาของสมาชิกกลุ่มรวมทั้ง ความสามารถในการเดินทาง เพื่อเข้าประชุมเกี่ยวกับแนวทาง ในการดำเนินคดี	กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่ม แต่หากมีจำนวนสมาชิกกลุ่มไม่ถึง 7 คนศาลมีดุลพินิจได้ว่า จะ อนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ ดำเนินคดีแบบกลุ่มต่อไป	กลุ่มเรื่องจำนวนอย่างชัดเจน แล้วว่าไม่น้อยกว่า 2 คน แต่ ในทางปฏิบัติเป็นเรื่องจากประเทศ แคนาดาใช้ระบบอนุญาตจึง ยังคงต้องคำนึงถึงเรื่อง ภูมิลำเนาและความสะดวกใน การดำเนินคดีแบบกลุ่มด้วย
3. จำเป็นต้องแสดง ให้เป็นที่พอใจแก่ ศาลอีกหรือไม่	จำเป็น เนื่องจากกฎหมายการดำเนินคดี แบบกลุ่มของไทยใช้ระบบ อนุญาตในการเข้าสู่กระบวนการ พิจารณาคดีแบบกลุ่ม	จำเป็น เนื่องจากกฎหมายการดำเนินคดี แบบกลุ่มของประเทศ สหรัฐอเมริกาใช้ระบบอนุญาต ในการเข้าสู่กระบวนการ พิจารณาคดีแบบกลุ่ม	โดยหลักไม่จำเป็น เนื่องจากกฎหมายการ ดำเนินคดีแบบกลุ่มของ ประเทศออสเตรเลียไม่ได้ใช้ ระบบอนุญาต เพียงแค่สมาชิก กลุ่มสามารถทำตามเงื่อนไข ของกฎหมายได้ก็สามารถเข้าสู่ กระบวนการพิจารณาคดีแบบ กลุ่มได้ มีข้อยกเว้นที่จำเป็น	จำเป็น แม้ว่าประเทศแคนาดาจะมี กองทุนสนับสนุนเรื่องการ ดำเนินคดีแบบกลุ่มอยู่หลาย กองทุนด้วยกันแต่โดยพื้นฐาน แล้วยังคงใช้หลักการที่สมาชิก กลุ่มจำเป็นต้องแสดงให้เป็นที่ พอใจแก่ศาลเพิ่มเติมด้วยว่าคดี ที่ยื่นฟ้องมีมูลเพียงพอในการ เข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบ กลุ่ม

			<p>เฉพาะกรณีที่มีจำนวนสมาชิก กลุ่มน้อยกว่า 7 ราย จึงต้อง แสดงให้เป็นที่พอใจแก่ศาล เพิ่มเติมว่ากรณีพิพาทที่ได้ ยกขึ้นมากล่าวอ้างนั้นมีมูลแห่ง คดีเพียงพอที่ศาลจะรับไว้ พิจารณาดังตามข้อ 33L</p>	
--	--	--	--	--

4.3.2 บทวิเคราะห์ตีความกฎหมายเมื่อปรับให้กับข้อเท็จจริง

4.3.2.1 กรณีคดีเกี่ยวกับละเมิดซึ่งมีผู้เสียหายจำนวนมาก

กรณีตัวอย่าง : จำเลยหลอกวงซื้อขายหุ้น IPO หรือหุ้นที่เสนอขายให้แก่ประชาชนทั่วไป ในครั้งแรกก่อนที่จะเข้าทำการซื้อขายที่ตลาดหลักทรัพย์ โดยอ้างว่า ได้รับการจัดสรรมาจากผู้มีอุปการคุณ ซึ่งมีผู้เสียหายเห็นว่ามีโอกาสทำกำไรได้ จึงหลงเชื่อโอนเงินให้ผู้กระทำความผิดไป รวมมูลค่าความเสียหาย จำนวน 281 ล้านบาท แต่เมื่อถึงกำหนดวันเปิดตลาด จำเลยไม่สามารถโอนหุ้นเข้าไปในบัญชีของผู้เสียหายแต่ละคนได้ เมื่อถูกทวงถามเจ้าตัวกลับบ่ายเบี่ยงอ้างว่าติดขัดในขั้นตอนของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เมื่อผู้เสียหายตรวจสอบพบว่าในเบื้องต้นมีจำนวนผู้เสียหายที่โอนเงินไปให้จำเลยประมาณ 30 ราย จึงรวมตัวกันเพื่อฟ้องร้องดำเนินคดีต่อจำเลย

วินิจฉัยจากการปรับใช้กับกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของไทย

เนื่องจากประเทศไทยยังไม่มีบรรทัดฐานที่ชัดเจนในเรื่องของจำนวนเพียงพอในการยื่นฟ้องคดีแบบกลุ่ม เนื่องจากกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของไทยเพิ่งมีผลบังคับใช้ไปเมื่อวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2558 จึงยังไม่สามารถตอบได้ว่า สมาชิกกลุ่มนั้นจำเป็นต้องมีจำนวนเท่าใดจึงจะเพียงพอที่ศาลจะอนุญาตให้คดีพิพาทนั้นเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่มได้ จะมีแต่เพียงบทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของจำนวนมากของสมาชิกกลุ่มที่บัญญัติในเรื่องนี้ไว้ว่า กลุ่มบุคคลจะต้องมีสมาชิกกลุ่มจำนวนมาก กระทั่งการดำเนินคดีอย่างคดีสามัญจะทำให้เกิดความยุ่งยากและไม่สะดวก¹⁷¹ รวมทั้งการดำเนินคดีแบบกลุ่มจะให้ผลลัพธ์ที่เป็นธรรมและมีประสิทธิภาพมากกว่าการดำเนินคดีอย่างคดีสามัญ¹⁷² เท่านั้น ยังไม่มีบรรทัดฐานอื่นๆในส่วนของรายละเอียดเรื่องคุณสมบัติของสมาชิกกลุ่มเข้ามาใช้ในการวินิจฉัยแต่อย่างใด

จากการวิเคราะห์ข้อเท็จจริงตามตัวอย่าง สมาชิกกลุ่มจำนวน 30 รายนั้นเป็นตัวเลขที่บอกได้ยากว่าตรงตามเงื่อนไขของกฎหมายหรือไม่ เนื่องจากที่ผ่านมาก็มีกรณีคำพิพากษาศาลฎีกาที่มีผู้เสียหายจำนวนกว่า 100 รายมาแล้วในการพิจารณาคดีแรงงานที่ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งสามัญในกระบวนการพิจารณาคดี¹⁷³ ทำให้บอกได้ยากว่าจำนวน 30 รายนั้นมากขนาดที่

¹⁷¹ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ฉบับที่ 26 (พ.ศ.2558) มาตรา 222/12

¹⁷² พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ฉบับที่ 26 (พ.ศ.2558) มาตรา 222/12

¹⁷³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1335/2531 การที่โจทก์หลายคนแต่งตั้งโจทก์คนใดคนหนึ่งหรือหลายคนเป็นผู้แทนดำเนินคดีแรงงาน ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงาน และวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. 2522 มาตรา 35 และข้อกำหนดศาลแรงงานว่าด้วยการแต่งตั้งผู้แทนโจทก์ในการดำเนินคดีลงวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2523 ข้อ 1 เป็นกรณีที่กฎหมายกำหนดวิธีการแต่งตั้งไว้โดยเฉพาะ แตกต่างจากการที่คู่ความในคดีแพ่งธรรมดาตามอบอำนาจหรือแต่งตั้งให้บุคคลอื่นเป็นผู้แทนในการ

การดำเนินคดีไปอย่างคดีสามัญนั้นจะทำให้เกิดความยุ่งยากและไม่สะดวก รวมทั้งการดำเนินคดีแบบกลุ่มจะเป็นการเหมาะสมมากกว่าหรือไม่ เนื่องจากยังไม่มีบรรทัดฐานของศาลออกมากำหนด ในส่วนนี้ จึงยังเป็นปัญหาในการตีความ และไม่อาจวินิจฉัยลงไปได้ว่าสมาชิกกลุ่มจำนวน 30 ราย นั้นมากเพียงพอต่อการเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีแบบกลุ่มแล้วหรือไม่

วินิจฉัยจากการปรับใช้กับกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศสหรัฐอเมริกา

ในเรื่องของจำนวน มีบทบัญญัติในกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศสหรัฐอเมริกาเกี่ยวกับเรื่องจำนวนผู้เสียหายว่า “สมาชิกกลุ่มนั้นมีจำนวนมาก (Numerous) กระทั่งการให้สมาชิกกลุ่มแต่ละคนเข้าร่วมในการดำเนินคดีจะไม่เป็นการสะดวกในทางปฏิบัติ (Impracticable)”¹⁷⁴ ซึ่งตามกรณีตัวอย่างปรากฏว่ามีจำนวนผู้เสียหายที่ถูกโต้แย้งสิทธิจำนวนไม่ต่ำกว่า 30 ราย ซึ่งเป็นจำนวนที่ค่อนข้างมีประเด็นที่น่าพิจารณาว่าศาลจะรับเข้าสู่การพิจารณาคดีแบบกลุ่มหรือไม่ เนื่องจากเป็นจำนวนที่สร้างความลำบากในการดำเนินคดีอย่างคดีสามัญ แต่ก็ไม่ได้ถึงกับเป็นไปไม่ได้ และเป็นจำนวนที่ค่อนข้างน้อย เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนของสมาชิกกลุ่มในคดีแบบกลุ่มอื่นๆที่ศาลรับฟ้อง

โดยในเรื่องของการวินิจฉัยเกี่ยวกับจำนวนของผู้เสียหายนั้น ศาลสูงของประเทศสหรัฐอเมริกาก็มีการวางบรรทัดฐานในเรื่องนี้ไว้หลายประการ ไม่เฉพาะแต่เพียงจำนวนที่มากอย่างเดียวเท่านั้น แต่จะต้องมีเงื่อนไขอื่นๆเพิ่มเติมเพื่อให้ผ่านเงื่อนไขเรื่องจำนวนมาก กล่าวคือ ศาลจะพิจารณาไปถึงภูมิลำเนาของจำเลย ความสะดวกในการเดินทางมาศาล ความสะดวกในการเดินทางมาพบเจอกันระหว่างสมาชิกกลุ่มเพื่อปรึกษาเกี่ยวกับคดีความ เนื่องจากเคยมีคดีที่การฟ้องร้องนั้นมีสมาชิกกลุ่มจำนวนมากในหลักร้อยรายก็จริง แต่สมาชิกกลุ่มเหล่านั้นมีภูมิลำเนา

ดำเนินคดีอันจะต้องปฏิบัติตามประมวลรัษฎากร เอกสารแสดงการแต่งตั้งดังกล่าวจึงไม่ต้องปิดอากรแสตมป์ โจทก์ฟ้องเรียกเงินสะสม เงินสมทบและค่าจ้างที่ค้างชำระเมื่อค่าฟ้องของโจทก์บรรยายถึงสิทธิของโจทก์และหน้าที่ของจำเลยรวมทั้งข้อโต้แย้งที่จำเลยไม่ปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับการทำงาน และค่าขอบังคับในจำนวนเงินที่โจทก์พึงมีสิทธิได้รับแม้จะไม่ระบุว่าจำเลยหักเงินสะสมไว้อย่างไร เพียงใด และรายละเอียดของเงินสมทบมีมาอย่างไร ค่าฟ้องของโจทก์ก็แสดงโดยแจ้งชัดซึ่งสภาพแห่งข้อหา ค่าขอบังคับและข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งข้อหาแล้ว ศาลแรงงานกลางฟังว่าโจทก์ทุกคนได้ลาออกจากบริษัทจำเลยซึ่งหมายความว่าสภาพการจ้างระหว่างโจทก์กับจำเลยสิ้นสุดลงแล้วการที่จำเลยอุทธรณ์ว่าสภาพการจ้างระหว่างโจทก์กับจำเลยยังไม่สิ้นสุด เพื่อนำไปสู่การวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมายว่าจำเลยจะต้องรับผิดชอบจ่ายเงินสะสมและเงินสมทบให้โจทก์หรือไม่จึงเป็นอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงซึ่งต้องห้าม

¹⁷⁴ Federal Rule of Civil Procedure : Rule 23(a)(1)

กระจายไปในหลายรัฐทั่วประเทศ ทำให้เกิดความยากลำบากมากกว่าการรวมตัวกันเฉพาะกลุ่มที่อยู่ในรัฐและทำการฟ้องร้องต่อศาลของมลรัฐนั้นๆ ศาลจึงไม่รับฟ้อง¹⁷⁵

ซึ่งมีกรณีที่ข้อพิพาทที่เกิดขึ้นมีสมาชิกกลุ่มเพียง 40 คนศาลก็รับฟ้องเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่มแล้ว¹⁷⁶ ดังนั้นผู้ทวงจ่ายจึงยังไม่สามารถตอบได้อย่างชัดเจนว่าจำนวนของสมาชิกกลุ่มตามกรณีตัวอย่างนั้นจะเพียงพอและเหมาะสมสำหรับการผ่านเงื่อนไขเรื่องจำนวนมากเพียงพอหรือไม่ ถ้าหากว่าไม่ผ่านเรื่องจำนวนมากนี้ ก็เป็นเหตุให้ศาลสามารถมีดุลพินิจในการออกคำสั่งไม่อนุญาตให้ดำเนินคดีได้¹⁷⁷ ดังนั้นประเด็นเรื่องจำนวนที่ประเทศสหรัฐอเมริกาบัญญัติฐานว่าจะต้องพิจารณาเรื่องภูมิลำเนาของผู้เสียหาย ความสะดวกในการดำเนินคดี ความสะดวกในการเดินทางมาเพื่อรับฟังความคืบหน้าของคดีต่างๆ ทำให้จำเป็นต้องมีข้อเท็จจริงเพิ่มเติมในประเด็นดังกล่าวนี้เพื่อให้สามารถนำมาวิเคราะห์ในเรื่องจำนวนมากของสมาชิกกลุ่มได้

ดังนั้น เนื่องจากกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศสหรัฐอเมริกามีบรรทัดฐานของศาลในการตีความบทบัญญัติทำให้เกิดความชัดเจนในทางปฏิบัติ แต่กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของไทยยังไม่มีบรรทัดฐานในส่วนนี้ทำให้ไม่สามารถพิจารณาให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันได้ โดยไม่มีการระบุจำนวนขั้นต่ำของสมาชิกกลุ่มที่สามารถยื่นฟ้องร้องดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ รวมทั้งไม่มีการขยายความเพิ่มเติมว่าต้องมีบรรทัดฐานเช่นไรจึงจะนำคดีเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีแบบกลุ่มได้

วินิจฉัยจากการปรับใช้กับกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศออสเตรเลีย

ในส่วนเรื่องของจำนวนของสมาชิกกลุ่ม ดังที่ได้วิเคราะห์ไปก่อนหน้านี้ กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศออสเตรเลียมีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับเรื่องจำนวนของสมาชิกกลุ่มอยู่ทั้งสิ้น 2 บทด้วยกัน โดยแบ่งเป็นบทหลักและบทยกเว้น ดังต่อไปนี้

1. ต้องมีบุคคลอย่างน้อย 7 คน อ้างข้อเรียกร้องต่อบุคคลคนเดียวหรือหลายคน¹⁷⁸

¹⁷⁵ United States v. Microsoft Corp., 253 F. 3d (D.C. Cir.2) 001

¹⁷⁶ Swanson v. American Consumer Indus., Inc., 415 F. 2d 1326 n.9 (7th Cir. 1969)

¹⁷⁷ Federal Rule of Civil Procedure : Rule 23(a) and Rule 23(b)

¹⁷⁸ Federal Court of Australia Act 1979 : 33C(1)(a)

2. ในกรณีที่มีจำนวนสมาชิกกลุ่มไม่ถึง 7 คน ไม่ว่าจะเริ่มการดำเนินคดีไปแล้วหรือไม่ ศาลสามารถมีดุลพินิจวินิจฉัยสถานการณ์นี้ได้¹⁷⁹
 - a. อนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มต่อไป
 - b. การดำเนินคดีแบบกลุ่มของคดีนั้นให้หยุดลง

จะเห็นได้ว่าบทบัญญัติกฎหมายในเรื่องจำนวนของออสเตรเลียค่อนข้างแน่นอนและไม่เป็นที่ถกเถียงเหมือนอย่างของประเทศไทยหรือประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลียเลือกที่จะกำหนดจำนวนขั้นต่ำเอาไว้อย่างชัดเจน ไม่จำเป็นต้องให้ศาลมีดุลพินิจในการพิจารณาความเหมาะสมของจำนวน ว่าสมาชิกกลุ่มต้องมีจำนวนเท่าใดจึงจะเพียงพอต่อการยื่นฟ้องร้องคดี เพียงแต่มีการกำหนดในเรื่องข้อยกเว้นในกรณีที่จำนวนสมาชิกกลุ่มมีน้อยกว่า 7 ราย เอาไว้เท่านั้น ว่าเป็นดุลพินิจของศาลในการตัดสินว่ายังจะให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มในข้อพิพาทดังกล่าวต่อไป หรือให้การดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้นหยุดลง

ดังนั้นจากข้อเท็จจริงตามกรณีตัวอย่างที่ยกขึ้นมานั้น ข้อเท็จจริงกล่าวว่ามีจำนวนสมาชิกกลุ่มไม่น้อยกว่า 30 ราย ดังนั้นเมื่อมีจำนวนมากกว่า 7 รายตามที่กฎหมายกำหนดจึงผ่านหลักเกณฑ์ในเรื่องจำนวน ไม่จำเป็นต้องวินิจฉัยว่าจะต้องแสดงให้เห็นที่พอใจแก่ศาลในเรื่องของจำนวนเหมือนกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทยหรือกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศสหรัฐอเมริกา

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

วินิจฉัยจากการปรับใช้กับกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศแคนาดา

ในประเด็นเรื่องของจำนวนสมาชิกกลุ่มว่าเท่าใดจึงจะเป็นการเพียงพอในการยื่นฟ้องคดีแบบกลุ่มนั้น กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศแคนาดาก็ได้มีการวางหลักการเรื่องนี้เอาไว้อย่างชัดเจนว่า “จะต้องมีจำนวนสมาชิกกลุ่ม 2 คนหรือมากกว่าที่ถูกลำเสนอโดยผู้แทนโจทก์”¹⁸⁰ ดังนั้นถ้าหากวิเคราะห์จากเฉพาะบทบัญญัติกฎหมายจะเห็นได้ว่า จำนวนของสมาชิกกลุ่มหรือกลุ่มผู้เสียหายตามข้อเท็จจริงของกรณีตัวอย่างนั้นมีมากกว่า 30 คนจึงทำให้สามารถผ่านเงื่อนไขในเรื่องจำนวนไปได้ เพียงแต่ว่าระบบการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศแคนาดานั้นเป็นระบบอนุญาตกล่าวคือ ไม่เพียงแต่จะสามารถผ่านเงื่อนไขตามที่กฎหมายกำหนดไว้แล้วยังต้อง

¹⁷⁹ Federal Court of Australia Act 1979 : 33L

¹⁸⁰ Class Proceeding Act 1992 : Section 5(1)(b)

แสดงให้เป็นที่พอใจแก่ศาลอีกด้วย ดังนั้นแม้ว่าจำนวนสมาชิกกลุ่มจะมีมากกว่า 2 คนตามที่กฎหมายบัญญัติก็ไม่ได้แปลว่าศาลจะอนุญาตให้เข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีแบบกลุ่มเสมอไป

ดังนั้นจากข้อเท็จจริงเท่าที่มีจึงยังไม่อาจตอบได้ในทางปฏิบัติหรือในทางความเป็นจริงว่า ถ้าหากกรณีดังกล่าวขึ้นสู่ศาลของประเทศแคนาดาและยื่นฟ้องไปแบบคดีแบบกลุ่มแล้ว ศาลจะไม่รับฟ้องด้วยเหตุจำนวนไม่เพียงพอหรือไม่ ยังคงต้องอยู่ในขอบเขตดุลพินิจของศาลต่อไป

4.3.2.2 กรณีคดีเกี่ยวกับสัญญาซึ่งมีผู้เสียหายจำนวนมาก

กรณีตัวอย่าง : บริษัทประกันชีวิตได้ทำกรมธรรม์ชีวิตชั้นฉบับหนึ่งเสนอต่อผู้เอาประกัน มีวงเงินทั้งสิ้น 300,000 บาท โดยมีเงื่อนไขในการคืนเงินประกันว่า บริษัทประกันชีวิตจะคืนเงินประกันให้ทุกๆ 3 ปี ครั้งละ 20,000 บาท และเมื่อครบกำหนดเวลาประกันจะได้รับคืนเพิ่มอีก 280,000 บาทแต่ทั้งนี้ผู้เสียหายกลับได้เงินคืนเพียง 242,000 บาท ซึ่งไม่ครบตามจำนวนที่ได้ตกลงกันตามสัญญา

วินิจฉัยจากการปรับใช้กับกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของไทย

เนื่องจากประเทศไทยยังไม่มีบรรทัดฐานที่ชัดเจนในเรื่องของจำนวนเพียงพอในการยื่นฟ้องคดีแบบกลุ่ม เนื่องจากกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของไทยเพิ่งมีผลบังคับใช้ไปเมื่อวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2558 จึงยังไม่สามารถตอบได้ว่า สมาชิกกลุ่มนั้นจำเป็นต้องมีจำนวนเท่าใดจึงจะเพียงพอที่ศาลจะอนุญาตให้คดีพิพาทนั้นเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่มได้ จะมีแต่เพียงบทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของจำนวนมากของสมาชิกกลุ่มที่บัญญัติในเรื่องนี้ไว้ว่า กลุ่มบุคคลจะต้องมีสมาชิกกลุ่มจำนวนมาก กระทั่งการดำเนินคดีอย่างคดีสามัญจะทำให้เกิดความยุ่งยากและไม่สะดวก¹⁸¹ รวมทั้งการดำเนินคดีแบบกลุ่มจะให้ผลลัพธ์ที่เป็นธรรมและมีประสิทธิภาพมากกว่าการดำเนินคดีอย่างคดีสามัญ¹⁸² เท่านั้น ยังไม่มีบรรทัดฐานอื่นๆในส่วนของรายละเอียดเรื่องคุณสมบัติของสมาชิกกลุ่มเข้ามาใช้ในการวินิจฉัยแต่อย่างใด

เนื่องจากยังไม่มีข้อเท็จจริงว่ามีจำนวนผู้เสียหายเท่าใด จึงยังไม่สามารถนำมาพิจารณาได้ว่าจำนวนนั้นเพียงพอตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดในการนำคดีเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดี

¹⁸¹ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ฉบับที่ 26 (พ.ศ.2558) มาตรา 222/12

¹⁸² พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ฉบับที่ 26 (พ.ศ.2558) มาตรา 222/12

แบบกลุ่มหรือไม่ แต่หากจำนวนมีมากเป็นหลักร้อยแล้วคาดว่าจะมากเพียงพอ แต่หากจำนวนหลักสิบโดยกำลังระหว่างมากหรือน้อยเกินไป ก็จะเป็นเหมือนกับข้อเท็จจริงในข้อ ข. ที่ว่ามีจำนวนสมาชิกกลุ่มทั้งสิ้น 30 ราย ทำให้มองได้ทั้งเพียงพอแล้ว และน้อยเกินไป เนื่องจากมีคำพิพากษาฎีกาที่ตัดสินในคดีที่มีคู่ความจำนวนกว่าร้อยราย โดยใช้กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งสามัญในการพิจารณาก็สามารถทำได้อยู่ด้วย

วินิจฉัยจากการปรับใช้กับกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศสหรัฐอเมริกา

ในเรื่องของจำนวน มีบทบัญญัติในกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศสหรัฐอเมริกาเกี่ยวกับเรื่องจำนวนผู้เสียหายว่า “สมาชิกกลุ่มนั้นมีจำนวนมาก (Numerous) กระทั่งการให้สมาชิกกลุ่มแต่ละคนเข้าร่วมในการดำเนินคดีจะไม่เป็นการสะดวกในทางปฏิบัติ (Impracticable)”¹⁸³ ซึ่งตามกรณีตัวอย่างปรากฏว่ามีจำนวนผู้เสียหายที่ถูกโต้แย้งสิทธิจำนวนไม่ต่ำกว่า 30 ราย ซึ่งเป็นจำนวนที่ค่อนข้างมีประเด็นที่น่าพิจารณาว่าศาลจะรับเข้าสู่การพิจารณาคดีแบบกลุ่มหรือไม่ เนื่องจากเป็นจำนวนที่สร้างความลำบากในการดำเนินคดีอย่างคดีสามัญ แต่ก็ไม่ถึงกับเป็นไปได้ และเป็นจำนวนที่ค่อนข้างน้อย เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนของสมาชิกกลุ่มในคดีแบบกลุ่มอื่นๆที่ศาลรับฟ้อง

โดยในเรื่องของการวินิจฉัยเกี่ยวกับจำนวนของผู้เสียหายนั้น ศาลสูงของประเทศสหรัฐอเมริกาก็มีการวางบรรทัดฐานในเรื่องนี้ไว้หลายประการ ไม่เฉพาะแต่เพียงจำนวนที่มากอย่างเดียวเท่านั้น แต่จะต้องมีเงื่อนไขอื่นๆเพิ่มเติมเพื่อให้ผ่านเงื่อนไขเรื่องจำนวนมาก กล่าวคือ ศาลจะพิจารณาไปถึงภูมิลำเนาของจำเลย ความสะดวกในการเดินทางมาศาล ความสะดวกในการเดินทางมาพบเจอกันระหว่างสมาชิกกลุ่มเพื่อปรึกษาเกี่ยวกับคดีความ เนื่องจากเคยมีคดีที่การฟ้องร้องนั้นมีสมาชิกกลุ่มจำนวนมากในหลักร้อยรายก็จริง แต่สมาชิกกลุ่มเหล่านั้นมีภูมิลำเนากระจ่ายไปในหลายรัฐทั่วประเทศ ทำให้เกิดความยากลำบากมากกว่าการรวมตัวกันเฉพาะกลุ่มที่อยู่ในรัฐและทำการฟ้องร้องต่อศาลของมลรัฐนั้นๆ ศาลจึงไม่รับฟ้อง¹⁸⁴

¹⁸³ Federal Rule of Civil Procedure : Rule 23(a)(1)

¹⁸⁴ United States v. Microsoft Corp., 253 F. 3d (D.C. Cir.2) 001

ซึ่งมีกรณีที่ข้อพิพาทที่เกิดขึ้นมีสมาชิกกลุ่มเพียง 40 คนศาลก็รับฟ้องเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่มแล้ว¹⁸⁵ ดังนั้นผู้ทนายจึงยังไม่สามารถตอบได้อย่างชัดเจนว่าจำนวนของสมาชิกกลุ่มตามกรณีตัวอย่างนั้นจะเพียงพอและเหมาะสมสำหรับการผ่านเงื่อนไขเรื่องจำนวนมากเพียงพอหรือไม่ ถ้าหากว่าไม่ผ่านเรื่องจำนวนมากนี้ ก็เป็นเหตุให้ศาลสามารถมีดุลพินิจในการออกคำสั่งไม่อนุญาตให้ดำเนินคดีได้¹⁸⁶ ดังนั้นประเด็นเรื่องจำนวนที่ประเทศสหรัฐอเมริกา มีบรรทัดฐานว่าจะต้องพิจารณาเรื่องภูมิลำเนาของผู้เสียหาย ความสะดวกในการดำเนินคดี ความสะดวกในการเดินทางมาเพื่อรับฟังความคืบหน้าของคดีต่างๆ ทำให้จำเป็นต้องมีข้อเท็จจริงเพิ่มเติมในประเด็นดังกล่าวนี้เพื่อให้สามารถนำมาวิเคราะห์ในเรื่องจำนวนมากของสมาชิกกลุ่มได้

วินิจฉัยจากการปรับใช้กับกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศออสเตรเลีย

ในส่วนเรื่องของจำนวนของสมาชิกกลุ่ม ดังที่ได้วิเคราะห์ไปก่อนหน้านี้ กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทยมีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับเรื่องจำนวนของสมาชิกกลุ่มอยู่ทั้งสิ้น 2 บทด้วยกัน โดยแบ่งเป็นบทหลักและบทยกเว้น ดังต่อไปนี้

1. ต้องมีบุคคลอย่างน้อย 7 คน อ้างข้อเรียกร้องต่อบุคคลคนเดียวหรือหลายคน¹⁸⁷
2. ในกรณีที่มีจำนวนสมาชิกกลุ่มไม่ถึง 7 คน ไม่ว่าจะเริ่มการดำเนินคดีไปแล้วหรือไม่ ศาลสามารถมีดุลพินิจวินิจฉัยสถานการณ์นี้ได้¹⁸⁸
 - a. อนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มต่อไป
 - b. การดำเนินคดีแบบกลุ่มของคดีนั้นให้หยุดลง

จะเห็นได้ว่าบทบัญญัติกฎหมายในเรื่องจำนวนของออสเตรเลียค่อนข้างแน่นอนและไม่เป็นที่ถกเถียงเหมือนอย่างของประเทศไทยหรือประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลียเลือกที่จะกำหนดจำนวนขั้นต่ำเอาไว้อย่างชัดเจน ไม่จำเป็นต้องให้ศาลมีดุลพินิจในการพิจารณาความเหมาะสมของจำนวน ว่าสมาชิกกลุ่มต้องมีจำนวนเท่าใดจึงจะเพียงพอต่อการยื่นฟ้องร้องคดี เพียงแต่มีการกำหนดในเรื่องข้อยกเว้นในกรณีที่มีจำนวนสมาชิกกลุ่มมีน้อยกว่า 7 คนเอาไว้เท่านั้น

¹⁸⁵ Swanson v. American Consumer Indus., Inc., 415 F. 2d 1326 n.9 (7th Cir. 1969)

¹⁸⁶ Federal Rule of Civil Procedure : Rule 23(a) and Rule 23(b)

¹⁸⁷ Federal Court of Australia Act 1979 : 33C(1)(a)

¹⁸⁸ Federal Court of Australia Act 1979 : 33L

ว่า ให้เป็นดุลพินิจของศาลในการตัดสินว่ายังจะให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มในข้อพิพาทดังกล่าวต่อไป หรือให้การดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้นหยุดลง

ดังนั้นจากข้อเท็จจริงตามกรณีตัวอย่างที่ยกขึ้นมานั้น ข้อเท็จจริงกล่าวว่ามีจำนวนสมาชิกกลุ่มไม่น้อยกว่า 30 ราย ดังนั้นเมื่อมีจำนวนมากกว่า 7 รายตามที่กฎหมายกำหนดจึงผ่านหลักเกณฑ์ในเรื่องจำนวน ไม่จำเป็นต้องวินิจฉัยว่าจะต้องแสดงให้เห็นที่พอใจแก่ศาลในเรื่องของจำนวนเหมือนกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทยหรือกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศสหรัฐอเมริกา

วินิจฉัยจากการปรับใช้กับกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศแคนาดา

ในประเด็นเรื่องของจำนวนสมาชิกกลุ่มว่าเท่าใดจึงจะเป็นการเพียงพอในการยื่นฟ้องคดีแบบกลุ่มนั้น กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศแคนาดาก็ได้มีการวางหลักการเรื่องนี้เอาไว้อย่างชัดเจนว่า “จะต้องมีจำนวนสมาชิกกลุ่ม 2 คนหรือมากกว่าที่ถูกนำเสนอโดยผู้แทนโจทก์”¹⁸⁹ ดังนั้นถ้าหากวิเคราะห์จากเฉพาะบทบัญญัติของกฎหมายจะเห็นได้ว่า จำนวนของสมาชิกกลุ่มหรือกลุ่มผู้เสียหายตามข้อเท็จจริงของกรณีตัวอย่างนั้นมีมากกว่า 30 ราย จึงทำให้สามารถผ่านเงื่อนไขในเรื่องจำนวนไปได้ เพียงแต่ว่าระบบการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศแคนาดานั้นเป็นระบบอนุญาตกล่าวคือ ไม่เพียงแต่จะสามารถผ่านเงื่อนไขตามที่กฎหมายกำหนดไว้แล้วยังต้องแสดงให้เห็นที่พอใจแก่ศาลอีกด้วย ดังนั้นแม้ว่าจำนวนสมาชิกกลุ่มจะมีมากกว่า 2 คนตามที่กฎหมายบัญญัติก็ไม่ได้แปลว่าศาลจะอนุญาตให้เข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีแบบกลุ่มเสมอไป

ดังนั้นจากข้อเท็จจริงเท่าที่มีจึงยังไม่อาจตอบได้ในทางปฏิบัติหรือในทางความเป็นจริงว่า ถ้าหากกรณีดังกล่าวขึ้นสู่ศาลของประเทศแคนาดาและยื่นฟ้องไปแบบคดีแบบกลุ่มแล้ว ศาลจะไม่รับฟ้องด้วยเหตุจำนวนไม่เพียงพอหรือไม่ ยังคงต้องอยู่ในขอบเขตดุลพินิจของศาลต่อไป

4.3.2.3 กรณีคดีเกี่ยวเนื่องกับกฎหมายหลายบทซึ่งมีผู้เสียหายจำนวนมาก

กรณีตัวอย่าง : สหกรณ์ประสบปัญหาขาดสภาพคล่องอย่างรุนแรง และมีหนี้สินล้นพ้นตัวเกินกว่าทุนที่มี ทำให้สมาชิกไม่สามารถถอนเงินของตัวเองได้เป็นเวลาไม่ต่ำกว่า 2 ปี อันเกิดจาก

¹⁸⁹ Class Proceeding Act 1992 : Section 5(1)(b)

การยกยอกทรัพย์ของอดีตประธานสหกรณ์และพวก รวมไปถึงการบริหารงานที่ผิดพลาด ทำให้เกิดความเสียหายต่อสหกรณ์ โดยมียอดหนี้ทั้งสิ้น 18,370 ล้านบาท รวมเจ้าหนี้ทั้งหมด 18,814 ราย โดยคาดว่าจะใช้เวลาในการชำระหนี้คืนแก่เจ้าหนี้ทั้งหมดภายใน 26 ปี และความเสียหายในหนี้ที่เกิดขึ้นมาจากทั้งทางสัญญาและละเมิด

วินิจฉัยจากการปรับใช้กับกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของไทย

สำหรับประเด็นในเรื่องจำนวนมากเท่าใดจึงจะเพียงพอต่อการยื่นฟ้องร้องดำเนินคดีแบบกลุ่มและศาลอนุญาตให้เข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่มได้นั้น ลำพังแต่กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของไทย ยังไม่สามารถตอบได้อย่างชัดเจนมากนัก เพราะกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของไทยเพิ่งจะมีผลบังคับใช้ไปเมื่อวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2558 ที่ผ่านมานี้ทำให้ยังไม่มีบรรทัดฐานเพิ่มเติมที่จะสามารถบ่งบอกได้ว่าสมาชิกกลุ่มนั้นจะต้องมีจำนวนเท่าใดจึงจะเพียงพอในการฟ้องร้องคดี โดยที่หลักการในเรื่องนี้มีการวางหลักอย่างกว้างเอาไว้เพียง 2 หลักการด้วยกัน ดังนี้

1. กลุ่มบุคคลจะต้องมีสมาชิกกลุ่มจำนวนมาก กระทั่งการดำเนินคดีอย่างคดีสามัญจะทำให้เกิดความยุ่งยากและไม่สะดวก¹⁹⁰
2. รวมทั้งการดำเนินคดีแบบกลุ่มจะให้ผลลัพธ์ที่เป็นธรรมและมีประสิทธิภาพมากกว่าการดำเนินคดีอย่างคดีสามัญ¹⁹¹

ดังนั้นกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของไทยยังไม่มีบรรทัดฐานที่ชัดเจนในเรื่องนี้แต่อย่างใด ว่าเท่าไรจึงจะเป็นจำนวนที่เพียงพอต่อการฟ้องร้องดำเนินคดีแบบกลุ่ม สำหรับกฎหมายไทยมีจำนวนที่ตายตัวหรือไม่ หรือจำเป็นต้องคำนึงถึงปัจจัยอื่นๆประกอบการพิจารณาเหมือนอย่างกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาหรือไม่ยังตอบไม่ได้ ดังนั้นจึงทำการวิเคราะห์ได้แต่เฉพาะจากบทบัญญัติเท่านั้น

เมื่อวินิจฉัยจากเฉพาะบทบัญญัติแล้วพบว่า จากข้อเท็จจริงตามกรณีตัวอย่างนั้นมีจำนวนผู้เสียหายมากถึง 18,814 ราย ซึ่งเป็นจำนวนที่ค่อนข้างมากเมื่อเปรียบเทียบกับคดีอื่นๆ ผู้ท้าวินิจฉัยมองว่า เป็นจำนวนที่มากกระทั่งการดำเนินคดีไปอย่างคดีสามัญจะไม่เป็นการสะดวกแน่นอน ด้วยเหตุผลที่ว่า แม้ว่าจะเกณฑ์ศาลทั้งหมดมาช่วยกันพิจารณาคดี รวมทั้งสืบพยานผู้เสียหายแต่ละราย

¹⁹⁰ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ฉบับที่ 26 มาตรา 222/12

¹⁹¹ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ฉบับที่ 26 มาตรา 222/12

ไป ก็ไม่สามารถทำได้สำเร็จในเวลาอันสั้น ดังนั้นการมานั่งไล่สืบพยานที่ละบุคคลจะทำให้เกิดความล่าช้าในการดำเนินคดี นอกจากนี้ผู้เสียหายบางรายก็มีความเสียหายที่น้อยเกินกว่าที่ผู้เสียหายจะใช้ทุนทรัพย์ในการฟ้องร้องเป็นคดีความเมื่อเทียบกับค่าเสียหายที่จะได้รับชดใช้แล้วไม่ได้สัดส่วนกัน คือต้องใช้ทุนทรัพย์มากกว่าในการดำเนินคดี ดังนั้นหากไม่มีการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ผู้เสียหายก็เลือกที่จะไม่ฟ้องร้องดำเนินคดีเสียเลย ทั้งๆที่ในทางมุมมองอย่างกว้างแล้ว ผู้เสียหายหนึ่งรายแม้จะมีจำนวนความเสียหายที่น้อย แต่เมื่อรวมหลายรายเข้าด้วยกันความเสียหายก็เพิ่มทวีคูณ กระทั่งจากกรณีตัวอย่างเกิดความเสียหายต่อประชาชนกว่าหมื่นล้านบาท เช่นนี้หากประชาชนปล่อยไปทุกคนเนื่องจากมองว่าค่าเสียหายที่ตนจะได้รับการชดใช้ นั้นไม่คุ้มค่ากับทุนทรัพย์ที่ต้องใช้ในการดำเนินคดี ผู้กระทำความผิดก็นำเงินไปใช้ได้อย่างสบายๆ สร้างความไม่เป็นธรรมอย่างยิ่งแก่สังคม ดังนั้นตามจำนวนของกลุ่มผู้เสียหายนี้ ผู้ทำวิจัยมองว่า จำเป็นต้องให้เข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีแบบกลุ่ม

ในประเด็นที่ว่า กลุ่มผู้เสียหายต้องการฟ้องร้องแยกกันดำเนินคดีทางสัญญา และคดีละเมิดนั้น ไม่สามารถรวมกันไปในคดีเดียวกันได้ตามระบบการดำเนินคดีแบบกลุ่มของไทยตามที่ได้อธิบายไป แต่ถ้าหากแยกกันเป็นคดีใหญ่ 2 คดีนั้นสามารถทำได้ และจากจำนวนกลุ่มผู้เสียหายที่มากถึง 18,814 ราย ทำให้การแบ่งเป็น 2 กลุ่มคดีเพื่อฟ้องร้อง ย่อมไม่ทำให้การที่มีจำนวนมากนี้เสียไป ผู้ทำวิจัยจึงมองว่า แม้จะฟ้องแยกกันเป็น 2 คดีคือคดีละเมิดหนึ่งคดี และฟ้องร้องในฐานะความผิดสัญญาอีกหนึ่งคดี สมาชิกกลุ่มในแต่ละคดีก็จะมีจำนวนมากกระทั่งการพิจารณาคดีไปอย่างคดีสามัญจะทำให้เกิดความยุ่งยากและไม่สะดวกเมื่อเทียบกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มดั้งเดิม ดังนั้นผู้ทำวิจัยมองว่า ศาลควรอนุญาตให้คดีเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่ม แม้ว่าจะเป็นการแยกฟ้องร้องระหว่างคดีละเมิดและคดีสัญญาแล้วก็ตาม

วินิจฉัยจากการปรับใช้กับกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศสหรัฐอเมริกา

ในเรื่องของจำนวน มีบทบัญญัติในกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศสหรัฐอเมริกาเกี่ยวกับเรื่องจำนวนผู้เสียหายว่า “สมาชิกกลุ่มนั้นมีจำนวนมาก (Numerous) กระทั่งการให้สมาชิกกลุ่มแต่ละคนเข้าร่วมในการดำเนินคดีจะไม่เป็นการสะดวกในทางปฏิบัติ (Impracticable)”¹⁹² ซึ่งตามข้อเท็จจริงของกรณีตัวอย่าง มีจำนวนผู้เสียหายมากถึง 18,814 ราย ซึ่งหากวิเคราะห์เฉพาะแต่บทบัญญัติ ผู้ทำวิจัยก็มองว่าจำนวน 18,814 รายนี้ทำให้เกิดความไม่

¹⁹² Federal Rule of Civil Procedure : Rule 23(a)(1)

สะดวกในการดำเนินคดีอย่างแน่นอนหากไม่ได้เข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีแบบกลุ่ม แต่ทั้งนี้ กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศสหรัฐอเมริกาได้ถูกบังคับใช้มาระยะหนึ่งแล้ว ทำให้เกิดบรรทัดฐานในเรื่องจำนวนมากเพิ่มเติมจากบทบัญญัติอีก ทำให้ต้องนำเรื่องบรรทัดฐานของศาลมาวิเคราะห์เพิ่มเติมไปด้วยกัน

บรรทัดฐานที่ศาลวางเอาไว้ได้แก่ เรื่องภูมิลำเนาของสมาชิกกลุ่มแต่ละราย ว่ามีภูมิลำเนาที่สะดวกต่อการดำเนินคดีแบบกลุ่มหรือไม่ ดังเช่นในกรณีที่ภูมิลำเนาของสมาชิกกลุ่มกระจายกันไปในแต่ละรัฐทำให้ไม่เป็นการสะดวกในการดำเนินคดี ศาลก็ไม่อนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม แม้จะมีผู้เสียหายจำนวนมากจริงก็ตาม¹⁹³ นอกจากนี้ยังมีเรื่องของความสะดวกในการเดินทางเพื่อเข้าประชุมระหว่างสมาชิกกลุ่มด้วยกันเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลอันเกี่ยวกับคดีความ และช่องทางในการติดต่อระหว่างสมาชิกกลุ่มด้วยกันว่ามีความสะดวกหรือไม่ มากน้อยเพียงใดอีกด้วย ซึ่งเมื่อพิจารณาจากข้อเท็จจริง สมาชิกกลุ่มจำนวน 18,814 รายนั้นไม่ได้มีการระบุชัดเจนว่ามีภูมิลำเนาอยู่ที่ใดบ้าง ทำให้ไม่สามารถวิเคราะห์ตามบรรทัดฐานของศาลประเทศสหรัฐอเมริกาได้แน่นอนว่าศาลจะอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มหรือไม่ จำเป็นต้องมีข้อเท็จจริงเพิ่มเติม

วินิจฉัยจากการปรับใช้กับกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศออสเตรเลีย

ในส่วนเรื่องของการจำนวนของสมาชิกกลุ่ม ดังที่ได้วิเคราะห์ไปก่อนหน้านี้ กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศออสเตรเลียมีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับเรื่องจำนวนของสมาชิกกลุ่มอยู่ทั้งสิ้น 2 บทด้วยกัน โดยแบ่งเป็นบทหลักและบทยกเว้น ดังต่อไปนี้

1. ต้องมีบุคคลอย่างน้อย 7 คน อ้างข้อเรียกร้องต่อบุคคลคนเดียวหรือหลายคน¹⁹⁴
2. ในกรณีที่มีจำนวนสมาชิกกลุ่มไม่ถึง 7 คน ไม่ว่าจะเริ่มการดำเนินคดีไปแล้วหรือไม่ ศาลสามารถมีดุลพินิจวินิจฉัยสถานการณ์นี้ได้¹⁹⁵
 - a. อนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มต่อไป
 - b. การดำเนินคดีแบบกลุ่มของคดีนั้นให้หยุดลง

¹⁹³ United States v. Microsoft Corp., 253 F. 3d (D.C. Cir.2) 001

¹⁹⁴ Federal Court of Australia Act 1979 : 33C(1)(a)

¹⁹⁵ Federal Court of Australia Act 1979 : 33L

จากบทบัญญัติทั้งสองจะเห็นได้ว่ากฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศออสเตรเลียมีบทกฎหมายเกี่ยวกับจำนวนมากเพียงพอของกลุ่มในการยื่นฟ้องคดีแบบกลุ่มที่แน่นอนตายตัวทำให้สะดวกต่อการวินิจฉัย แม้ว่าจะมีบทบัญญัติในเรื่องข้อยกเว้นของจำนวนสมาชิกกลุ่มอยู่ด้วย แต่ในข้อเท็จจริงตามกรณีตัวอย่างไม่ได้เป็นปัญหาในการวินิจฉัยเนื่องจากจำนวนของสมาชิกกลุ่มมีมากถึง 18,814 ราย ซึ่งมากกว่า 7 รายตามที่กฎหมายกำหนด ทำให้ผ่านหลักเกณฑ์ในเรื่องจำนวน แม้ว่าอาจจะมีการแบ่งแยกเป็น 2 กลุ่มเนื่องจากสมาชิกกลุ่มบางรายต้องการฟ้องร้องในฐานความผิดละเมิด และสมาชิกกลุ่มอีกส่วนหนึ่งต้องการฟ้องร้องในฐานความผิดสัญญาก็ตาม เพียงแต่ในการแยกกลุ่มนั้นทั้งสองกลุ่มจะต้องมีจำนวนสมาชิกในกลุ่มไม่น้อยกว่า 7 คน หากกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งมีสมาชิกกลุ่มน้อยกว่า 7 คน ศาลจะพิจารณาตามข้อยกเว้นแทนว่าจะอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มต่อไป หรือจะมีคำสั่งให้ยุติคดี

วินิจฉัยจากการปรับใช้กับกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศแคนาดา

ในประเด็นเรื่องของจำนวนสมาชิกกลุ่มว่าเท่าใดจึงจะเป็นการเพียงพอในการยื่นฟ้องคดีแบบกลุ่มนั้น กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศแคนาดาก็ได้มีการวางหลักการเรื่องนี้เอาไว้อย่างชัดเจนว่า “จะต้องมีจำนวนสมาชิกกลุ่ม 2 คนหรือมากกว่าที่ถูกลำเสนอโดยผู้แทนโจทก์”¹⁹⁶ ดังนั้นเมื่อนำมาวิเคราะห์เฉพาะบทบัญญัติจะเห็นได้ว่าจำนวนของสมาชิกกลุ่มที่มีมากถึง 18,814 รายจึงเข้าเงื่อนไขตามที่กฎหมายกำหนด แต่เนื่องจากว่ากฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศแคนาดาเป็นระบบอนุญาตกล่าวคือ ในการจะนำคดียื่นเข้าสู่ศาลนั้น ผู้แทนโจทก์จำเป็นต้องพิสูจน์ถึงคุณสมบัติต่างๆของสมาชิกกลุ่มและลักษณะแห่งคดีที่ต้องเป็นไปตามบทบัญญัติกฎหมาย รวมทั้งต้องพิสูจน์ให้เป็นที่พอใจแก่ศาลอีกด้วยศาลจึงจะอนุญาตให้นำคดีเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่ม

ดังนั้นหากวินิจฉัยเฉพาะบทบัญญัติของกฎหมายเรื่องจำนวนสมาชิกกลุ่มตามกรณีตัวอย่างจะไม่มีปัญหาเรื่องจำนวนสมาชิกกลุ่มขั้นต่ำตามที่กฎหมายกำหนด แต่ทั้งนี้ยังต้องแสดงให้เห็นที่พอใจแก่ศาลเพิ่มเติมในประเด็นอื่นอีกศาลจึงจะอนุญาตให้นำคดีเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่มได้

¹⁹⁶ Class Proceeding Act 1992 : Section 5(1)(b)

4.4 การตีความในประเด็นการอนุญาตให้มีกลุ่มย่อย

4.4.1 บทวิเคราะห์ตีความกฎหมาย

ประเด็นในเรื่องกลุ่มย่อยนั้นเป็นประเด็นปัญหาที่ต่อเนื่องมาจากประเด็นในเรื่องการตีความ “ขอบเขตของสมาชิกกลุ่ม” เนื่องจาก ถ้าหากว่าใช้กรณีการเขียนบทบัญญัติที่ทำให้ตีความการดำเนินคดีแบบกลุ่มได้อย่างแคบแล้ว ในคดีหนึ่งๆที่จะเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่มสามารถทำได้โดยไม่มีความหลากหลายของผู้เสียหายมากนักดังเช่นของประเทศไทย ก็จะทำให้ระบบในการมีกลุ่มย่อยนั้นไม่จำเป็น ในทางตรงกันข้าม ถ้าหากว่าบทบัญญัติมีความกว้างในเรื่องของประเด็นการตีความความหมายของ “ขอบเขตของสมาชิกกลุ่ม” หรือก็คือขอบเขตของสมาชิกที่ศาลจะอนุญาตเข้ามาอยู่ในคดีเดียวกันนั้นเป็นไปโดยกว้างอย่างเช่นบทบัญญัติของประเทศออสเตรเลีย การดำเนินคดีแบบกลุ่มย่อยจึงมีความจำเป็น เนื่องจากหากมีกลุ่มที่มีขนาดใหญ่ ความหลากหลายของสมาชิกกลุ่มย่อมตามมาด้วย ดังนั้นเมื่อมีความหลากหลายของประเด็นปัญหา แม้ไม่ใช่ประเด็นหลักของคดี แต่ก็จำเป็นต้องวินิจฉัย จึงจำเป็นต้องมีกลุ่มย่อยที่สามารถวินิจฉัยปัญหาย่อยของสมาชิกในกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพเช่นกัน ซึ่งรายละเอียดในเรื่องของกลุ่มย่อยในแต่ละประเทศมีดังต่อไปนี้

4.4.1.1 การตีความบทบัญญัติในเรื่องกลุ่มย่อยของประเทศไทย

บทบัญญัติในเรื่องกลุ่มย่อยของประเทศไทยนั้นถูกบัญญัติอยู่ในมาตรา 222/24¹⁹⁷ ซึ่งในชั้นยกร่างกฎหมายของคณะอนุกรรมการฯ ได้มีบทบัญญัติในวรรคที่สองด้วย ว่าด้วยเรื่องของการประนีประนอมยอมความในกลุ่มย่อยว่าสามารถมีได้ แต่เกิดเป็นที่ถกเถียงในการประชุม เนื่องจากมีประเด็นว่า หากการแบ่งกลุ่มย่อยสามารถประนีประนอมยอมความกันได้แล้วจะทำให้เกิดปัญหาตามมาอย่างน้อย 2 ปัญหาด้วยกัน¹⁹⁸ กล่าวคือ

- i. ปัญหาความขัดแย้งกันของคำพิพากษา เช่น กรณีโรงงานปล่อยน้ำเสียสู่หมู่บ้านแห่งหนึ่ง ทำให้เกิดความเสียหายต่อชาวบ้าน ซึ่งบางครั้งเรือนได้รับความเสียหายต่อที่พักอาศัย บางครัวเรือนได้รับความเสียหายต่อการประมง บางครัวเรือนได้รับความ

¹⁹⁷ มาตรา 222/24 ไม่ว่าจะการพิจารณาคดีจะได้ดำเนินไปแล้วเพียงใด ศาลอาจมีคำสั่งให้มี การแบ่งกลุ่มย่อย เนื่องจากมีลักษณะของความเสียหายที่แตกต่างกันระหว่างบุคคลในกลุ่ม และในกรณีเช่นนี้ ศาลอาจสั่งให้มีการนำสืบถึงความเสียหายของกลุ่มย่อยให้ชัดเจนด้วยก็ได้ คำสั่งของศาลให้เป็นที่สุด

¹⁹⁸ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เรื่อง พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่...) พ.ศ. ... (เรื่อง การดำเนินคดีแบบกลุ่ม) ครั้งที่ 1439-26/2547, หน้า 1 กันยายน 2547. (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

เสียหายต่อสุขภาพของสมาชิกในครอบครัวที่ใช้น้ำในการอุปโภคบริโภค ทำให้สามารถแบ่งกลุ่มย่อยตามความเสียหายที่แตกต่างกันออกได้เป็น 3 กลุ่ม โดยทั้ง 3 กลุ่มมีประเด็นแห่งคดีร่วมกันคือถูกจำเลยกระทำการละเมิด ดังนี้ ถ้าหากว่ามีกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งสามารถประนีประนอมยอมความกับจำเลยได้แล้ว แต่ในประเด็นแห่งคดีกลับถูกตัดสินในภายหลังว่า จำเลยมิได้ทำการละเมิดแต่อย่างใด เพราะได้กระทำการบำบัดน้ำเสียตามมาตรฐานที่กฎหมายกำหนดไว้แล้ว จะทำให้การประนีประนอมยอมความของกลุ่มย่อยที่ได้กระทำไปก่อนหน้านี้เสียหายไป หรือเกิดข้อแย้งกันของคำพิพากษาขึ้น

- ii. ปัญหาการใช้ช่องทางการประนีประนอมยอมความเพื่อเอาผิดเอาเปรียบกลุ่มย่อยกลุ่มอื่น เช่น ในกรณีโรงงานปล่อยน้ำเสียสู่แหล่งน้ำสาธารณะที่ชาวบ้านใช้ในการอุปโภคบริโภค หากมีกลุ่มหนึ่งสามารถประนีประนอมยอมความต่อจำเลยได้ ในขณะที่จำเลยมีทรัพย์สินอยู่จำกัด อาจทำให้กลุ่มย่อยอื่นไม่สามารถได้รับการชดเชยค่าเสียหายจากความเสียหายที่เกิดขึ้นตามสมควร

จากปัญหาเหล่านี้ จึงทำให้ความในวรรคสองของบทบัญญัติมาตรา 222/24 ถูกตัดออกไปคงเหลือไว้แต่เพียงการแบ่งกลุ่มย่อยเท่านั้น โดยมีกรให้เหตุผลอันเป็นสาระสำคัญ 2 ประการ

- (1) การแบ่งกลุ่มย่อยในกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของไทยนั้น เดิมทีเดียวคณะอนุกรรมการฯ ไม่ยอมรับหลักการเรื่องการแบ่งกลุ่มย่อยเลย แต่เนื่องจากการศึกษากฎหมายต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศสหรัฐอเมริกา ทำให้พบว่าการแบ่งกลุ่มย่อยนั้นมีความสำคัญกระทั่งควรจะมีบทบัญญัติในส่วนนี้อยู่ในบทบัญญัติด้วย แต่เพื่อความไม่ซับซ้อนมากเกินไป จึงมีเจตนารมณ์ในการบัญญัติเรื่องกลุ่มย่อยแต่เพียงเพื่อการแบ่งแยกความเสียหาย ให้ศาลได้เห็นความเสียหายของแต่ละกลุ่มที่ชัดเจนขึ้นเท่านั้น แม้ในทางปฏิบัติจะเป็นเรื่องที่สมาชิกในกลุ่มย่อยจะต้องไปพิสูจน์ในชั้นบังคับคดีถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นจริงอีกครั้งก็ตาม¹⁹⁹
- (2) การประนีประนอมยอมความในกลุ่มย่อยมุ่งเน้นเฉพาะเรื่องค่าเสียหายเท่านั้น ไม่ใช่การประนีประนอมยอมความในประเด็นแห่งคดี และนอกจากนี้ยังมีบทบัญญัติเรื่อง

¹⁹⁹ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เรื่อง พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่...) พ.ศ. ... (เรื่อง การดำเนินคดีแบบกลุ่ม) ครั้งที่ 1441-28/2547 (2547), หน้า 29 กันยายน 2547. (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

การประนีประนอมอยู่แล้วในมาตรา 222/28 จึงทำให้ไม่มีความจำเป็นจะต้องมีบทบัญญัติเรื่องการประนีประนอมยอมความในกลุ่มย่อยบัญญัติไว้ในมาตรานี้อีกต่อไป

จากเหตุผลดังกล่าวจะเห็นได้ว่าบทบัญญัติในเรื่องกลุ่มย่อยของประเทศไทยมุ่งเน้นแต่เพียงการแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อความเสียหายที่แตกต่างกันอย่างแท้จริง โดยมีความตั้งใจบัญญัติให้สอดคล้องกับบทบัญญัติในมาตรา 222/1 ในส่วนของทวิเคราะห์คำศัพท์ “กลุ่มบุคคล” ซึ่งหมายถึง บุคคลหลายคนที่มีความสัมพันธ์กันอันเนื่องมาจากข้อเท็จจริงและหลักกฎหมายเดียวกัน และมีลักษณะเฉพาะของกลุ่มเหมือนกัน **แม้ว่าจะมีลักษณะของความเสียหายที่แตกต่างกันก็ตาม**

ซึ่งในการกำหนดลักษณะของการแบ่งกลุ่มย่อยเช่นนี้ทำให้หากมีประเด็นอื่นอันเป็นเอกเทศแยกออกมาเพิ่มเติมนอกเหนือจากประเด็นหลักแห่งคดีเดียวกันทั้งกลุ่มของสมาชิกกลุ่มคนใดคนหนึ่งหรือกลุ่มเล็กกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งแล้ว แต่ศาลจะไม่สามารถหยิบยกขึ้นมาวินิจฉัยได้ใช้หรือไม่ เพราะยังมีสมาชิกบางรายที่ไม่เกี่ยวข้องกับประเด็นนั้นๆ อยู่ แม้ว่าหากประเด็นซึ่งแยกออกมานั้นได้รับการวินิจฉัยด้วยแล้ว จะทำให้สมาชิกเจ้าของประเด็นย่อยนั้นได้รับความเป็นธรรมอย่างเต็มประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นก็ตาม เนื่องจากในมาตรา 222/1 ความหมายของ “สมาชิกกลุ่ม” นั้นกฎหมายบัญญัติว่าสมาชิกกลุ่มจะต้องมีข้อเท็จจริงและหลักกฎหมายเดียวกัน ตามหัวข้อที่ 4.2.1 หลักกฎหมายที่เหมือนกันนั้น ได้รับการตีความในที่ประชุมออกมาแล้วว่า สมาชิกกลุ่มมีเพียงหลักกฎหมายเดียวร่วมกัน โดยอาจเลือกฟ้องร้องคนละมาตราก็ได้²⁰⁰ **เช่นนี้ศาลจะตัดสินในกลุ่มใหญ่ไปในคราวเดียวโดยไม่มีการแบ่งเป็นกลุ่มย่อยเพื่อการพิจารณาคดีได้อย่างไร ?**

ยกตัวอย่างเพิ่มเติม กรณีเพลิงไหม้ที่ตึกแห่งหนึ่ง ผู้เสียหายทั้งหมดนั้นได้มีการทำประกันภัยในเรื่องอัคคีภัยเอาไว้ทำให้กรมธรรม์ครอบคลุมเรื่องเหตุเพลิงไหม้ที่เกิดขึ้นด้วย แต่มีข้อเท็จจริงถัดมาว่า ผู้เสียหายนั้นถูกแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม เนื่องจาก รายละเอียดของเงื่อนไขในกรมธรรม์มีความแตกต่างกันเล็กน้อย ในกรมธรรม์หนึ่งขึ้นแจ้งว่าคุ้มครองเฉพาะเหตุอัคคีภัยที่ไม่ได้เกิดจากการก่อการร้าย อีกกรมธรรม์หนึ่งคุ้มครองครอบคลุมถึงเหตุก่อการร้ายด้วย เช่นนี้ในการสืบประเด็นที่สำคัญคือจำเป็นจะต้องสืบว่า กรณีเพลิงไหม้ที่เกิดขึ้นนั้น เกิดจากเหตุการณ์ก่อการร้ายหรือไม่ จึงจะสามารถพิจารณาตามเงื่อนไขในการคุ้มครองของกรมธรรม์ได้ และในกรณีที่เกิดจากการก่อการร้ายจริง ทำให้กรมธรรม์ส่วนหนึ่งไม่คุ้มครองถึงเหตุดังกล่าว ผู้เสียหายในส่วนนั้นก็

²⁰⁰ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เรื่อง พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่...) พ.ศ. ... (เรื่อง การดำเนินคดีแบบกลุ่ม) ครั้งที่ 1418-5/2547, หน้า 25 กุมภาพันธ์ 2547. (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

จำเป็นต้องฟ้องจากเหตุอื่น เช่น ฟ้องเป็นคดีละเมิดแทน เพราะทางสัญญาไม่สามารถฟ้องร้องได้แล้ว เพราะไม่เข้าเงื่อนไขตามสัญญากรรมธรรม์ประกันภัย เช่นนี้ตามกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ของไทย ไม่สามารถฟ้องร้องเป็นคดีเดียวกันโดยแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อการพิจารณาคดีได้ แต่ต้องแยกฟ้องออกเป็น 2 กรณี เนื่องจากเหตุผลตามข้อกฎหมาย 2 ประการ ได้แก่

- (1) ตามมาตรา 222/1 “กลุ่มบุคคล” จำเป็นต้องมีข้อเท็จจริงและหลักกฎหมายร่วมกัน ในกรณีนี้มีเพียงข้อเท็จจริงร่วมกันที่เกิดขึ้น กล่าวคือ เกิดจากเหตุเพลิงไหม้ เช่นเดียวกัน แต่ทว่าหลักกฎหมายที่ใช้ในการฟ้องร้องดำเนินคดีถูกแบ่งเป็น หลักตามสัญญา และหลักตามกฎหมายละเมิดทำให้ไม่สามารถฟ้องร้องเป็นคดีเดียวกันได้
- (2) การแบ่งกลุ่มย่อยตามมาตรา 222/24 ไม่รองรับการแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อการพิจารณาประเด็นย่อยของสมาชิกกลุ่มบางราย แต่รองรับเฉพาะการพิจารณาเรื่องความเสียหายที่แตกต่างกันเท่านั้น

จากเหตุผลทางกฎหมายดังกล่าว วิธีแก้ไขก็คือผู้เสียหายอันเกิดจากข้อเท็จจริงร่วมกันแห่งคดีนั้นจะต้องฟ้องแยกเป็นการดำเนินคดีแบบกลุ่ม 2 คดีแทน

เมื่อเปรียบเทียบกับ การดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีความกว้างกว่ามาก บัญญัติเพียงว่าเกิดจากข้อกฎหมายหรือข้อเท็จจริงเดียวกันก็เพียงพอต่อการฟ้องร้องดำเนินคดีแบบกลุ่มร่วมกันได้แล้ว²⁰¹ ดังนั้นในกรณีนี้หากเป็นกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศสหรัฐอเมริกาจะสามารถฟ้องร้องไปในคดีเดียวกันได้ ไม่จำเป็นต้องแยกเป็น 2 กรณี ซึ่งอาจทำให้เกิดภาระค่าใช้จ่ายที่มากขึ้นของทนายความ เพราะในทางปฏิบัติ การที่ทนายความจะไปฟ้องคดีได้นั้นจะต้องคำนึงถึงค่าใช้จ่าย ซึ่งการดำเนินคดีแบบกลุ่มจะต้องใช้ค่าใช้จ่ายที่สูงกว่าคดีธรรมดา เพราะฉะนั้นถ้าจำนวนคนไม่มากพออาจไม่คุ้มค่ากับการที่จะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีแบบกลุ่มประกอบกับจำนวนสมาชิกกลุ่มก็จะมีผลถึงจำนวนเงินรางวัลทนายความด้วย ดังนั้นในทางปฏิบัติ ทนายความจึงย่อมจะต้องพยายามรวบรวมจำนวนสมาชิกกลุ่มให้ได้มาก

²⁰¹ Rule 23: (a) Prerequisites to a Class Action.

One or more members of a class may sue or be sued as representative parties on behalf of all only if

(2) there are questions of law or fact common to the class,

ที่สุด²⁰² (สามารถอ่านรายละเอียดเพิ่มเติมในหัวข้อที่ 4.3 การตีความเรื่อง “จำนวนมาก” ของสมาชิกกลุ่ม)

4.4.1.2 วิเคราะห์ประเด็นเรื่องกลุ่มย่อยของประเทศไทย และประเทศสหรัฐอเมริกา

ดังที่ได้กล่าวไปข้างต้นว่าระบบกลุ่มย่อยของประเทศไทยเป็นแบบแบ่งกลุ่มย่อยได้เฉพาะค่าเสียหายที่แตกต่างกันของสมาชิกกลุ่มเท่านั้น ซึ่งจะต่างจากของประเทศสหรัฐอเมริกาที่จะสามารถแบ่งกลุ่มย่อยออกเพื่อการพิจารณาคดีได้ (อ่านรายละเอียดได้ในบทที่ 3) ซึ่งสอดคล้องกับระบบการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทยเองที่วางเงื่อนไขขอบเขตของสมาชิกกลุ่มไว้อย่างกว้าง เนื่องจากมีวัตถุประสงค์คือไม่ต้องการให้สมาชิกซึ่งมีเป็นจำนวนมากมาฟ้องคดีซ้ำซ้อนกันเป็นหลัก ทำให้เมื่อมีจำนวนสมาชิกกลุ่มที่มากขึ้น ประเด็นย่อยที่เกิดขึ้นจึงมีมากตามไปด้วย การแบ่งกลุ่มย่อยของประเทศไทยจึงจำเป็นต้องเป็นไปเพื่อวินิจฉัยประเด็นย่อยเหล่านั้นด้วย²⁰³

ซึ่งในประเด็นที่แตกต่างระหว่างกฎหมายไทยกับกฎหมายของสหรัฐอเมริกานี้ทำให้เกิดคำถามขึ้นว่า เช่นนี้แล้วกฎหมายไทยมีความจำเป็นในการบัญญัติให้รองรับการแบ่งกลุ่มย่อยเช่นเดียวกับประเทศสหรัฐอเมริกาหรือไม่ในอนาคต หากมีกรณีที่มีข้อพิพาทที่เกิดขึ้นแล้วมีประเด็นย่อยบางประเด็นที่ไม่อาจมองข้ามการวินิจฉัยไปแล้ว ศาลจะอย่างไรเมื่อไม่มีข้อกฎหมายมารองรับการวินิจฉัยประเด็นดังกล่าว หรือจำเป็นต้องออกเป็นข้อกำหนดเพิ่มเติมของประธานศาลฎีกาหรือไม่ในกรณีที่มีประเด็นย่อยเกิดขึ้นว่าจะต้องทำอะไร จะแยกคดีออกเป็น 2 หรือ 3 คดีตามจำนวนประเด็นย่อยที่เกิดขึ้นเลยหรือไม่ หรือจะรองรับการแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อการดำเนินคดีในประเด็นย่อยเพิ่มเติมด้วย

²⁰² สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เรื่อง พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่...) พ.ศ. ... (เรื่อง การดำเนินคดีแบบกลุ่ม) ครั้งที่ 1421-8/2547, หน้า 17 มีนาคม 2547. (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

²⁰³ Rule 23: (c) Determination by Order Whether Class Action to be Maintained; Notice; Judgment; Actions Conducted Partially as Class Actions.

(4) When appropriate (A) an action may be brought or maintained as a class action with respect to particular issues, or (B) a class may be divided into subclasses and each subclass treated as a class, and the provisions of this rule shall then be construed and applied accordingly.

4.4.1.3 วิเคราะห์ประเด็นเรื่องกลุ่มย่อยของประเทศไทย และประเทศออสเตรเลีย

สำหรับรูปแบบการแบ่งกลุ่มย่อยของประเทศไทยนั้นมีลักษณะคล้ายกับการแบ่งกลุ่มย่อยของประเทศสหรัฐอเมริกา กล่าวคือ สามารถแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อการวินิจฉัยบางประเด็นของสมาชิกกลุ่มบางรายที่เพียงแต่ประเด็นหลักของคดีอาจทำให้สมาชิกกลุ่มย่อยนั้นอาจไม่ได้รับความเป็นธรรมเท่าที่ควร และในการวินิจฉัยประเด็นย่อยนั้นจะทำให้เพิ่มเติมความเป็นธรรมนั้นแก่สมาชิกกลุ่มย่อยนั้นได้²⁰⁴ เช่นเดียวกันจะแตกต่างจากการแบ่งกลุ่มย่อยของประเทศไทยที่มุ่งเน้นการแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อแยกความเสียหายที่แตกต่างกันของสมาชิกกลุ่มเท่านั้น ซึ่งจะแตกต่างจากของประเทศไทยเช่นกัน คือประเทศไทยอนุญาตให้มีการแบ่งกลุ่มย่อยได้เฉพาะเรื่องความเสียหายที่แตกต่างกันเท่านั้น เป็นไปตามมาตรา 222/1 และมาตรา 222/24 ความแตกต่างโดยสิ้นเชิงนี้ทำให้มีการตั้งคำถามว่า ถ้าหากเกิดประเด็นที่แตกต่างกันของกลุ่มขึ้นมาแล้ว ศาลจะมีมาตรการเช่นไรได้บ้าง ในเมื่อกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของไทยไม่รองรับการแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อการพิจารณาคดี

4.4.1.4 วิเคราะห์ประเด็นเรื่องกลุ่มย่อยของประเทศไทย และประเทศแคนาดา

สำหรับประเทศแคนาดามีการแบ่งกลุ่มย่อยในลักษณะที่เหมือนกับประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศออสเตรเลีย คือเป็นการแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อพิจารณาประเด็นที่อาจไม่ครอบคลุมถึง

²⁰⁴ Federal Court of Australia Act 1979: 33Q Determination of issues where not all issues are common

- (1) If it appears to the Court that determination of the issue or issues common to all group members will not finally determine the claims of all group members, the Court may give directions in relation to the determination of the remaining issues.
- (2) In the case of issues common to the claims of some only of the group members, the directions given by the Court may include directions establishing a sub-group consisting of those group members and appointing a person to be the sub-group representative party on behalf of the sub-group members.
- (3) Where the Court appoints a person other than the representative party to be a sub-group representative party, that person, and not the representative party, is liable for costs associated with the determination of the issue or issues common to the sub-group members.

สมาชิกในกลุ่มทุกราย โดยการแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อพิจารณาเฉพาะในประเด็นที่ครอบคลุมสมาชิกภายในกลุ่มย่อยเท่านั้น²⁰⁵ ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับ การแบ่งกลุ่มย่อยของประเทศไทยก็มีความแตกต่างกันเพราะประเทศไทยมีการแบ่งกลุ่มย่อยเฉพาะเพื่อการจำแนกความเสียหายที่ชัดเจนเท่านั้น

4.4.1.5 บทสรุปวิเคราะห์ประเด็นเรื่องกลุ่มย่อยของประเทศไทยและประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย และประเทศแคนาดา

ในประเด็นเรื่องกลุ่มย่อยนี้สามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่า รูปแบบกลุ่มย่อยของประเทศไทยเป็นการแบ่งกลุ่มย่อยเฉพาะเพื่อการแยกแยะค่าเสียหายที่อาจมีความแตกต่างกันได้ตามมาตรา 222/1 และมาตรา 222/24 เท่านั้น แต่ไม่รองรับการแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อการพิจารณาคดีแต่อย่างใด นอกจากนี้ในช่วงแรกของการร่างกฎหมาย ประเทศไทยไม่ได้ยอมรับเรื่องการแบ่งกลุ่มย่อยมาแต่แรก เนื่องจากมองว่าเป็นส่วนที่มีความซับซ้อนเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นประเด็นเรื่องการแต่งตั้งผู้พิพากษาประจำกลุ่มย่อยเพื่อการพิจารณาประเด็นเฉพาะของกลุ่มย่อยนั้น รวมทั้งการแต่งตั้งผู้แทนกลุ่มย่อย และทนายความของกลุ่มย่อยเพิ่มเติม อีกทั้งยังมีประเด็นความย้อนแย้งในเรื่องการประนีประนอมยอมความเฉพาะกลุ่มย่อยอีกด้วยว่า จะเกิดปัญหาขึ้นหรือไม่หากมีการอนุญาตให้สามารถประนีประนอมเฉพาะกลุ่มได้ แล้วกลุ่มย่อยอื่นจะได้รับผลกระทบจากการประนีประนอมของกลุ่มย่อยเพียงกลุ่มเดียวหรือไม่ แต่ภายหลังจากการศึกษาที่พบว่า การแบ่งกลุ่มย่อยนั้นมีความสำคัญ จึงได้ถูกบัญญัติขึ้นเพิ่มเติม แต่ก็รับรองเฉพาะในส่วนของค่าเสียหายที่มีความแตกต่างกันเท่านั้น ซึ่งเงื่อนไขในเรื่องของการแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อจำแนกค่าเสียหายที่มีความแตกต่างกันเป็นการบัญญัติที่สอดคล้องกับการบัญญัติในเรื่องขอบเขตของสมาชิกกลุ่มตามมาตรา

²⁰⁵ Class Proceeding Act 1992: Idem, subclass protection

(2) Despite subsection (1), where a class includes a subclass whose members have claims or defences that raise common issues not shared by all the class members, so that, in the opinion of the court, the protection of the interests of the subclass members requires that they be separately represented, the court shall not certify the class proceeding unless there is a representative plaintiff or defendant who,

(a) would fairly and adequately represent the interests of the subclass;

(b) has produced a plan for the proceeding that sets out a workable method of advancing the proceeding on behalf of the subclass and of notifying subclass members of the proceeding; and

(c) does not have, on the common issues for the subclass, an interest in conflict with the interests of other subclass members. 1992, c. 6, s. 5 (2).

222/1 และมาตรา 222/12 เนื่องจากขอบเขตของสมาชิกกลุ่มตามกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของไทยดังที่ได้มีการตีความตามรายงานการประชุมร่างฯนี้ และได้วิเคราะห์รวบรวมไว้ในหัวข้อที่ 4.2 แล้วว่ามีขอบเขตที่ค่อนข้างแคบเมื่อเทียบกับกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของต่างประเทศ จึงอาจไม่จำเป็นต้องมีการบัญญัติการแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อการพิจารณาประเด็นย่อยก็เป็นได้ แต่ในความเห็นของผู้ทำวิจัยมองว่า **ธรรมชาติของการดำเนินคดีแบบกลุ่มย่อมมี “จำนวน” สมาชิกกลุ่มที่มากอยู่แล้ว ทำให้ความเป็นไปได้ที่จะเกิดประเด็นย่อยนอกเหนือจากประเด็นหลักแห่งคดีก็จะมีมากตามไปด้วย** ดังนั้นแล้ว หากเกิดประเด็นเหล่านี้ขึ้น ศาลจะมีทางแก้ไขอย่างไร เพราะประเด็นย่อยนั่นเองก็เป็นประเด็นที่สำคัญขนาดที่ว่า หากพิจารณาเฉพาะแต่ประเด็นหลักแล้ว สมาชิกกลุ่มย่อยนั้นอาจไม่ได้รับความยุติธรรมอย่างเต็มประสิทธิภาพ แต่กฎหมายของไทยก็ไม่ได้เปิดช่องให้ศาลสามารถแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อการดำเนินคดีเช่นนี้แล้วจะมีทางแก้ไขปัญหาได้อย่างไร ? สำหรับผู้ทำวิจัยจึงมองว่า สมควรให้มีการบัญญัติการแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อการพิจารณาประเด็นแห่งคดีเพิ่มเติมด้วย แม้อาจเป็นบทบัญญัติที่ถูกหยิบยกมาใช้บ่อยครั้ง แต่เชื่อว่าจะสร้างความยุติธรรมมากขึ้นแก่กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของไทย

อีกประเด็นหนึ่ง ผู้ทำวิจัยมีคำถามต่อไปว่า จากการศึกษาที่มีการอธิบายการแบ่งกลุ่มย่อยในลักษณะเพื่อจำแนกความเสียหายว่าเป็นไปเพื่อให้เกิดความชัดเจนต่อศาลในการวินิจฉัย แต่ในขั้นตอนของการบังคับคดี สมาชิกกลุ่มก็จำเป็นต้องพิสูจน์ถึงคุณสมบัติของตนที่อยู่ในกลุ่มย่อยนั้นเพื่อรับการชดเชยค่าเสียหายอยู่แล้วจึงอาจเกิดความซ้ำซ้อนในการพิสูจน์ของสมาชิกกลุ่มย่อยนั้นที่ต้องพิสูจน์ต่อศาลชั้นหนึ่งและยังต้องพิสูจน์ต่อเจ้าพนักงานบังคับคดีอีกชั้นหนึ่งด้วย

ประเด็นในเรื่องกลุ่มย่อยทั้งหมดนี้ เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย และประเทศแคนาดาแล้ว มีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง เพราะทั้งสามประเทศล้วนแล้วแต่มีการแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อให้เกิดความยุติธรรมต่อสมาชิกกลุ่มบางรายที่เพียงแต่ประเด็นหลักแห่งคดีไม่สามารถเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อสมาชิกกลุ่มเหล่านั้นได้ทั้งหมด จึงจำเป็นต้องมีการพิจารณาประเด็นย่อยเพิ่มเติม ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่สมาชิกกลุ่ม ผู้ทำวิจัยจึงมองว่าการแบ่งกลุ่มย่อยของประเทศไทยควรพิจารณาให้รองรับการแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อวินิจฉัยประเด็นย่อยเพิ่มเติมด้วย

ตาราง 4 ตารางสรุปการวิเคราะห์ประเด็นเรื่อง “กลุ่มย่อย” ในกฎหมายการค้าเงินค้ำประกันแบบกลุ่มของประเทศไทย
 ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย และประเทศแคนาดา

หัวข้อ / ประเทศ	ประเทศไทย	ประเทศสหรัฐอเมริกา	ประเทศออสเตรเลีย	ประเทศแคนาดา
1. บทบัญญัติในเรื่องการแบ่งกลุ่มย่อยในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม	มี อยู่ในมาตรา 222/24	มี อยู่ใน Rule 23(c)(4)	มี อยู่ใน ข้อ 33A และข้อ 33Q	มี อยู่ใน Section 5(2)
2. จุดประสงค์ในการแบ่งกลุ่มย่อยในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม	เพื่อแบ่งกลุ่มของสมาชิกกลุ่มที่มีความเสียหายที่แตกต่างกัน	เพื่อแยกพิจารณาประเด็นแห่งคดีที่แตกต่างจากประเด็นปัญหาหลักของการดำเนินคดีในกลุ่มใหญ่	เพื่อแยกพิจารณาประเด็นแห่งคดีที่แตกต่างจากประเด็นปัญหาหลักของการดำเนินคดีในกลุ่มใหญ่	เพื่อแยกพิจารณาประเด็นแห่งคดีที่แตกต่างจากประเด็นปัญหาหลักของการดำเนินคดีในกลุ่มใหญ่
3. รูปแบบของการแบ่งกลุ่มย่อยในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม	แบ่งโดยใช้ความเสียหายเป็นตัวแยก	แบ่งโดยใช้ประเด็นแห่งคดีเป็นตัวแยก	แบ่งโดยใช้ประเด็นแห่งคดีเป็นตัวแยก	แบ่งโดยใช้ประเด็นแห่งคดีเป็นตัวแยก

4. การพิจารณาคดี ในกลุ่มย่อย	พิจารณาจากความเสียหายที่ แตกต่างกันของสมาชิกในกลุ่ม ย่อย	พิจารณาคดีในกลุ่มย่อยเสมือน หนึ่งเป็นกลุ่มใหญ่อีกกลุ่มหนึ่ง โดยมีผู้พิพากษาประจำกลุ่มย่อย และมีผู้แทนโจทก์ในกลุ่มย่อย ด้วย	พิจารณาคดีในกลุ่มย่อยเสมือน หนึ่งเป็นกลุ่มใหญ่อีกกลุ่มหนึ่ง โดยมีผู้พิพากษาประจำกลุ่มย่อย และมีผู้แทนโจทก์ในกลุ่มย่อย ด้วย	พิจารณาคดีในกลุ่มย่อยเสมือน หนึ่งเป็นกลุ่มใหญ่อีกกลุ่มหนึ่ง โดยมีผู้พิพากษาประจำกลุ่ม ย่อย และมีผู้แทนโจทก์ในกลุ่ม ย่อยด้วย
---------------------------------	--	--	--	---

4.4.2 บทวิเคราะห์ตีความกฎหมายเมื่อปรับใช้กับข้อเท็จจริง

4.4.2.1 กรณีคดีเกี่ยวกับละเมิดซึ่งมีผู้เสียหายจำนวนมาก

กรณีตัวอย่าง : จำเลยหลอกวงซื้อขายหุ้น IPO หรือหุ้นที่เสนอขายให้แก่ประชาชนทั่วไป ในครั้งแรกก่อนที่จะเข้าทำการซื้อขายที่ตลาดหลักทรัพย์ โดยอ้างว่า ได้รับการจัดสรรมาจากผู้มีอุปการคุณ ซึ่งมีผู้เสียหายเห็นว่ามีโอกาสทำกำไรได้ จึงหลงเชื่อโอนเงินให้ผู้กระทำความผิดไป รวมมูลค่าความเสียหาย จำนวน 281 ล้านบาท แต่เมื่อถึงกำหนดวันเปิดตลาด จำเลยไม่สามารถโอนหุ้นเข้าไปในบัญชีของผู้เสียหายแต่ละคนได้ เมื่อถูกทวงถามเจ้าตัวกลับบ่ายเบี่ยงอ้างว่าติดขัดในขั้นตอนของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เมื่อผู้เสียหายตรวจสอบพบว่าในเบื้องต้นมีจำนวนผู้เสียหายที่โอนเงินไปให้จำเลยประมาณ 30 ราย จึงรวมตัวกันเพื่อฟ้องร้องดำเนินคดีต่อจำเลย

วินิจฉัยจากการปรับใช้กับกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของไทย

การแบ่งกลุ่มย่อยตามกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของไทยมีการบัญญัติในเรื่องนี้แต่เพียงว่า การแบ่งกลุ่มย่อยสามารถทำเมื่อไหร่ก็ได้ ไม่ว่าจะพิจารณาจะดำเนินไปแล้วเพียงใดก็ตาม โดยเป็นไปเพื่อการแบ่งความเสียหายที่แตกต่างกันของสมาชิกกลุ่ม²⁰⁶ จากบทบัญญัตินี้ทำให้รูปแบบของการแบ่งกลุ่มย่อยในการดำเนินคดีแบบกลุ่มของไทย เป็นไปเพื่อการแบ่งค่าเสียหายเท่านั้น จากกรณีตัวอย่าง สมาชิกกลุ่มแม้จะมีความเสียหายที่แตกต่างกันในแง่ของจำนวนเงินที่เสียหาย แต่ไม่ได้มีความแตกต่างกันในเรื่อง “ลักษณะของความเสียหาย” เพราะผู้เสียหายทั้งหมดล้วนแล้วแต่ถูกละเมิดจากจำเลยทั้งสิ้น ดังนั้นตามกรณีที่ยกตัวอย่างนี้ จึงยังไม่เห็นความจำเป็นในการแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อพิจารณาถึงลักษณะของความเสียหายที่แตกต่างกันแต่อย่างใด กรณีตัวอย่างสามารถพิจารณาความเสียหายของสมาชิกกลุ่มไปในคราวเดียวกันได้ โดยศาลเพียงตัดสินเรื่องความเสียหายเป็นร้อยละของจำนวนเงินที่ผู้เสียหายได้โอนให้จำเลยไปเป็นรายบุคคลได้ในคราวเดียว ไม่จำเป็นต้องพิจารณาแยกสมาชิกกลุ่มแต่ละคน เนื่องจากความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นเป็นความเสียหายที่เกิดจากการกระทำเดียวของจำเลย ในลักษณะเดียวกัน ความเสียหายที่เกิดขึ้นย่อมจะต้องมีผลกระทบที่ไม่แตกต่างกัน จึงเห็นสมควรให้ศาลสามารถพิจารณาไปในคราวเดียวกันได้

วินิจฉัยจากการปรับใช้กับกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศสหรัฐอเมริกา

²⁰⁶ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ฉบับที่ 26 (พ.ศ.2558) มาตรา 222/24

ในส่วนของการแบ่งกลุ่มย่อยนั้น กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศสหรัฐอเมริกามีการบัญญัติเรื่องเกี่ยวกับกลุ่มย่อยไว้ว่า “ในกรณีที่ข้อพิพาทสามารถเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่มได้แล้ว การดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้นอาจถูกแบ่งการพิจารณาคดีเป็นกลุ่มย่อยได้ โดยกลุ่มย่อยแต่ละกลุ่มมีการพิจารณาคดีเสมือนเป็นการดำเนินคดีแบบกลุ่มทั่วไป (กลุ่มใหญ่) และสอดคล้องไปกับการพิจารณาคดีแบบกลุ่มทั่วไป”²⁰⁷

จากบทกฎหมายข้อนี้ ถ้าหากว่ามีความจำเป็นที่ประเด็นแห่งคดีแตกต่างกันจนกระทั่งต้องแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อการดำเนินคดีนั้นก็สามารทำได้ ไม่จำเป็นต้องแบ่งกลุ่มย่อยเฉพาะเรื่อง ค่าเสียหายแบบการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทยอย่างเดียว แต่สามารถมีทั้งผู้พิพากษาประจำกลุ่มย่อย ผู้แทนกลุ่มย่อย ทุนความของกลุ่มย่อยเพื่อช่วยในการดำเนินคดีของกลุ่มย่อย โดยที่การพิจารณาคดีของกลุ่มใหญ่หรือกลุ่มหลักก็ไม่สะดุดลง สามารถพิจารณาคดีไปพร้อมกันได้

ทั้งนี้ ตามกรณีตัวอย่าง เฉพาะข้อมูลข้อเท็จจริงที่ผู้ทำวิจัยได้รับมา ยังไม่มีรายละเอียดเพิ่มเติมเป็นรายบุคคลของผู้เสียหายแต่ละคน จะมีเฉพาะแต่ประเด็นแห่งคดีที่ผู้เสียหายทุกคนเรียกร้องในความเสียหายอย่างเดียวกัน ดังนั้นจากข้อเท็จจริงเพียงที่ได้รับมา ผู้ทำวิจัยมองว่ายังไม่มีความจำเป็นที่จะต้องแบ่งกลุ่มย่อยในแบบของกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศสหรัฐอเมริกาแต่อย่างใด เนื่องจากยังไม่มีประเด็นใดที่จำเป็นต้องวินิจฉัยแยกต่างหากจากประเด็นหลักเรื่องที่จำเลยกระทำละเมิดต่อกลุ่มผู้เสียหาย ดังนั้นการแบ่งกลุ่มย่อยจึงยังไม่มีมีความจำเป็นต่อกรณีตัวอย่างนี้

วินิจฉัยจากการปรับใช้กับกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศออสเตรเลีย

ในส่วนของการแบ่งกลุ่มย่อย กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศออสเตรเลียมีบทบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องการแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อการดำเนินคดีไว้ดังนี้²⁰⁸

1. ในกรณีที่ปรากฏแก่ศาลว่าข้อเท็จจริงแห่งคดีเดียวกันของกลุ่มไม่สามารถทำให้นำไปสู่การวินิจฉัยข้อเรียกร้องของสมาชิกกลุ่มทั้งหมดได้ ศาลอาจให้ทางเลือกแก่กลุ่มเพื่อดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไป

²⁰⁷ Federal Rule of Civil Procedure : Rule 23(c)(4)

²⁰⁸ Federal Court of Australia Act 1979 : 33Q

2. ในกรณีที่ข้อเรียกร้องของกลุ่มบุคคลเป็นข้อเรียกร้องเดียวกันเฉพาะสมาชิกกลุ่มบางราย ในทางเลือกที่ศาลให้สมาชิกกลุ่มเลือกจะต้องมีการแบ่งกลุ่มย่อย โดยมีผู้แทนกลุ่มย่อยในการดำเนินคดีจากการแต่งตั้งของสมาชิกในกลุ่มย่อยทั้งหมด

3. ในกรณีที่ศาลอนุญาตให้มีการแบ่งกลุ่มย่อยในการดำเนินคดีและมีผู้แทนกลุ่มย่อยเพื่อการดำเนินคดีแล้ว ค่าเสียหายต่างๆตามข้อเรียกร้องของสมาชิกในกลุ่มย่อยจะผูกพันเฉพาะตัวสมาชิกในกลุ่มย่อยนั้น

จากกฎหมายเรื่องการดำเนินคดีโดยแบ่งกลุ่มย่อยของประเทศออสเตรเลียพบว่า การแบ่งกลุ่มย่อยของประเทศออสเตรเลียมีลักษณะคล้ายกับการแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อการดำเนินคดีของประเทศสหรัฐอเมริกาที่กำหนดให้สามารถมีผู้แทนกลุ่มย่อยได้ และสามารถพิจารณาคดีในกลุ่มย่อยแยกต่างหากจากประเด็นพิพาทในกลุ่มใหญ่ ในขณะที่การพิจารณาคดีในกลุ่มใหญ่นั้นไม่เสียไปแต่อย่างใด

เมื่อพิจารณาปรับวิเคราะห์เข้ากับกรณีตัวอย่าง เนื่องจากกรณีตัวอย่างนั้นสมาชิกกลุ่มทุกคนล้วนมีข้อเรียกร้องที่ไม่ต่างกัน คือต้องการเรียกร้องให้จำเลยชำระค่าเสียหายในความผิดที่จำเลยได้กระทำลงต่อสมาชิกกลุ่มทั้งหมด แม้จะมีความเสียหายที่อาจแตกต่างกันบ้างตามแต่ละบุคคลแต่ข้อเรียกร้องนั้นยังคงเป็นประเด็นเดียวกันที่ศาลสามารถวินิจฉัยไปพร้อมกันได้ เนื่องจากการวินิจฉัยตัดสินคดีของศาลเพียงประเด็นเดียวก็สามารถให้ความเป็นธรรมและส่งผลถึงข้อเรียกร้องของทั้งกลุ่มได้ ดังนั้นจากกรณีตัวอย่างจึงยังไม่มีควมจำเป็นในการแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อการดำเนินคดีในลักษณะของประเด็นแห่งคดีที่แตกต่างกันตามกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศออสเตรเลีย

วินิจฉัยจากการปรับใช้กับกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศแคนาดา

ในส่วนของการดำเนินคดีโดยแบ่งกลุ่มย่อยตามกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศแคนาดามีบทบัญญัติที่เกี่ยวกับประเด็นนี้ดังนี้

ในกรณีที่กลุ่มจำเป็นต้องมีการแบ่งกลุ่มย่อยเนื่องข้อเรียกร้องหรือข้อต่อสู้ในประเด็นเดียวกันของกลุ่มไม่สามารถใช้ร่วมกันได้กับสมาชิกทุกคนให้เป็นดุลพินิจของศาลและเพื่อปกป้องผลประโยชน์ร่วมกันของสมาชิกกลุ่มย่อยที่แตกต่างจากผลประโยชน์ของสมาชิกในกลุ่มใหญ่ ศาล

ห้ามมิให้อนุญาตให้แบ่งกลุ่มย่อยได้ เว้นแต่มีผู้แทนกลุ่มซึ่ง²⁰⁹ ซึ่งสามารถปกป้องผลประโยชน์ของสมาชิกในกลุ่มย่อยได้อย่างเป็นธรรมและเพียงพอ

มีการวางแผนการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีที่ได้ผลจริงและสามารถแจ้งบอกกล่าวแก่สมาชิกในกลุ่มย่อยได้ทุกราย

ไม่มีข้อขัดแย้งกันของผลประโยชน์ต่อสมาชิกในกลุ่มย่อยรายอื่นๆ

จากรูปแบบการแบ่งกลุ่มย่อยนี้บทบัญญัติเขียนไว้อย่างชัดเจนว่าการแบ่งกลุ่มย่อยจะแบ่งได้ในกรณีที่ประเด็นแห่งคดีเดียวกันของสมาชิกกลุ่มไม่สามารถตอบสนองข้อเรียกร้องของสมาชิกกลุ่มบางคนได้ สมาชิกกลุ่มบางคนนั้นอาจเรียกร้องให้ศาลอนุญาตให้มีการแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อการดำเนินคดีได้ โดยผู้แทนของกลุ่มย่อยนั้นจำเป็นต้องพิสูจน์เรื่องคุณสมบัติส่วนตัวในการปกป้องคุ้มครองผลประโยชน์ของสมาชิกคนอื่นๆในกลุ่มย่อยได้อย่างเป็นธรรมและเพียงพอ โดยจะต้องไม่มีผลประโยชน์ที่ขัดกันกับสมาชิกในกลุ่มย่อยคนอื่นๆด้วย

เมื่อนำมาพิจารณากับข้อเท็จจริงตามกรณีตัวอย่าง เนื่องจากกลุ่มผู้เสียหายทุกคนต้องการเรียกร้องให้จำเลยที่ได้บังอาจทำการละเมิดกลุ่มผู้เสียหายด้วยการหลอกลวงขายหุ้น IPO ให้กับกลุ่มผู้เสียหาย กระทั่งกลุ่มผู้เสียหายหลงเชื่อจึงได้เข้าทำการซื้อขายด้วย แต่เมื่อถึงเวลากลับมายังไม่มีหุ้นที่จะโอนให้ กลุ่มผู้เสียหายได้รับความเสียหายจากการกระทำของจำเลย จึงยื่นฟ้องเพื่อให้จำเลยชำระค่าเสียหายแก่กลุ่มผู้เสียหาย ดังนั้นประเด็นเดียวกันแห่งคดีของข้อพิพาทนี้จึงเป็น จำเลยได้ทำการละเมิดต่อกลุ่มผู้เสียหายหรือไม่ ถ้าหากศาลได้ตัดสินในประเด็นนี้แล้ว จะส่งผลต่อสมาชิกกลุ่มทุกคนไม่ว่าจะได้รับความเสียหายมากหรือน้อยเพียงใด หรือไม่ว่าผลแห่งคดีจะออกมาเป็นเช่นไร โดยไม่มีผลประโยชน์ของสมาชิกกลุ่มคนใดเลยที่แตกต่างจากประเด็นร่วมกันแห่งคดี ดังนั้นการแบ่งกลุ่มย่อยในกรณีนี้จึงยังไม่มีคามจำเป็นต่อคดี หากศาลรับคดีเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่ม ศาลสามารถตัดสินคดีไปในคราวเดียวกันได้ทั้งหมด

4.4.2.2 กรณีคดีเกี่ยวกับสัญญาซึ่งมีผู้เสียหายจำนวนมาก

กรณีตัวอย่าง : บริษัทประกันชีวิตได้ทำกรรมธรรมชีวิตชั้นฉบับหนึ่งเสนอต่อผู้เอาประกัน มีวงเงินทั้งสิ้น 300,000 บาท โดยมีเงื่อนไขในการคืนเงินประกันว่า บริษัทประกันชีวิตจะคืนเงินประกันให้ทุกๆ 3 ปี ครั้งละ 20,000 บาท และเมื่อครบกำหนดเวลาประกันจะได้รับคืนเพิ่มอีก

²⁰⁹ Class Proceeding Act 1992 : Section 5(2)

280,000 บาทแต่ทั้งนี้ผู้เสียหายกลับได้เงินคืนเพียง 242,000 บาท ซึ่งไม่ครบตามจำนวนที่ได้ตกลงกันตามสัญญา

วินิจฉัยจากการปรับใช้กับกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของไทย

การแบ่งกลุ่มย่อยตามกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของไทยมีการบัญญัติในเรื่องนี้แต่เพียงว่า การแบ่งกลุ่มย่อยสามารถทำเมื่อไหร่ก็ได้ ไม่ว่าจะพิจารณาจะดำเนินไปแล้วเพียงใดก็ตาม โดยเป็นไปเพื่อการแบ่งความเสียหายที่แตกต่างกันของสมาชิกกลุ่ม²¹⁰ จากบทบัญญัตินี้ทำให้รูปแบบของการแบ่งกลุ่มย่อยในการดำเนินคดีแบบกลุ่มของไทย เป็นไปเพื่อการแบ่งค่าเสียหายเท่านั้น

จากกรณีตัวอย่าง ในการทำสัญญากรมธรรม์ประกันชีวิตหนึ่งฉบับแม้ว่าจะมีรูปแบบและเงื่อนไขโดยรวมที่มีลักษณะเหมือนกัน แต่ในบางเรื่องกรมธรรม์อาจจะบุให้ไม่เหมือนกับกรมธรรม์อื่นที่ถูกเรียกชื่อเหมือนกันก็เป็นได้ ดังนั้นถ้าหากว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นแตกต่างจากกรมธรรม์อื่นๆ สมาชิกกลุ่มที่มีความเสียหายอันแตกต่างนั้นสามารถร้องขอให้ศาลดำเนินคดีแบบกลุ่มย่อยเพื่อพิจารณาความเสียหายเฉพาะรายได้

วินิจฉัยจากการปรับใช้กับกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศสหรัฐอเมริกา

ในส่วนของการแบ่งกลุ่มย่อยนั้น กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศสหรัฐอเมริกามีการบัญญัติเรื่องเกี่ยวกับกลุ่มย่อยไว้ว่า “ในกรณีที่ข้อพิพาทสามารถเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่มได้แล้ว การดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้นอาจถูกแบ่งการพิจารณาคดีเป็นกลุ่มย่อยได้ โดยกลุ่มย่อยแต่ละกลุ่มมีการพิจารณาคดีเสมือนเป็นการดำเนินคดีแบบกลุ่มทั่วไป (กลุ่มใหญ่) และสอดคล้องไปกับการพิจารณาคดีแบบกลุ่มทั่วไป”²¹¹

ดังนั้นข้อเท็จจริงจากกรณีตัวอย่าง เนื่องจากยังไม่ปรากฏว่ามีการแบ่งของประเด็นย่อยที่ไม่ตรงกับประเด็นหลักแห่งคดีแต่อย่างใด จึงยังไม่มีการใช้บทบัญญัติเรื่องการแบ่งกลุ่มย่อยในส่วนนี้ แต่ถ้าหากมีรายละเอียดเพิ่มเติมว่ามีเหตุที่ผลประโยชน์ของสมาชิกกลุ่มบางรายไม่สอดคล้องกับประเด็นหลักแห่งคดีก็สามารถร้องขอให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ดำเนินคดีโดยแบ่งกลุ่มย่อยได้

²¹⁰ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ฉบับที่ 26 (พ.ศ.2558) มาตรา 222/24

²¹¹ Federal Rule of Civil Procedure : Rule 23(c)(4)

วินิจฉัยจากการปรับใช้กับกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศออสเตรเลีย

หลักกฎหมายในการแบ่งกลุ่มย่อยของประเทศออสเตรเลีย มีดังต่อไปนี้

1. ในกรณีที่ปรากฏแก่ศาลว่าข้อเท็จจริงแห่งคดีเดียวกันของกลุ่มไม่สามารถทำให้นำไปสู่การวินิจฉัยข้อเรียกร้องของสมาชิกกลุ่มทั้งหมดได้ ศาลอาจให้ทางเลือกแก่กลุ่มเพื่อดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไป
2. ในกรณีที่ข้อเรียกร้องของกลุ่มบุคคลเป็นข้อเรียกร้องเดียวกันเฉพาะสมาชิกกลุ่มบางราย ในทางเลือกที่ศาลให้สมาชิกกลุ่มเลือกจะต้องมีการแบ่งกลุ่มย่อย โดยมีผู้แทนกลุ่มย่อยในการดำเนินคดีจากการแต่งตั้งของสมาชิกในกลุ่มย่อยทั้งหมด
3. ในกรณีที่ศาลอนุญาตให้มีการแบ่งกลุ่มย่อยในการดำเนินคดีและมีผู้แทนกลุ่มย่อยเพื่อการดำเนินคดีแล้ว ค่าเสียหายต่างๆตามข้อเรียกร้องของสมาชิกในกลุ่มย่อยจะผูกพันเฉพาะตัวสมาชิกในกลุ่มย่อยนั้น

จากลักษณะการแบ่งกลุ่มย่อยของประเทศออสเตรเลีย มีลักษณะการแบ่งที่แตกต่างจากการแบ่งกลุ่มย่อยของประเทศไทยในแง่ที่ว่า ของประเทศไทยจะแบ่งเฉพาะความเสียหายที่แตกต่างกัน แต่ของประเทศออสเตรเลียสามารถแบ่งเพื่อการวินิจฉัยประเด็นย่อยที่แตกต่างกัน ดังนั้นถ้าหากว่าจากกรณีตัวอย่างมีสมาชิกกลุ่มบางรายไม่ได้รับความเป็นธรรมจากประเด็นย่อยที่ไม่มีอยู่ในประเด็นหลักของการพิจารณาคดี สามารถขอแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อการดำเนินคดีได้

วินิจฉัยจากการปรับใช้กับกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศแคนาดา

ในส่วนของการดำเนินคดีโดยแบ่งกลุ่มย่อยตามกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศแคนาดามีบทบัญญัติที่เกี่ยวกับประเด็นนี้ดังนี้

1. ในกรณีที่กลุ่มจำเป็นต้องมีการแบ่งกลุ่มย่อยเนื่องจากข้อเรียกร้องหรือข้อต่อสู้ในประเด็นเดียวกันของกลุ่มไม่สามารถใช้ร่วมกันได้กับสมาชิกทุกคนให้เป็นดุลพินิจของศาลและเพื่อปกป้องผลประโยชน์ร่วมกันของสมาชิกกลุ่มย่อยที่แตกต่างจากผลประโยชน์ของสมาชิกในกลุ่มใหญ่ ศาลห้ามมิให้อนุญาตให้แบ่งกลุ่มย่อยได้ เว้นแต่มี

ผู้แทนกลุ่ม²¹² ซึ่งสามารถปกป้องผลประโยชน์ของสมาชิกในกลุ่มย่อยได้อย่างเป็นธรรมและเพียงพอ

2. มีการวางแผนการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีที่ได้ผลจริงและสามารถแจ้งบอกกล่าวแก่สมาชิกในกลุ่มย่อยได้ทุกราย
3. ไม่มีข้อขัดแย้งกันของผลประโยชน์ต่อสมาชิกในกลุ่มย่อยรายอื่นๆ

จากข้อเท็จจริง เนื่องจากมีรายละเอียดในเรื่องประเด็นแห่งคดีไม่มากนัก มีเพียงว่าสมาชิกกลุ่มทุกคนต้องการเรียกร้องให้บริษัทประกันชีวิตชำระเงินประกันชีวิตตามอัตราที่ได้ตกลงกันไว้แต่แรก เท่านั้น ดังนั้นจึงยังไม่มีประเด็นใดที่ทำให้สมาชิกกลุ่มบางรายได้รับความไม่ยุติธรรมจากประเด็นย่อยนั้นๆ กระทั่งจำเป็นต้องร้องขอให้มีการดำเนินคดีโดยแบ่งกลุ่มย่อย แต่ถ้าหากว่ามีประเด็นเพิ่มเติมที่มีความจำเป็น หลักเกณฑ์ตามกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศแคนาดาก็บัญญัติไว้อย่างชัดเจนว่าจะต้องแสดงให้เห็นอย่างไรบ้างศาลจึงจะอนุญาตให้มีการแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อการดำเนินคดีแบบกลุ่มได้

4.4.2.3 กรณีคดีเกี่ยวกับกฎหมายหลายบทซึ่งมีผู้เสียหายจำนวนมาก

กรณีตัวอย่าง : สหกรณ์ประสบปัญหาขาดสภาพคล่องอย่างรุนแรง และมีหนี้สินล้นพ้นตัวเกินกว่าทุนที่มี ทำให้สมาชิกไม่สามารถถอนเงินของตนเองได้เป็นเวลาไม่ต่ำกว่า 2 ปี อันเกิดจากการยกยอกทรัพย์สินของอดีตประธานสหกรณ์และพวก รวมไปถึงการบริหารงานที่ผิดพลาด ทำให้เกิดความเสียหายต่อสหกรณ์ โดยมียอดหนี้ทั้งสิ้น 18,370 ล้านบาท รวมเจ้าหนี้ทั้งหมด 18,814 ราย โดยคาดว่าจะใช้เวลาในการชำระหนี้คืนแก่เจ้าหนี้ทั้งหมดภายใน 26 ปี และความเสียหายในหนี้ที่เกิดขึ้นมาจากทั้งทางสัญญาและละเมิด

วินิจฉัยจากการปรับใช้กับกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของไทย

ในส่วนของการแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อการดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้น กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของไทยมีการบัญญัติไว้เพียงมาตราเดียว คือ การแบ่งกลุ่มย่อยสามารถทำเมื่อไหร่ก็ได้ ไม่ว่าจะพิจารณาจะดำเนินไปแล้วเพียงใดก็ตาม โดยเป็นไปเพื่อการแบ่งความเสียหายที่แตกต่างกันของ

²¹² Class Proceeding Act 1992 : Section 5(2)

สมาชิกกลุ่ม²¹³ จากบทบัญญัตินี้ทำให้รูปแบบของการแบ่งกลุ่มย่อยในการดำเนินคดีแบบกลุ่มของไทย เป็นไปเพื่อการแบ่งค่าเสียหายเท่านั้น แตกต่างจากการแบ่งกลุ่มย่อยของประเทศอื่น ๆ ที่มีการกำหนดให้การแบ่งกลุ่มย่อยเป็นเรื่องของการแบ่งเพื่อวินิจฉัยประเด็นปัญหาที่แตกต่างกันของสมาชิกกลุ่ม

ด้วยเหตุนี้จากข้อเท็จจริงแห่งคดี ถ้าหากว่ากลุ่มผู้เสียหายต้องการฟ้องร้องในลักษณะของการรวมตัวกันเพื่อฟ้องร้องในคดีที่เกิดขึ้นเหมือนกันคือ จากการทำของจำเลยที่ได้ทำการยกยกทรัพย์สินของสหกรณ์ทำให้สมาชิกกลุ่ม ก็คือสมาชิกของสหกรณ์ที่นำเงินมาฝากกับสหกรณ์เกิดความเสียหายขึ้นเหมือนกัน โดยฟ้องร้องแยกกันเป็นกลุ่มย่อยที่อยู่ในกลุ่มใหญ่อันมีประเด็นปัญหาที่เกิดจากสถานการณ์เดียวกัน โดยแยกเป็นการฟ้องในฐานะความผิดเรื่องละเมิดและการฟ้องในฐานะความผิดเรื่องสัญญา เช่นนี้จึงไม่สามารถทำได้ในกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของไทย เนื่องจากบทบัญญัติเขียนไว้ชัดเจนว่าจะแบ่งกลุ่มย่อยได้ก็ต่อเมื่อเป็นเรื่องความเสียหายที่แตกต่างกันเท่านั้น แต่การแบ่งกลุ่มย่อยตามโจทย์ ต้องการแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อการวินิจฉัยประเด็นที่แตกต่างกันในการดำเนินคดี ซึ่งกฎหมายไทยไม่เปิดช่องให้ทำแบบนั้น จึงไม่สามารถทำได้

ดังนั้นหากสมาชิกกลุ่มยังต้องการฟ้องร้องเป็นคดีแบบกลุ่มอยู่ก็จำเป็นต้องฟ้องร้องไปในความผิดฐานใดฐานหนึ่งเพียงฐานเดียวร่วมกันทั้งหมด หรือถ้าหากตกลงกันไม่ได้ ก็ต้องแยกกันฟ้องร้องเป็นคดีแบบกลุ่ม 2 คดีใหญ่แทน ส่วนการแบ่งกลุ่มย่อยนั้นจะเกิดขึ้นหลังจากศาลอนุญาตให้ข้อพิพาทเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่มแล้ว ถ้าหากว่าความเสียหายของสมาชิกกลุ่มแต่ละรายมีประเด็นที่แตกต่างกัน ซึ่งผู้ท้าวินิจฉัยมองว่ามีความเป็นไปได้สูง เนื่องจากจำนวนผู้เสียหายที่ค่อนข้างมาก ประเด็นในรายละเอียดเรื่องความเสียหายจึงมีความเป็นไปได้มากตามไปด้วยที่จะแตกต่างกัน การแบ่งกลุ่มย่อยในรูปแบบของการดำเนินคดีแบบกลุ่มของไทยก็คงจะได้แสดงให้เห็นในข้อเท็จจริงดังกล่าวหากได้มีการนำคดีขึ้นสู่ศาล

วินิจฉัยจากการปรับใช้กับกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศสหรัฐอเมริกา

ในส่วนของการแบ่งกลุ่มย่อยนั้น กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศสหรัฐอเมริกา มีการบัญญัติเรื่องเกี่ยวกับกลุ่มย่อยไว้ว่า “ในกรณีที่ข้อพิพาทสามารถเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่มได้แล้ว การดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้นอาจถูกแบ่งการพิจารณาคดี

²¹³ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ฉบับที่ 26 (พ.ศ.2558) มาตรา 222/24

เป็นกลุ่มย่อยได้ โดยกลุ่มย่อยแต่ละกลุ่มมีการพิจารณาคดีเสมือนเป็นการดำเนินคดีแบบกลุ่มทั่วไป (กลุ่มใหญ่) และสอดคล้องไปกับการพิจารณาคดีแบบกลุ่มทั่วไป”²¹⁴

จากบทกฎหมายข้อนี้ ถ้าหากว่ามีความจำเป็นที่ประเด็นแห่งคดีแตกต่างกันจนกระทั่งต้องแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อการดำเนินคดีนั้นก็สามารทำได้ ไม่จำเป็นต้องแบ่งกลุ่มย่อยเฉพาะเรื่อง ค่าเสียหายแบบการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทยอย่างเดียว แต่สามารถมีทั้งผู้พิพากษาประจำกลุ่มย่อย ผู้แทนกลุ่มย่อย ทนายความของกลุ่มย่อยเพื่อช่วยในการดำเนินคดีของกลุ่มย่อย โดยที่การพิจารณาคดีของกลุ่มใหญ่หรือกลุ่มหลักก็ไม่สะดุดลง สามารถพิจารณาคดีไปพร้อมกันได้

จากข้อเท็จจริงตามกรณีตัวอย่างที่สมาชิกกลุ่มต้องการฟ้องร้องด้วยกฎหมายคนละฐานกัน แต่แรก คือกลุ่มหนึ่งต้องการฟ้องร้องฐานละเมิดและอีกกลุ่มหนึ่งต้องการฟ้องร้องในฐานผิดสัญญา นั้นสามารถทำได้ตามกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศสหรัฐอเมริกา เนื่องจากสมาชิกกลุ่มทุกคนมีข้อเท็จจริงแห่งคดีเดียวกัน แม้ว่าจะฟ้องร้องโดยใช้หลักกฎหมายคนละหลักก็ตาม โดยในการยื่นฟ้องร้องคดีแบบกลุ่มคู่ความสามารถร้องขอต่อศาลให้แยกการดำเนินคดีเป็นกลุ่มย่อยเพื่อพิจารณาในประเด็นละเมิดและประเด็นทางสัญญาได้

การแบ่งกลุ่มย่อยของประเทศสหรัฐอเมริกามีบัญญัติสอดคล้องกับบทบัญญัติเรื่องขอบเขตของสมาชิกกลุ่ม โดยขอบเขตของสมาชิกกลุ่มตามบทบัญญัติของประเทศสหรัฐอเมริกานั้นค่อนข้างกว้าง ทำให้จำนวนของสมาชิกกลุ่มที่จะเข้ามาในคดีมีมากตามไปด้วย ซึ่งจำนวนมากนั้นทำให้สถานการณ์ที่สมาชิกแต่ละรายเผชิญมามีความหลากหลายและแตกต่างกันมากขึ้น บทบัญญัติเรื่องกลุ่มย่อยจึงเข้ามาช่วยลดความหลากหลายนั้นโดยการแบ่งเป็นกลุ่มย่อยเพิ่มเติมเฉพาะในประเด็นสำคัญ ซึ่งการพิจารณาในเรื่องกลุ่มย่อยมีลักษณะที่เหมือนกับการพิจารณาในกลุ่มใหญ่ทุกประการ คือสมาชิกในกลุ่มย่อยทุกคนจำเป็นต้องมีผลประโยชน์ร่วมกันแห่งคดี มีประเด็นที่ต้องการให้ศาลวินิจฉัยเป็นประเด็นเดียวกัน ยกเว้นเรื่องจำนวนมาก ในกลุ่มย่อยไม่จำเป็นต้องมีสมาชิกกลุ่มจำนวนมากเหมือนกับการพิจารณาคดีของกลุ่มใหญ่ เนื่องจากหากบัญญัติให้การพิจารณาคดีของกลุ่มย่อยต้องคำนึงถึงจำนวนมากของสมาชิกกลุ่มย่อยอีกจะไม่สอดคล้องกับธรรมชาติของกลุ่มย่อยที่แบ่งจำนวนมากจากกลุ่มใหญ่จะต้องมีจำนวนสมาชิกกลุ่มน้อยกว่ากลุ่มใหญ่เป็นปกติ ดังนั้นเรื่องจำนวนจึงไม่ได้อยู่ในการพิจารณาขั้นแรกสุดของการแบ่งกลุ่มย่อยด้วย²¹⁵

²¹⁴ Federal Rule of Civil Procedure : Rule 23(c)(4)

²¹⁵ Alba Conte and Herbert B. Newberg, *Newberg on Class Actions* : Volume 1. P.267-268

วินิจฉัยจากการปรับใช้กับกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศออสเตรเลีย

ในส่วนของการแบ่งกลุ่มย่อย กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศออสเตรเลียมีบทบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องการแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อการดำเนินคดีไว้ดังนี้²¹⁶

1. ในกรณีที่ปรากฏแก่ศาลว่าข้อเท็จจริงแห่งคดีเดียวกันของกลุ่มไม่สามารถทำให้นำไปสู่การวินิจฉัยข้อเรียกร้องของสมาชิกกลุ่มทั้งหมดได้ ศาลอาจให้ทางเลือกแก่กลุ่มเพื่อดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไป
2. ในกรณีที่ข้อเรียกร้องของกลุ่มบุคคลเป็นข้อเรียกร้องเดียวกันเฉพาะสมาชิกกลุ่มบางราย ในทางเลือกที่ศาลให้สมาชิกกลุ่มเลือกจะต้องมีการแบ่งกลุ่มย่อย โดยมีผู้แทนกลุ่มย่อยในการดำเนินคดีจากการแต่งตั้งของสมาชิกในกลุ่มย่อยทั้งหมด
3. ในกรณีที่ศาลอนุญาตให้มีการแบ่งกลุ่มย่อยในการดำเนินคดีและมีผู้แทนกลุ่มย่อยเพื่อการดำเนินคดีแล้ว ค่าเสียหายต่างๆตามข้อเรียกร้องของสมาชิกในกลุ่มย่อยจะผูกพันเฉพาะตัวสมาชิกในกลุ่มย่อยนั้น

ตามกรณีตัวอย่าง เนื่องจากจำนวนสมาชิกกลุ่มในคดีนั้นมีจำนวนมากถึง 18,814 รายทำให้โอกาสที่ศาลจำเป็นจะต้องแบ่งกลุ่มย่อยจึงมีเพิ่มมากขึ้น เพราะการวินิจฉัยในประเด็นหลักแห่งคดีอาจไม่ตอบสนองผลประโยชน์ที่แท้จริงของสมาชิกกลุ่มบางรายได้

ทั้งนี้จากตัวอย่างที่สมาชิกกลุ่มต้องการฟ้องร้องในความผิดฐานละเมิด และฟ้องร้องในความผิดฐานสัญญาหนี้ เมื่อคดีเข้าสู่ศาลจากการผ่านเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดไว้ในข้อ 33C แล้วผู้แทนโจทก์หรือสมาชิกกลุ่มอาจยื่นเสนอต่อศาลให้แบ่งกลุ่มย่อยเพื่อการดำเนินคดีได้ โดยแจ้งให้ปรากฏแก่ศาลถึงความจำเป็นในการแบ่งกลุ่มเพื่อการพิจารณาคดี เมื่อศาลเห็นว่าเป็นดังเช่นที่สมาชิกกลุ่มอ้างศาลก็สามารถมีคำสั่งอนุญาตให้แบ่งการดำเนินคดีออกเป็นกลุ่มย่อยได้ โดยการดำเนินคดีในกลุ่มใหญ่ไม่เสียไป

²¹⁶ Federal Court of Australia Act 1979 : 33Q

วินิจฉัยจากการปรับใช้กับกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศแคนาดา

ในส่วนของการแบ่งกลุ่มย่อย กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศแคนาดามีการบัญญัติเรื่องการแบ่งกลุ่มย่อยไว้หลายบทบัญญัติด้วยกัน มีทั้งหลักเกณฑ์และวิธีการแบ่งกลุ่มย่อยโดยในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาเฉพาะเรื่องการแบ่งกลุ่มย่อยเท่านั้น ซึ่งมีประเด็นดังต่อไปนี้

1. ในกรณีที่กลุ่มจำเป็นต้องมีการแบ่งกลุ่มย่อยเนื่องข้อเรียกร้องหรือข้อต่อสู้ในประเด็นเดียวกันของกลุ่มไม่สามารถใช้ร่วมกันได้กับสมาชิกทุกคนให้เป็นดุลพินิจของศาลและเพื่อปกป้องผลประโยชน์ร่วมกันของสมาชิกกลุ่มย่อยที่แตกต่างจากผลประโยชน์ของสมาชิกในกลุ่มใหญ่ ศาลห้ามมิให้อนุญาตให้แบ่งกลุ่มย่อยได้ เว้นแต่มีผู้แทนกลุ่ม²¹⁷ ซึ่งสามารถปกป้องผลประโยชน์ของสมาชิกในกลุ่มย่อยได้อย่างเป็นธรรมและเพียงพอ
2. มีการวางแผนการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีที่ได้ผลจริงและสามารถแจ้งบอกกล่าวแก่สมาชิกในกลุ่มย่อยได้ทุกราย
3. ไม่มีข้อขัดแย้งกันของผลประโยชน์ต่อสมาชิกในกลุ่มย่อยรายอื่นๆ

จากรูปแบบการแบ่งกลุ่มย่อยนี้บทบัญญัติเขียนไว้อย่างชัดเจนว่าการแบ่งกลุ่มย่อยจะแบ่งได้ในกรณีที่ประเด็นแห่งคดีเดียวกันของสมาชิกกลุ่มไม่สามารถตอบสนองข้อเรียกร้องของสมาชิกกลุ่มบางคนได้ สมาชิกกลุ่มบางคนนี้อาจเรียกร้องให้ศาลอนุญาตให้มีการแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อการดำเนินคดีได้ โดยผู้แทนของกลุ่มย่อยนั้นจำเป็นต้องพิสูจน์เรื่องคุณสมบัติส่วนตัวในการปกป้องคุ้มครองผลประโยชน์ของสมาชิกคนอื่นๆในกลุ่มย่อยได้อย่างเป็นธรรมและเพียงพอ โดยจะต้องไม่มีผลประโยชน์ที่ขัดกันกับสมาชิกในกลุ่มย่อยคนอื่นๆด้วย

เมื่อนำมาวินิจฉัยกับกรณีตัวอย่าง หากสมาชิกกลุ่มสรุปความได้ว่าสามารถฟ้องร้องในประเด็นข้อกฎหมายเดียวกันได้ หรือแม้กระทั่งสมาชิกกลุ่มจะเลือกแยกกันฟ้องร้องเป็นคดีทางละเมิดและคดีทางสัญญาก็ตาม ผู้ทำวิจัยเชื่อว่าจำนวนสมาชิกกลุ่มที่มากนั้น ทำให้ประเด็นปัญหาย่อยอาจมีส่วนที่แตกต่างกันมาก จึงทำให้การแบ่งกลุ่มย่อยในการกรณีตัวอย่างนั้นยังจำเป็นมากเพื่อการดำเนินคดีที่สะดวกมากขึ้น โดยการแบ่งกลุ่มย่อยนี้ไม่ได้ทำให้การดำเนินคดีในกลุ่มใหญ่เสียแต่อย่างใด

²¹⁷ Class Proceeding Act 1992 : Section 5(2)

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของไทย เกิดขึ้นมาจากการวิวัฒนาการของสังคมเช่นเดียวกับกฎหมายหลายๆบท เนื่องจากปัจจุบันนี้ประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่การแข่งขันทางการค้าระหว่างประเทศในอัตราที่เพิ่มมากขึ้น มีธุรกิจขนาดกลางและขนาดใหญ่เกิดขึ้นมากมายภายในประเทศ ทำให้เมื่อธุรกิจเหล่านั้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งเพียงการกระทำเดียวก็อาจส่งผลกระทบต่อประชาชนส่วนมากได้ เช่น ธุรกิจน้ำบรรจุขวดเพื่อการบริโภค หากน้ำที่ใช้มีสารปนเปื้อน ผู้เสียหายก็จะมีจำนวนมาก เพราะน้ำถูกส่งไปขายทุกเขตพื้นที่ทั่วประเทศ เช่นนี้ ถ้าปล่อยให้เอกชนเป็นผู้ฟ้องร้องคดีแยกต่างหากจากกันอย่างเช่นคดีสามัญทั่วไปแล้ว ก็จะมีผู้เสียหายบางคนที่ไม่ฟ้องร้องเป็นคดีความ โดยอาจมาจากหลายปัจจัย ไม่ว่าจะเป็นการขาดทุนทรัพย์ ภาระค่าใช้จ่ายในการฟ้องร้องคดีเองที่อาจมากกว่าค่าเสียหายที่ศาลจะตัดสินให้ การไม่มีความรู้ในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม และอีกหลายปัจจัย นอกจากนี้ปัญหาในการฟ้องร้องคดีสามัญของคู่ความเองแล้ว ยังมีปัญหาที่เกิดขึ้นของศาลเองด้วย กล่าวคือ หากคู่ความแยกกันฟ้องร้องเป็นคนละคดีความ เมื่อศาลตัดสินคดีอาจเกิดปัญหาความซ้ำซ้อนของคำพิพากษา ปัญหาความไม่มีเอกภาพของคำพิพากษา ทำให้จำเลยเกิดความสับสนในการปฏิบัติตาม รวมทั้งปัญหาในเรื่องหลักการของการดำเนินคดีแพ่งสามัญคือหลัก “First come, first serve” คือหลักการที่ศาลจะให้สิทธิต่อผู้เสียหายที่มาฟ้องร้องต่อศาลก่อน เช่นเดียวกัน ศาลจะตัดสินคดีให้เสียเวลาให้ก่อน และสามารถบังคับคดีได้ก่อน ทำให้ผู้เสียหายรายหลังๆอาจไม่ได้รับการเยียวยาอย่างเต็มที่เนื่องจากหลักทรัพย์ของจำเลยมีจำนวนจำกัด เป็นต้น จากปัญหาเหล่านี้ ทำให้กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มถูกบัญญัติขึ้น เพื่อสร้างความยุติธรรมแก่คดีที่มีผู้เสียหายจำนวนมากให้เกิดขึ้นในสังคม

กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของไทยประกาศใช้ในชื่อ “พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ฉบับที่ 26 (พ.ศ.2558) เรื่องการดำเนินคดีแบบกลุ่ม” ซึ่งเป็นการเพิ่มบทบัญญัติเรื่องการดำเนินคดีแบบกลุ่มไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ตั้งแต่มาตรา 222/1 จนถึงมาตรา 222/49 รวมทั้งสิ้น 50 มาตรา หลังจากกฎหมายฉบับนี้มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2558 ทำให้เกิดผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อสังคม กล่าวคือ ผลทางตรงจะทำให้การดำเนินคดีแบบกลุ่มเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถเยียวยาความเสียหาย

ที่เกิดขึ้นได้ตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ส่วนผลทางอ้อมจะสามารถเห็นได้ก่อนผลทางตรงนั้นคือ ทำให้ผู้ประกอบการต่างๆ มีความระมัดระวังมากยิ่งขึ้นในการทำธุรกิจ เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อประชาชน เรียกได้ว่ากระตุ้นให้ผู้ประกอบการธุรกิจมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวมมากขึ้น

ซึ่งในการใช้กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มที่ถูกบัญญัติขึ้นใหม่ อันมีจุดประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหาการดำเนินคดีที่มีผู้เสียหายจำนวนมากนั้น โดยส่วนหนึ่งที่สามารถทำให้กฎหมายสามารถบังคับใช้ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพนั้นคือการบัญญัติในเรื่องเงื่อนไขของคดีที่จะนำเสนอต่อศาลเพื่อให้ศาลพิจารณามีคำสั่งอนุญาตให้นำคดีนั้นเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่มได้ หรือก็คือเป็นเรื่องสิทธิของสมาชิกกลุ่มในการฟ้องร้องขอดำเนินคดีแบบกลุ่ม ซึ่งเป็น “ทางเข้า” ของกระบวนการดำเนินคดีแบบกลุ่มนั่นเอง โดยตามกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของไทยเป็นระบบอนุญาตทำให้สมาชิกกลุ่มจำเป็นต้องแสดงจนเป็นที่พอใจแก่ศาลว่าคดีของกลุ่มนั้นมีมูลแห่งคดีอันสำคัญเพียงพอในการให้ศาลรับคดีความเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่ม เงื่อนไขตามกฎหมายนั้นมีอยู่หลายข้อ หลายมาตราด้วยกัน แต่ประเด็นที่สำคัญประกอบด้วย 1. รูปแบบของระบบอนุญาต 2. บทนิยามเกี่ยวกับขอบเขตของสมาชิกกลุ่ม 3. เงื่อนไขในเรื่องจำนวนมากเพียงพอของสมาชิกกลุ่ม 4. การบัญญัติกฎหมายในเรื่องการแบ่งกลุ่มย่อย และ 5. ประเด็นเรื่องกองทุนในการช่วยเหลือการดำเนินคดี

ประเด็นแรก รูปแบบของระบบอนุญาต ดังที่ได้ศึกษากระบวนการดำเนินคดีแบบกลุ่มตามกฎหมายไทย เป็นแบบระบบอนุญาต ซึ่งสมาชิกกลุ่มจำเป็นต้องแสดงให้เป็นที่พอใจแก่ศาลถึงเงื่อนไขต่างๆตามกฎหมายที่เหมาะสมต่อการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ศาลจึงมีคำสั่งอนุญาตให้นำคดีเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ เนื่องจากคำสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะจะส่งผลกระทบต่ออย่างมาต่อจำเลย จึงมีกระบวนการให้ศาลใช้ดุลพินิจในการอนุญาตหรือไม่อนุญาต รวมทั้งมีกระบวนการในการอุทธรณ์คำสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตได้เพิ่มเติมอีกตามมาตรา 222/12 ทั้งนี้เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศออสเตรเลียที่ไม่ได้ใช้ระบบอนุญาตเหมือนกับประเทศไทย ก็ทำให้สามารถเข้าใจได้ว่า เนื่องจากประเทศออสเตรเลียมีกองทุนในการคัดกรองคดีความซึ่งทำงานร่วมกับศาลอยู่แล้ว ทำให้ในการนำคดีแบบกลุ่มเข้าสู่ศาล ศาลจึงไม่จำเป็นต้องมีดุลพินิจอีกครั้ง แต่พิจารณาเฉพาะบทบัญญัติของกฎหมายว่า คดีที่ยื่นเข้าสู่ศาลนั้นเป็นไปตามบทบัญญัติหรือไม่เท่านั้น ทำให้มีข้อดีคือ มีความเป็นเอกภาพในคำสั่งอนุญาตสูงมาก เพราะศาลไม่จำเป็นต้องใช้ดุลพินิจในการวินิจฉัย ในขณะที่เดียวกัน การใช้ระบบอนุญาตของไทยอาจยังต้องรอให้มีบรรทัดฐานของศาลออกมาก่อน เพื่อเป็นหลักในการวินิจฉัยคดีต่อไปว่าแบบใดจึงสามารถมีคำสั่งอนุญาตได้ และแบบใดต้องมีคำสั่งไม่อนุญาต

จากประเด็นเหล่านี้ผู้ทวิวิจัยมองว่าการใช้ระบบอนุญาตไม่ได้เป็นปัญหาในการดำเนินคดีแบบกลุ่มของไทยแต่อย่างใด เพียงแต่ในส่วนของ “เงื่อนไข” ในการดำเนินคดียังมีบางส่วนของบัญญัติไว้อย่างแคบทำให้การบังคับใช้กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มเป็นไปได้ยากมากขึ้น ดังนี้

1. ในส่วนของบทนิยามเรื่องสมาชิกกลุ่มที่สมาชิกกลุ่มจะต้องมีสิทธิอย่างเดียวกันในการฟ้องร้องภายใต้ข้อเท็จจริงและหลักกฎหมายเดียวกัน ซึ่งหากเป็นกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศสหรัฐอเมริกาจะใช้คำว่า “หรือ” แทนคำว่า “และ” ทำให้กฎหมายมีความกว้างมากกว่า
2. ในประเด็นเรื่อง “ลักษณะเฉพาะของกลุ่มเหมือนกัน” ซึ่งควรจะมีการขยายความให้ชัดเจนมากขึ้นว่าหมายถึงอะไร
3. คำว่า “จำนวนมาก” ของสมาชิกกลุ่ม มีปัญหาว่าเท่าไรจึงจะเรียกว่ามากเพียงพอต่อการยื่นฟ้องดำเนินคดีแบบกลุ่ม และ
4. ปัญหาเรื่องการแบ่งกลุ่มย่อยที่กฎหมายรองรับเพียงการแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อการจำแนกค่าเสียหายให้ชัดเจนเท่านั้น ไม่ได้รองรับในเรื่องของการแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อการพิจารณาประเด็นย่อยที่มีความสำคัญของสมาชิกกลุ่มบางราย

ประเด็นที่สอง เรื่องบทนิยามขอบเขตของสมาชิกกลุ่ม จากการศึกษาในส่วนนี้พบว่าในที่ประชุมของคณะกรรมการกฤษฎีกามีการตีความในส่วนบทวิเคราะห์ศัพท์ตามมาตรา 222/1 คำว่า “กลุ่มบุคคล” ไว้เพื่อให้มีความชัดเจนในการรับคดีเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีแบบกลุ่ม จึงใช้คำว่า “ข้อเท็จจริงและหลักกฎหมายเดียวกัน” และเพื่อไม่ให้ขอบเขตกว้างจนเกินไป ซึ่งจะแตกต่างจากบทบัญญัติในเรื่องเดียวกันใน Rule 23 ของประเทศสหรัฐอเมริกา ที่มีการบัญญัติว่า “Question of law or fact common to the class”²¹⁸ คือใช้คำว่า “หรือ” แทนคำว่า “และ” ทำให้กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศสหรัฐอเมริกามีความกว้างกว่ากฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของไทย

ในอีกประเด็นหนึ่งการบัญญัตินิยามคำว่ากลุ่มบุคคลในส่วนที่ว่า “ลักษณะเฉพาะของกลุ่มเหมือนกัน” ในที่ประชุมของคณะกรรมการกฤษฎีกามองว่า หมายความว่า ความถึง กลุ่มบุคคลอันมีลักษณะแห่งมูลคดีที่เหมือนกัน ซึ่งยังมีความหมายที่ไม่ชัดเจนนัก และยังมีคำถามเพิ่มเติมอีกว่า ลักษณะแห่งมูลคดีที่เหมือนกันนั้น ต้องเหมือนกันมากเช่นไร ? ต้องเหมือนกันในทุกประเด็น ทุกข้อกล่าวหา ด้วยหรือไม่ หากมีบางประเด็นที่มีลักษณะแตกต่างกัน ศาลจะตัดสินอย่างไร ? สำหรับความเห็นของผู้ทวิวิจัยเองมองว่าคำว่าลักษณะเฉพาะของกลุ่มนี้น่าจะหมายความว่า “ข้อเรียกร้องอย่างเดียวกันของกลุ่ม” มากกว่า เนื่องจากบทบัญญัตินี้ประเทศไทยล่อมาจากบทบัญญัติใน Rule 23 ของประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งใช้คำว่า “Typical of claims” และจะสามารถตีความต่อไปตามความหมายของวลีนี้ได้ เนื่องจากวลีนี้มุ่งหมายถึง ข้อเรียกร้องของกลุ่มที่เหมือนกันเพียงข้อเดียว

²¹⁸ Federal Rule of Civil Procedure: Rule 23(a)

อันเป็นประเด็นสำคัญก็เพียงพอต่อการยื่นฟ้องร้องคดีแบบกลุ่มแล้ว (Predominant) ส่วนข้อเรียกร้องอันเป็นประเด็นย่อยอื่นๆอาจมีที่แตกต่างกันได้

ประเด็นที่สาม เรื่องจำนวนมากเพียงพอของสมาชิกกลุ่มในการยื่นฟ้องคดีแบบกลุ่ม คำว่า “จำนวนมาก” นี้ปรากฏอยู่ในมาตรา 222/1 และมาตรา 222/12 ซึ่งแม้ว่าจะมีการอธิบายในเบื้องต้นว่า เหตุที่ไม่ได้มีการกำหนดจำนวนขั้นต่ำให้เป็นที่น่าพอใจ ด้วยเพราะกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศสหรัฐอเมริกาที่ประเทศไทยรับมานั้นก็ไม่ได้มีการกำหนดจำนวนขั้นต่ำเช่นเดียวกัน รวมทั้งในทางปฏิบัติแล้วดูมองว่า การดำเนินคดีแบบกลุ่มมีภาระค่าใช้จ่ายแก่ทนายความมากกว่าคดีทั่วไป ดังนั้นทนายความจึงต้องรวบรวมสมาชิกกลุ่มให้ได้มากที่สุด ดังนั้นจึงไม่จำเป็นต้องกำหนดจำนวนขั้นต่ำไว้ ซึ่งแตกต่างจากกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศออสเตรเลีย และประเทศแคนาดาที่มีการกำหนดจำนวนขั้นต่ำไว้ตายตัว แม้ว่าจะมีระบบการอนุญาตคนละแบบก็ตาม

ทั้งนี้แม้ว่าจะมีการอธิบายไว้ในรายงานการประชุมถึงเหตุที่มีได้กำหนดจำนวนขั้นต่ำไว้แน่นอนในบทบัญญัติก็ตาม แต่ผู้ทำวิจัยมองว่ายังมีบางกรณีที่ก้ำกึ่งระหว่างศาลจะอนุญาตหรือไม่อนุญาตในส่วนของจำนวน เช่น กรณีที่มีสมาชิกกลุ่มจำนวน 30 ถึง 50 คน เป็นจำนวนที่จะมองว่ามากหรือน้อยเป็นดุลพินิจของแต่ละบุคคลโดยแท้ ดังนั้นถ้าหากมีการบัญญัติไว้ชัดเจนในส่วนนี้มากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการบัญญัติถึงจำนวนขั้นต่ำคร่าวๆ หรือแม้แต่บรรทัดฐานอื่นๆในการพิจารณา ร่วมกับคำว่า “จำนวนมาก” ก็จะทำให้กฎหมายมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

ประเด็นที่สี่ เรื่องการแบ่งกลุ่มย่อย กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของไทย รองรับการแบ่งกลุ่มย่อยเฉพาะเพื่อการแบ่งแยกค่าเสียหายให้ชัดเจน เพื่อให้ศาลสามารถจำแนกสมาชิกกลุ่มตามรูปแบบของความเสียหายได้ ซึ่งจะมีความแตกต่างจากการแบ่งกลุ่มย่อยของทั้งประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย และประเทศแคนาดา เนื่องจากทั้งสามประเทศอนุญาตให้แบ่งกลุ่มย่อยเพื่อการดำเนินคดีได้ โดยมีแนวคิดจากที่ว่า เพียงประเด็นหลักประเด็นเดียวแห่งคดีอาจไม่สามารถวินิจฉัยทำให้เกิดความยุติธรรมได้ครบถ้วนสมบูรณ์แก่สมาชิกทุกราย อาจมีบางประเด็นย่อยซึ่งเกิดขึ้นเฉพาะสมาชิกกลุ่มบางรายที่หากได้รับการวินิจฉัยด้วยแล้ว จะสามารถปกป้องผลประโยชน์ของสมาชิกกลุ่มย่อยนั้นได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ โดยการดำเนินคดีในกลุ่มย่อยนี้ จะมีผู้พิพากษาประจำกลุ่มย่อยคอยดูแลให้เป็นธรรม อีกทั้งมีผู้แทนโจทก์ในกลุ่มย่อยและทนายความของกลุ่มย่อยนั้น และกลุ่มย่อยจะได้รับการปฏิบัติเช่นเดียวกับการดำเนินคดีในกลุ่มใหญ่ แตกต่างจากของประเทศไทยที่ตั้งแต่แรกเริ่มเดิมทีที่ไม่รองรับการแบ่งกลุ่มย่อยเลย เนื่องจากมีความซับซ้อนมาก ไม่เหมาะสมกับกฎหมายที่เพิ่งออกใหม่ เนื่องจากการดำเนินคดีแบบ

กลุ่มนั้นเป็นการเปลี่ยนแปลงบทบาทของศาลและทนายความมากพอสมควรอยู่แล้ว การเพิ่มความซับซ้อนของบทบัญญัติจึงอาจเป็นการไม่เหมาะสม แต่หลังจากการศึกษาของคณะกรรมการฯ พบว่าการแบ่งกลุ่มย่อยนั้นมีความสำคัญจึงบัญญัติให้มีการแบ่งกลุ่มย่อยได้ แต่เพื่อลดความซับซ้อนของกฎหมายต้นร่าง จึงบัญญัติให้การแบ่งกลุ่มย่อยนั้นทำได้เฉพาะแต่แบ่งกลุ่มเพื่อการจำแนกความเสียหายเท่านั้น

จากรูปแบบการแบ่งกลุ่มย่อยตามกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของไทย ทำให้เกิดปัญหาว่า เนื่องจากตามมาตรา 222/1 บทนิยาม “กลุ่มบุคคล” ให้นิยามไว้ว่า บุคคลหลายคนร่วมกันฟ้องร้องโดยใช้สิทธิอย่างเดียวกันอันเกิดจาก “ข้อเท็จจริงและหลักกฎหมายเดียวกัน” จากแต่เดิมที่ที่ร่างเดิมใช้คำว่า “ข้อกฎหมายเดียวกัน” เพื่อให้บทบัญญัติกว้างขึ้นจึงแก้ไขเป็น “หลักกฎหมายเดียวกัน” ดังนี้ถ้าหากสมาชิกกลุ่มมีข้อเท็จจริงและหลักกฎหมายเดียวกันเข้าฟ้องร้องดำเนินคดีแบบกลุ่ม รวมทั้งมีเงื่อนไขในการเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีแบบกลุ่มครบถ้วนตาม มาตรา 222/10 และมาตรา 222/12 แล้ว แต่ปรากฏประเด็นย่อยที่แตกต่างกันในภายหลัง เพราะบทบัญญัติให้กว้างขึ้นแล้ว ศาลจะสามารถพิจารณาประเด็นย่อยอันมีความสำคัญถึงผลประโยชน์ของสมาชิกกลุ่มบางรายได้หรือไม่ เพราะการแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อพิจารณาเช่นนั้น บทบัญญัติของกฎหมายไม่เปิดช่อง ผู้ทำวิจัยจึงมองว่า ในการแก้ไขบทบัญญัติให้กว้างขึ้นนั้นก็ควรจะต้องแก้ไขในส่วนของการแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อรองรับบทบัญญัติที่กว้างขึ้นด้วย

ประเด็นสุดท้าย เรื่องการมีกองทุนเพื่อสนับสนุนการดำเนินคดีแบบกลุ่ม สำหรับประเทศไทยการมีกองทุนเพื่อการดำเนินคดี ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินคดีแบบกลุ่มหรือการดำเนินคดีในรูปแบบใดๆ ยังไม่เคยปรากฏมาก่อนเนื่องจากอาจทำให้เป็นการสนับสนุนให้เป็นความกัน แม้แต่ในต่างประเทศ ไม่ว่าจะประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย หรือประเทศแคนาดา ที่มีการจัดตั้งกองทุนเพื่อช่วยเหลือเรื่องภาระค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีก็ยังคงเป็นประเด็นที่ถกเถียงกันในสังคมในอีกแง่หนึ่งของกองทุนว่าจะเป็นการผิดจรรยาหรือไม่ แต่ทุกกองทุนก็ยังคงแสดงออกถึงเจตนารมณ์ที่ต้องการลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของประชาชนทุกคนอย่างเท่าเทียม ทำให้กองทุนยังคงมีอยู่ในต่างประเทศ

บทบาทของกองทุนในการดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้นไม่ใช่แต่เพียงช่วยเหลือในเรื่องภาระค่าใช้จ่ายเท่านั้น ในประเทศออสเตรเลียกองทุนยังมีบทบาทในการช่วยเหลือศาลเพื่อคัดกรองคดีแบบกลุ่มอีกด้วย เนื่องจากประเทศออสเตรเลียไม่ได้ใช้ระบบที่ให้ศาลมีดุลพินิจในการอนุญาตให้นำคดีเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีแบบกลุ่มหรือไม่ เพียงแต่สมาชิกกลุ่มยื่นฟ้องร้องและเงื่อนไขของมูลคดีเป็นไปตามกฎหมายก็เพียงพอให้สามารถเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีแบบกลุ่มได้แล้ว

เพราะก่อนที่คดีจะขึ้นสู่ศาลจะต้องผ่านการคัดกรองจากกองทุนมาก่อนแล้วขั้นหนึ่ง ทำให้กองทุนมีประโยชน์ในแง่ช่วยเหลือไม่ให้คดีค้างอยู่ที่การพิจารณาอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มหรือไม่

สำหรับประเทศไทย การมีระบบอนุญาตโดยไม่มีองค์กรช่วยเหลือในการคัดกรองคดีความเลย แม้จะมีข้อดีในแง่ที่ว่า ศาลผู้มีความเชี่ยวชาญเป็นผู้พิจารณาคดีเอง แต่ก็มีข้อเสียในประเด็นเรื่องเวลา เพราะอาจทำให้เกิดคดีความค้างคาอยู่ในกระบวนการพิจารณาอนุญาตได้ ดังนั้นในอนาคตอาจมีการจัดตั้งองค์กรเพื่อช่วยเหลือในส่วนนี้ แต่จำเป็นต้องมีการวางโครงสร้างของกองทุนให้โปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ เพื่อจุดประสงค์ในการอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมที่เต็มประสิทธิภาพ

จากประเด็นปัญหาทั้งหมดที่ได้กล่าวมานั้นเป็นปัจจัยที่สำคัญส่วนหนึ่งในการนำคดีเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีแบบกลุ่มของสมาชิกกลุ่ม ซึ่งเป็นสิทธิอันชอบธรรมตามกฎหมาย ถ้าหากว่าปัจจัยเหล่านี้ยังคงมีปัญหายู้งออาจทำให้กฎหมายเกิดความไม่ชัดเจนไม่ว่าจะเป็นการตีความ หรือการใช้บังคับกฎหมายในทางปฏิบัติ โดยปัญหาเหล่านี้ผู้ทำวิจัยขอเสนอแนวทางในการแก้ไขไว้ในหัวข้อถัดไป

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากข้อสรุปข้างต้นทำให้ได้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการแก้ไขหรือเพิ่มเติมความชัดเจนให้กับบทบัญญัติเรื่องการดำเนินคดีแบบกลุ่มของไทยในส่วนของสิทธิของสมาชิกกลุ่มในการยื่นฟ้องขอดำเนินคดีแบบกลุ่ม โดยผู้ทำวิจัยเสนอแนะให้ประธานศาลฎีกาออกข้อกำหนดเพิ่มเติมในส่วนที่ยังมีความไม่ชัดเจนเกี่ยวกับการตีความบทบัญญัติ ดังต่อไปนี้

5.2.1 ประเด็นเกี่ยวกับระบบอนุญาต

ประเทศไทยใช้ระบบอนุญาตโดยให้ศาลเป็นผู้มีดุลพินิจในการมีคำสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้สมาชิกกลุ่มนำคดีเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ซึ่งเหตุผลหลักที่ประเทศไทยเขียนบทบัญญัติในลักษณะนี้เนื่องจาก การดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้นมีความสำคัญและส่งผลกระทบในวงกว้าง ไม่เฉพาะแต่ผู้แทนโจทก์ที่ได้ยื่นฟ้องคดีแบบกลุ่มเท่านั้น แต่ยังรวมถึงสมาชิกกลุ่มคนอื่นที่ไม่ได้มาศาลแต่ไม่แสดงเจตนาในการขอออกจากกลุ่ม (ดูรายละเอียดเพิ่มเติมได้ในหัวข้อที่ 2.2.5) และคำสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตของศาลยังมีผลโดยตรงต่อจำเลยผู้ถูกฟ้องร้องอีกด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากจำเลยเป็นบริษัทผู้จดทะเบียนอยู่ในตลาดหุ้น จะส่งผลกระทบต่อราคาหุ้นของบริษัทจำเลย

โดยตรง ดังนั้นการที่ประเทศไทยเลือกใช้ระบบอนุญาตจึงมีจุดประสงค์เพื่อให้ศาลได้ทำหน้าที่ในการคัดกรองคดีความก่อนจะขึ้นสู่ศาลเป็นหลัก ซึ่งเป็นเหตุผลที่สมเหตุสมผลในการร่างบทบัญญัตินี้

สำหรับในมุมมองของผู้ทำวิจัย มองว่าระบบอนุญาตนี้อาจทำให้เกิดความล่าช้าในการพิจารณา จึงมีข้อเสนอแนะในการจัดตั้งหน่วยงานเพื่อคัดกรองคดีความก่อนนำเข้าสู่ศาล แต่อาจไม่จำเป็นต้องถึงขนาดมีลักษณะเป็นกองทุนอย่างประเทศออสเตรเลีย เพราะจะมีประเด็นในการจัดตั้งกองทุนเฉพาะ และเกิดข้อถกเถียงเกี่ยวกับประเด็นเรื่องการสนับสนุนให้เป็นความกันกับประโยชน์ในการช่วยเหลือเรื่องคดีความ ประโยชน์ด้านการลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของประชาชน โดยหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นนี้ไม่จำเป็นต้องมีอำนาจในการออกคำสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาต เพียงแต่เป็นหน่วยงานที่เป็นส่วนหนึ่งของศาล มีหน้าที่ในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับคดีที่ยื่นฟ้องร้องขอดำเนินคดีแบบกลุ่มและส่งให้ศาลใช้ประกอบการพิจารณาเพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระในการพิจารณาอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้แก่ศาล และเพื่อเพิ่มความสะดวกรวดเร็วในกระบวนการดำเนินคดี

5.2.2 ประเด็นเกี่ยวกับบทนิยามขอบเขตของสมาชิกกลุ่ม

ในส่วนนี้เป็นไปตามมาตรา 222/1 บทนิยามคำว่า “กลุ่มบุคคล” และ “สมาชิกกลุ่ม” ซึ่งได้ให้ความหมายไว้ว่า “กลุ่มบุคคล หมายถึง บุคคลหลายคนที่มีสิทธิอย่างเดียวกันอันเนื่องมาจากข้อเท็จจริงและหลักกฎหมายเดียวกัน และมีลักษณะเฉพาะของกลุ่มเหมือนกัน แม้ว่าจะมีลักษณะของความเสียหายที่แตกต่างกันก็ตาม”

ในส่วนของคำว่า “ข้อเท็จจริงและหลักกฎหมายเดียวกัน” ตามมาตรา 222/1 ผู้ทำวิจัยมองว่ายังมีความแคบเกินไปเมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายของประเทศต้นร่าง หรือประเทศออสเตรเลีย หรือประเทศแคนาดา ซึ่งกรณีข้อเท็จจริงเกิดเหตุเพลิงไหม้อาคารชุด ผู้เสียหายต้องการเรียกร้องเอาค่าเสียหายจากบริษัทประกันภัย แต่ปรากฏว่ากรรมธรรม์ของผู้เสียหายไม่เหมือนกัน กล่าวคือ มีทั้งผู้เสียหายที่เป็นเจ้าของกรรมธรรม์ที่คุ้มครองไปถึงเหตุเพลิงไหม้ที่เกิดจากการก่อการร้ายด้วย แต่มีผู้เสียหายอีกกลุ่มหนึ่งที่เป็นเจ้าของกรรมธรรม์ที่ไม่คุ้มครองไปถึงเหตุเพลิงไหม้อันเกิดจากการก่อการร้าย ถ้าตามกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของไทย ผู้เสียหายทั้งสองกลุ่มจำเป็นต้องแยกกันฟ้องร้องเป็นคนละคดีแยกต่างหากจากกัน แต่ถ้าปรับใช้ตามขอบเขตของสมาชิกกลุ่มตาม Federal Court of Australia Act 1979 แล้วพบว่าผู้เสียหายทั้งสองกลุ่มนี้สามารถฟ้องร้องรวมกันเป็นคดีแบบกลุ่มเดียวกันได้

จากกรณีตัวอย่างนี้ทำให้การดำเนินคดีแบบกลุ่มไม่ได้ใช้อย่างเต็มประสิทธิภาพ จึงเสนอให้เปลี่ยนแปลงบทบัญญัติให้เป็นไปตามกฎหมายของประเทศต้นร่างคือ Rule 23 ของประเทศสหรัฐอเมริกา เพราะจะไม่ได้กว้างมากจนเกินไปอย่างของประเทศออสเตรเลีย เนื่องจากประเทศไทยเรายังไม่มีกองทุนในการช่วยเหลือเรื่องการคัดกรองคดีเหมือนกับที่ประเทศออสเตรเลียมีทำให้สามารถบัญญัติกฎหมายได้ค่อนข้างกว้างกว่ากฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศอื่น

นอกจากนี้คำว่า “ลักษณะเฉพาะของกลุ่มเหมือนกัน” ยังมีความไม่ชัดเจน แม้จะมีการอธิบายว่าหมายถึง “ลักษณะแห่งมูลคดีที่เหมือนกัน” แล้วก็ตาม แต่ผู้ทำวิจัยมองว่าในส่วนนี้น่าจะหมายถึง “ข้อเรียกร้องของกลุ่มที่เหมือนกัน” มากกว่า เพราะบทบัญญัติส่วนนี้ประเทศไทยล้ามาจากบทบัญญัติใน Rule 23 ของประเทศสหรัฐอเมริกา ในส่วนที่บัญญัติว่า “Typical of claims” และเมื่อแก้ไขบทบัญญัติแล้ว ก็ควรมีการจำกัดความข้อเรียกร้องของกลุ่มที่เหมือนกันเพิ่มเติมอีกด้วยว่า เพียงแต่กลุ่มมีข้อเรียกร้องที่เป็นประเด็นสำคัญซึ่งเหมือนกันเพียงประการเดียวก็สามารถยื่นฟ้องร้องคดีแบบกลุ่มได้แล้ว ส่วนถ้าหากว่าสมาชิกกลุ่มรายอื่นๆมีข้อเรียกร้องเพิ่มเติมจากข้อเรียกร้องที่เหมือนกันของกลุ่มก็สามารถมีได้ โดยให้ศาลแบ่งออกเป็นกลุ่มย่อยเพื่อพิจารณาประเด็นย่อยเหล่านั้น

5.2.3 ประเด็นเกี่ยวกับการตีความจำนวนมากของสมาชิกกลุ่ม

คำว่า “จำนวนมาก” ปรากฏอยู่ในมาตรา 222/1 และมาตรา 222/12 โดยไม่มีการกำหนดจำนวนขั้นต่ำของ “จำนวนมาก” ว่าเท่าไรจึงจะมากเพียงพอให้สามารถยื่นฟ้องร้องดำเนินคดีแบบกลุ่มแล้วศาลจะอนุญาตได้ รวมทั้งไม่มีการกำหนดบรรทัดฐานในการพิจารณาว่าต้องมากเท่าใดจึงจะสามารถฟ้องร้องดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ หรือจะต้องมีลักษณะเพิ่มเติมอย่างไร จึงเรียกได้ว่ามากเพียงพอ (Numerosity) แม้ว่าจะมีการให้เหตุผลถึงสาเหตุที่มีได้กำหนดเป็นจำนวนที่แน่นอน แต่ผู้ทำวิจัยมองว่ายังมีกรณีที่จำนวนสมาชิกกลุ่มคลุมเครืออยู่ระหว่างข้อวินิจฉัยของศาลว่าจะอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มได้คือ จำนวนสมาชิกกลุ่ม 30-50 ราย จะมองว่าน้อยหรือมาก เป็นไปตามดุลพินิจของแต่ละบุคคล ทำให้ไม่มีความชัดเจน

จากปัญหานี้ ผู้ทำวิจัยจึงอยากเสนอให้ท่านประธานศาลฎีกาออกข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาในส่วนนี้ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยสามารถนำต้นแบบการวินิจฉัยเรื่องจำนวนมากมาจากประเทศสหรัฐอเมริกาได้ เนื่องจากประเทศสหรัฐอเมริกามีการใช้งานกฎหมายการดำเนินคดีแบบ

กลุ่มมานานแล้ว ทำให้เกิดบรรทัดฐานจากศาลมากมายที่สามารถทำให้กฎหมายมีความชัดเจนขึ้นได้แม้จะมีบทบัญญัติที่ค่อนข้างกว้างก็ตาม

บรรทัดฐานของประเทศสหรัฐอเมริกาเกี่ยวกับจำนวนมากกว่านั้น ไม่ได้ให้ความสำคัญเฉพาะแต่ “จำนวน” เท่านั้น แต่ต้องพิจารณาไปถึง “ภูมิลำเนา” ของสมาชิกกลุ่มแต่ละราย ว่ามีความสะดวกในการมาศาล หรือมีความสะดวกในการมาประชุมกันระหว่างสมาชิกกลุ่มเพื่อส่งข่าวสารเกี่ยวกับคดีความหรือไม่ รวมทั้งยังคำนึงถึงความสะดวกในขั้นตอนต่างๆของการพิจารณาเพิ่มเติมอีกด้วยว่า ในจำนวนเหล่านั้นสมาชิกกลุ่มทุกรายสามารถทราบข่าวสารได้ครบถ้วนหรือไม่ หากสมาชิกกลุ่มมีภูมิลำเนาแยกย้ายกันอยู่ในแต่ละจังหวัดทั่วประเทศ จังหวัดละคนสองคน ก็อาจเป็นการลำบากมากกว่าในการดำเนินคดีแบบกลุ่มตามแต่กรณี แต่หากมีสมาชิกกลุ่มกระจายอยู่ทั่วประเทศคนละจังหวัดก็จริง แต่จังหวัดละ 20 ราย โดยมีตัวแทนต่างหากที่สามารถติดต่อกับสมาชิกกลุ่มในจังหวัดของตนได้ทุกราย เช่นนี้การดำเนินคดีแบบกลุ่มก็เป็นไปได้มากขึ้น

ดังนั้นจากบรรทัดฐานเรื่องภูมิลำเนา ก็สามารถช่วยเหลือศาลให้มีดุลพินิจไปในทิศทางเดียวกันได้ จึงเห็นควรให้ออกเป็นข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาเพื่อให้เกิดความชัดเจนขึ้นในบทบัญญัติมากยิ่งขึ้น โดยไม่จำเป็นต้องระบุจำนวนขั้นต่ำของสมาชิกกลุ่ม

5.2.4 ประเด็นเกี่ยวกับกลุ่มย่อย

ดังที่ได้กล่าวไปในบทสรุป กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของไทยเปิดช่องให้สามารถแบ่งกลุ่มย่อยได้เฉพาะเพื่อการจำแนกค่าเสียหายที่แตกต่างกันของสมาชิกกลุ่มเท่านั้น แต่ไม่เปิดช่องสำหรับเพื่อการวินิจฉัยประเด็นแห่งคดี อันเป็นประเด็นย่อยซึ่งปรากฏเฉพาะในสมาชิกกลุ่มบางรายเท่านั้น แต่เป็นประเด็นสำคัญที่อาจส่งผลกระทบต่อสิทธิของสมาชิกกลุ่มบางรายนั้นโดยตรง จึงจำเป็นต้องได้รับการวินิจฉัย ดังเช่นกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย และประเทศแคนาดา

เมื่อมีปัญหาเช่นนี้และบทบัญญัติมีความแคบและไม่เปิดช่องให้สามารถขยายความไปถึงการวินิจฉัยประเด็นย่อยได้ ผู้ทวิจจัยจึงเสนอให้แก้ไขตัวบทในส่วนนี้เพิ่มเติมเป็นอนุญาติให้ศาลมีดุลพินิจในการแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อการพิจารณาประเด็นย่อยได้ เพื่อให้สอดคล้องกับการแก้ไขบทนิยามของ “กลุ่มบุคคล” ให้กว้างมากขึ้น ทั้งนี้ในการแก้ไขสามารถใช้ Rule 23 ของประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นกฎหมายต้นร่างเช่นเดิมได้ กล่าวคือบัญญัติให้ การดำเนินคดีแบบกลุ่มย่อยเพื่อ

พิจารณาประเด็นสำคัญของสมาชิกกลุ่มซึ่งมีความแตกต่างจากสมาชิกกลุ่มอื่นสามารถมีได้ และกลุ่มย่อยนั้นย่อมได้รับการปฏิบัติเช่นเดียวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มทั่วไป²¹⁹ ซึ่งก็คือ การยกเอากฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มมาใช้ในการดำเนินคดีแบบกลุ่มย่อยด้วยนั่นเอง โดยจะมีผู้พิพากษาประจำกลุ่มย่อยมีหน้าที่ในการวินิจฉัยประเด็นย่อยในกลุ่ม และมีผู้แทนกลุ่มย่อยมีหน้าที่ในการดำเนินคดีปกป้องผลประโยชน์ของสมาชิกในกลุ่มย่อย และมีทนายความของกลุ่มย่อยด้วย

5.2.5 ประเด็นเกี่ยวกับการมีกองทุนสนับสนุนเพื่อการดำเนินคดีแบบกลุ่ม

ในประเทศไทยยังไม่มีองค์กรใดเลยที่มีรูปแบบเป็นองค์กรเพื่อการช่วยเหลือเรื่องภาระค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี ไม่ว่าจะเป็นคดีสามัญทั่วไปหรือคดีแบบกลุ่ม แต่จะเป็นองค์กรในการช่วยเหลือทางด้านกฎหมายแทน เช่น หน่วยงานรับปรึกษาปัญหาด้านกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานของศาล หรือหน่วยงานของเนติบัณฑิตยสภา หรือ หน่วยงานของสภาทนายความ หรือในทางศาลเองก็มีในส่วนของทนายขอแรง ที่ช่วยเหลือในการว่าความโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย หรือในส่วนของกรรมาธิการเป็นคดีอนาถาเพื่อได้รับการยกเว้นค่าธรรมเนียมศาล เป็นต้น เหล่านี้แม้จะมีจุดประสงค์เพื่อให้ประชาชนทุกคนสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้สะดวกมากยิ่งขึ้น แต่ยังไม่มียุทธวิธีที่เป็นกองทุนเลย

ในความเห็นของผู้ทำวิจัยเองมองว่า กองทุนเพื่อช่วยเหลือเรื่องภาระค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีนั้นมีทั้งข้อดีและข้อเสียตามที่ได้ศึกษารูปแบบกองทุนของประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลียและประเทศแคนาดา แม้ว่าทั้งสามประเทศจะมีการจัดตั้งกองทุนมาระยะหนึ่งแล้ว แต่ก็ยังเป็นปัญหาถกเถียงเรื่องจรรยาบรรณอยู่เสมอว่า การมีกองทุนในลักษณะนี้จะเป็นการส่งเสริมให้เป็นความกันเองในสังคมเพิ่มมากขึ้นหรือไม่ แต่ในอีกแง่มุมหนึ่ง ตัวกองทุนเองก็มีการเขียนวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกองทุนไว้อย่างชัดเจนว่าต้องการช่วยลดความเหลื่อมล้ำในสังคมเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม หรือก็คือต้องการให้กระบวนการยุติธรรมนั้นสามารถเข้าถึงได้ต่อประชาชนทุกคนขึ้น ไม่เพียงแต่คนที่กำลังทางเศรษฐกิจเท่านั้น นอกจากนี้ในแง่ของการดำเนินคดีแบบกลุ่ม การมีกองทุนยังเป็นประโยชน์ในส่วนของกรรมาธิการช่วยเหลือคัดกรองคดีก่อนขึ้นสู่ศาลดังเช่นโครงสร้างของกองทุนในประเทศออสเตรเลีย ที่มีระบบการทำงานแบบสอดประสานกับศาลเป็นหลัก ทำให้แบ่งเบาภาระของศาลในการคัดกรองคดีไปในตัวอีกด้วย

²¹⁹ Rule 23(b)

จากทั้งข้อดีและข้อเสียของกองทุนลักษณะนี้ ผู้ทำวิจัยจึงมองว่า หากประเทศไทยกำลังมองหาหนทางที่จะช่วยแบ่งเบาภาระของศาลในการคัดกรองคดีความ และต้องการช่วยเหลือสังคมในเรื่องของการลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมแล้ว กองทุนก็เป็นตัวเลือกที่น่าสนใจ อย่างไรก็ตามในเรื่องกองทุนนั้นยังเป็นเรื่องใหม่สำหรับสังคมไทย และเป็นเรื่องที่ต้องศึกษาเพิ่มเติมอย่างลึกซึ้งถึงโครงสร้างและข้อดีข้อเสีย ดังเช่นในประเทศแคนาดาเองก็มีกองทุนทั้งที่เป็นกองทุนของเอกชนและกองทุนของรัฐบาลเองด้วย ซึ่งในส่วนตัวทำวิจัยมองว่าหากเป็นกองทุนของรัฐบาลจะมีความโปร่งใสและเป็นธรรมมากกว่ากองทุนของเอกชน ดังนั้นผู้ทำวิจัยมองว่าในเรื่องของกองทุนเพื่อสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี ยังควรได้รับการศึกษาเพิ่มเติมต่อไปก่อนจะค้นหารูปแบบกองทุนที่เหมาะสมกับประเทศไทย โปร่งใส ตรวจสอบได้ ยุติธรรม เป็นไปตามจุดประสงค์เพื่อช่วยเหลือประชาชนในกระบวนการยุติธรรม จึงจะสามารถเกิดขึ้นจริงได้ในประเทศไทย

รายการอ้างอิง

- Alba Conte and Herbert B. Newberg. Newberg on Class Actions : Volume 1. Fourth ed.: WEST GROUP, 2002.
- Australian Law Reform Commission (ALRC). Grouped Proceedings in the Federal Court. Report No.46 (1989).
- Brent R. Walton. Recent Development. Tulane Law Review 71 (1996).
- M. Cappelletti. Governmental and Private Advocates for the Public Interest in Civil Litigation: A Comparative Study. Michigan Law Review 73 (April 1975).
- Charles Alan Wright and Mary Kay Kane. The Law of Federal Courts. Seventh ed. USA: WEST PUBLISHING CO., 2011.
- Christopher Hodges. Multi-Party Action: A European Approach. Duke Journal of Comparative & International Law April (2002).
- Jasminka Kalajdzic and Peter Cashman and Alana Longmoore. Justice for Profit: A Comparative Analysis of Australian, Canadian and U.S. Third Party Litigation Funding. The American Journal of comparative law 61 (2013).
- Jocelyn Kellan and Peter Long. Product Liability and Class Action: A Review. Australia Product Liability Reporter 9 (July 1998).
- John J. Cound and Jack H. Friedenthal and others. Civil Procedure Cases and Materials. Fifth ed. St. Paul, Minn.: West Publishing Co., 1989.
- Richard H. Field Benjamin Kaplan and Kevin M. Clermont. Civil Procedure. USA: Little, Brown&Company, 1979.
- S. Stuart Clark and Christina Harris. Multi-Plaintiff Litigation in Australia: A Comparative Perspective. Duke Journal of Comparative & International Law Spring/Summer (2001).

นิตดา ว่องเจริญ. การดำเนินคดีแพ่งของผู้เสียหายจำนวนมาก. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, คณะ
นิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2537.

บุญชนะ ยี่สารพัฒน์. ข้อขัดข้องในทางวิธีพิจารณาความของผู้เสียหายในคดีสิ่งแวดล้อม.

วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2537.

ปราณี สาโร. การดำเนินคดีแบบกลุ่ม : การเข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม ข้อจำกัด และประโยชน์ที่พึงได้รับ.

วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2547.

รชฎ บุญสินสุข. การดำเนินคดีแบบกลุ่มในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์และซีวิลลอว์. วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2545.

วรภรณ์ มณีชื่น. ปัญหาในทางกฎหมายเกี่ยวกับการเรียกร้องค่าเสียหายโดยผู้ลงทุนจำนวนมากใน
คดีหลักทรัพย์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
2542.

วิชัย อริยะนันทกะ และคณะ. ร่างรายงานศึกษาวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่องการดำเนินคดีแบบกลุ่ม
(Class Action). 2549.

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวล
กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เรื่อง พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธี
พิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่...) พ.ศ. ... (เรื่อง การดำเนินคดีแบบกลุ่ม) ครั้งที่ 1417-4/2547.
2547.

———. รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ
แพ่ง เรื่อง พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่...)
พ.ศ. ... (เรื่อง การดำเนินคดีแบบกลุ่ม) ครั้งที่ 1418-5/2547. 2547.

———. รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ
แพ่ง เรื่อง พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่...)
พ.ศ. ... (เรื่อง การดำเนินคดีแบบกลุ่ม) ครั้งที่ 1421-8/2547. 2547.

———. รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ
แพ่ง เรื่อง พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่...)
พ.ศ. ... (เรื่อง การดำเนินคดีแบบกลุ่ม) ครั้งที่ 1428-15/2547. 2547.

———. รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ
แพ่ง เรื่อง พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่...)
พ.ศ. ... (เรื่อง การดำเนินคดีแบบกลุ่ม) ครั้งที่ 1439-26/2547. 2547.

- . รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ
แพ่ง เรื่อง พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่...)
พ.ศ. ... (เรื่อง การดำเนินคดีแบบกลุ่ม) ครั้งที่ 1441-28/2547. 2547.
- สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์. รายงานการพัฒนากฎหมายที่
เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มในการยื่นฟ้องคดีเกี่ยวกับหลักทรัพย์. 2546.
- สุประวัติ สมดี. บทบาทเชิงรุกของศาลในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ,
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2549.

ภาคผนวก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาคผนวก ก

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลวิธีพิจารณาความแพ่ง ฉบับที่ 26 (พ.ศ.2558)

.....

เล่ม ๑๓๒ ตอนที่ ๒๘ ก ราชกิจจานุเบกษา หน้า ๑ ๘ เมษายน ๒๕๕๘

พระราชบัญญัติ

แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๒๖)
พ.ศ. ๒๕๕๘

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ ๗ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๘
เป็นปีที่ ๗๐ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของ
สภานิติบัญญัติแห่งชาติ ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมาย
วิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๒๖) พ.ศ. ๒๕๕๘”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดสองร้อยสี่สิบวันนับแต่วันประกาศ
ในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นหมวด ๔ การดำเนินคดีแบบกลุ่ม มาตรา ๒๒๒/๑
ถึงมาตรา ๒๒๒/๔๙ ในลักษณะ ๒ วิธีพิจารณาวิสามัญในศาลชั้นต้น ภาค ๒ วิธีพิจารณาในศาลชั้นต้น
แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

“หมวด ๔
การดำเนินคดีแบบกลุ่ม

ส่วนที่ ๑

บททั่วไป

มาตรา ๒๒๒/๑ ในหมวดนี้

“กลุ่มบุคคล” หมายความว่า บุคคลหลายคนที่มีความสัมพันธ์อย่างเดียวกันอันเนื่องมาจากข้อเท็จจริงและหลักกฎหมายเดียวกัน และมีลักษณะเฉพาะของกลุ่มเหมือนกัน แม้ว่าจะมีลักษณะของความเสียหายที่แตกต่างกันก็ตาม

“สมาชิกกลุ่ม” หมายความว่า บุคคลใด ๆ ที่อยู่ในกลุ่มบุคคล

“การดำเนินคดีแบบกลุ่ม” หมายความว่า การดำเนินคดีที่ศาลอนุญาตให้เสนอคำฟ้องต่อศาลเพื่อให้ศาลมีคำพิพากษาแสดงสิทธิของโจทก์และสมาชิกกลุ่ม

“เจ้าพนักงานคดีแบบกลุ่ม” หมายความว่า บุคคลที่เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรมแต่งตั้งให้ทำหน้าที่ช่วยเหลือศาลในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม

มาตรา ๒๒๒/๒ เพื่อความเหมาะสมสำหรับคดีบางประเภท หรือเพื่อให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาหรือการบังคับคดีเป็นไปโดยสะดวก รวดเร็ว และเที่ยงธรรม ประธานศาลฎีกามีอำนาจออกข้อกำหนดใด ๆ ที่ไม่ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติในหมวดนี้ได้ ดังนี้

(๑) กำหนดคุณสมบัติ ส่วนได้เสีย รวมตลอดทั้งการได้มาซึ่งสิทธิการเป็นสมาชิกกลุ่มของโจทก์ที่จะมีอำนาจฟ้องคดีแบบกลุ่มได้

(๒) กำหนดเพิ่มเติมเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการพิจารณาอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม

(๓) กำหนดเพิ่มเติมเกี่ยวกับวิธีการแจ้งเรื่องการดำเนินคดีแบบกลุ่มให้สมาชิกกลุ่มทราบ

(๔) กำหนดเพิ่มเติมเกี่ยวกับวิธีการนัดพร้อม การแก้ไขคำฟ้องและคำให้การ การดำเนินกระบวนการพิจารณาและการรับฟังพยานหลักฐาน ในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม

(๕) กำหนดเพิ่มเติมเกี่ยวกับการบังคับคดีและเงินรางวัลของทนายความฝ่ายโจทก์

(๖) ออกข้อกำหนดเกี่ยวกับเรื่องที่เป็นอื่น ๆ ในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม

ข้อกำหนดนั้น เมื่อได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาและประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

มาตรา ๒๒๒/๓ ศาลตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรมที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่แพ่งเว้นแต่ศาลแขวง มีอำนาจในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม

มาตรา ๒๒๒/๔ กระบวนพิจารณาส่วนใดที่มีได้บัญญัติไว้ในหมวดนี้โดยเฉพาะ ให้นำบทบัญญัติในภาค ๑ บททั่วไป และบทบัญญัติในคดีสามัญมาใช้บังคับโดยอนุโลมเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติในหมวดนี้

ในกรณีที่มีการร้องขอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มในคดีซึ่งมีกฎหมายกำหนดวิธีพิจารณาความไว้เป็นการเฉพาะ ให้ศาลในคดีนั้นมีอำนาจสั่งให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มและนำวิธีพิจารณาตามบทบัญญัติแห่งหมวดนี้มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๒๒๒/๕ ให้มีเจ้าพนักงานคดีแบบกลุ่มทำหน้าที่ช่วยเหลือศาลในการดำเนินคดีแบบกลุ่มตามที่ศาลมอบหมาย ดังต่อไปนี้

- (๑) โกล่เกลี่ยคดีแบบกลุ่ม
- (๒) ตรวจสอบและรวบรวมพยานหลักฐาน
- (๓) บันทึกคำพยาน
- (๔) ดำเนินการให้มีการคุ้มครองสิทธิของคู่ความและสมาชิกกลุ่มทั้งก่อนและระหว่างการพิจารณา
- (๕) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามบทบัญญัติแห่งหมวดนี้หรือตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาในการทำหน้าที่ช่วยเหลือนั้น

ในการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบัญญัติแห่งหมวดนี้ ให้เจ้าพนักงานคดีแบบกลุ่มเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญาและให้มีอำนาจมีหนังสือเรียกบุคคลใดบุคคลหนึ่งมาให้ข้อมูลหรือให้จัดส่งเอกสารเพื่อประกอบการพิจารณาเรื่องใดเรื่องหนึ่งตามอำนาจหน้าที่

หลักเกณฑ์และวิธีการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานคดีแบบกลุ่มให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา

ในกรณีที่กฎหมายวิธีพิจารณาความไต่บัญญัติให้มีเจ้าพนักงานคดีทำหน้าที่ช่วยเหลือศาลในการดำเนินคดีไว้เป็นการเฉพาะ ให้เจ้าพนักงานคดีดังกล่าวนอกจากมีหน้าที่ตามกฎหมายนั้นแล้ว มีหน้าที่ตามบทบัญญัติแห่งหมวดนี้ด้วย

มาตรา ๒๒๒/๖ ผู้ที่จะได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าพนักงานคดีแบบกลุ่ม ต้องมีคุณสมบัติอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

- (๑) สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโททางกฎหมายหรือปริญญาเอกทางกฎหมาย
- (๒) สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีทางกฎหมาย เป็นสามัญสมาชิกแห่งนิติบัณฑิตยสภา และได้ประกอบวิชาชีพทางกฎหมายตามที่คณะกรรมการข้าราชการศาลยุติธรรมตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการศาลยุติธรรมกำหนดเป็นเวลาไม่น้อยกว่าหนึ่งปี
- (๓) สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีทางกฎหมายและปริญญาในสาขาวิชาอื่นที่คณะกรรมการข้าราชการศาลยุติธรรมตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการศาลยุติธรรมกำหนดซึ่งไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี และได้ประกอบวิชาชีพตามที่คณะกรรมการข้าราชการศาลยุติธรรมตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการศาลยุติธรรมกำหนดเป็นเวลาไม่น้อยกว่าสี่ปี

ให้เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรมมีอำนาจพิจารณาแต่งตั้งบุคคลซึ่งมีคุณสมบัติตามวรรคหนึ่งเป็นเจ้าพนักงานคดีแบบกลุ่ม ทั้งนี้ ตามระเบียบที่คณะกรรมการข้าราชการศาลยุติธรรมตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการศาลยุติธรรมกำหนด

มาตรา ๒๒๒/๗ ในกรณีที่มีการฟ้องคดีแบบกลุ่มตามบทบัญญัติแห่งหมวดนี้ เป็นคดีแพ่ง เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา แม้ว่าจะมีการฟ้องเป็นคดีอาญาแล้วก็ตาม ศาลที่พิจารณาคดีแบบกลุ่ม อาจพิจารณาคดีต่อไปโดยไม่ต้องรอให้ศาลคดีอาญามีคำพิพากษา ก่อน และหากศาลในคดีอาญา ได้มีคำพิพากษาแล้ว

(๑) ในกรณีที่คำพิพากษาคดีส่วนอาญานั้นได้วินิจฉัยว่าจำเลยได้กระทำความผิด ศาลที่พิจารณาคดีแบบกลุ่มต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีส่วนอาญา

(๒) ในกรณีที่คำพิพากษาคดีส่วนอาญานั้นได้วินิจฉัยเป็นอย่างอื่น ศาลที่พิจารณาคดีแบบกลุ่ม ไม่จำต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีส่วนอาญา

ส่วนที่ ๒

การขออนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม

มาตรา ๒๒๒/๘ คดีที่มีสมาชิกกลุ่มจำนวนมากดังต่อไปนี้ โจทก์ซึ่งเป็นสมาชิกกลุ่มอาจร้องขอ ให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มได้

(๑) คดีละเมิด

(๒) คดีผิดสัญญา

(๓) คดีเรียกร้องสิทธิตามกฎหมายต่าง ๆ เช่น กฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม การคุ้มครองผู้บริโภค แรงงาน หลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ การแข่งขันทางการค้า

มาตรา ๒๒๒/๙ ในการร้องขอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม ให้โจทก์ยื่นคำร้องต่อศาลพร้อมกับคำฟ้องเริ่มคดี เพื่อขอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ตามบทบัญญัติแห่งหมวดนี้

คำร้องขอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มตามวรรคหนึ่ง โจทก์ต้องแสดงเหตุตามสมควรที่ศาลจะอนุญาต ให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม

มาตรา ๒๒๒/๑๐ คำฟ้องของโจทก์ต้องทำเป็นหนังสือและแสดงโดยแจ้งชัดซึ่งสภาพแห่งข้อหา คำขอบังคับ รวมทั้งข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งข้อหาของโจทก์และของกลุ่มบุคคลที่มีลักษณะเดียวกับโจทก์ด้วย และในกรณีที่โจทก์มีคำขอบังคับให้จำเลยชำระหนี้เป็นเงิน คำขอบังคับของกลุ่มบุคคลต้องระบุหลักการ และวิธีการคำนวณเพื่อชำระเงินให้แก่สมาชิกกลุ่มเท่าที่จะระบุได้ แต่ไม่จำเป็นต้องแสดงจำนวนเงินที่สมาชิกกลุ่ม แต่ละรายจะได้รับด้วย

ในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ให้โจทก์ผู้เริ่มคดีเสียค่าขึ้นศาลตามคำขอบังคับเฉพาะในส่วน of โจทก์ ผู้เริ่มคดีเท่านั้น

มาตรา ๒๒๒/๑๑ ในกรณีที่โจทก์ยื่นคำร้องขอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม หากศาลเห็นว่าคำฟ้อง ของโจทก์ไม่มีข้อขัดข้องที่จะรับไว้ตามมาตรา ๑๘ หรือมีข้อขัดข้องแต่โจทก์ได้แก้ไขให้ถูกต้องแล้ว ก่อนที่ศาล

จะมีคำสั่งรับคำฟ้อง ให้ศาลพิจารณาคำร้องของโจทก์ตามมาตรา ๒๒๒/๑๒ แล้วมีคำสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มโดยไม่ชักช้า

มาตรา ๒๒๒/๑๒ ในการพิจารณาคำร้องขออนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม ให้ศาลจัดส่งสำเนา คำฟ้องและคำร้องเข้านั้นไปให้จำเลย เมื่อศาลได้ฟังคู่ความทุกฝ่ายและทำการไต่สวนตามที่เห็นสมควรแล้ว ศาลจะอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ต่อเมื่อเป็นที่พอใจแก่ศาลว่า

(๑) สภาพแห่งข้อหา คำขอบังคับ และข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งข้อหาของโจทก์และ ของกลุ่มบุคคล มีลักษณะตามที่กำหนดไว้ในมาตรา ๒๒๒/๑๐

(๒) โจทก์ได้แสดงให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะที่เหมือนกันของกลุ่มบุคคลที่ชัดเจนเพียงพอ เพื่อให้รู้ได้ว่าเป็นกลุ่มบุคคลใด

(๓) กลุ่มบุคคลมีสมาชิกกลุ่มจำนวนมาก ซึ่งการดำเนินคดีอย่างคดีสามัญจะทำให้เกิดความยุ่งยาก และไม่สะดวก

(๔) การดำเนินคดีแบบกลุ่มจะเป็นธรรมและมีประสิทธิภาพมากกว่าการดำเนินคดีอย่างคดีสามัญ

(๕) โจทก์ได้แสดงให้เห็นว่าโจทก์เป็นสมาชิกกลุ่มที่มีคุณสมบัติ ส่วนได้เสีย รวมตลอดทั้ง การได้มาซึ่งสิทธิการเป็นสมาชิกกลุ่ม ตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ถ้ามี และโจทก์รวมทั้งทนายความ ที่โจทก์เสนอให้เป็นทนายความของกลุ่มสามารถดำเนินคดีคุ้มครองสิทธิของกลุ่มบุคคลได้อย่างเพียงพอ และเป็นธรรม

คำสั่งศาลที่อนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม ศาลอาจจำกัดขอบเขตของกลุ่มบุคคลให้ชัดเจนเพียงพอ เพื่อให้รู้ได้ว่าเป็นกลุ่มบุคคลใดก็ได้

คำสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มอาจอุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์ภายในกำหนดเวลา เจ็ดวันนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่ง และให้งดการพิจารณาไว้จนกว่าคำสั่งนั้นจะถึงที่สุด ทั้งนี้ ให้ศาลอุทธรณ์ วินิจฉัยชี้ขาดโดยเร็ว คำวินิจฉัยของศาลอุทธรณ์ให้เป็นที่ที่สุด

ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม ให้ศาลสั่งรับคำฟ้องไว้พิจารณาเมื่อได้ส่ง หมายเรียกให้จำเลยแล้ว ให้จำเลยทำคำให้การเป็นหนังสือยื่นต่อศาลภายในหนึ่งเดือนและให้ถือว่า ทนายความของโจทก์เป็นทนายความของกลุ่มด้วย

ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งไม่อนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม ให้ศาลดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไป อย่างคดีสามัญ

มาตรา ๒๒๒/๑๓ ในกรณีที่มีการยื่นคำร้องขอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มเกี่ยวกับสิทธิอย่างเดียวกัน หลายรายในศาลเดียวกันหรือต่างศาลกัน ให้ศาลรวมการพิจารณาคำร้องขอเหล่านั้นเข้าด้วยกัน และมีคำสั่ง ให้ผู้ร้องรายหนึ่งรายใดเป็นโจทก์ในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ในข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาตามมาตรา ๒๒๒/๒ คำสั่งของศาลตามมาตรา ๒๒๒/๑๒ เว้นแต่ จะเป็นกรณีตามมาตรา ๒๒๒/๑๒ วรรคสาม

หน้า ๖
 ส่วนที่ ๓
 การพิจารณาคดีแบบกลุ่ม

มาตรา ๒๒๒/๑๔ เมื่อคำสั่งอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มถึงที่สุดแล้ว ให้ศาลสั่งให้โจทก์นำเงินค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีแบบกลุ่มมาวางต่อศาลตามจำนวนที่เห็นสมควรภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่ง ในกรณีที่โจทก์เพิกเฉยไม่ดำเนินการตามคำสั่งดังกล่าวและไม่แจ้งให้ศาลทราบเหตุแห่งการเพิกเฉยเช่นนั้น ให้ศาลมีคำสั่งยกเลิกการดำเนินคดีแบบกลุ่มและให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปอย่างคดีสามัญ

หากต่อมาปรากฏว่าค่าใช้จ่ายที่วางไว้มีจำนวนไม่เพียงพอ ศาลจะสั่งให้มีการวางเงินค่าใช้จ่ายดังกล่าวเพิ่มเติมตามจำนวนที่เห็นสมควรก็ได้ ในกรณีที่โจทก์เพิกเฉยไม่ดำเนินการตามคำสั่งดังกล่าวและไม่แจ้งให้ศาลทราบเหตุแห่งการเพิกเฉยเช่นนั้น ให้ถือว่าโจทก์ทิ้งฟ้อง

มาตรา ๒๒๒/๑๕ ให้ศาลส่งคำบอกกล่าวคำสั่งอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มให้สมาชิกกลุ่มเท่าที่ทราบ และประกาศทางหนังสือพิมพ์รายวันที่แพร่หลายเป็นเวลาสามวันติดต่อกัน รวมทั้งทางสื่อมวลชนอื่นหรือวิธีการอื่นใดเพิ่มเติมตามที่เห็นสมควร

คำบอกกล่าวและประกาศอย่างน้อยต้องมีรายการดังต่อไปนี้

- (๑) ชื่อศาลและเลขคดี
- (๒) ชื่อและที่อยู่ของคู่ความและทนายความฝ่ายโจทก์
- (๓) ข้อความโดยย่อของคำฟ้องและลักษณะของกลุ่มบุคคลที่ชัดเจน
- (๔) ข้อความที่แสดงว่าศาลอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม และวันเดือนปีที่ศาลมีคำสั่ง
- (๕) สิทธิของสมาชิกกลุ่มตามมาตรา ๒๒๒/๑๖ และมาตรา ๒๒๒/๑๗
- (๖) กำหนดวันเพื่อให้สมาชิกกลุ่มแจ้งความประสงค์ออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่ม

ทั้งนี้ ตามที่ศาลเห็นสมควรแต่ต้องไม่น้อยกว่าสี่สิบห้าวัน

- (๗) ผลของการออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่ม
- (๘) ผลของคำพิพากษาที่จะผูกพันสมาชิกกลุ่ม
- (๙) ชื่อและตำแหน่งผู้พิพากษาผู้ออกคำบอกกล่าวและประกาศ

มาตรา ๒๒๒/๑๖ สมาชิกกลุ่มมีสิทธิออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มได้โดยแจ้งความประสงค์เป็นหนังสือยื่นต่อศาลภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนดตามมาตรา ๒๒๒/๑๕ (๖) และให้ถือว่าสมาชิกกลุ่มดังกล่าวไม่เป็นสมาชิกกลุ่มนับแต่วันที่ได้แจ้งความประสงค์นั้นต่อศาล

เมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาตามวรรคหนึ่ง สมาชิกกลุ่มจะออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มไม่ได้เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากศาล และคำสั่งของศาลให้เป็นที่สุด

บุคคลที่ออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มแล้ว จะร้องขอกลับเข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่มอีกไม่ได้

สมาชิกกลุ่มและบุคคลที่ออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มจะร้องขอเข้ามาเป็นโจทก์ร่วมในการดำเนินคดีแบบกลุ่มโดยอาศัยสิทธิตามมาตรา ๕๗ ไม่ได้

มาตรา ๒๒๒/๑๗ สมาชิกกลุ่มที่ไม่ได้ออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มตามมาตรา ๒๒๒/๑๖ ย่อมมีสิทธิดังต่อไปนี้

- (๑) เข้าฟังการพิจารณาคดี
- (๒) ร้องขอให้ศาลสั่งแสดงว่าโจทก์มิได้มีคุณสมบัติ ส่วนได้เสีย รวมตลอดทั้งการได้มาซึ่งสิทธิการเป็นสมาชิกกลุ่มตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๒๒/๑๒ (๕)
- (๓) ขอดตรวจเอกสารทั้งหมดหรือบางส่วนในสำนวนความหรือขอคัดสำเนาเอกสารเหล่านั้น
- (๔) จัดหาทนายความคนใหม่มาดำเนินคดีแทนทนายความของกลุ่มตามมาตรา ๒๒๒/๑๙ วรรคสอง
- (๕) ร้องขอเข้าแทนที่โจทก์โดยอาศัยสิทธิตามบทบัญญัติในส่วนนี้
- (๖) คัดค้านการร้องขอเข้าแทนที่โจทก์ตามมาตรา ๒๒๒/๒๕ การที่โจทก์ขอถอนฟ้องตามมาตรา ๒๒๒/๒๘ การที่มีการตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความกันในประเด็นแห่งคดีตามมาตรา ๒๒๒/๒๙ และการที่คู่ความตกลงกันเสนอข้อพิพาทให้อนุญาตตุลาการเป็นผู้ชี้ขาดตามมาตรา ๒๒๒/๓๐

(๗) ตรวจและได้แย้งคำขอรับชำระหนี้ตามมาตรา ๒๒๒/๔๐

สมาชิกกลุ่มจะแต่งตั้งทนายความเพื่อดำเนินการตามวรรคหนึ่งก็ได้

มาตรา ๒๒๒/๑๘ ห้ามมิให้สมาชิกกลุ่มที่ไม่ได้ออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มตามมาตรา ๒๒๒/๑๖ ยื่นฟ้องจำเลยในเรื่องเดียวกันกับที่โจทก์ได้ยื่นฟ้อง

ในกรณีที่สมาชิกกลุ่มที่ไม่ได้ออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มได้ยื่นฟ้องคดีไว้ก่อนสิ้นกำหนดระยะเวลาของการออกจากสมาชิกกลุ่ม ให้ศาลที่รับฟ้องในวันมีคำสั่งจำหน่ายคดีออกจากสารบบความ

มาตรา ๒๒๒/๑๙ ในกรณีที่การดำเนินคดีแบบกลุ่มจะไม่คุ้มครองหรือเป็นประโยชน์ต่อสมาชิกกลุ่มอย่างเพียงพอ หรือไม่มีความจำเป็นที่จะดำเนินคดีแบบกลุ่มอีกต่อไป เมื่อความปรากฏต่อศาลเองหรือตามคำแถลงของคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ให้ศาลมีอำนาจที่จะสั่งยกเลิกการดำเนินคดีแบบกลุ่มและดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปอย่างคดีสามัญ โดยให้ถือว่ากระบวนการพิจารณาที่ได้กระทำไปแล้วมีผลผูกพันการดำเนินคดีสามัญของโจทก์และจำเลยต่อไปด้วย

หากความปรากฏต่อศาลในระหว่างการพิจารณาว่าทนายความฝ่ายโจทก์ไม่สามารถดำเนินคดีคุ้มครองสิทธิของกลุ่มบุคคลได้อย่างเพียงพอและเป็นธรรม หรือทนายความฝ่ายโจทก์ขอถอนตัวจากการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ศาลอาจมีคำสั่งให้โจทก์และสมาชิกกลุ่มจัดหาทนายความคนใหม่มาดำเนินคดีแทนภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด หากโจทก์และสมาชิกกลุ่มเพิกเฉยไม่ดำเนินการดังกล่าว ให้นำความในวรรคหนึ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม

คำสั่งของศาลตามมาตรา นี้ให้เป็นที่สุด

(๕) กำหนดวัน เวลา วิธีการ และขั้นตอนในการดำเนินคดีแบบกลุ่มที่จำเป็น เช่น จำนวน และรายละเอียดเกี่ยวกับพยานที่จะนำมาเบิกความ บันทึกถ้อยคำแทนการสืบพยานบุคคล พยานผู้เชี่ยวชาญ พยานเอกสาร และพยานหลักฐานที่ต้องการให้ศาลเรียกจากคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง หรือบุคคลภายนอก รวมทั้งการพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ การเดินเผชิญสืบ และการส่งประเด็นไปสืบยังศาลอื่น

ในกรณีที่คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่มาศาลในวันนัดพร้อมหรือวันอื่นที่ศาลได้เลื่อนไป ให้ศาลดำเนินการตามมาตรา ๒๒๒ โดยให้ถือว่าคู่ความที่ไม่มาศาลได้ทราบการดำเนินการในวันนั้นแล้ว และคู่ความที่ไม่มาศาลไม่มีสิทธิขอเลื่อนกำหนดนัดหรือคัดค้านประเด็นข้อพิพาทและหน้าที่นำสืบที่ศาลกำหนด เว้นแต่เป็นกรณีที่ไม่สามารถมาศาลได้ในวันนัดพร้อมหรือวันอื่นที่ศาลได้เลื่อนไปเพราะเหตุจำเป็น อันไม่อาจกล่าวลงเสียได้หรือเป็นการคัดค้านประเด็นข้อพิพาทเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน

เมื่อศาลได้ดำเนินการตามมาตรา ๒๒๒ แล้ว ให้ศาลกำหนดวันสืบพยานซึ่งมีระยะเวลาไม่น้อยกว่าสิบวันนับแต่วันนัดพร้อมวันสุดท้าย

ให้ถือว่าวันนัดพร้อมวันแรกตามมาตรา ๒๒๒ เป็นวันขึ้นสองสถานตามประมวลกฎหมายนี้

มาตรา ๒๒๒/๒๑ ก่อนวันนัดพร้อมตามมาตรา ๒๒๒/๒๐ ไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน ให้คู่ความยื่นบัญชีระบุพยานต่อศาลพร้อมสำเนาในจำนวนที่เพียงพอเพื่อให้คู่ความฝ่ายอื่นรับไปจากเจ้าพนักงานศาล และถ้าคู่ความฝ่ายใดมีความจำเป็นจะยื่นบัญชีระบุพยานเพิ่มเติม ให้ยื่นต่อศาลก่อนกระบวนพิจารณาที่ต้องกระทำในวันนัดพร้อมเสร็จสิ้น

การยื่นบัญชีระบุพยานเพิ่มเติมเมื่อล่วงพ้นระยะเวลาตามวรรคหนึ่ง จะกระทำได้อีกเมื่อได้รับอนุญาตจากศาลเมื่อผู้ร้องขอแสดงเหตุอันสมควรว่าไม่สามารถทราบถึงพยานหลักฐานนั้นหรือเป็นกรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม หรือเพื่อให้โอกาสแก่คู่ความในการต่อสู้คดีอย่างเต็มที่

มาตรา ๒๒๒/๒๒ ในกรณีที่จำเลยขาดนัดยื่นคำให้การหรือขาดนัดพิจารณาศาลจะมีคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดให้โจทก์เป็นฝ่ายชนะคดีโดยจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การหรือขาดนัดพิจารณามีได้ ให้ศาลสืบพยานหลักฐานโจทก์ไปฝ่ายเดียว และศาลอาจเรียกพยานหลักฐานอื่นมาสืบได้เองตามที่เห็นว่าจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม

ถ้าโจทก์ไม่นำพยานหลักฐานมาสืบตามความในวรรคหนึ่งภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด หรือในกรณีที่คู่ความทั้งสองฝ่ายหรือโจทก์ขาดนัดพิจารณา ให้บังคับตามบทบัญญัติมาตรา ๒๒๒/๒๕

นอกจากที่บัญญัติไว้ในวรรคหนึ่งและวรรคสอง ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยการพิจารณาโดยขาดนัดมาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๒๒๒/๒๓ ในการพิจารณาพิพากษาคดี เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมให้ศาลมีอำนาจแสวงหาข้อเท็จจริงเพิ่มเติมได้ ในกรณีนี้ ศาลจะรับฟังพยานบุคคล พยานเอกสาร หรือพยานหลักฐานอื่น

หรือไม่มีกรรโง้งขอเข้าแทนที่โจทก์ ให้ศาลมีคำสั่งยกเลิกการดำเนินคดีแบบกลุ่มและให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปอย่างคดีสามัญ โดยให้ถือว่ากระบวนการพิจารณาที่ได้กระทำไปแล้วมีผลผูกพันการดำเนินคดีสามัญของโจทก์ต่อไปด้วย

คำสั่งของศาลตามมาตรานี้ให้เป็นที่สุด

มาตรา ๒๒๒/๒๗ ห้ามมิให้สมาชิกกลุ่มที่เข้าแทนที่โจทก์ตามมาตรา ๒๒๒/๒๕ ใช้สิทธิอย่างอื่นนอกจากสิทธิที่มีอยู่แก่โจทก์ในชั้นพิจารณาเมื่อตนร้องขอเข้าแทนที่โจทก์ และห้ามมิให้ใช้สิทธิเช่นว่านั้นในทางที่ขัดกับสิทธิของโจทก์เดิม เว้นแต่เป็นที่พอใจแก่ศาลตามคำร้องขอของสมาชิกกลุ่มที่เข้าแทนที่โจทก์ว่าการดำเนินกระบวนการพิจารณาของโจทก์ที่ได้ทำไปแล้วซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายแก่สมาชิกกลุ่มนั้นเกิดจากความจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของโจทก์ ในกรณีเช่นว่านี้ เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ศาลอาจมีคำสั่งอย่างใด ๆ ตามที่เห็นสมควรก็ได้

มาตรา ๒๒๒/๒๘ เมื่อศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มแล้วโจทก์จะถอนคำฟ้องไม่ได้ เว้นแต่ศาลจะอนุญาต

ในกรณีที่จำเลยยื่นคำให้การแล้ว ห้ามมิให้ศาลอนุญาตให้ถอนฟ้องโดยมิได้ฟังจำเลยก่อน

ในกรณีที่ได้มีการส่งคำบอกกล่าวกับประกาศให้สมาชิกกลุ่มตามมาตรา ๒๒๒/๑๕ แล้ว หากศาลจะมีคำสั่งอนุญาตให้ถอนคำฟ้อง ให้ศาลกำหนดวันตามที่เห็นสมควรแต่ต้องไม่น้อยกว่าสี่สิบห้าวัน เพื่อให้สมาชิกกลุ่มคัดค้านโดยทำเป็นหนังสือยื่นต่อศาล และสั่งให้โจทก์นำเงินค่าใช้จ่ายมาวางศาล รวมทั้งแจ้งเรื่องการถอนฟ้องให้สมาชิกกลุ่มทราบตามวิธีการเช่นเดียวกับที่กำหนดไว้ในมาตรา ๒๒๒/๑๕ วรรคหนึ่ง

ในกรณีที่โจทก์เพิกเฉยไม่นำเงินค่าใช้จ่ายมาวางศาลตามวรรคสามโดยไม่แจ้งให้ศาลทราบเหตุแห่งการเพิกเฉยเช่นว่านั้น ให้ศาลมีคำสั่งไม่อนุญาตให้ถอนคำฟ้อง

มาตรา ๒๒๒/๒๙ เมื่อศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มและพันระยะเวลาตามมาตรา ๒๒๒/๑๕ (๖) แล้ว ก่อนที่ศาลจะอนุญาตให้มีการตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความกันในประเด็นแห่งคดี ให้ศาลกำหนดวันตามที่เห็นสมควรแต่ต้องไม่น้อยกว่าสี่สิบห้าวันเพื่อให้สมาชิกกลุ่มคัดค้านหรือแจ้งความประสงค์ออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มโดยทำเป็นหนังสือยื่นต่อศาล และสั่งให้โจทก์นำเงินค่าใช้จ่ายมาวางศาล เพื่อแจ้งเรื่องการตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความกันในประเด็นแห่งคดีให้สมาชิกกลุ่มทราบตามวิธีการเช่นเดียวกับที่กำหนดไว้ในมาตรา ๒๒๒/๑๕ วรรคหนึ่ง เมื่อศาลมีคำสั่งอนุญาตให้มีการตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความกันในประเด็นแห่งคดีแล้ว ให้ถือว่าสมาชิกกลุ่มรายที่แจ้งความประสงค์ออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มและมีได้ขอถอนความประสงค์ดังกล่าวก่อนศาลมีคำสั่งอนุญาต ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งอนุญาต

ในกรณีที่โจทก์เพิกเฉยไม่นำเงินค่าใช้จ่ายมาวางศาลตามวรรคหนึ่งโดยไม่แจ้งให้ศาลทราบเหตุแห่งการเพิกเฉยเช่นนั้น ให้ศาลมีคำสั่งไม่อนุญาตให้มีการตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความกันในประเด็นแห่งคดี

มาตรา ๒๒๒/๓๐ เมื่อศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มและพ้นระยะเวลาตามมาตรา ๒๒๒/๑๕ (๖) แล้ว ก่อนที่ศาลจะอนุญาตให้มีการเสนอข้อพิพาทให้อนุญาตตุลาการเป็นผู้ชี้ขาดตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยอนุญาตตุลาการ ให้นำความในมาตรา ๒๒๒/๒๙ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๒๒๒/๓๑ คำบอกกล่าวและประกาศตามมาตรา ๒๒๒/๒๘ มาตรา ๒๒๒/๒๙ และมาตรา ๒๒๒/๓๐ อย่างน้อยต้องมีรายการดังต่อไปนี้

- (๑) ชื่อศาลและเลขคดี
- (๒) ชื่อและที่อยู่ของคุณความ
- (๓) ข้อความโดยย่อของคำฟ้องและลักษณะของกลุ่มบุคคลที่ชัดเจน
- (๔) ข้อความโดยย่อของการดำเนินกระบวนการพิจารณาที่ได้กระทำไปแล้วและเหตุที่ต้องมีคำบอกกล่าวและประกาศ
- (๕) สิทธิของสมาชิกกลุ่มและผลของคำสั่งอนุญาตของศาลตามมาตรา ๒๒๒/๒๘ มาตรา ๒๒๒/๒๙ หรือมาตรา ๒๒๒/๓๐ แล้วแต่กรณี
- (๖) ผลของการออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มตามมาตรา ๒๒๒/๒๙ หรือมาตรา ๒๒๒/๓๐ แล้วแต่กรณี

(๗) ชื่อและตำแหน่งผู้พิพากษาผู้ออกคำบอกกล่าวและประกาศ

มาตรา ๒๒๒/๓๒ ในการพิจารณามีคำสั่งตามมาตรา ๒๒๒/๒๘ มาตรา ๒๒๒/๒๙ หรือมาตรา ๒๒๒/๓๐ ให้ศาลคำนึงถึง

- (๑) ความจำเป็นในการดำเนินคดีแบบกลุ่มต่อไป
- (๒) ความคุ้มครองหรือประโยชน์ของสมาชิกกลุ่ม
- (๓) ความยุ่งยากหรือความสะดวกในการดำเนินคดีแบบกลุ่มต่อไป
- (๔) ความเป็นธรรมและควมมีประสิทธิภาพในการดำเนินคดีแบบกลุ่มต่อไป
- (๕) จำนวนของสมาชิกกลุ่มที่คัดค้าน
- (๖) ความสามารถของจำเลยในการชดเชยค่าเสียหายในกรณีที่มีการตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความกันในประเด็นแห่งคดี

(๗) การตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความกันในประเด็นแห่งคดีของคุณความมีความเป็นธรรมและเป็นประโยชน์กับสมาชิกกลุ่ม

มาตรา ๒๒๒/๓๓ ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งถึงที่สุดอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มให้อายุความในการฟ้องคดีของสมาชิกกลุ่มสะดุดหยุดลงนับแต่วันที่โจทก์ยื่นคำร้องขออนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม

ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งถึงที่สุดไม่อนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม หากปรากฏว่าอายุความการฟ้องคดีของสมาชิกกลุ่มครบกำหนดไปแล้วในระหว่างการพิจารณาคำร้องขออนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม หรือจะครบกำหนดภายในกำหนดเวลาหกสิบวันนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งถึงที่สุด ให้สมาชิกกลุ่มมีสิทธิฟ้องคดีเพื่อตั้งหลักฐานสิทธิเรียกร้องหรือเพื่อให้ชำระหนี้ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งถึงที่สุด

มาตรา ๒๒๒/๓๔ ในกรณีที่ยอายุความสะดุดหยุดลงเพราะเหตุตามมาตรา ๒๒๒/๓๓ หากมีกรณีดังต่อไปนี้ ให้ถือว่าอายุความไม่เคยสะดุดหยุดลง

- (๑) ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้อง
- (๒) ศาลมีคำสั่งยกเลิกการดำเนินคดีแบบกลุ่ม
- (๓) ศาลมีคำสั่งจำหน่ายคดีเพราะเหตุถอนฟ้อง
- (๔) ศาลยกคำฟ้องเพราะเหตุคดีไม่อยู่ในอำนาจศาลหรือโดยไม่ตัดสิทธิสมาชิกกลุ่มที่จะฟ้องคดีใหม่
- (๕) สมาชิกกลุ่มออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มตามมาตรา ๒๒๒/๑๖ มาตรา ๒๒๒/๒๙ หรือ

มาตรา ๒๒๒/๓๐

ในกรณีตาม (๒) (๓) (๔) และ (๕) หากปรากฏว่าอายุความการฟ้องคดีของสมาชิกกลุ่มครบกำหนดไปแล้วในระหว่างการพิจารณา หรือจะครบกำหนดภายในกำหนดเวลาหกสิบวันนับแต่วันที่คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นถึงที่สุด ให้สมาชิกกลุ่มมีสิทธิฟ้องคดีเพื่อตั้งหลักฐานสิทธิเรียกร้องหรือเพื่อให้ชำระหนี้ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่คำพิพากษาหรือคำสั่งถึงที่สุดหรือนับแต่วันที่สมาชิกกลุ่มไม่เป็นสมาชิกกลุ่ม แล้วแต่กรณี

ความในวรรคสองให้ใช้บังคับในกรณีที่สมาชิกกลุ่มผู้ใดถูกปฏิเสธคำขอรับชำระหนี้โดยอ้างเหตุว่าไม่เป็นสมาชิกกลุ่มตามคำพิพากษา เนื่องจากศาลได้มีคำพิพากษาโดยกำหนดลักษณะเฉพาะของกลุ่มแตกต่างจากลักษณะเฉพาะของกลุ่มตามศาลได้มีคำสั่งอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มตามมาตรา ๒๒๒/๑๒ วรรคสอง โดยให้มีสิทธิฟ้องคตินับแต่วันที่คำสั่งปฏิเสธคำขอรับชำระหนี้ถึงที่สุด

ส่วนที่ ๔

คำพิพากษาและการบังคับคดี

มาตรา ๒๒๒/๓๕ คำพิพากษาของศาลมีผลเป็นการผูกพันคู่ความและสมาชิกกลุ่มและในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาให้โจทก์ชนะคดี ให้โจทก์หรือทนายความฝ่ายโจทก์มีอำนาจดำเนินการบังคับคดีแทนโจทก์และสมาชิกกลุ่ม

ให้ศาลชั้นต้นมีอำนาจพิจารณาสั่งคำร้องขอทุเลาการบังคับตามคำพิพากษาคำสั่งของศาลชั้นต้นให้เป็นที่สุด

มาตรา ๒๒๒/๓๙ ให้ศาลแจ้งคำพิพากษาให้สมาชิกกลุ่มทราบตามวิธีการเช่นเดียวกับที่กำหนดไว้ในมาตรา ๒๒๒/๑๕ วรรคหนึ่ง และให้แจ้งอธิบดีกรมบังคับคดีทราบด้วย

ในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาให้จำเลยชำระหนี้เป็นเงินหรือชำระหนี้เป็นเงินรวมอยู่ด้วย ให้ศาลตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดีเพื่อดำเนินการต่อไป รวมทั้งกำหนดวันตามที่เห็นสมควรในคำบอกกล่าวและประกาศตามวรรคหนึ่ง เพื่อให้สมาชิกกลุ่มยื่นคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานบังคับคดี แต่ถ้าเป็นกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาให้จำเลยชำระหนี้เป็นอย่างอื่นและจำเป็นจะต้องมีการดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อประโยชน์แก่การบังคับตามคำพิพากษา โจทก์อาจยื่นคำขอต่อศาลเพื่อตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการได้

เมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาตามวรรคสอง สมาชิกกลุ่มที่ไม่ได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ไม่มีสิทธิขอเฉลี่ยทรัพย์สินหรือเงินในการบังคับคดีตามส่วนนี้ เว้นแต่ในกรณีที่มีเหตุสุดวิสัย สมาชิกกลุ่มที่ไม่ได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ภายในกำหนดระยะเวลา อาจยื่นคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานบังคับคดีได้ภายในสามสิบวันนับแต่วันพ้นกำหนดระยะเวลา

มาตรา ๒๒๒/๔๐ คู่ความในคดีและสมาชิกกลุ่มรายอื่นอาจขอตรวจและโต้แย้งคำขอรับชำระหนี้ของสมาชิกกลุ่มผู้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ได้ แต่ต้องกระทำภายในกำหนดสามสิบวันนับแต่วันที่มีพ้นกำหนดเวลายื่นคำขอรับชำระหนี้ เว้นแต่ในกรณีที่มีเหตุสุดวิสัย อาจขอขยายระยะเวลาออกไปอีกได้ไม่เกินสามสิบวัน

มาตรา ๒๒๒/๔๑ ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจเรียกคู่ความในคดี สมาชิกกลุ่ม ผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดี หรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง มาสอบสวนในเรื่องคำขอรับชำระหนี้ของสมาชิกกลุ่มเพื่อพิจารณามีคำสั่งต่อไปได้

มาตรา ๒๒๒/๔๒ คำขอรับชำระหนี้ของสมาชิกกลุ่มรายใด ถ้าคู่ความในคดีและสมาชิกกลุ่มรายอื่นไม่ได้โต้แย้ง ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจสั่งอนุญาตให้รับชำระหนี้ได้ เว้นแต่มีเหตุอันสมควรสั่งเป็นอย่างอื่น โดยให้เจ้าพนักงานบังคับคดีแจ้งให้ศาลทราบถึงการดำเนินการดังกล่าวด้วย

คำขอรับชำระหนี้ของสมาชิกกลุ่มรายใด ถ้ามีผู้โต้แย้ง ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีคำสั่งอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

- (๑) ให้ยกคำขอรับชำระหนี้
- (๒) อนุญาตให้ได้รับชำระหนี้เต็มจำนวน
- (๓) อนุญาตให้ได้รับชำระหนี้บางส่วน

สมาชิกกลุ่มที่ยื่นคำขอรับชำระหนี้และไม่มีผู้โต้แย้งตามวรรคหนึ่ง สมาชิกกลุ่มที่ยื่นคำขอรับชำระหนี้และมีผู้โต้แย้งตามวรรคสอง หรือผู้โต้แย้ง อาจยื่นคำร้องคัดค้านคำสั่งของเจ้าพนักงานบังคับคดีต่อศาลได้ภายในกำหนดสิบห้าวันนับแต่วันที่ทราบคำสั่งของเจ้าพนักงานบังคับคดี

คำสั่งของศาลตามวรรคสามให้อุทธรณ์และฎีกาได้ภายใต้บทบัญญัติในภาค ๓ อุทธรณ์และฎีกา

มาตรา ๒๒๒/๔๓ เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีได้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินอย่างใดของลูกหนี้ตามคำพิพากษาในคดีอื่นไว้แทนเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาแล้ว ให้ทนายความฝ่ายโจทก์ในคดีแบบกลุ่มมีอำนาจยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องต่อศาลที่ออกหมายบังคับคดีให้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้น เพื่อให้ศาลมีคำสั่งให้เฉลี่ยทรัพย์สินแก่ทนายความฝ่ายโจทก์ โจทก์ และสมาชิกกลุ่มตามมาตรา ๒๙๐ ตามจำนวนที่มีสิทธิได้รับ

ในกรณีที่จำนวนเงินที่สมาชิกกลุ่มได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ตามมาตรา ๒๒๒/๔๒ ยังไม่เป็นที่ยุติให้ศาลที่ได้รับคำร้องขอเฉลี่ยทรัพย์สินตามวรรคหนึ่งรอการมีคำสั่งให้เฉลี่ยทรัพย์สินไว้ก่อน และเมื่อได้ข้อยุติในจำนวนเงินดังกล่าวแล้ว ให้ทนายความฝ่ายโจทก์แจ้งให้ศาลนั้นทราบ

เมื่อศาลได้มีคำสั่งให้เฉลี่ยทรัพย์สินแล้ว ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีในคดีนั้นส่งเงินให้เจ้าพนักงานบังคับคดีในคดีแบบกลุ่มเพื่อจ่ายให้แก่ผู้มีสิทธิตามมาตรา ๒๒๒/๔๔

มาตรา ๒๒๒/๔๔ เมื่อจำเลยนำเงินหรือทรัพย์สินมาวางต่อเจ้าพนักงานบังคับคดีหรือเมื่อได้ขายทอดตลาดหรือจำหน่ายโดยวิธีอื่นซึ่งทรัพย์สินของจำเลย หรือเมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีได้รวบรวมทรัพย์สินอื่นใดของจำเลยเสร็จ และได้หักค่าฤชาธรรมเนียมในการบังคับคดีแล้ว ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีจ่ายเงินให้แก่ผู้มีสิทธิตามลำดับ ดังนี้

- (๑) ผู้มีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อนตามมาตรา ๒๘๗ และมาตรา ๒๘๘
- (๒) เงินรางวัลของทนายความฝ่ายโจทก์ตามมาตรา ๒๒๒/๓๗
- (๓) ค่าฤชาธรรมเนียมใช้แทนโจทก์
- (๔) โจทก์ สมาชิกกลุ่ม และเจ้าหนี้อื่นที่มีสิทธิได้รับเฉลี่ยทรัพย์สินตามมาตรา ๒๙๐

ส่วนที่ ๕

อุทธรณ์และฎีกา

มาตรา ๒๒๒/๔๕ ให้คู่ความที่มีสิทธิอุทธรณ์และฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล โดยไม่นำข้อจำกัดสิทธิเรื่องทุนทรัพย์ของการอุทธรณ์และฎีกาในข้อเท็จจริงมาใช้บังคับ

มาตรา ๒๒๒/๔๖ สมาชิกกลุ่มไม่มีสิทธิอุทธรณ์และฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล ยกเว้นในกรณีตามมาตรา ๒๒๒/๔๒

มาตรา ๒๒๒/๔๗ ในกรณีที่จำเลยยื่นคำร้องอุทธรณ์คำสั่งไม่รับอุทธรณ์หรือฎีกาให้จำเลยนำค่าฤชาธรรมเนียมทั้งปวงมาวางศาลและนำเงินมาชำระตามคำพิพากษาหรือหาประกันให้ไว้ต่อศาลเฉพาะในสิ่งที่จำเลยต้องรับผิดชอบชำระหนี้ให้แก่โจทก์ แต่ไม่ต้องนำเงินมาชำระหรือหาประกันให้ไว้ต่อศาลสำหรับเงินรางวัลของทนายความฝ่ายโจทก์

มาตรา ๒๒๒/๔๘ คดีที่ศาลชั้นต้นมีคำสั่งรับอุทธรณ์หรือฎีกาส่งมาให้ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา หากศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาแล้วแต่กรณีพิจารณาเห็นว่าอุทธรณ์หรือฎีกานั้นต้องห้ามอุทธรณ์หรือห้ามฎีกา

หน้า ๑๗

เล่ม ๑๓๒ ตอนที่ ๒๘ ก ราชกิจจานุเบกษา ๘ เมษายน ๒๕๕๘

ให้ยกอุทธรณ์หรือฎีกา โดยไม่จำเป็นต้องวินิจฉัยประเด็นที่อุทธรณ์หรือฎีกา แต่ถ้าศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาแล้วแต่กรณี พิจารณาเห็นสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมจำเป็นต้องแก้ไขข้อผิดพลาดจะรับพิจารณาพิพากษาคดีที่ต้องห้ามอุทธรณ์หรือห้ามฎีกาดังกล่าวนั้นก็ได้

ส่วนที่ ๖
ค่าธรรมเนียม

มาตรา ๒๒๒/๔๙ ให้คิดค่าธรรมเนียมตามอัตราดังต่อไปนี้

- (๑) ค่ายื่นคำขอรับชำระหนี้สองร้อยบาท แต่การขอรับชำระหนี้ที่ไม่เกินสองหมื่นบาทไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียม
- (๒) ค่าคัดค้านคำสั่งของเจ้าพนักงานบังคับคดีต่อศาลในเรื่องการขอรับชำระหนี้เรื่องละสองร้อยบาท
- (๓) ค่าขึ้นศาลในกรณีที่มีการอุทธรณ์เรื่องการขอรับชำระหนี้ หรือการอุทธรณ์เรื่องเงินรางวัลของนายความ เรื่องละสองร้อยบาท
- (๔) ค่าธรรมเนียมอื่นนอกจาก (๑) (๒) และ (๓) ให้คิดอัตราเดียวกับค่าธรรมเนียมตามตารางท้ายประมวลกฎหมายนี้”

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ
พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา
นายกรัฐมนตรี

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่การดำเนินคดีแบบกลุ่มเป็นกระบวนการดำเนินคดีที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการอำนวยความสะดวกให้ผู้เสียหายจำนวนมากได้ในการดำเนินคดีเพียงครั้งเดียว และสามารถอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เสียหายที่ไม่มีความสามารถฟ้องคดีเพื่อเยียวยาความเสียหายด้วยตนเองได้ หรือผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายจำนวนเพียงเล็กน้อย เช่น คดีที่ผู้บริโภคได้รับความเสียหาย การดำเนินคดีแบบกลุ่มจึงเป็นมาตรการที่สร้างความเข้มแข็งให้แก่ประชาชนผู้ด้อยโอกาสในสังคมได้เป็นอย่างดี ประกอบกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มเป็นวิธีการที่ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ และยังช่วยลดความเสี่ยงความซ้ำซ้อนในการฟ้องคดีและป้องกันความขัดแย้งกันของคำพิพากษา ตลอดจนเป็นมาตรการในการลดปริมาณคดีที่จะขึ้นสู่ศาลได้อย่างมีประสิทธิภาพอีกทางหนึ่ง สมควรแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเพื่อกำหนดกระบวนการพิจารณาเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่ม จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ภาคผนวก ข.

Federal Rule of Civil Procedure: Rule 23

.....

(a) Prerequisites to a Class Action.

One or more members of a class may sue or be sued as representative parties on behalf of all only if

- (1) the class is so numerous that joinder of all members is impracticable,
- (2) there are questions of law or fact common to the class,
- (3) the claims or defenses of the representative parties are typical of the claims or defenses of the class, and
- (4) the representative parties will fairly and adequately protect the interests of the class.

(b) Class Actions Maintainable.

An action may be maintained as a class action if the prerequisites of subdivision (a) are satisfied, and in addition:

- (1) the prosecution of separate actions by or against individual members of the class would create a risk of
 - (A) inconsistent or varying adjudications with respect to individual members of the class which would establish incompatible standards of conduct for the party opposing the class, or
 - (B) adjudications with respect to individual members of the class which would as a practical matter be dispositive of the interests of the other members not parties to the adjudications or substantially impair or impede their ability to protect their interests; or
- (2) the party opposing the class has acted or refused to act on grounds generally applicable to the class, thereby making appropriate final injunctive relief or corresponding declaratory relief with respect to the class as a whole; or
- (3) the court finds that the questions of law or fact common to the members of

the class predominate over any questions affecting only individual members, and that a class action is superior to other available methods for the fair and efficient adjudication of the controversy. The matters pertinent to the findings include:

- (A) the interest of members of the class in individually controlling the prosecution or defense of separate actions;
- (B) the extent and nature of any litigation concerning the controversy already commenced by or against members of the class;
- (C) the desirability or undesirability of concentrating the litigation of the claims in the particular forum;
- (D) the difficulties likely to be encountered in the management of a class action.

(c) Determination by Order Whether Class Action to be Maintained; Notice; Judgment; Actions Conducted Partially as Class Actions.

(1) (A) When a person sues or is sued as a representative of a class, the court must at an early practicable time determine by order whether to certify the action as a class action..

(B) An order certifying a class action must define the class and the class claims, issues, or defenses, and must appoint class counsel under Rule 23(g).

(C) An order under Rule 23(c)(1) may be altered or amended before final judgment.

(2) (A) For any class certified under Rule 23(b)(1) or (2), the court may direct appropriate notice to the class.

(B) For any class certified under Rule 23(b)(3), the court must direct to class members the best notice practicable under the circumstances, including individual notice to all members who can be identified through reasonable effort. The notice must concisely and clearly state in plain, easily understood language:

(3) The judgment in an action maintained as a class action under subdivision (b)(1) or (b)(2), whether or not favorable to the class, shall include and describe those whom the court finds to be members of the class. The judgment in an action maintained as a class action under subdivision (b)(3), whether or not favorable to the class, shall include and specify or describe those to whom the notice provided in subdivision (c)(2) was directed, and who have not requested exclusion, and whom the court finds to be members of the class.

(4) When appropriate (A) an action may be brought or maintained as a class action

with respect to particular issues, or (B) a class may be divided into subclasses and each subclass treated as a class, and the provisions of this rule shall then be construed and applied accordingly.

(d) Orders in Conduct of Actions.

In the conduct of actions to which this rule applies, the court may make appropriate orders: (1) determining the course of proceedings or prescribing measures to prevent undue repetition or complication in the presentation of evidence or argument; (2) requiring, for the protection of the members of the class or otherwise for the fair conduct of the action, that notice be given in such manner as the court may direct to some or all of the members of any step in the action, or of the proposed extent of the judgment, or of the opportunity of members to signify whether they consider the representation fair and adequate, to intervene and present claims or defenses, or otherwise to come into the action; (3) imposing conditions on the representative parties or on intervenors; (4) requiring that the pleadings be amended to eliminate therefrom allegations as to representation of absent persons, and that the action proceed accordingly; (5) dealing with similar procedural matters. The orders may be combined with an order under Rule 16, and may be altered or amended as may be desirable from time to time.

(e) Settlement, Voluntary Dismissal, or Compromise.

(1) (A) The court must approve any settlement, voluntary dismissal, or compromise of the claims, issues, or defenses of a certified class.

(B) The court must direct notice in a reasonable manner to all class members who would be bound by a proposed settlement, voluntary dismissal, or compromise.

(C) The court may approve a settlement, voluntary dismissal, or compromise that would bind class members only after a hearing and on finding that the settlement, voluntary dismissal, or compromise is fair, reasonable, and adequate.

(2) The parties seeking approval of a settlement, voluntary dismissal, or compromise under Rule 23(e)(1) must file a statement identifying any agreement made in connection with the proposed settlement, voluntary dismissal, or compromise.

(3) In an action previously certified as a class action under Rule 23(b)(3), the court may refuse to approve a settlement unless it affords a new opportunity to request

exclusion to individual class members who had an earlier opportunity to request exclusion but did not do so.

(4) (A) Any class member may object to a proposed settlement, voluntary dismissal, or compromise that requires court approval under Rule 23(e)(1)(A).

(B) An objection made under Rule 23(e)(4)(A) may be withdrawn only with the court's approval.

(f) Appeals.

A court of appeals may in its discretion permit an appeal from an order of a district court granting or denying class action certification under this rule if application is made to it within ten days after entry of the order. An appeal does not stay proceedings in the district court unless the district judge or the court of appeals so orders.

(g) Class Counsel.

(1) Appointing Class Counsel.

(A) Unless a statute provides otherwise, a court that certifies a class must appoint class counsel.

(B) An attorney appointed to serve as class counsel must fairly and adequately represent the interests of the class.

(C) In appointing class counsel, the court

(i) must consider:

- the work counsel has done in identifying or investigating potential claims in the action,
- counsel's experience in handling class actions, other complex litigation, and claims of the type asserted in the action,
- counsel's knowledge of the applicable law, and
- the resources counsel will commit to representing the class;

(ii) may consider any other matter pertinent to counsel's ability to fairly and adequately represent the interests of the class;

(iii) may direct potential class counsel to provide information on any subject pertinent to the appointment and to propose terms for attorney fees and

nontaxable costs; and

(iv) may make further orders in connection with the appointment.

(2) Appointment Procedure.

(A) The court may designate interim counsel to act on behalf of the putative class before determining whether to certify the action as a class action.

(B) When there is one applicant for appointment as class counsel, the court may appoint that applicant only if the applicant is adequate under Rule 23(g)(1)(B) and

(C). If more than one adequate applicant seeks appointment as class counsel, the court must appoint the applicant best able to represent the interests of the class.

(C) The order appointing class counsel may include provisions about the award of attorney fees or nontaxable costs under Rule 23(h).

(h) Attorney Fees Award.

In an action certified as a class action, the court may award reasonable attorney fees and nontaxable costs authorized by law or by agreement of the parties as follows:

(1) Motion for Award of Attorney Fees.

A claim for an award of attorney fees and nontaxable costs must be made by motion under Rule 54(d)(2), subject to the provisions of this subdivision, at a time set by the court. Notice of the motion must be served on all parties and, for motions by class counsel, directed to class members in a reasonable manner.

(2) Objections to Motion.

A class member, or a party from whom payment is sought, may object to the motion.

(3) Hearing and Findings.

The court may hold a hearing and must find the facts and state its conclusions of law on the motion under Rule 52(a)

(4) Reference to Special Master or Magistrate Judge.

The court may refer issues related to the amount of the award to a special master or to a magistrate judge as provided in Rule 54(d)(2)(D).

ภาคผนวก ค.

Federal Court of Australia Act 1979
Part IVA – Representative proceedings

.....

Division 1—Preliminary

33A Interpretation

In this Part, unless the contrary intention appears:

group member means a member of a group of persons on whose behalf a representative proceeding has been commenced.

representative party means a person who commences a representative proceeding.

representative proceeding means a proceeding commenced under section 33C.

respondent means a person against whom relief is sought in a representative proceeding.

sub-group member means a person included in a sub-group established under section 33Q.

sub-group representative party means a person appointed to be a sub-group representative party under section 33Q.

33B Application

A proceeding may only be brought under this Part in respect of a cause of action arising after the commencement of the *Federal Court of Australia Amendment Act 1991*.

Division 2—Commencement of representative proceeding

33C Commencement of proceeding

(1) Subject to this Part, where:

- (a) 7 or more persons have claims against the same person; and
- (b) the claims of all those persons are in respect of, or arise out of, the same, similar or related circumstances; and
- (c) the claims of all those persons give rise to a substantial common issue of law or fact;

a proceeding may be commenced by one or more of those persons as representing some or all of them.

(2) A representative proceeding may be commenced:

- (a) whether or not the relief sought:
 - (i) is, or includes, equitable relief; or
 - (ii) consists of, or includes, damages; or
 - (iii) includes claims for damages that would require individual assessment; or
 - (iv) is the same for each person represented; and
- (b) whether or not the proceeding:
 - (i) is concerned with separate contracts or transactions between the respondent in the proceeding and individual group members; or
 - (ii) involves separate acts or omissions of the respondent done or omitted to be done in relation to individual group members.

33D Standing

(1) A person referred to in paragraph 33C(1)(a) who has a sufficient interest to commence a proceeding on his or her own behalf against another person has a sufficient interest to commence a representative proceeding against that other person on behalf of other persons referred to in that paragraph.

- (2) Where a person has commenced a representative proceeding, the person retains a sufficient interest:
- (a) to continue that proceeding; and
 - (b) to bring an appeal from a judgment in that proceeding;
- even though the person ceases to have a claim against the respondent.

33E Is consent required to be a group member?

- (1) The consent of a person to be a group member in a representative proceeding is not required unless subsection (2) applies to the person.
- (2) None of the following persons is a group member in a representative proceeding unless the person gives written consent to being so:
- (a) the Commonwealth, a State or a Territory;
 - (b) a Minister or a Minister of a State or Territory;
 - (c) a body corporate established for a public purpose by a law of the Commonwealth, of a State or of a Territory, other than an incorporated company or association; or
 - (d) an officer of the Commonwealth, of a State or of a Territory, in his or her capacity as such an officer.

33F Persons under disability

- (1) It is not necessary for a person under disability to have a next friend or committee merely in order to be a group member.
- (2) A group member who is under disability may only take a step in the representative proceeding, or conduct part of the proceeding, by his or her next friend or committee, as the case requires.

33G Representative proceeding not to be commenced in certain circumstances

A representative proceeding may not be commenced if the proceeding would be concerned only with claims in respect of which the Court has jurisdiction solely by virtue of the *Jurisdiction of Courts (Cross-vesting) Act 1987* or a corresponding law of a State or Territory.

33H Originating process

- (1) An application commencing a representative proceeding, or a document filed in support of such an application, must, in addition to any other matters required to be included:
 - (a) describe or otherwise identify the group members to whom the proceeding relates; and
 - (b) specify the nature of the claims made on behalf of the group members and the relief claimed; and
 - (c) specify the questions of law or fact common to the claims of the group members.
- (2) In describing or otherwise identifying group members for the purposes of subsection (1), it is not necessary to name, or specify the number of, the group members.

33J Right of group member to opt out

- (1) The Court must fix a date before which a group member may opt out of a representative proceeding.
- (2) A group member may opt out of the representative proceeding by written notice given under the Rules of Court before the date so fixed.
- (3) The Court, on the application of a group member, the representative party or the respondent in the proceeding, may fix another date so as to extend the period during which a group member may opt out of the representative proceeding.
- (4) Except with the leave of the Court, the hearing of a representative proceeding must not commence earlier than the date before which a group member may opt out of the proceeding.

33K Causes of action accruing after commencement of representative proceeding

- (1) The Court may at any stage of a representative proceeding, on application made by the representative party, give leave to amend the

application commencing the representative proceeding so as to alter the description of the group.

- (2) The description of the group may be altered so as to include a person:
- (a) whose cause of action accrued after the commencement of the representative proceeding but before such date as the Court fixes when giving leave; and
 - (b) who would have been included in the group, or, with the consent of the person would have been included in the group, if the cause of action had accrued before the commencement of the proceeding.
- (3) The date mentioned in paragraph (2)(a) may be the date on which leave is given or another date before or after that date.
- (4) Where the Court gives leave under subsection (1), it may also make any other orders it thinks just, including an order relating to the giving of notice to persons who, as a result of the amendment, will be included in the group and the date before which such persons may opt out of the proceeding.

33L Situation where fewer than 7 group members

If, at any stage of a representative proceeding, it appears likely to the Court that there are fewer than 7 group members, the Court may, on such conditions (if any) as it thinks fit:

- (a) order that the proceeding continue under this Part; or
- (b) order that the proceeding no longer continue under this Part.

33M Cost of distributing money etc. excessive

Where:

- (a) the relief claimed in a representative proceeding is or includes payment of money to group members (otherwise than in respect of costs); and
- (b) on application by the respondent, the Court concludes that it is likely that, if judgment were to be given in favour of the

representative party, the cost to the respondent of identifying the group members and distributing to them the amounts ordered to be paid to them would be excessive having regard to the likely total of those amounts;

the Court may, by order:

- (c) direct that the proceeding no longer continue under this Part; or
- (d) stay the proceeding so far as it relates to relief of the kind mentioned in paragraph (a).

33N Order that proceeding not continue as representative proceeding where costs excessive etc.

- (1) The Court may, on application by the respondent or of its own motion, order that a proceeding no longer continue under this Part where it is satisfied that it is in the interests of justice to do so because:
 - (a) the costs that would be incurred if the proceeding were to continue as a representative proceeding are likely to exceed the costs that would be incurred if each group member conducted a separate proceeding; or
 - (b) all the relief sought can be obtained by means of a proceeding other than a representative proceeding under this Part; or
 - (c) the representative proceeding will not provide an efficient and effective means of dealing with the claims of group members; or
 - (d) it is otherwise inappropriate that the claims be pursued by means of a representative proceeding.
- (2) If the Court dismisses an application under this section, the Court may order that no further application under this section be made by the respondent except with the leave of the Court.
- (3) Leave for the purposes of subsection (2) may be granted subject to such conditions as to costs as the Court considers just.

33P Consequences of order that proceeding not continue under this Part

Where the Court makes an order under section 33L, 33M or 33N that a proceeding no longer continue under this Part:

- (a) the proceeding may be continued as a proceeding by the representative party on his or her own behalf against the respondent; and
- (b) on the application of a person who was a group member for the purposes of the proceeding, the Court may order that the person be joined as an applicant in the proceeding.

33Q Determination of issues where not all issues are common

- (1) If it appears to the Court that determination of the issue or issues common to all group members will not finally determine the claims of all group members, the Court may give directions in relation to the determination of the remaining issues.
- (2) In the case of issues common to the claims of some only of the group members, the directions given by the Court may include directions establishing a sub-group consisting of those group members and appointing a person to be the sub-group representative party on behalf of the sub-group members.
- (3) Where the Court appoints a person other than the representative party to be a sub-group representative party, that person, and not the representative party, is liable for costs associated with the determination of the issue or issues common to the sub-group members.

33R Individual issues

- (1) In giving directions under section 33Q, the Court may permit an individual group member to appear in the proceeding for the purpose of determining an issue that relates only to the claims of that member.
- (2) In such a case, the individual group member, and not the representative party, is liable for costs associated with the determination of the issue.

33S Directions relating to commencement of further proceedings

Where an issue cannot properly or conveniently be dealt with under section 33Q or 33R, the Court may:

- (a) if the issue concerns only the claim of a particular member—give directions relating to the commencement and conduct of a separate proceeding by that member; or
- (b) if the issue is common to the claims of all members of a sub-group—give directions relating to the commencement and conduct of a representative proceeding in relation to the claims of those members.

33T Adequacy of representation

- (1) If, on an application by a group member, it appears to the Court that a representative party is not able adequately to represent the interests of the group members, the Court may substitute another group member as representative party and may make such other orders as it thinks fit.
- (2) If, on an application by a sub-group member, it appears to the Court that a sub-group representative party is not able adequately to represent the interests of the sub-group members, the Court may substitute another person as sub-group representative party and may make such other orders as it thinks fit.

33U Stay of execution in certain circumstances

Where a respondent in a representative proceeding commences a proceeding in the Court against a group member, the Court may order a stay of execution in respect of any relief awarded to the group member in the representative proceeding until the other proceeding is determined.

33V Settlement and discontinuance—representative proceeding

- (1) A representative proceeding may not be settled or discontinued without the approval of the Court.

- (2) If the Court gives such an approval, it may make such orders as are just with respect to the distribution of any money paid under a settlement or paid into the Court.

33W Settlement of individual claim of representative party

- (1) A representative party may, with leave of the Court, settle his or her individual claim in whole or in part at any stage of the representative proceeding.
- (2) A representative party who is seeking leave to settle, or who has settled, his or her individual claim may, with leave of the Court, withdraw as representative party.
- (3) Where a person has sought leave to withdraw as representative party under subsection (2), the Court may, on the application of a group member, make an order for the substitution of another group member as representative party and may make such other orders as it thinks fit.
- (4) Before granting a person leave to withdraw as a representative party:
 - (a) the Court must be satisfied that notice of the application has been given to group members in accordance with subsection 33X(1) and in sufficient time for them to apply to have another person substituted as the representative party; and
 - (b) any application for the substitution of another group member as a representative party has been determined.
- (5) The Court may grant leave to a person to withdraw as representative party subject to such conditions as to costs as the Court considers just.

Division 3—Notices

33X Notice to be given of certain matters

- (1) Notice must be given to group members of the following matters in relation to a representative proceeding:
 - (a) the commencement of the proceeding and the right of the group members to opt out of the proceeding before a specified date, being the date fixed under subsection 33J(1);
 - (b) an application by the respondent in the proceeding for the dismissal of the proceeding on the ground of want of prosecution;
 - (c) an application by a representative party seeking leave to withdraw under section 33W as representative party.
- (2) The Court may dispense with compliance with any or all of the requirements of subsection (1) where the relief sought in a proceeding does not include any claim for damages.
- (3) If the Court so orders, notice must be given to group members of the bringing into Court of money in answer to a cause of action on which a claim in the representative proceeding is founded.
- (4) Unless the Court is satisfied that it is just to do so, an application for approval of a settlement under section 33V must not be determined unless notice has been given to group members.
- (5) The Court may, at any stage, order that notice of any matter be given to a group member or group members.
- (6) Notice under this section must be given as soon as practicable after the happening of the event to which the notice relates.

33Y Notices—ancillary provisions

- (1) This section is concerned with notices under section 33X.
- (2) The form and content of a notice must be as approved by the Court.
- (3) The Court must, by order, specify:
 - (a) who is to give the notice; and

(b) the way in which the notice is to be given;

and the order may include provision:

(c) directing a party to provide information relevant to the giving of the notice; and

(d) relating to the costs of notice.

- (4) An order under subsection (3) may require that notice be given by means of press advertisement, radio or television broadcast, or by any other means.
- (5) The Court may not order that notice be given personally to each group member unless it is satisfied that it is reasonably practicable, and not unduly expensive, to do so.
- (6) A notice that concerns a matter for which the Court's leave or approval is required must specify the period within which a group member or other person may apply to the Court, or take some other step, in relation to the matter.
- (7) A notice that includes or concerns conditions must specify the conditions and the period, if any, for compliance.
- (8) The failure of a group member to receive or respond to a notice does not affect a step taken, an order made, or a judgment given, in a proceeding.

Division 4—Judgment etc.

33Z Judgment—powers of the Court

- (1) The Court may, in determining a matter in a representative proceeding, do any one or more of the following:
 - (a) determine an issue of law;
 - (b) determine an issue of fact;
 - (c) make a declaration of liability;
 - (d) grant any equitable relief;
 - (e) make an award of damages for group members, sub-group members or individual group members, being damages consisting of specified amounts or amounts worked out in such manner as the Court specifies;
 - (f) award damages in an aggregate amount without specifying amounts awarded in respect of individual group members;
 - (g) make such other order as the Court thinks just.
- (2) In making an order for an award of damages, the Court must make provision for the payment or distribution of the money to the group members entitled.
- (3) Subject to section 33V, the Court is not to make an award of damages under paragraph (1)(f) unless a reasonably accurate assessment can be made of the total amount to which group members will be entitled under the judgment.
- (4) Where the Court has made an order for the award of damages, the Court may give such directions (if any) as it thinks just in relation to:
 - (a) the manner in which a group member is to establish his or her entitlement to share in the damages; and
 - (b) the manner in which any dispute regarding the entitlement of a group member to share in the damages is to be determined.

33ZA Constitution etc. of fund

- (1) Without limiting the operation of subsection 33Z(2), in making provision for the distribution of money to group members, the Court may provide for:
 - (a) the constitution and administration of a fund consisting of the money to be distributed; and
 - (b) either:
 - (i) the payment by the respondent of a fixed sum of money into the fund; or
 - (ii) the payment by the respondent into the fund of such instalments, on such terms, as the Court directs to meet the claims of group members; and
 - (c) entitlements to interest earned on the money in the fund.
- (2) The costs of administering a fund are to be borne by the fund, or by the respondent in the representative proceeding, as the Court directs.
- (3) Where the Court orders the constitution of a fund mentioned in subsection (1), the order must:
 - (a) require notice to be given to group members in such manner as is specified in the order; and
 - (b) specify the manner in which a group member is to make a claim for payment out of the fund and establish his or her entitlement to the payment; and
 - (c) specify a day (which is 6 months or more after the day on which the order is made) on or before which the group members are to make a claim for payment out of the fund; and
 - (d) make provision in relation to the day before which the fund is to be distributed to group members who have established an entitlement to be paid out of the fund.
- (4) The Court may allow a group member to make a claim after the day fixed under paragraph (3)(c) if:
 - (a) the fund has not already been fully distributed; and

- (b) it is just to do so.
- (5) On application by the respondent in the representative proceeding after the day fixed under paragraph (3)(d), the Court may make such orders as are just for the payment from the fund to the respondent of the money remaining in the fund.

33ZB Effect of judgment

A judgment given in a representative proceeding:

- (a) must describe or otherwise identify the group members who will be affected by it; and
- (b) binds all such persons other than any person who has opted out of the proceeding under section 33J.

Division 5—Appeals

33ZC Appeals to the Court

- (1) The following appeals under Division 2 of Part III from a judgment of the Court in a representative proceeding may themselves be brought as representative proceedings:
 - (a) an appeal by the representative party on behalf of group members and in respect of the judgment to the extent that it relates to issues common to the claims of group members;
 - (b) an appeal by a sub-group representative party on behalf of sub-group members in respect of the judgment to the extent that it relates to issues common to the claims of sub-group members.
- (2) The parties to an appeal referred to in paragraph (1)(a) are the representative party, as the representative of the group members, and the respondent.
- (3) The parties to an appeal referred to in paragraph (1)(b) are the sub-group representative party, as the representative of the sub-group members, and the respondent.
- (4) On an appeal by the respondent in a representative proceeding, other than an appeal referred to in subsection (5), the parties to the appeal are:
 - (a) in the case of an appeal in respect of the judgment generally—the respondent and the representative party as the representative of the group members; and
 - (b) in the case of an appeal in respect of the judgment to the extent that it relates to issues common to the claims of sub-group members—the respondent and the sub-group representative party as the representative of the sub-group members.
- (5) The parties to an appeal in respect of the determination of an issue that relates only to a claim of an individual group member are that group member and the respondent.

- (6) If the representative party or the sub-group representative party does not bring an appeal within the time provided for instituting appeals, another member of the group or sub-group may, within a further 21 days, bring an appeal as representing the group members or sub-group members, as the case may be.
- (7) Where an appeal is brought from a judgment of the Court in a representative proceeding, the Court may direct that notice of the appeal be given to such person or persons, and in such manner, as the Court thinks appropriate.
- (8) Section 33J does not apply to an appeal proceeding.
- (9) The notice instituting an appeal in relation to issues that are common to the claims of group members or sub-group members must describe or otherwise identify the group members or sub-group members, as the case may be, but need not specify the names or number of those members.

33ZD Appeals to the High Court—extended operation of sections 33ZC and 33ZF

- (1) Sections 33ZC and 33ZF apply in relation to appeals to the High Court from judgments of the Court in representative proceedings in the same way as they apply to appeals to the Court from such judgments.
- (2) Nothing in subsection (1) limits the operation of section 33 whether in relation to appeals from judgments of the Court in representative proceedings or otherwise.

Division 6—Miscellaneous

33ZE Suspension of limitation periods

- (1) Upon the commencement of a representative proceeding, the running of any limitation period that applies to the claim of a group member to which the proceeding relates is suspended.
- (2) The limitation period does not begin to run again unless either the member opts out of the proceeding under section 33J or the proceeding, and any appeals arising from the proceeding, are determined without finally disposing of the group member's claim.

33ZF General power of Court to make orders

- (1) In any proceeding (including an appeal) conducted under this Part, the Court may, of its own motion or on application by a party or a group member, make any order the Court thinks appropriate or necessary to ensure that justice is done in the proceeding.
- (2) Subsection (1) does not limit the operation of section 22.

33ZG Saving of rights, powers etc.

Except as otherwise provided by this Part, nothing in this Part affects:

- (a) the commencement or continuance of any action of a representative character commenced otherwise than under this Part; or
- (b) the Court's powers under provisions other than this Part, for example, its powers in relation to a proceeding in which no reasonable cause of action is disclosed or that is oppressive, vexatious, frivolous or an abuse of the process of the Court; or
- (c) the operation of any law relating to:
 - (i) vexatious litigants (however described); or
 - (ii) proceedings of a representative character; or
 - (iii) joinder of parties; or
 - (iv) consolidation of proceedings; or

- (v) security for costs.

33ZH Special provision relating to claims under Part VI of the *Competition and Consumer Act 2010* etc.

- (1) For the purposes of the following provisions, a group member in a representative proceeding is to be taken to be a party to the proceeding:
 - (a) subsection 87(1) of the *Competition and Consumer Act 2010*;
 - (b) subsection 238(1) of Schedule 2 to that Act, as that subsection applies as a law of the Commonwealth.
- (2) An application by a representative party in a representative proceeding under:
 - (a) subsection 87(1A) of the *Competition and Consumer Act 2010*; or
 - (b) subsection 237(1) of Schedule 2 to that Act, as that subsection applies as a law of the Commonwealth;is to be taken to be an application by the representative party and all the group members.

33ZJ Reimbursement of representative party's costs

- (1) Where the Court has made an award of damages in a representative proceeding, the representative party or a sub-group representative party, or a person who has been such a party, may apply to the Court for an order under this section.
- (2) If, on an application under this section, the Court is satisfied that the costs reasonably incurred in relation to the representative proceeding by the person making the application are likely to exceed the costs recoverable by the person from the respondent, the Court may order that an amount equal to the whole or a part of the excess be paid to that person out of the damages awarded.
- (3) On an application under this section, the Court may also make any other order it thinks just.

ภาคผนวก ง.

Class Proceeding Act 1992

.....

Definitions

1. In this Act,

“common issues” means,

(a) common but not necessarily identical issues of fact, or

(b) common but not necessarily identical issues of law that arise from common but not necessarily identical facts; (“questions communes”)

“court” means the Superior Court of Justice but does not include the Small Claims Court; (“tribunal”)

“defendant” includes a respondent; (“défendeur”)

“plaintiff” includes an applicant. (“demandeur”) 1992, c. 6, s. 1; 2006, c. 19, Sched. C, s. 1 (1).

Plaintiff’s class proceeding

2. (1) One or more members of a class of persons may commence a proceeding in the court on behalf of the members of the class. 1992, c. 6, s. 2 (1).

Motion for certification

(2) A person who commences a proceeding under subsection (1) shall make a motion to a judge of the court for an order certifying the proceeding as a class proceeding and appointing the person representative plaintiff. 1992, c. 6, s. 2 (2).

Idem

(3) A motion under subsection (2) shall be made,

(a) within ninety days after the later of,

(i) the date on which the last statement of defence, notice of intent to defend or notice of appearance is delivered, and

- (ii) the date on which the time prescribed by the rules of court for delivery of the last statement of defence, notice of intent to defend or a notice of appearance expires without its being delivered; or
- (b) subsequently, with leave of the court. 1992, c. 6, s. 2 (3).

Defendant's class proceeding

3. A defendant to two or more proceedings may, at any stage of one of the proceedings, make a motion to a judge of the court for an order certifying the proceedings as a class proceeding and appointing a representative plaintiff. 1992, c. 6, s. 3.

Classing defendants

4. Any party to a proceeding against two or more defendants may, at any stage of the proceeding, make a motion to a judge of the court for an order certifying the proceeding as a class proceeding and appointing a representative defendant. 1992, c. 6, s. 4.

Certification

5. (1) The court shall certify a class proceeding on a motion under section 2, 3 or 4 if,

- (a) the pleadings or the notice of application discloses a cause of action;
- (b) there is an identifiable class of two or more persons that would be represented by the representative plaintiff or defendant;
- (c) the claims or defences of the class members raise common issues;
- (d) a class proceeding would be the preferable procedure for the resolution of the common issues; and
- (e) there is a representative plaintiff or defendant who,
 - (i) would fairly and adequately represent the interests of the class,
 - (ii) has produced a plan for the proceeding that sets out a workable method of advancing the proceeding on behalf of the class and of notifying class members of the proceeding, and
 - (iii) does not have, on the common issues for the class, an interest in conflict with the interests of other class members. 1992, c. 6, s. 5 (1).

Idem, subclass protection

(2) Despite subsection (1), where a class includes a subclass whose members have claims or defences that raise common issues not shared by all the class members, so that, in the opinion of the court, the protection of the interests of the subclass members requires that they be separately represented, the court shall not certify the class proceeding unless there is a representative plaintiff or defendant who,

- (a) would fairly and adequately represent the interests of the subclass;
- (b) has produced a plan for the proceeding that sets out a workable method of advancing the proceeding on behalf of the subclass and of notifying subclass members of the proceeding; and
- (c) does not have, on the common issues for the subclass, an interest in conflict with the interests of other subclass members. 1992, c. 6, s. 5 (2).

Evidence as to size of class

(3) Each party to a motion for certification shall, in an affidavit filed for use on the motion, provide the party's best information on the number of members in the class. 1992, c. 6, s. 5 (3).

Adjournments

(4) The court may adjourn the motion for certification to permit the parties to amend their materials or pleadings or to permit further evidence. 1992, c. 6, s. 5 (4).

Certification not a ruling on merits

(5) An order certifying a class proceeding is not a determination of the merits of the proceeding. 1992, c. 6, s. 5 (5).

Certain matters not bar to certification

6. The court shall not refuse to certify a proceeding as a class proceeding solely on any of the following grounds:

- 1. The relief claimed includes a claim for damages that would require individual assessment after determination of the common issues.
- 2. The relief claimed relates to separate contracts involving different class members.

3. Different remedies are sought for different class members.
4. The number of class members or the identity of each class member is not known.
5. The class includes a subclass whose members have claims or defences that raise common issues not shared by all class members. 1992, c. 6, s. 6.

Refusal to certify: proceeding may continue in altered form

7. Where the court refuses to certify a proceeding as a class proceeding, the court may permit the proceeding to continue as one or more proceedings between different parties and, for the purpose, the court may,

- (a) order the addition, deletion or substitution of parties;
- (b) order the amendment of the pleadings or notice of application; and
- (c) make any further order that it considers appropriate. 1992, c. 6, s. 7.

Contents of certification order

8. (1) An order certifying a proceeding as a class proceeding shall,
 - (a) describe the class;
 - (b) state the names of the representative parties;
 - (c) state the nature of the claims or defences asserted on behalf of the class;
 - (d) state the relief sought by or from the class;
 - (e) set out the common issues for the class; and
 - (f) specify the manner in which class members may opt out of the class proceeding and a date after which class members may not opt out. 1992, c. 6, s. 8 (1).

Subclass protection

(2) Where a class includes a subclass whose members have claims or defences that raise common issues not shared by all the class members, so that, in the opinion of the court, the protection of the interests of the subclass members requires that they be separately represented, subsection (1) applies with necessary modifications in respect of the subclass. 1992, c. 6, s. 8 (2).

Amendment of certification order

(3) The court, on the motion of a party or class member, may amend an order certifying a proceeding as a class proceeding. 1992, c. 6, s. 8 (3).

Opting out

9. Any member of a class involved in a class proceeding may opt out of the proceeding in the manner and within the time specified in the certification order. 1992, c. 6, s. 9.

Where it appears conditions for certification not satisfied

10. (1) On the motion of a party or class member, where it appears to the court that the conditions mentioned in subsections 5 (1) and (2) are not satisfied with respect to a class proceeding, the court may amend the certification order, may decertify the proceeding or may make any other order it considers appropriate. 1992, c. 6, s. 10 (1).

Proceeding may continue in altered form

(2) Where the court makes a decertification order under subsection (1), the court may permit the proceeding to continue as one or more proceedings between different parties. 1992, c. 6, s. 10 (2).

Powers of court

(3) For the purposes of subsections (1) and (2), the court has the powers set out in clauses 7 (a) to (c). 1992, c. 6, s. 10 (3).

Stages of class proceedings

11. (1) Subject to section 12, in a class proceeding,
- (a) common issues for a class shall be determined together;
 - (b) common issues for a subclass shall be determined together; and
 - (c) individual issues that require the participation of individual class members shall be determined individually in accordance with sections 24 and 25. 1992, c. 6, s. 11 (1).

Separate judgments

(2) The court may give judgment in respect of the common issues and separate judgments in respect of any other issue. 1992, c. 6, s. 11 (2).

Court may determine conduct of proceeding

12. The court, on the motion of a party or class member, may make any order it considers appropriate respecting the conduct of a class proceeding to ensure its fair and expeditious determination and, for the purpose, may impose such terms on the parties as it considers appropriate. 1992, c. 6, s. 12.

Court may stay any other proceeding

13. The court, on its own initiative or on the motion of a party or class member, may stay any proceeding related to the class proceeding before it, on such terms as it considers appropriate. 1992, c. 6, s. 13.

Participation of class members

14. (1) In order to ensure the fair and adequate representation of the interests of the class or any subclass or for any other appropriate reason, the court may, at any time in a class proceeding, permit one or more class members to participate in the proceeding. 1992, c. 6, s. 14 (1).

Idem

(2) Participation under subsection (1) shall be in whatever manner and on whatever terms, including terms as to costs, the court considers appropriate. 1992, c. 6, s. 14 (2).

Discovery

Discovery of parties

15. (1) Parties to a class proceeding have the same rights of discovery under the rules of court against one another as they would have in any other proceeding. 1992, c. 6, s. 15 (1).

Discovery of class members with leave

(2) After discovery of the representative party, a party may move for discovery under the rules of court against other class members. 1992, c. 6, s. 15 (2).

Idem

(3) In deciding whether to grant leave to discover other class members, the court shall consider,

- (a) the stage of the class proceeding and the issues to be determined at that stage;
- (b) the presence of subclasses;
- (c) whether the discovery is necessary in view of the claims or defences of the party seeking leave;
- (d) the approximate monetary value of individual claims, if any;
- (e) whether discovery would result in oppression or in undue annoyance, burden or expense for the class members sought to be discovered; and
- (f) any other matter the court considers relevant. 1992, c. 6, s. 15 (3).

Idem

(4) A class member is subject to the same sanctions under the rules of court as a party for failure to submit to discovery. 1992, c. 6, s. 15 (4).

Examination of class members before a motion or application

16. (1) A party shall not require a class member other than a representative party to be examined as a witness before the hearing of a motion or application, except with leave of the court. 1992, c. 6, s. 16 (1).

Idem

(2) Subsection 15 (3) applies with necessary modifications to a decision whether to grant leave under subsection (1). 1992, c. 6, s. 16 (2).

Notice of certification

17. (1) Notice of certification of a class proceeding shall be given by the representative party to the class members in accordance with this section. 1992, c. 6, s. 17 (1)

Court may dispense with notice

(2) The court may dispense with notice if, having regard to the factors set out in subsection (3), the court considers it appropriate to do so. 1992, c. 6, s. 17 (2).

Order respecting notice

(3) The court shall make an order setting out when and by what means notice shall be given under this section and in so doing shall have regard to,

- (a) the cost of giving notice;
- (b) the nature of the relief sought;
- (c) the size of the individual claims of the class members;
- (d) the number of class members;
- (e) the places of residence of class members; and
- (f) any other relevant matter. 1992, c. 6, s. 17 (3).

Idem

- (4) The court may order that notice be given,
 - (a) personally or by mail;
 - (b) by posting, advertising, publishing or leafleting;
 - (c) by individual notice to a sample group within the class; or
 - (d) by any means or combination of means that the court considers appropriate. 1992, c. 6, s. 17 (4).

Idem

- (5) The court may order that notice be given to different class members by different means. 1992, c. 6, s. 17 (5).

Contents of notice

- (6) Notice under this section shall, unless the court orders otherwise,
 - (a) describe the proceeding, including the names and addresses of the representative parties and the relief sought;
 - (b) state the manner by which and time within which class members may opt out of the proceeding;
 - (c) describe the possible financial consequences of the proceeding to class members;
 - (d) summarize any agreements between representative parties and their solicitors respecting fees and disbursements;
 - (e) describe any counterclaim being asserted by or against the class, including the relief sought in the counterclaim;

- (f) state that the judgment, whether favourable or not, will bind all class members who do not opt out of the proceeding;
- (g) describe the right of any class member to participate in the proceeding;
- (h) give an address to which class members may direct inquiries about the proceeding; and
- (i) give any other information the court considers appropriate. 1992, c. 6, s. 17 (6).

Solicitations of contributions

(7) With leave of the court, notice under this section may include a solicitation of contributions from class members to assist in paying solicitor's fees and disbursements. 1992, c. 6, s. 17 (7).

Notice where individual participation is required

18. (1) When the court determines common issues in favour of a class and considers that the participation of individual class members is required to determine individual issues, the representative party shall give notice to those members in accordance with this section. 1992, c. 6, s. 18 (1).

Idem

(2) Subsections 17 (3) to (5) apply with necessary modifications to notice given under this section. 1992, c. 6, s. 18 (2).

Contents of notice

- (3) Notice under this section shall,
 - (a) state that common issues have been determined in favour of the class;
 - (b) state that class members may be entitled to individual relief;
 - (c) describe the steps to be taken to establish an individual claim;
 - (d) state that failure on the part of a class member to take those steps will result in the member not being entitled to assert an individual claim except with leave of the court;
 - (e) give an address to which class members may direct inquiries about the proceeding; and

- (f) give any other information that the court considers appropriate. 1992, c. 6, s. 18 (3).

Notice to protect interests of affected persons

19. (1) At any time in a class proceeding, the court may order any party to give such notice as it considers necessary to protect the interests of any class member or party or to ensure the fair conduct of the proceeding. 1992, c. 6, s. 19 (1).

Idem

(2) Subsections 17 (3) to (5) apply with necessary modifications to notice given under this section. 1992, c. 6, s. 19 (2).

Approval of notice by the court

20. A notice under section 17, 18 or 19 shall be approved by the court before it is given. 1992, c. 6, s. 20.

Delivery of notice

21. The court may order a party to deliver, by whatever means are available to the party, the notice required to be given by another party under section 17, 18 or 19, where that is more practical. 1992, c. 6, s. 21.

Costs of notice

22. (1) The court may make any order it considers appropriate as to the costs of any notice under section 17, 18 or 19, including an order apportioning costs among parties. 1992, c. 6, s. 22 (1).

Idem

(2) In making an order under subsection (1), the court may have regard to the different interests of a subclass. 1992, c. 6, s. 22 (2).

Statistical evidence

23. (1) For the purposes of determining issues relating to the amount or distribution of a monetary award under this Act, the court may admit as evidence statistical information that would not otherwise be admissible as evidence, including information derived from sampling, if the information was compiled in accordance with principles that are generally accepted by experts in the field of statistics. 1992, c. 6, s. 23 (1).

Idem

(2) A record of statistical information purporting to be prepared or published under the authority of the Parliament of Canada or the legislature of any province or territory of Canada may be admitted as evidence without proof of its authenticity. 1992, c. 6, s. 23 (2).

Notice

(3) Statistical information shall not be admitted as evidence under this section unless the party seeking to introduce the information has,

- (a) given reasonable notice of it to the party against whom it is to be used, together with a copy of the information;
- (b) complied with subsections (4) and (5); and
- (c) complied with any requirement to produce documents under subsection (7). 1992, c. 6, s. 23 (3).

Contents of notice

(4) Notice under this section shall specify the source of any statistical information sought to be introduced that,

- (a) was prepared or published under the authority of the Parliament of Canada or the legislature of any province or territory of Canada;
- (b) was derived from market quotations, tabulations, lists, directories or other compilations generally used and relied on by members of the public; or
- (c) was derived from reference material generally used and relied on by members of an occupational group. 1992, c. 6, s. 23 (4).

Idem

(5) Except with respect to information referred to in subsection (4), notice under this section shall,

- (a) specify the name and qualifications of each person who supervised the preparation of statistical information sought to be introduced; and
- (b) describe any documents prepared or used in the course of preparing the statistical information sought to be introduced. 1992, c. 6, s. 23 (5).

Cross-examination

(6) A party against whom statistical information is sought to be introduced under this section may require, for the purposes of cross-examination, the attendance of any person who supervised the preparation of the information. 1992, c. 6, s. 23 (6).

Production of documents

(7) Except with respect to information referred to in subsection (4), a party against whom statistical information is sought to be introduced under this section may require the party seeking to introduce it to produce for inspection any document that was prepared or used in the course of preparing the information, unless the document discloses the identity of persons responding to a survey who have not consented in writing to the disclosure. 1992, c. 6, s. 23 (7).

Aggregate assessment of monetary relief

24. (1) The court may determine the aggregate or a part of a defendant's liability to class members and give judgment accordingly where,

- (a) monetary relief is claimed on behalf of some or all class members;
- (b) no questions of fact or law other than those relating to the assessment of monetary relief remain to be determined in order to establish the amount of the defendant's monetary liability; and
- (c) the aggregate or a part of the defendant's liability to some or all class members can reasonably be determined without proof by individual class members. 1992, c. 6, s. 24 (1).

Average or proportional application

(2) The court may order that all or a part of an award under subsection (1) be applied so that some or all individual class members share in the award on an average or proportional basis. 1992, c. 6, s. 24 (2).

Idem

(3) In deciding whether to make an order under subsection (2), the court shall consider whether it would be impractical or inefficient to identify the class members entitled to share in the award or to determine the exact shares that should be allocated to individual class members. 1992, c. 6, s. 24 (3).

Court to determine whether individual claims need to be made

(4) When the court orders that all or a part of an award under subsection (1) be divided among individual class members, the court shall determine whether individual claims need to be made to give effect to the order. 1992, c. 6, s. 24 (4).

Procedures for determining claims

(5) Where the court determines under subsection (4) that individual claims need to be made, the court shall specify procedures for determining the claims. 1992, c. 6, s. 24 (5).

Idem

(6) In specifying procedures under subsection (5), the court shall minimize the burden on class members and, for the purpose, the court may authorize,

- (a) the use of standardized proof of claim forms;
- (b) the receipt of affidavit or other documentary evidence; and
- (c) the auditing of claims on a sampling or other basis. 1992, c. 6, s. 24 (6).

Time limits for making claims

(7) When specifying procedures under subsection (5), the court shall set a reasonable time within which individual class members may make claims under this section. 1992, c. 6, s. 24 (7).

Idem

(8) A class member who fails to make a claim within the time set under subsection (7) may not later make a claim under this section except with leave of the court. 1992, c. 6, s. 24 (8).

Extension of time

- (9) The court may give leave under subsection (8) if it is satisfied that,
- (a) there are apparent grounds for relief;
 - (b) the delay was not caused by any fault of the person seeking the relief; and
 - (c) the defendant would not suffer substantial prejudice if leave were given. 1992, c. 6, s. 24 (9).

Court may amend subs. (1) judgment

(10) The court may amend a judgment given under subsection (1) to give effect to a claim made with leave under subsection (8) if the court considers it appropriate to do so. 1992, c. 6, s. 24 (10).

Individual issues

25. (1) When the court determines common issues in favour of a class and considers that the participation of individual class members is required to determine individual issues, other than those that may be determined under section 24, the court may,

- (a) determine the issues in further hearings presided over by the judge who determined the common issues or by another judge of the court;
- (b) appoint one or more persons to conduct a reference under the rules of court and report back to the court; and
- (c) with the consent of the parties, direct that the issues be determined in any other manner. 1992, c. 6, s. 25 (1).

Directions as to procedure

(2) The court shall give any necessary directions relating to the procedures to be followed in conducting hearings, inquiries and determinations under subsection (1), including directions for the purpose of achieving procedural conformity. 1992, c. 6, s. 25 (2).

Idem

(3) In giving directions under subsection (2), the court shall choose the least expensive and most expeditious method of determining the issues that is consistent with justice to class members and the parties and, in so doing, the court may,

- (a) dispense with any procedural step that it considers unnecessary; and
- (b) authorize any special procedural steps, including steps relating to discovery, and any special rules, including rules relating to admission of evidence and means of proof, that it considers appropriate. 1992, c. 6, s. 25 (3).

Time limits for making claims

(4) The court shall set a reasonable time within which individual class members may make claims under this section. 1992, c. 6, s. 25 (4).

Idem

(5) A class member who fails to make a claim within the time set under subsection (4) may not later make a claim under this section except with leave of the court. 1992, c. 6, s. 25 (5).

Extension of time

(6) Subsection 24 (9) applies with necessary modifications to a decision whether to give leave under subsection (5). 1992, c. 6, s. 25 (6).

Determination under cl. (1)(c) deemed court order

(7) A determination under clause (1) (c) is deemed to be an order of the court. 1992, c. 6, s. 25 (7).

Judgment distribution

26. (1) The court may direct any means of distribution of amounts awarded under section 24 or 25 that it considers appropriate. 1992, c. 6, s. 26 (1).

Idem

- (2) In giving directions under subsection (1), the court may order that,
- (a) the defendant distribute directly to class members the amount of monetary relief to which each class member is entitled by any means authorized by the court, including abatement and credit;
 - (b) the defendant pay into court or some other appropriate depository the total amount of the defendant's liability to the class until further order of the court; and
 - (c) any person other than the defendant distribute directly to class members the amount of monetary relief to which each member is entitled by any means authorized by the court. 1992, c. 6, s. 26 (2).

Idem

(3) In deciding whether to make an order under clause (2) (a), the court shall consider whether distribution by the defendant is the most practical way of distributing the award for any reason, including the fact that the amount of monetary relief to which each class member is entitled can be determined from the records of the defendant. 1992, c. 6, s. 26 (3).

Idem

(4) The court may order that all or a part of an award under section 24 that has not been distributed within a time set by the court be applied in any manner that may reasonably be expected to benefit class members, even though the order does not provide for monetary relief to individual class members, if the court is satisfied that a reasonable number of class members who would not otherwise receive monetary relief would benefit from the order. 1992, c. 6, s. 26 (4).

Idem

(5) The court may make an order under subsection (4) whether or not all class members can be identified or all of their shares can be exactly determined. 1992, c. 6, s. 26 (5).

Idem

(6) The court may make an order under subsection (4) even if the order would benefit,

- (a) persons who are not class members; or
- (b) persons who may otherwise receive monetary relief as a result of the class proceeding. 1992, c. 6, s. 26 (6).

Supervisory role of the court

(7) The court shall supervise the execution of judgments and the distribution of awards under section 24 or 25 and may stay the whole or any part of an execution or distribution for a reasonable period on such terms as it considers appropriate. 1992, c. 6, s. 26 (7).

Payment of awards

- (8) The court may order that an award made under section 24 or 25 be paid,
 - (a) in a lump sum, forthwith or within a time set by the court; or
 - (b) in instalments, on such terms as the court considers appropriate. 1992, c. 6, s. 26 (8).

Costs of distribution

(9) The court may order that the costs of distribution of an award under section 24 or 25, including the costs of notice associated with the distribution and the fees

payable to a person administering the distribution, be paid out of the proceeds of the judgment or may make such other order as it considers appropriate. 1992, c. 6, s. 26 (9).

Return of unclaimed amounts

(10) Any part of an award for division among individual class members that remains unclaimed or otherwise undistributed after a time set by the court shall be returned to the party against whom the award was made, without further order of the court. 1992, c. 6, s. 26 (10).

Judgment on common issues

27. (1) A judgment on common issues of a class or subclass shall,

- (a) set out the common issues;
- (b) name or describe the class or subclass members;
- (c) state the nature of the claims or defences asserted on behalf of the class or subclass; and
- (d) specify the relief granted. 1992, c. 6, s. 27 (1).

Effect of judgment on common issues

(2) A judgment on common issues of a class or subclass does not bind,

- (a) a person who has opted out of the class proceeding; or
- (b) a party to the class proceeding in any subsequent proceeding between the party and a person mentioned in clause (a). 1992, c. 6, s. 27 (2).

Idem

(3) A judgment on common issues of a class or subclass binds every class member who has not opted out of the class proceeding, but only to the extent that the judgment determines common issues that,

- (a) are set out in the certification order;
- (b) relate to claims or defences described in the certification order; and

- (c) relate to relief sought by or from the class or subclass as stated in the certification order. 1992, c. 6, s. 27 (3).

Limitations

28. (1) Subject to subsection (2), any limitation period applicable to a cause of action asserted in a class proceeding is suspended in favour of a class member on the commencement of the class proceeding and resumes running against the class member when,

- (a) the member opts out of the class proceeding;
- (b) an amendment that has the effect of excluding the member from the class is made to the certification order;
- (c) a decertification order is made under section 10;
- (d) the class proceeding is dismissed without an adjudication on the merits;
- (e) the class proceeding is abandoned or discontinued with the approval of the court; or
- (f) the class proceeding is settled with the approval of the court, unless the settlement provides otherwise. 1992, c. 6, s. 28 (1).

Idem

(2) Where there is a right of appeal in respect of an event described in clauses (1) (a) to (f), the limitation period resumes running as soon as the time for appeal has expired without an appeal being commenced or as soon as any appeal has been finally disposed of. 1992, c. 6, s. 28 (2).

Discontinuance, abandonment and settlement

29. (1) A proceeding commenced under this Act and a proceeding certified as a class proceeding under this Act may be discontinued or abandoned only with the approval of the court, on such terms as the court considers appropriate. 1992, c. 6, s. 29 (1).

Settlement without court approval not binding

(2) A settlement of a class proceeding is not binding unless approved by the court. 1992, c. 6, s. 29 (2).

Effect of settlement

(3) A settlement of a class proceeding that is approved by the court binds all class members. 1992, c. 6, s. 29 (3).

Notice: dismissal, discontinuance, abandonment or settlement

(4) In dismissing a proceeding for delay or in approving a discontinuance, abandonment or settlement, the court shall consider whether notice should be given under section 19 and whether any notice should include,

- (a) an account of the conduct of the proceeding;
- (b) a statement of the result of the proceeding; and
- (c) a description of any plan for distributing settlement funds. 1992, c. 6, s. 29 (4).

Appeals

Appeals: refusals to certify and decertification orders

30. (1) A party may appeal to the Divisional Court from an order refusing to certify a proceeding as a class proceeding and from an order decertifying a proceeding. 1992, c. 6, s. 30 (1).

Appeals: certification orders

(2) A party may appeal to the Divisional Court from an order certifying a proceeding as a class proceeding, with leave of the Superior Court of Justice as provided in the rules of court. 1992, c. 6, s. 30 (2); 2006, c. 19, Sched. C, s. 1 (1).

Appeals: judgments on common issues and aggregate awards

(3) A party may appeal to the Court of Appeal from a judgment on common issues and from an order under section 24, other than an order that determines individual claims made by class members. 1992, c. 6, s. 30 (3).

Appeals by class members on behalf of the class

(4) If a representative party does not appeal or seek leave to appeal as permitted by subsection (1) or (2), or if a representative party abandons an appeal

under subsection (1) or (2), any class member may make a motion to the court for leave to act as the representative party for the purposes of the relevant subsection. 1992, c. 6, s. 30 (4).

Idem

(5) If a representative party does not appeal as permitted by subsection (3), or if a representative party abandons an appeal under subsection (3), any class member may make a motion to the Court of Appeal for leave to act as the representative party for the purposes of subsection (3). 1992, c. 6, s. 30 (5).

Appeals: individual awards

(6) A class member may appeal to the Divisional Court from an order under section 24 or 25 determining an individual claim made by the member and awarding more than \$3,000 to the member. 1992, c. 6, s. 30 (6).

Idem

(7) A representative plaintiff may appeal to the Divisional Court from an order under section 24 determining an individual claim made by a class member and awarding more than \$3,000 to the member. 1992, c. 6, s. 30 (7).

Idem

(8) A defendant may appeal to the Divisional Court from an order under section 25 determining an individual claim made by a class member and awarding more than \$3,000 to the member. 1992, c. 6, s. 30 (8).

Idem

(9) With leave of the Superior Court of Justice as provided in the rules of court, a class member may appeal to the Divisional Court from an order under section 24 or 25,

(a) determining an individual claim made by the member and awarding \$3,000 or less to the member; or

(b) dismissing an individual claim made by the member for monetary relief. 1992, c. 6, s. 30 (9); 2006, c. 19, Sched. C, s. 1 (1).

Idem

(10) With leave of the Superior Court of Justice as provided in the rules of court, a representative plaintiff may appeal to the Divisional Court from an order under section 24,

- (a) determining an individual claim made by a class member and awarding \$3,000 or less to the member; or
- (b) dismissing an individual claim made by a class member for monetary relief. 1992, c. 6, s. 30 (10); 2006, c. 19, Sched. C, s. 1 (1).

Idem

(11) With leave of the Superior Court of Justice as provided in the rules of court, a defendant may appeal to the Divisional Court from an order under section 25,

- (a) determining an individual claim made by a class member and awarding \$3,000 or less to the member; or
- (b) dismissing an individual claim made by a class member for monetary relief. 1992, c. 6, s. 30 (11); 2006, c. 19, Sched. C, s. 1 (1).

Costs

31. (1) In exercising its discretion with respect to costs under subsection 131 (1) of the *Courts of Justice Act*, the court may consider whether the class proceeding was a test case, raised a novel point of law or involved a matter of public interest. 1992, c. 6, s. 31 (1).

Liability of class members for costs

(2) Class members, other than the representative party, are not liable for costs except with respect to the determination of their own individual claims. 1992, c. 6, s. 31 (2).

Small claims

(3) Where an individual claim under section 24 or 25 is within the monetary jurisdiction of the Small Claims Court where the class proceeding was commenced, costs related to the claim shall be assessed as if the claim had been determined by the Small Claims Court. 1992, c. 6, s. 31 (3).

Fees and disbursements

32. (1) An agreement respecting fees and disbursements between a solicitor and a representative party shall be in writing and shall,

- (a) state the terms under which fees and disbursements shall be paid;
- (b) give an estimate of the expected fee, whether contingent on success in the class proceeding or not; and
- (c) state the method by which payment is to be made, whether by lump sum, salary or otherwise. 1992, c. 6, s. 32 (1).

Court to approve agreements

(2) An agreement respecting fees and disbursements between a solicitor and a representative party is not enforceable unless approved by the court, on the motion of the solicitor. 1992, c. 6, s. 32 (2).

Priority of amounts owed under approved agreement

(3) Amounts owing under an enforceable agreement are a first charge on any settlement funds or monetary award. 1992, c. 6, s. 32 (3).

Determination of fees where agreement not approved

- (4) If an agreement is not approved by the court, the court may,
 - (a) determine the amount owing to the solicitor in respect of fees and disbursements;
 - (b) direct a reference under the rules of court to determine the amount owing; or
 - (c) direct that the amount owing be determined in any other manner. 1992, c. 6, s. 32 (4).

Agreements for payment only in the event of success

33. (1) Despite the *Solicitors Act* and *An Act Respecting Champerty*, being chapter 327 of Revised Statutes of Ontario, 1897, a solicitor and a representative party may enter into a written agreement providing for payment of fees and disbursements only in the event of success in a class proceeding. 1992, c. 6, s. 33 (1).

Interpretation: success in a proceeding

- (2) For the purpose of subsection (1), success in a class proceeding includes,
 - (a) a judgment on common issues in favour of some or all class members;
 - and

- (b) a settlement that benefits one or more class members. 1992, c. 6, s. 33 (2).

Definitions

(3) For the purposes of subsections (4) to (7),

“base fee” means the result of multiplying the total number of hours worked by an hourly rate; (“honoraires de base”)

“multiplier” means a multiple to be applied to a base fee. (“multiplicateur”) 1992, c. 6, s. 33 (3).

Agreements to increase fees by a multiplier

(4) An agreement under subsection (1) may permit the solicitor to make a motion to the court to have his or her fees increased by a multiplier. 1992, c. 6, s. 33 (4).

Motion to increase fee by a multiplier

(5) A motion under subsection (4) shall be heard by a judge who has,

(a) given judgment on common issues in favour of some or all class members; or

(b) approved a settlement that benefits any class member. 1992, c. 6, s. 33 (5).

Idem

(6) Where the judge referred to in subsection (5) is unavailable for any reason, the regional senior judge shall assign another judge of the court for the purpose. 1992, c. 6, s. 33 (6).

Idem

(7) On the motion of a solicitor who has entered into an agreement under subsection (4), the court,

(a) shall determine the amount of the solicitor’s base fee;

(b) may apply a multiplier to the base fee that results in fair and reasonable compensation to the solicitor for the risk incurred in undertaking and continuing the proceeding under an agreement for payment only in the event of success; and

(c) shall determine the amount of disbursements to which the solicitor is entitled, including interest calculated on the disbursements incurred, as totalled at the end of each six-month period following the date of the agreement. 1992, c. 6, s. 33 (7).

Idem

(8) In making a determination under clause (7) (a), the court shall allow only a reasonable fee. 1992, c. 6, s. 33 (8).

Idem

(9) In making a determination under clause (7) (b), the court may consider the manner in which the solicitor conducted the proceeding. 1992, c. 6, s. 33 (9).

Motions

34. (1) The same judge shall hear all motions before the trial of the common issues. 1992, c. 6, s. 34 (1).

Idem

(2) Where a judge who has heard motions under subsection (1) becomes unavailable for any reason, the regional senior judge shall assign another judge of the court for the purpose. 1992, c. 6, s. 34 (2).

Idem

(3) Unless the parties agree otherwise, a judge who hears motions under subsection (1) or (2) shall not preside at the trial of the common issues. 1992, c. 6, s. 34 (3).

Rules of court

35. The rules of court apply to class proceedings. 1992, c. 6, s. 35.

Crown bound

36. This Act binds the Crown. 1992, c. 6, s. 36.

Application of Act

37. This Act does not apply to,

(a) a proceeding that may be brought in a representative capacity under another Act;

(b) a proceeding required by law to be brought in a representative capacity;
and

(c) a proceeding commenced before this Act comes into force. 1992, c. 6,
s. 37.

38. Omitted (provides for coming into force of provisions of this Act). 1992, c. 6,
s. 38.

39. Omitted (enacts short title of this Act). 1992, c. 6, s. 39.

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

ข้าพเจ้า นางสาวอรุณทัย รักไทยนิยม เกิดเมื่อวันที่ 2 สิงหาคม 2535 ที่ กรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาจากโรงเรียนสตรีวิทยา เมื่อปีการศึกษา 2552 และสำเร็จการศึกษานิติศาสตรบัณฑิต จากคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อปีการศึกษา 2556

